

PLA D'ACCIÓ PER A LA TRANSFORMACIÓ DEL MODEL ECONÒMIC VALENCIÀ 2027

JULIOL 2018

Aquest informe ha sigut elaborat per l'Institut Valencià d'Investigacions Econòmiques per encàrrec de la Conselleria d'Hisenda i Model Econòmic de la Generalitat Valenciana.

Ivie

Índex

INTRODUCCIÓ.....	5
1. DIAGNÒSTIC DE LA COMUNITAT VALENCIANA.....	7
1.1 ANÀLISI DE SITUACIÓ	9
I. PERSPECTIVA MACROECONÒMICA.....	11
II. ESPECIALITZACIÓ PRODUCTIVA	25
III. COMPETITIVITAT EMPRESARIAL.....	47
IV. SECTOR PÚBLIC	69
V. DESEQUILIBRIS TRANSVERSALS.....	79
1.2 ANÀLISI DAFO DE L'ECONOMIA VALENCIANA	97
1.3 QUADRE D'INDICADORS.....	103
2. CONTINGUTS DEL PLA D'ACCIÓ DE MODEL ECONÒMIC.....	109
2.1. ESTRATÈGIA PER A LA TRANSFORMACIÓ DEL MODEL ECONÒMIC	117
2.1.1. LÍNIES ESTRATÈGIQUES I OBJECTIUS DEL PLA D'ACCIÓ	117
2.1.2. MISIIONS DEL SECTOR PÚBLIC I PRIVAT.....	130
2.2. INICIATIVES, PROJECTES TRACTIUS I SINERGIES	
DEL PLA D'ACCIÓ.....	131
2.2.1. INICIATIVES.....	131
2.2.2. PROJECTES TRACTORS.....	141
2.2.3. SINERGIES.....	144
3. SEGUIMENT I AVALUACIÓ	147
3.1 ORGANISMES D'AVALUACIÓ	149
3.1.1. MESA DE DIÀLEG SOCIAL DE LA COMUNITAT VALENCIANA	149
3.1.2. COMITÉ TÈCNIC PERMANENT DE SEGUIMENT I AVALUACIÓ	151
3.2. INSTRUMENTS DE SEGUIMENT	152
3.2.1. SISTEMA D'INDICADORS ESTRATÈGICS (SIE)	152
3.2.2. SISTEMA D'INDICADORS OPERATIUS (SIO).....	155
3.2.3. INFORME ANUAL DEL PLA D'ACCIÓ	156
ANNEX.....	157
I. METODOLOGIA D'INDICADORS DE SEGUIMENT.....	159
II. PROCÉS DE CONTRAST SOCIAL	166

INTRODUCCIÓ

El Consell ha fixat entre els seus objectius assentar les bases perquè la Comunitat Valenciana avance cap a un model econòmic basat en el coneixement, la innovació, l'obertura i la connexió amb l'exterior, articulat sobre el principi de sostenibilitat, tant ambiental com productiva i social, en sintonia amb allò que s'ha recollit en l'Acord del Botànic.

És una iniciativa coherent amb el mandat del nostre Estatut d'Autonomia que, en l'article 19.1, assenyala que "La Generalitat impulsarà un model de desenvolupament equitatiu, territorialment equilibrat i sostenible, basat en la incorporació de processos d'innovació, la plena integració en la societat de la informació, la formació permanent, la producció obertament sostenible i una ocupació estable i de qualitat en què es garantisca la seguretat i la salut en el treball".

Els cinc eixos de l'Acord del Botànic plantegen principis i estratègies que estan, directament o indirectament, en la base de la transformació que es propugna. En especial, en el seu eix 4, *Nou model productiu*, recull una sèrie de línies estratègiques, que assenyalen la direcció del canvi:

- Aposta per la reindustrialització, la recuperació de l'agricultura, l'impuls d'un turisme sostenible i un model de comerç equilibrat.
- Impuls de la transició ecològica del model productiu.
- Recuperació del sistema financer valencià.
- Dotació de les infraestructures estratègiques.
- Articulació del Sistema Valencià d'Innovació.
- Paper actiu a les institucions públiques com a agents de desenvolupament.
- Avanç cap a unes relacions laborals que revertisquen el procés de precarització.

L'objectiu d'aquest document és contribuir a desenvolupar una estratègia que permeta fer realitat el model econòmic que es persegueix. Per a això, es parteix en el punt 1 d'un diagnòstic de la trajectòria de l'economia valenciana en el segle XXI i la seua situació actual. En el punt 2, se sintetitza la visió de la Comunitat Valenciana que es vol construir i es caracteritza com fer-ho per mitjà de l'estratègia transformadora proposada i, amb aquesta finalitat, s'enuncien els criteris generals d'actuació i es defineixen 10 línies estratègiques que els departaments del Consell proposen. Aquestes línies estratègiques són la base d'un plantejament ordenat i coherent dels seus projectes tractius i del conjunt de les seues actuacions, que també detalla el punt 2, en el qual es concreta el full de ruta que guia les polítiques de la Generalitat per mitjà de les que volen impulsar els canvis desitjats per a l'economia i la societat valencianes. Finalment, en el punt 3 s'exposa un sistema d'avaluació que ha de permetre mesurar el grau de compliment de les línies estratègiques i el nivell d'execució de les accions que integren cada una de les iniciatives.

DIAGNÒSTIC DE LA COMUNITAT VALENCIANA

1.1 ANÀLISI DE SITUACIÓ

El debat sobre la transformació del model econòmic ve plantejant-se des de fa dècades, però amb la crisi ha adquirit molta més rellevància i urgència. La dificultat de donar resposta als múltiples problemes associats a l'estancament de la producció i l'ocupació durant aquests anys, i les enormes tensions financeres, polítiques i socials viscudes, han estat percebudes, amb raó, com a conseqüències de l'enfonsament d'un patró de creixement esgotat. Aquest vell model, en el qual encara ens trobem en bona mesura immersos, ha estat orientat en excés cap a l'economia especulativa, la construcció i els serveis de reduït valor afegit i no ha resultat sostenible.

Més enllà del boom immobiliari, fa anys que el nostre patró de creixement no ofereix a la Comunitat Valenciana una visió de llarg termini capaç de proposar respostes competitives als desafiaments que plantegen l'accelerat canvi tecnològic i el funcionament dels mercats globals. La principal conseqüència d'aquestes mancances és que no hem comptat amb una estratègia eficaç de desenvolupament econòmic i social que aprofiti el nostre potencial de generar prosperitat duradora, ni fer-ho per camins que incloguin a tots els valencians.

La situació de la Comunitat Valenciana en l'Eix Mediterrani Espanyol i Europeu li confereix una ubicació privilegiada que ofereix avantatges de localització per al desenvolupament de múltiples activitats productives (agricultura, turisme, logística), fa del seu territori un lloc atractiu de residència i confereix a la seva estructura econòmica i social característiques comunes amb altres territoris de l'arc mediterrani. Aquestes oportunitats no estan sent ben aprofitades.

Fins l'arribada de la crisi, la Comunitat Valenciana va experimentar un fort ritme de creixement demogràfic i de l'activitat, però es tractava d'un creixement desequilibrat i, sobretot, insostenible a mitjà i llarg termini pels desequilibris que l'acompanyaven. Aquests es reflectien en la pèrdua de competitivitat exterior, el lent avanç de la productivitat, l'allunyament de la renda per càpita mitjana d'Espanya i Europa i un enorme creixement de l'endeutament privat i públic.

Aquest model de creixement va provocar, a més, un increment considerable de l'abandonament escolar primerenc per l'efecte crida que suposava l'oferta d'un considerable nombre de llocs de treball per als quals no es requeria cap qualificació. Hui, moltes d'aquestes persones es troben a l'atur i amb moltes dificultats per reincorporar-se al mercat laboral.

El resultat de tot això, l'estancament que va seguir a l'esclat de la crisi, ha posat de manifest les debilitats de l'economia valenciana i les implicacions socials d'aquestes debilitats. Entre aquestes destaquen l'augment de la pobresa i de l'exclusió laboral i social -derivats en gran mesura de l'atur-, la transmissió generacional de la pobresa cap als xiquets i joves i la seua feminització, afectant especialment a les famílies amb vincles relacionals i comunitaris més febles. També destaquen les dificultats d'atraure i retindre el talent format en el nostre sistema educatiu, especialment a les universitats, forçant a l'emigració a molts joves sobradament preparats per generar valor a les nostres empreses.

Al desafiament de l'esgotament del model econòmic vigent es va afegir el llastre de la corrupció que, lamentablement, ha difós una imatge negativa de les nostres institucions i del funcionament del sistema econòmic valencià. El mal govern ha contribuït a una assignació ineficient dels recursos i va tenir com a conseqüència un creixement dels ingressos d'alguns, però sense generar valor per a la societat ni basar-se en la font més important de creixement a llarg termini: la millora de la productivitat.

Algunes dades sintetitzen la insatisfactòria trajectòria de l'economia valenciana durant l'última etapa i la seua dèbil posició relativa respecte a altres territoris en aspectes rellevants. Des d'una perspectiva de llarg termini molt general, l'evolució en les últimes dècades de la Comunitat Valenciana es caracteritza per:

- En els últims 25 anys el PIB per càpita de la Comunitat Valenciana ha crescut un 25%, enfront del 36% aconseguit per Espanya.
- La posició relativa valenciana entre les comunitats autònomes ha passat de la 9 a la 11, situant-se en l'actualitat la seua renda per habitant en el 89% de la mitjana espanyola.
- La productivitat del treball de l'economia valenciana és baixa i ha crescut molt poc, el que ens situa hui un 4% per sota de la mitjana espanyola.
- Les seues dotacions de capital es troben massa concentrades en actius immobiliaris escassament productius, presentant mancances en infraestructures clau i en TIC.
- La indústria, base tradicional de la seua competitivitat exterior, ha reduït la seua participació en el PIB del 23% al 20% i el seu pes en l'ocupació ha caigut per sota del 15%.
- La taxa d'atur valenciana és a la fi de 2017 del 16,8%, lleugerament superior a l'espanyola.
- El fracàs escolar de la Comunitat Valenciana és el 2017 del 20,3%, 2 punts percentuals superior a la mitjana espanyola, i el seu sistema educatiu no destaca, en general, pels seus resultats.
- La distribució de la renda (índex de Gini) empitjora en les últimes dècades, la població en risc de pobresa augmenta i la posició valenciana entre les CCAA pels seus problemes de desigualtat es deteriora.
- El sector públic valencià ha acumulat greus desequilibris financers i serioses hipoteques reputacionals.

No obstant això, la Comunitat Valenciana té grans potencialitats per iniciar una nova etapa de desenvolupament basada en el benestar de les persones i posseeix clares fortaleeses en aspectes molt rellevants per a estructurar un model productiu diferent. Exemples d'això són les importants millores aconseguides en la qualificació dels seus recursos humans, les seues dotacions d'infraestructures, un teixit productiu diversificat, la seua alta orientació exportadora i la diversificació dels mercats de destinació, una forta dinàmica empresarial i emprenedora, un teixit industrial consolidat i articulat, i uns serveis privats dinàmics, amb notable rellevància del turisme i la distribució comercial. A això s'uneixen una equilibrada estructura de ciutats i els seus avantatges de localització, reforçades per la declaració del nostre territori com a peça fonamental de la Xarxa Transeuropea de Transports (TEN-T), instrument clau de reforç del seu paper com a porta sud d'Europa, façana occidental de la Mediterrània i connexió amb les societats del nord d'Àfrica i el seu futur desenvolupament econòmic, polític i social.

Per plantejar una estratègia encaminada cap al desenvolupament d'un nou model productiu cal valorar els aspectes més rellevants de la situació de l'economia valenciana i aquest és l'objectiu de les pàgines següents. En elles es realitza un diagnòstic detallat de la trajectòria de la Comunitat Valenciana i la seua situació actual, per tal d'objectivar una valoració de la mateixa i assentar sobre bases realistes un balanç de l'economia valenciana. Es proposa a continuació en forma de DAFO, és a dir, com a síntesi de les seues Debilitats, Amenaces, Fortaleeses i Oportunitats. A l'estructurar el diagnòstic i també el DAFO es distingeixen cinc àmbits:

I. La perspectiva macroeconòmica

II. L'especialització productiva

III. La competitivitat empresarial

IV. El sector públic

V. Els desequilibris transversals

I. PERSPECTIVA MACROECONÒMICA

POBLACIÓ

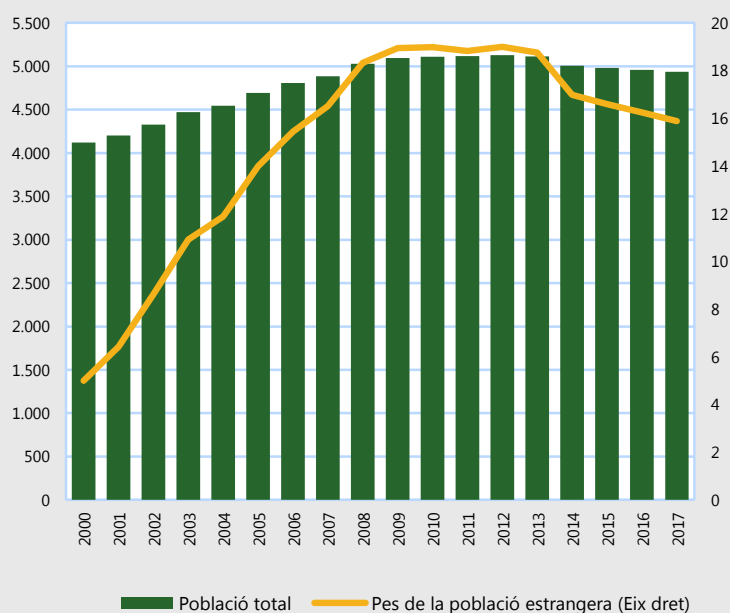
L'ENVELLIMENT I LA DISTRIBUCIÓ TERRITORIAL DESIGUAL, DOS REPTES DE LA DEMOGRAFIA VALENCIANA

La població valenciana s'ha vist sacxada per dos fenòmens seqüencials que han alterat la seua dinàmica, la seua composició i la seua fixació al territori. Després de créixer un 25 % en poc més d'una dècada, s'ha frenat en sec el creixement demogràfic, ha continuat la concentració a la costa i el despoblament de l'interior i s'ha agreujat l'envelliment. Tot això incideix directament sobre la capacitat de creixement de la Comunitat Valenciana, així com sobre la demanda futura de serveis educatius, sanitaris i de protecció social.

1.

Població de la Comunitat Valenciana. 2000-2017
(milers de persones i percentatge de població estrangera)

- El fort creixement de la població anterior a la crisi ha donat pas a una etapa d'estancament del volum total d'habitants de la Comunitat Valenciana (amb una xifra de 4.935.010 en 2017), combinat amb rellevants canvis de composició de la població.
- L'arribada d'estrangers a la Comunitat es va frenar quan es va iniciar la crisi: el seu nombre s'ha reduït en els últims anys (-190.495 des de 2012) i el seu pes en la població valenciana ha retrocedit del 19 % al 16 %.

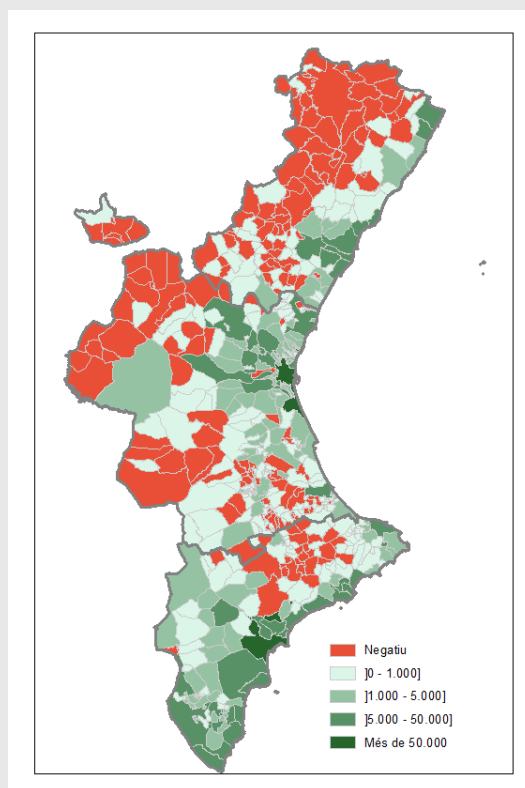

Font: INE (Padró) i elaboració pròpia.

2.

**Creixement absolut de la població de la
Comunitat Valenciana. 2000-2016**
(persones)

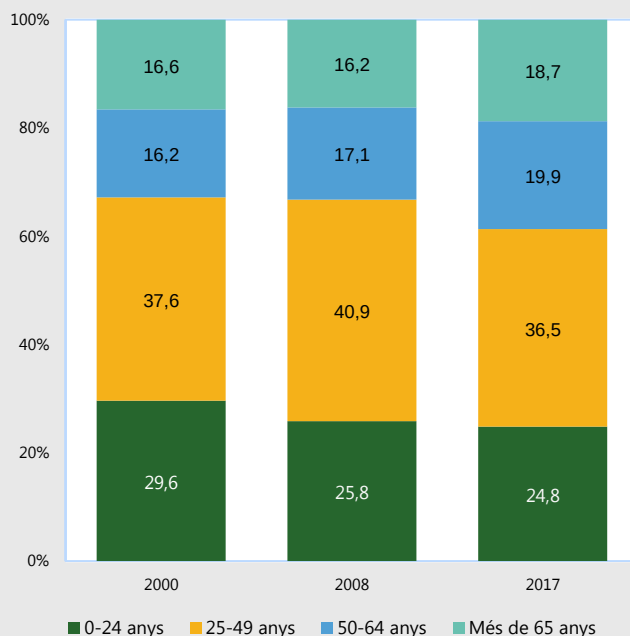
- La concentració de la població a la franja litoral i a l'entorn de les grans ciutats continua i augmentant la pressió sobre aquesta part del territori i els seus recursos naturals.
- Els municipis amb més creixement demogràfic es troben alineats a la franja sud costanera de la província d'Alacant i a la que s'estén des de València cap a la Plana de Castelló.
- El persistent retrocés demogràfic d'un nombre elevat de municipis de l'interior, fortament envellits, planteja reptes de sostenibilitat socioeconòmica en aquestes comarques.

Font: INE (Padró) i elaboració pròpia.

3.

**Estructura demogràfica de la Comunitat
Valenciana. 2000-2017** (percentatge)

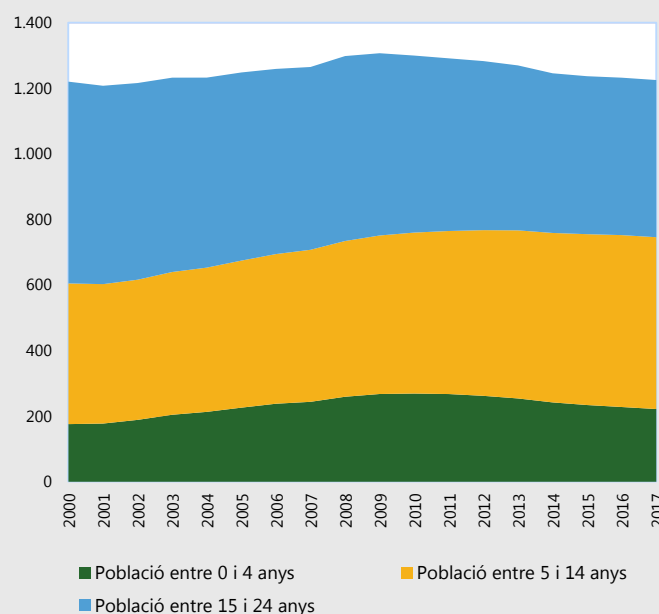
Font: INE (Padró) i elaboració pròpia.

- L'estructura de la població valenciana es va reforçar en els grups en edat de treballar en l'etapa expansiva de principi del segle XXI, però el fre de l'envelliment que es va derivar de l'arribada d'immigrants joves no ha operat en l'última dècada: les persones majors de 50 anys ja representen el 38,6 % de la població.
- La població més jove, menor de 25 anys, no ha deixat de reduir-se des de l'arribada de la crisi (ascendeix en 2017 a 1.225.370 habitants) i representa actualment menys de la quarta part del total.

4.

**Població menor de 25 anys per grups d'edat de la
Comunitat Valenciana. 2000-2017**
(milers de persones)

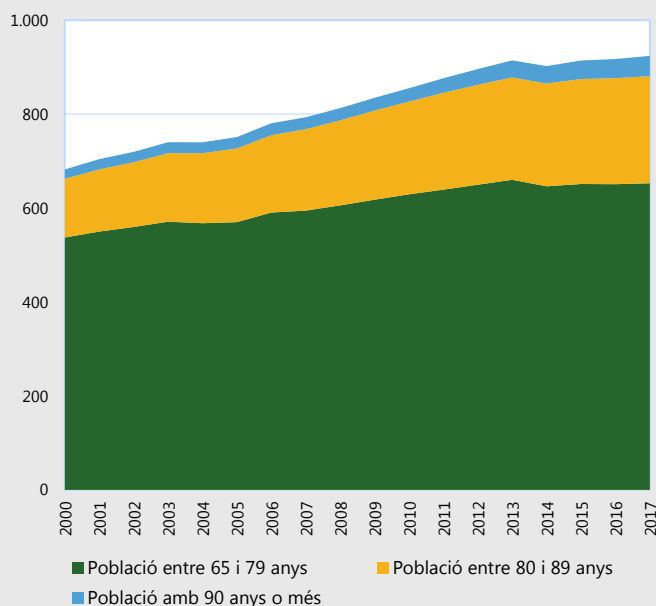
- El retrocés de la població jove es concentra en el grup d'edat de 15 a 24 anys, la qual cosa redueix el flux d'entrada immediat en el mercat de treball i frena la contribució de la demografia a la demanda d'estudis postobligatoris.
- L'augment del col·lectiu de 5 a 14 anys anticipa que les pressions demogràfiques sobre la demanda d'estudis mitjans i superiors i les demandes d'ocupació dels joves es recuperaran en la pròxima dècada.

Font: INE (Padró) i elaboració pròpia.

5.

**Població amb 65 anys o més per grups d'edat de
la Comunitat Valenciana. 2000-2017**
(milers de persones)

Font: INE (Padró) i elaboració pròpia.

- La població valenciana amb edats superiors a les que, en general, marquen el fi de la vida laboral supera les 900.000 persones i ha augmentat en prop de 250.000 des de principi de segle, fet que ha elevat el percentatge de persones econòmicament no actives.
- El procés d'envelliment opera en els últims anys, sobretot, per l'augment dels grups de població d'edats més elevades, majors de 80 anys. En l'actualitat es troben en aquest estadi més de 270.000 valencians i, d'ells, més de 43.000 tenen més de 90 anys.
- El creixent volum de persones d'edat molt avançada intensifica la demanda de serveis socials, en particular d'atenció a dependents i de sanitaris, i ho farà més en el futur.

OCUPACIÓ I CAPITAL HUMÀ

L'APROFITAMENT PRODUCTIU DELS RECURSOS HUMANS, GRAN DESAFIAMENT DE LA SOCIETAT VALENCIANA

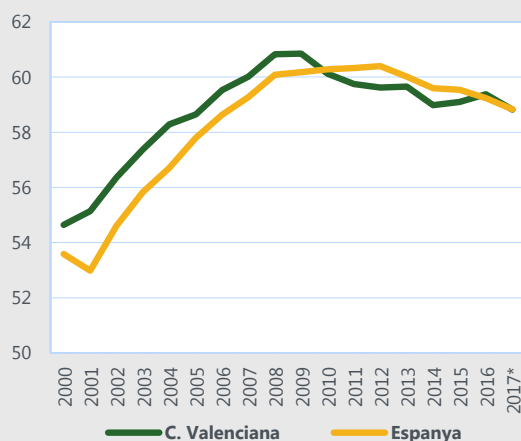
La inversió en educació i formació realitzada a la Comunitat Valenciana en els últims decennis ha sigut molt important i ha ampliat les oportunitats dels joves substancialment, però no s'ha rendibilitzat adequadament: el sistema productiu no absorbeix al ritme esperat l'oferta de persones qualificades. La transformació de la seua especialització productiva és una condició necessària per a aconseguir una absorció del coneixement més elevada.

- La taxa d'activitat de la població en edat de treballar s'ha ressentit durant la crisi i s'ha tornat a situar per davall del 60 % en frenar-se el dinamisme dels primers anys del segle XXI. L'avantatge aconseguit en aquest indicador per l'economia valenciana enfront d'Espanya ha desaparegut.
- Malgrat la contracció de la població activa, la desocupació continua sent molt elevada, amb una taxa superior a la mitjana espanyola. La desocupació s'està reduint amb força des que va començar la recuperació en 2014, però una de cada sis persones valencianes que desitja treballar no ho aconsegueix.

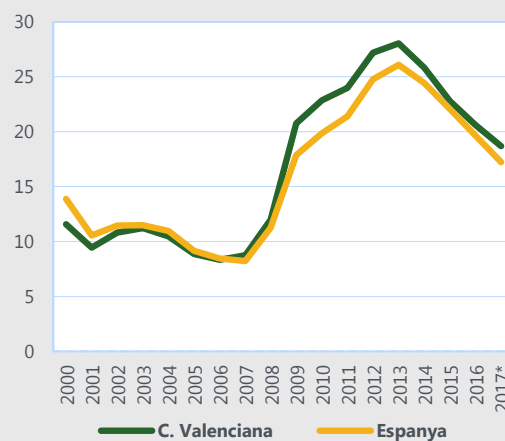
1.

Taxa d'activitat i de desocupació. 2000-2017. Comunitat Valenciana i Espanya
(percentatge)

a) Taxa d'activitat

b) Taxa de desocupació

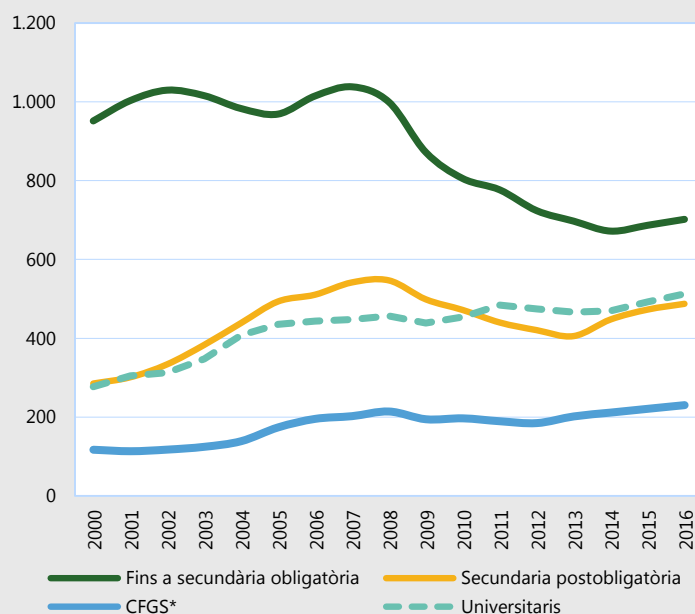

* La dada de 2017 correspon al segon trimestre
Font: INE i elaboració pròpia.

2.

Població ocupada per nivell d'estudis de la Comunitat Valenciana. 2000-2016

(milers de persones)

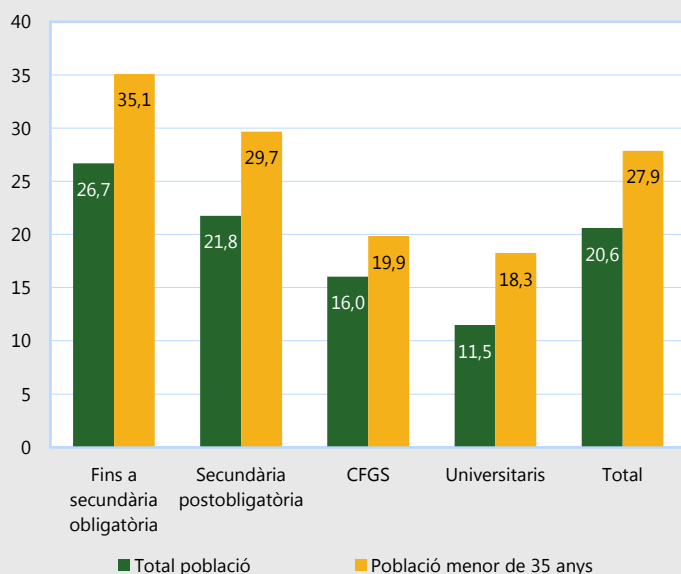
* Cicles formatius de Grau Superior

Font: INE i elaboració pròpia.

3.

Taxa de desocupació per nivell d'estudis de la Comunitat Valenciana. 2016

(percentatge)

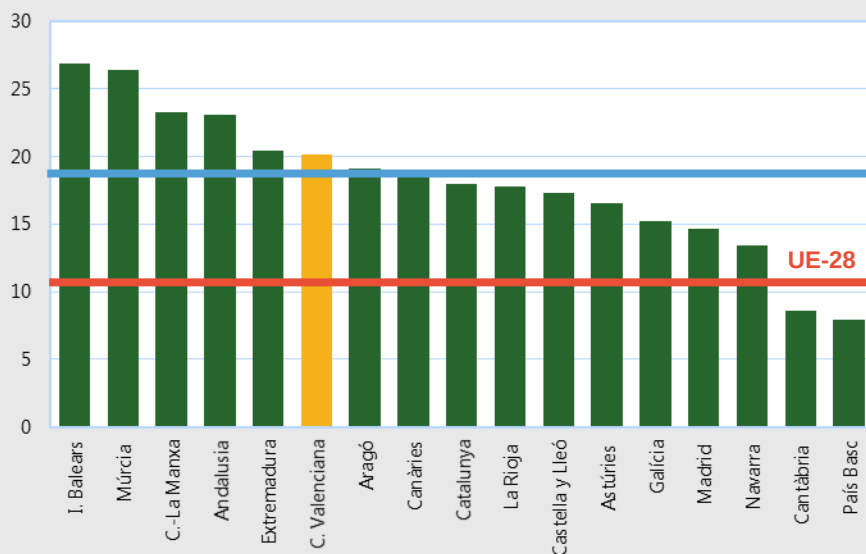
* Cicles formatius de Grau Superior

Font: INE i elaboració pròpia.

- L'educació influeix positivament en la probabilitat d'aconseguir un treball i redueix el risc de desocupació substancialment entre els que tenen estudis superiors, en especial universitaris. A pesar del fet que tenen més oportunitats, fins i tot entre els universitaris la desocupació és elevada a la Comunitat Valenciana, un 11,5 % en el 2016.
- La desocupació és un problema molt superior entre els menors de 35 anys, a causa de les dificultats d'entrada en el mercat de treball durant l'última dècada. Els obstacles han sigut menors per als joves amb un nivell d'estudis superior, més competències per a l'ocupació i més disposició a moure's, però en tot cas les taxes de desocupació dels joves valencians són molt elevades: arriben en el seu conjunt al 27,9%.

4.

Taxa d'abandonament escolar primerenc*. 2016 (percentatge)

*Percentatge de la població entre 18 i 24 anys que té com a màxim el títol d'Ensenyament Secundari Obligatori i no segueix cap tipus de formació.

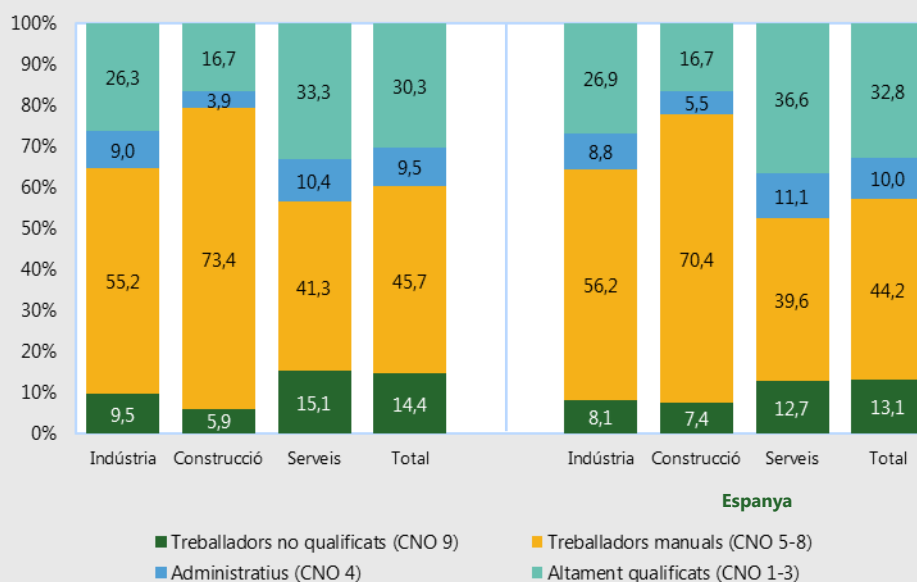
Font: MECE i elaboració pròpia.

- Els joves valencians amb baixos nivells educatius s'enfronten a greus amenaces d'inserció laboral, ateses les altes taxes de desocupació d'aquest grup social, superiors al 35 %.
- L'evolució de les ocupacions en el futur i la globalització continuaran pressionant a la baixa les oportunitats d'inserció de les persones amb un baix perfil educatiu. Per aquesta raó, les elevades taxes d'abandonament escolar primerenc a la Comunitat Valenciana —superiors a les d'Espanya i quasi el doble que les de la Unió Europea— representen un risc molt seriós per a la inclusió social de 68.000 joves valencians.

5.

Distribució de l'ocupació per sectors d'activitat i ocupació. 2016 Comunitat Valenciana i Espanya.

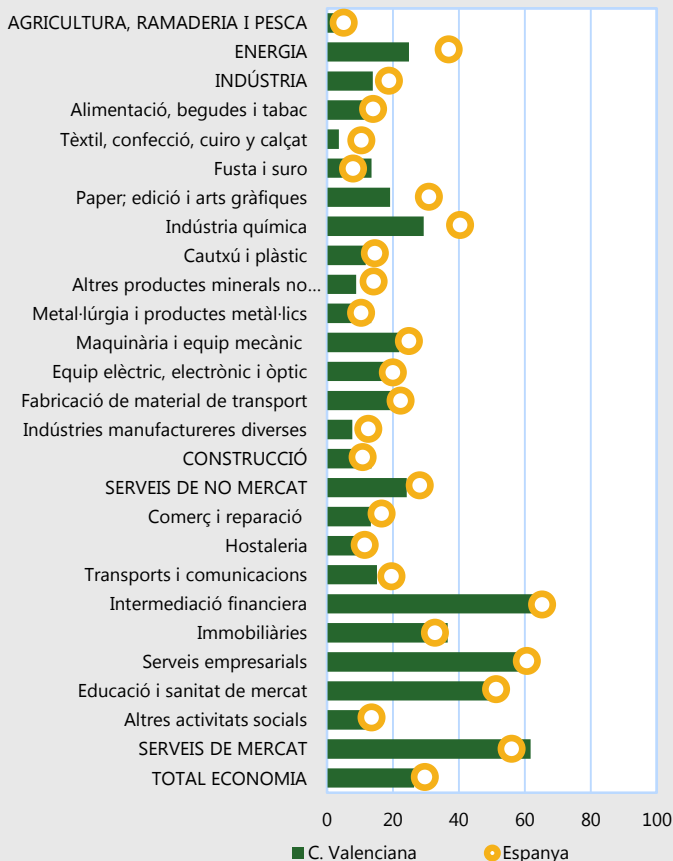
- Les ocupacions que exigeixen una alta qualificació (directius, tècnics i professionals) avancen clarament en l'economia valenciana, i representen ja el 30 % de l'ocupació, però en altres economies ho fan més ràpidament, de manera que es creen més oportunitats per a l'ús productiu del capital humà.
- Entre els grans sectors d'activitat, el més intensiu en ocupacions qualificades és el sector terciari i no la indústria. En els dos sectors, l'economia valenciana ofereix menys llocs de treball d'alta qualificació que l'espanyola i es troba allunyada en l'ús del coneixement de les comunitats més avançades com Madrid, el País Basc o Catalunya.

Font: INE i elaboració pròpia.

6.

**Intensitat de l'ocupació universitària per sectors
d'activitat. 2016**
Comunitat Valenciana i Espanya.
(percentatge)

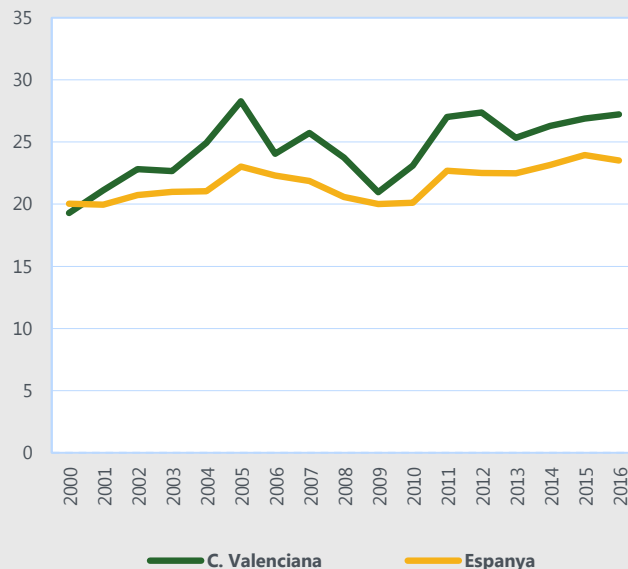

Font: INE i elaboració pròpia.

- L'especialització sectorial i la grandària de les empreses frenen l'ús del coneixement en l'economia valenciana, de manera que es redueix la seua capacitat d'aprofitar adequadament el capital humà acumulat gràcies a les millores educatives de les últimes dècades.
- En la majoria dels sectors industrials i de serveis, l'economia valenciana dona treball a una proporció d'universitaris menor que la de les regions més avançades perquè els productes i les tasques en què es concentra la nostra especialització estan menys orientats al coneixement.

7.

Sobreeeducació*. 2000-2016
Comunitat Valenciana i Espanya.
(percentatge)

* Percentatge d'ocupats amb estudis universitaris en els grups 4-9 de la Classificació nacional d'ocupacions (CNO).
Font: INE i elaboració pròpia.

- La menor orientació al coneixement de les activitats redueix el pes dels llocs de treball amb una qualificació superior en les empreses valencianes i augmenta el percentatge d'universitaris amb treballs en ocupacions administratives, rutinàries o manuals per a les quals estan sobrequalificats.
- El problema de sobrequalificació ha augmentat al llarg del segle XXI, més a la Comunitat Valenciana que a Espanya, i en l'actualitat afecta un de cada quatre universitaris ocupats.

PRODUCCIÓ I RENDA

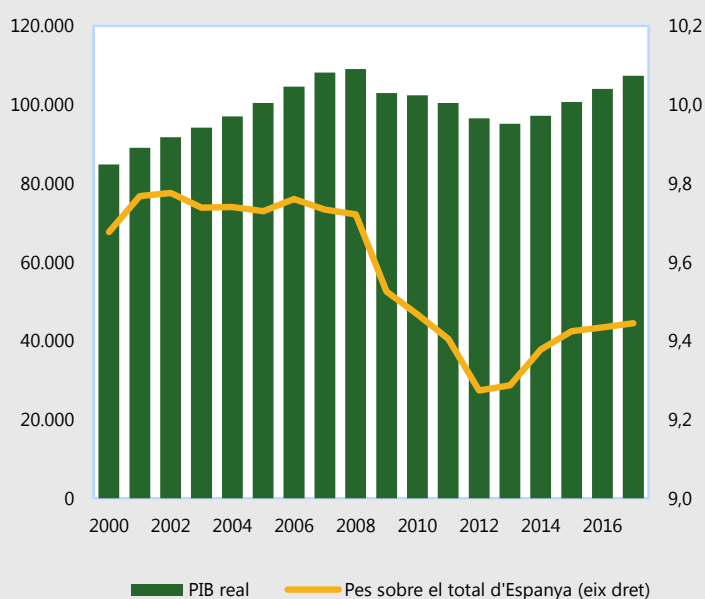
EL PIB VALENCIÀ RECUPERA EL SEU NIVELL D'ABANS DE LA CRISI

L'esgotament del model de creixement de l'economia espanyola, posat de manifest en arribar la crisi, ha debilitat fortament l'economia valenciana que no ha pogut mantindre la seua posició relativa enfront d'Espanya i el conjunt d'Europa. La consolidació de la recuperació actual exigirà una economia més basada en el coneixement i més orientada a l'exportació, com ocorre en les economies avançades. En cas contrari, el PIB per habitant valencià continuarà allunyat del de les economies del nostre entorn més competitives.

- El PIB valencià ascendeix en l'actualitat a 105.077 milions d'euros. L'impacte de la gran recessió en l'economia ha sigut enorme i només una dècada després la Comunitat Valenciana torna a aproximar-se al nivell de producció real de 2008. El retrocés del PIB durant la llarga i profunda crisi experimentada ha posat de manifest les debilitats de l'anterior etapa de creixement.
- La crisi de l'economia valenciana ha sigut més intensa, fins i tot que la d'Espanya i que la de moltes comunitats autònomes, com reflecteix la pèrdua de pes en el conjunt. La més intensa recuperació valenciana dels últims anys està permetent tornar a guanyar part del pes perdut, i se situa en l'actualitat en el 9,4 % del total nacional.

1.

PIB de la Comunitat Valenciana. 2000-2017
(milions d'euros de 2010 i percentatge)

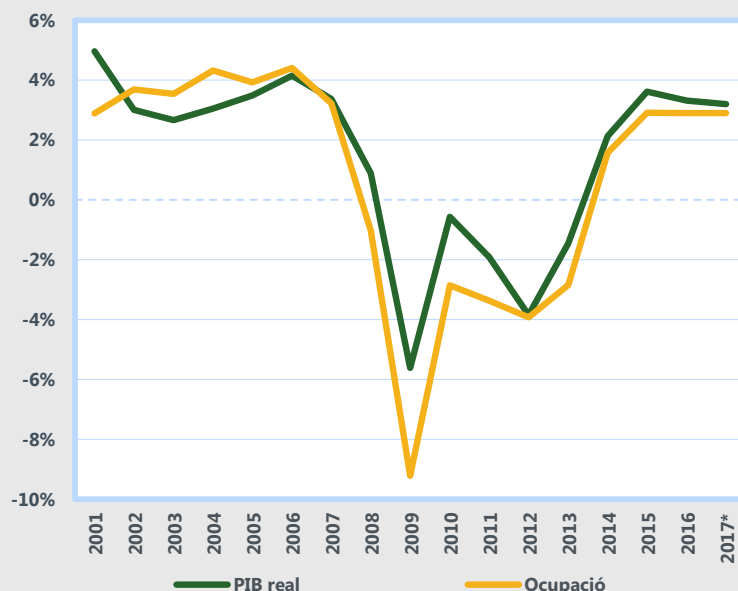

*Previsió

Font: INE, BBVA Research i elaboració pròpia

2.

Taxa de variació del PIB real i l'ocupació. 2001-2017
(percentatge)

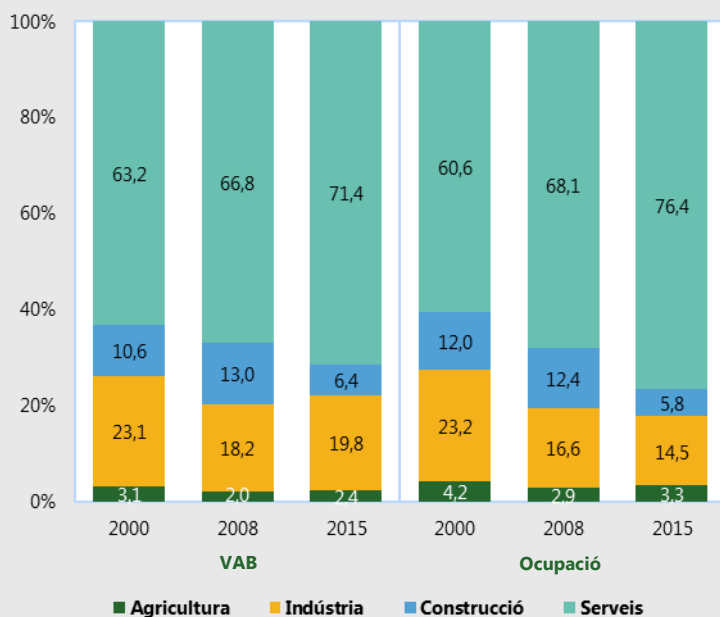

*Previsió

Font: INE, BBVA Research i elaboració pròpia

3.

VAB i ocupació per sectors (%). 2000-2017
Comunitat Valenciana i Espanya

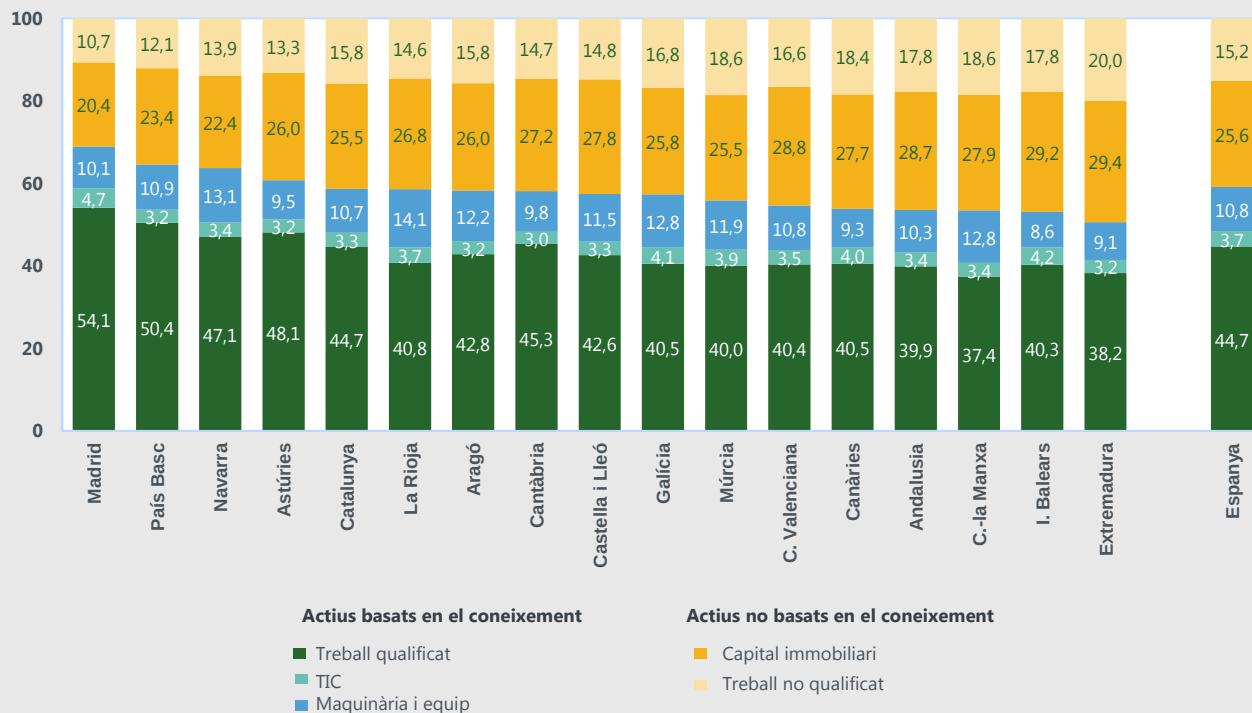

Font: INE i elaboració pròpia

- L'economia valenciana està, com totes les desenvolupades, fortament terciaritzada, i s'hi observa un clar retrocés del pes de la indústria i, des que va arribar la crisi, de la construcció. En la indústria, el retrocés és superior en l'ocupació que en la producció, com a conseqüència de l'avanç més ràpid de la productivitat en les manufactures que en els serveis.
- Darrere de la pèrdua de pes de la indústria, hi ha factors molt diversos: els desavantatges competitius enfront dels nous països manufacturers; la limitada capacitat de les empreses valencianes de participar en les cadenes globals de producció, liderades per les multinacionals; l'especialització en tasques de limitat valor afegit a causa de la baixa intensitat en I+D+i, etc. Una reindustrialització productiva requeriria avanços en tots aquests àmbits..

4.

Descomposició del VAB per tipus d'actiu. 2013
(percentatge)

Font: Fundació Ramón Areces-Ivie i elaboració pròpia.

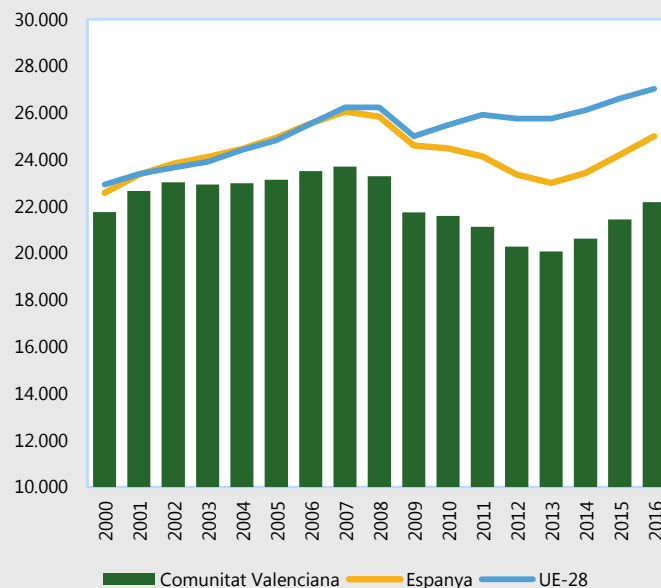
- Les activitats basades en el coneixement requereixen utilitzar recursos productius més qualificats: capital humà, actius TIC i maquinària, equip, elements de transport i actius intangibles. Aquests actius han guanyat pes en l'economia en el segle XXI i representen el 59 % del VAB (valor afegit brut) de l'economia espanyola i el 55 % a la Comunitat Valenciana. Aquestes dades indiquen que el pes del VAB basat en el coneixement de la Comunitat Valenciana és inferior (-8 %) al del conjunt del país.
- El pes del VAB basat en el coneixement en l'economia valenciana és molt menor que el de les regions més avançades, en les quals supera el 65 %. Això és a causa de l'inferior percentatge d'ocupacions qualificades, la més baixa remuneració dels treballadors amb estudis superiors, el limitat aprofitament de les noves tecnologies i la especialització superior en activitats industrials i de serveis tradicionals, el pes més elevat del sector immobiliari i la presència més limitada de sectors intensius en coneixement (tecnologies de la informació i els serveis de comunicacions o les activitats professionals).

5.

PIB per capita. 2000-2016

Comunitat Valenciana, Espanya i UE-28
(PPS, base 2010)

- Les dades de renda per habitant de l'economia valenciana durant el segle XXI no confirmen els estereotips d'un territori capaç d'obtindre millors resultats que la resta. Durant l'etapa expansiva inicial, la seua població va créixer tan ràpidament que el PIB per habitant ho va fer menys que l'espanyol, de manera que es va produir un retrocés en la renda per capita relativa que continua estant en 2016 un 11 % per davall de la mitjana.
- L'impacte de la crisi sobre el PIB per habitant va ser molt intens i el va fer retrocedir fins a situar-lo per davall del principi de segle. Després de quatre anys de recuperació, el PIB per capita encara se situa en termes reals al nivell de 2001 i molt allunyat del PIB per capita europeu, del qual només representa un 82 %. Aquesta combinació de circumstàncies ha suposat una fallida important de les expectatives de millora dels valencians que cal revertir.

Font: INE, Eurostat i elaboració pròpia.

II. ESPECIALITZACIÓ PRODUCTIVA

AGRICULTURA I SECTOR AGROALIMENTARI

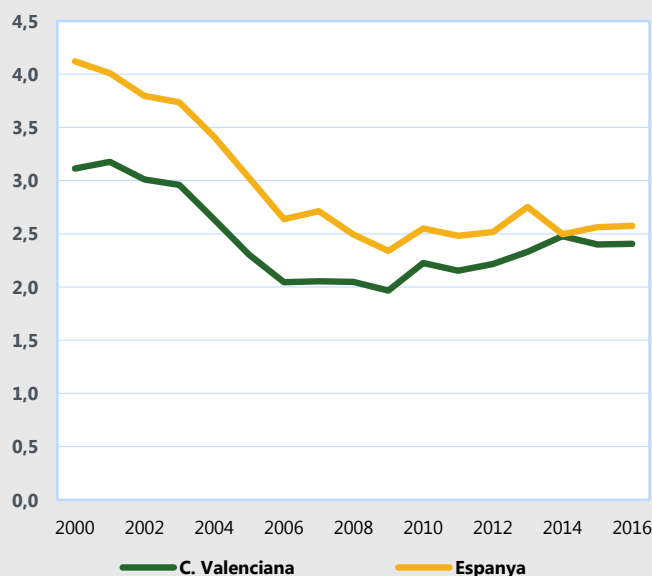
LA PERSPECTIVA INTEGRADA DE LES ACTIVITATS AGROALIMENTÀRIES REFORÇA LA IMPORTÀNCIA D'AQUESTES

El sector agroalimentari valencià ha patit menys durant la crisi que el conjunt de l'economia i ofereix importants oportunitats per a liderar la recuperació a través del creixement empresarial, la incorporació de més valor afegit, la innovació i l'exportació cap a mercats de països avançats. Dins del conglomerat agroalimentari, l'agricultura valenciana ha seguit una trajectòria més favorable des de l'arribada de la crisi que la resta d'activitats, fet que ha permés recuperar pes en el PIB de la crisi que el resto de actividades, recuperando peso en el PIB

- El PIB i l'ocupació agrícoles tenen en les últimes dècades un pes reduït en la producció i l'ocupació, però la seua evolució durant el segle XXI ha sigut diferent a la de la resta de sectors.
- L'agricultura va perdre importància durant l'expansió anterior a la crisi i va guanyar pes durant la gran recessió, i continua aquesta millora durant la recuperació recent.
- El pes de l'agricultura en el PIB és inferior a la Comunitat Valenciana que a Espanya, tot i que recentment s'han aproximat. També és clarament inferior en l'ocupació total, en la qual l'agrícola representa un poc més del 3 %.
- Aquestes dades indiquen que la tradicional especialització agrícola valenciana ja no és tal en termes agregats i ha de caracteritzar-se amb més detall i emmarcar-la en el conjunt de les activitats agroalimentàries.

1.

Pes de l'agricultura en el VAB. C. Valenciana i Espanya. 2000-2016
(percentatge)

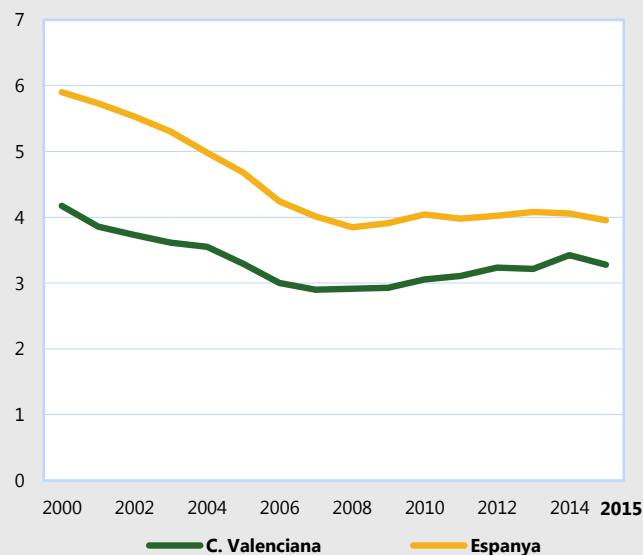

Font: INE i elaboració pròpia.

- La concentració de la producció agrícola valenciana en cítrics, altres fruiters i hortalisses, i vinya continua sent el seu tret més destacat quant a especialització.
- Els cítrics representen les dues tercers parts de la producció i, juntament amb els altres cultius destacats, totalitzen un pes del 90 %, que es manté relativament estable al llarg del temps.
- Una part molt important de la producció agrícola valenciana es destina a l'exportació (el 20 %), superior a la mitjana espanyola, que se situa en el 17,4 %.
- Un altre tret permanent de l'estructura productiva agrícola valenciana continua sent l'elevat nombre d'explotacions, la majoria de dimensions reduïdes. Es tracta d'un tret influït per l'especialització però, sobretot, per la distribució de la propietat i les dificultats que troben les iniciatives de concentració per a avançar.

2.

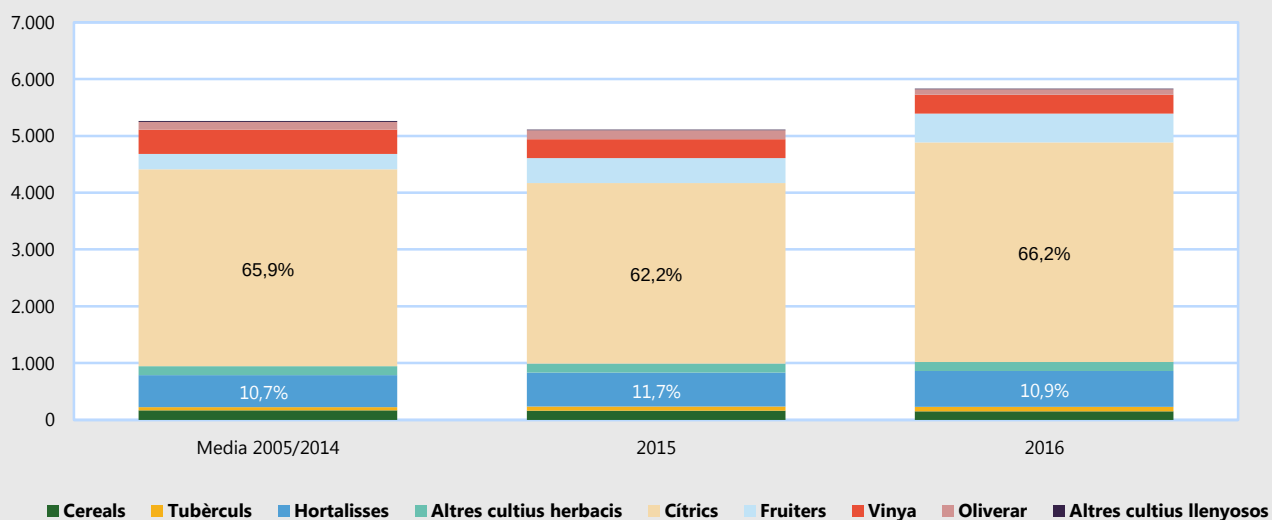
Pes de l'agricultura en l'ocupació. C. Valenciana i Espanya. 2000-2016 (percentatge)

Font: INE i elaboració pròpia.

3.

Producció agrària. Principals cultius. C. Valenciana. 2005-2016 (milers de tones)

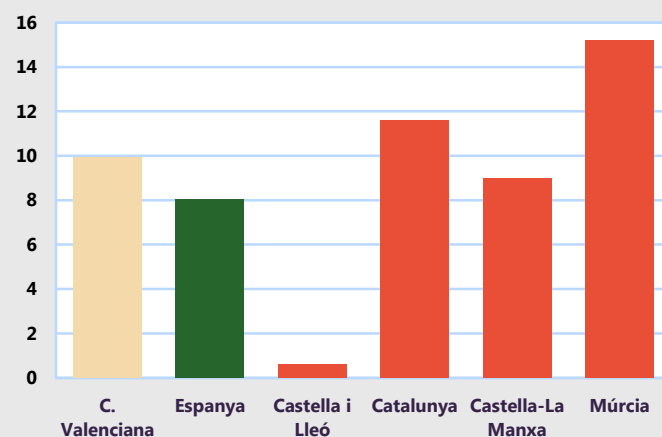
Font: Informe del sector agrari valencià 2017 i elaboració pròpia.

- La Comunitat Valenciana és la tercera comunitat en nombre d'explotacions, però la penúltima en grandària mitjana d'aquestes. Una de les implicacions d'aquesta situació és la baixa productivitat mitjana, associada ben sovint a la dificultat de les xicotetes explotacions per a aprofitar economies d'escala tecnològiques i organitzatives, i incorporar coneixement a la gestió.
- L'heterogeneïtat dins del sector és, en tot cas, molt notable, i hi destaca una part d'aquest pel seu dinamisme exportador, l'esforç en innovació, el seu esforç d'integració amb la indústria i la distribució agroalimentàries i l'atenció al medi ambient.
- L'agricultura ecològica ocupa ja el 10 % de la superfície cultivada, un percentatge superior a la mitjana espanyola i a la d'altres comunitats autònomes, però no al de les que marquen la frontera de l'esforç en aquesta direcció, Catalunya i Múrcia.

5.

Agricultura ecològica. Superfície. C. Valenciana i Espanya. 2015

(percentatge sobre el total de SAU)

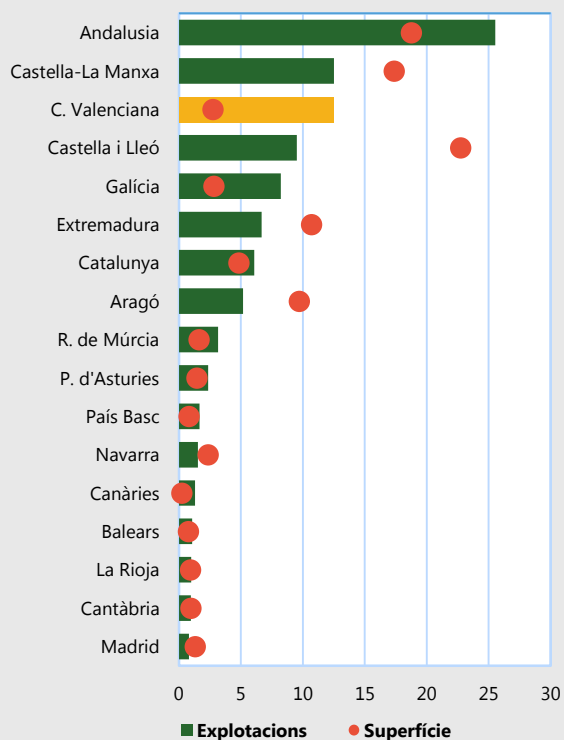

Font: MAPAMA i elaboració pròpia.

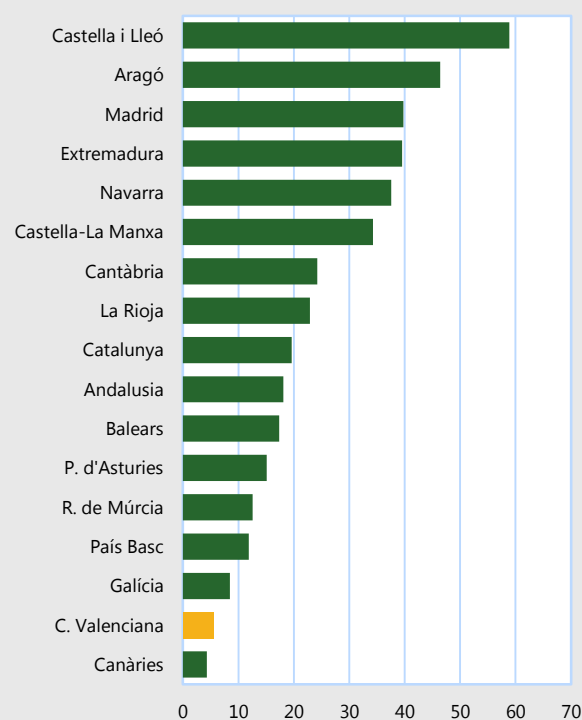
4.

Explotacions agràries, nombre i hectàrees SAU. 2013

a) Pes en el total nacional (%)

b) Grandària mitjana per explotació (ha)

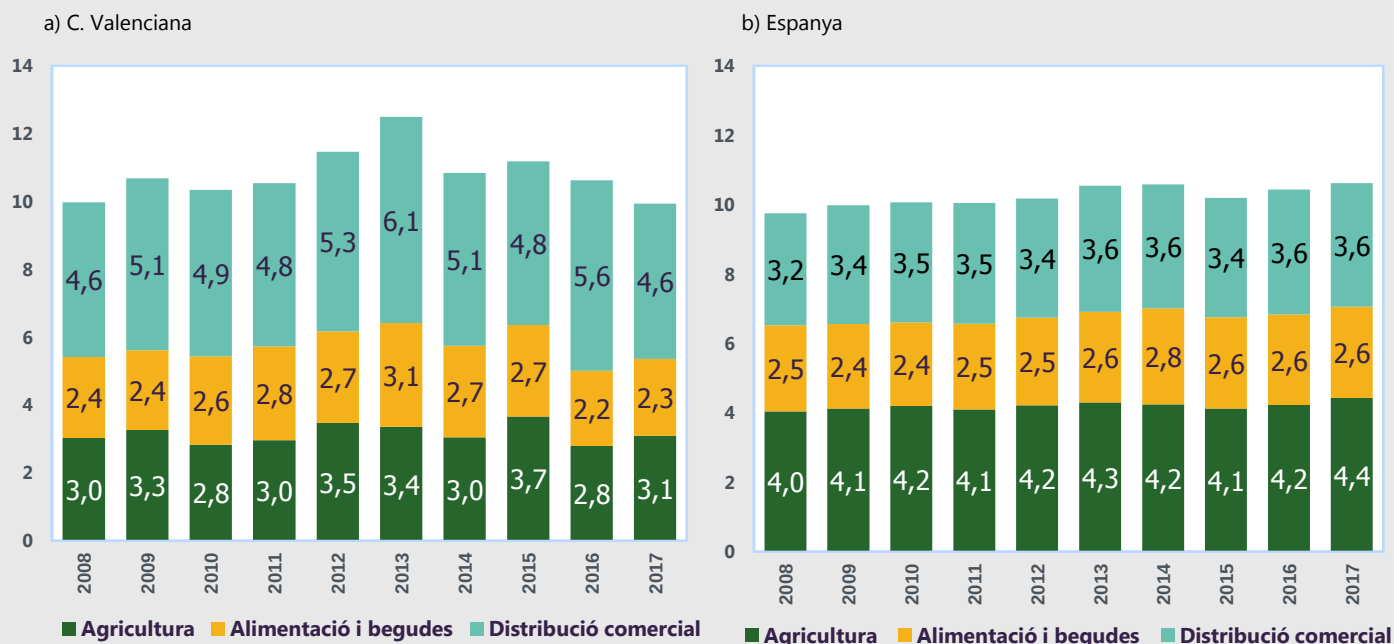

Font: MAPAMA i elaboració pròpia.

- La connexió i integració amb l'agroindústria i les potents empreses de distribució valencianes ha de ser una gran oportunitat per a l'agricultura.
- La importància del conjunt de la cadena d'activitats agroalimentàries, que va des de les agrícoles i ramaderes a les de comercialització de qualsevol tipus de productes d'alimentació, supera en molt actualment la de l'agricultura i ofereix una perspectiva més completa del paper d'aquesta
- En l'actualitat, la cadena agroalimentària dona treball a la Comunitat Valenciana a 195 mil persones, el 9,9 % de l'ocupació total.
- Els grans components sectorials de la cadena agroalimentària valenciana són la fabricació de productes forners i pastes, l'elaboració de productes carnis i la fabricació d'altres productes alimentaris.
- A diferència de l'agricultura, en la indústria agroalimentària i en el sector de comercialització i distribució hi ha a la Comunitat Valenciana nombroses empreses de grandària mitjana i gran que actuen com a tractives del procés de modernització de totes les activitats de la cadena i representen una gran oportunitat per al desenvolupament d'aquesta.

6.

Pes de l'ocupació de les activitats agroalimentàries. C. Valenciana i Espanya. 2008-2017
(percentatge sobre el total de la població ocupada)

Nota: Les activitats agroalimentàries es defineixen com la suma dels codis de la CNAE 2009 següents: agricultura, ramaderia i pesca (01-03), alimentació i begudes (10-11), i distribució comercial (462, 463, 472).

Font: INE i elaboració pròpia.

INDÚSTRIA

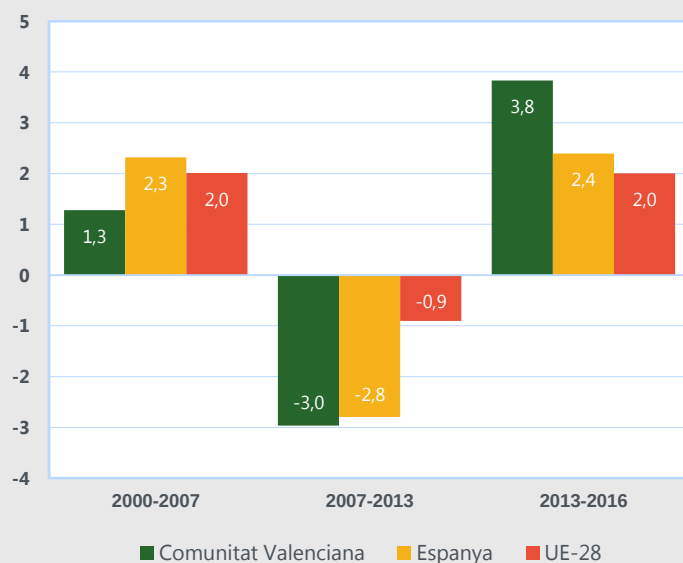
UNA OPORTUNITAT PER A LA REINDUSTRIALITZACIÓ

La globalització, la crisi industrial i la deslocalització de les activitats en països tercers han debilitat un sector en el qual la Comunitat Valenciana ha destacat tradicionalment. Juntament amb la resta d'Espanya i de la Unió Europea — amb l'excepció d'Alemanya—, aquest retrocés sectorial reflecteix un empitjorament de la posició competitiva a causa d'un avanç de la productivitat insuficient. Des de l'inici de la recuperació, la indústria contribueix vigorosament al creixement econòmic valencià i a la transformació endògena dels seus principals sectors amb la incorporació d'una quantitat creixent de coneixement i innovació.

- En la pèrdua de pes de la indústria conflueixen diversos factors, tant interns com internacionals.
- El retrocés de la indústria valenciana es deu, en gran manera, a la pèrdua d'avantatges competitius basats en una especialització en productes de baixos costos i el limitat aprofitament de les noves fonts de competitivitat basades a afegir valor per mitjà del coneixement i la innovació.
- Els ajustos de costos i ocupació realitzats durant la crisi i la maduració dels processos d'especialització innovadora i internacionalització d'un nombre creixent d'empreses han permés a la indústria valenciana tornar a créixer amb força, clarament per damunt de la mitjana espanyola i europea en els anys de recuperació.

1.

Comportament del VAB industrial. 2000-2016
(taxa de creixement mitjà anual, percentatge)

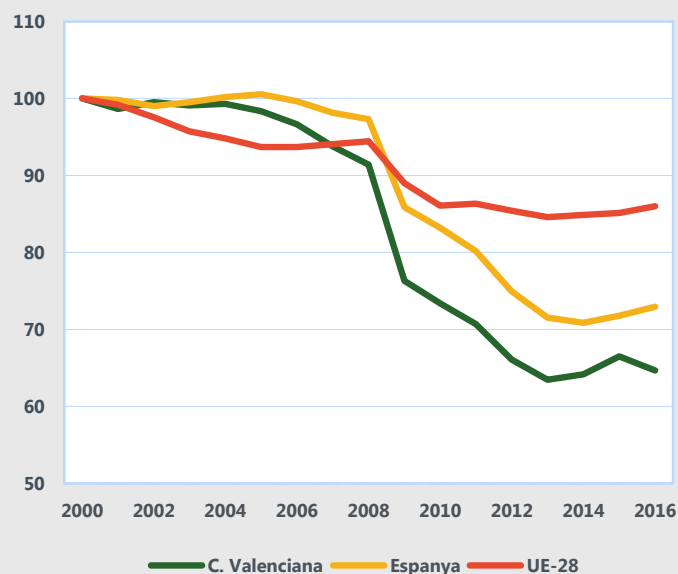
Font: Eurostat, INE i elaboració pròpia.

- Des de principi del segle XXI s'ha produït un procés global de desindustrialització en les economies més desenvolupades que s'ha materialitzat en una important pèrdua d'ocupació industrial. En concret, la indústria valenciana té 140.000 llocs de treball menys que en 2000, un terç menys que aleshores.
- La crisi econòmica va accentuar aquesta destrucció d'ocupació que va tindre més impacte a Espanya. Tant és així, que el 20 % de la pèrdua d'ocupació industrial europea es va produir al nostre país.
- L'efecte en la indústria valenciana va ser més intens que en la mitjana nacional, i es va acumular una pèrdua d'ocupació de més del 30 % entre 2008 i 2013: 110.000 llocs de treball.
- Des de llavors, l'ocupació industrial valenciana sembla recuperar-se lleugerament, i representa prop de l'11,6 % de la indústria nacional.

2.

Ocupació industrial. 2000-2016

(2000=100)

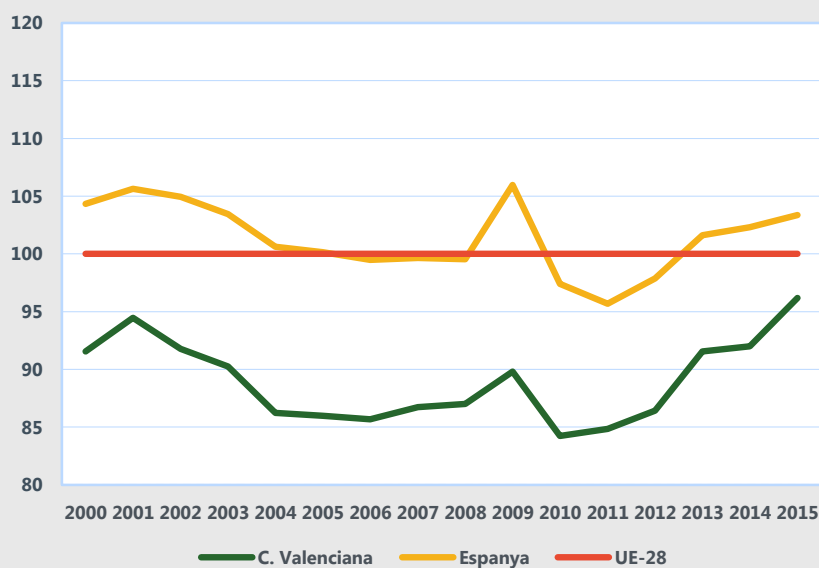

Font: Eurostat, INE i elaboració pròpia.

3.

Productivitat per hora treballada a les manufactures. 2000-2016

(EU-28=100)

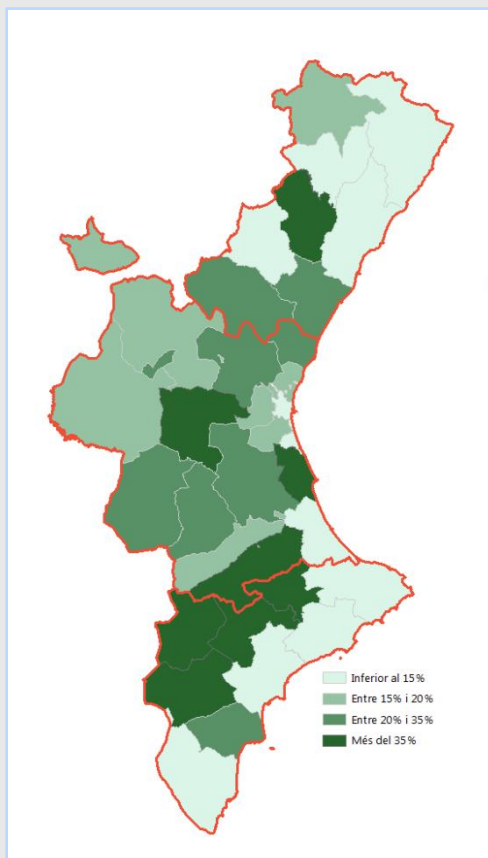
Font: DATACOMEX i elaboració pròpia.

- El teixit industrial valencià és ampli i divers, però en conjunt presenta una debilitat greu en productivitat que no s'aprecia en el conjunt de la indústria espanyola. Les manufactures valencianes presenten una productivitat del treball inferior a la mitjana de la UE-28.
- Des de 2010, es produeix una convergència cap als nivells de productivitat europeus, tot i que els desavantatges amb els nivells mitjans espanyols continuen pròxims als 10 punts. El repte és mantindre les millores en els nivells de productivitat alhora que es recupera l'ocupació, com ocorre en els últims anys.

4.

Importància de la indústria en el mercat laboral per comarques. 2016

(Percentatge del total d'afiliats a la Seguretat Social)

Font: IVE, Seguretat Social i elaboració pròpia.

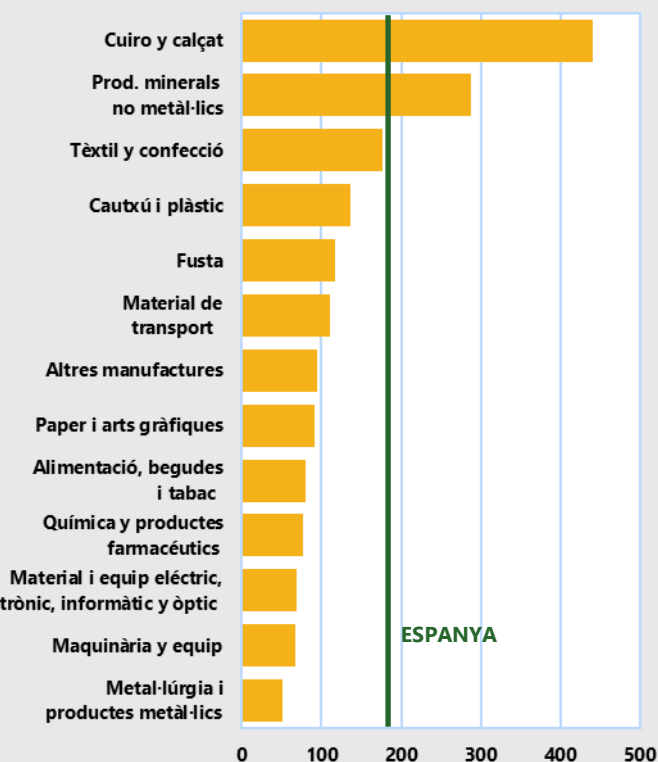
- L'especialització de la indústria valenciana continua destacant pel major pes de sis sectors en la producció quan es compara amb la del conjunt d'Espanya: calçat i ceràmica-taulells, molt destacats, i també tèxtil, plàstic, fusta i material de transport. Juntament amb les manufactures tradicionals, hi ha la indústria de material de transport, que disposa de potents nuclis tractius multinacionals localitzats a la Comunitat.
- El pes de sectors industrials, molt intensius en coneixement i innovació, com els de maquinària i equip, material i equip elèctric, electrònic, informàtic i òptic, química i productes farmacèutics és, en canvi, clarament inferior en l'economia valenciana.

- El pes de la indústria al territori valencià és molt dispar: hi ha comarques molt especialitzades sectorialment i d'altres, la majoria, molt més diversificades.
- Al llarg de la Comunitat Valenciana, hi ha comarques amb una important concentració industrial en la seua activitat: l'Alcalatén a Castelló; la Ribera Baixa, La Hoya de Buñol i la Vall d'Albaida a València, i el Comtat, l'Alcoià, l'Alt Vinalopó i el Vinalopó Mitjà a Alacant.
- El procés de reindustrialització ha d'anar acompanyat tant de millores en la productivitat com de canvis en l'especialització.
- La diversificació en l'activitat econòmica d'un territori en redueix els riscos, però està condicionada per la grandària dels nuclis urbans i industrials.

5.

Especialització productiva en les manufactures en relació al VAB. C. Valenciana. 2014

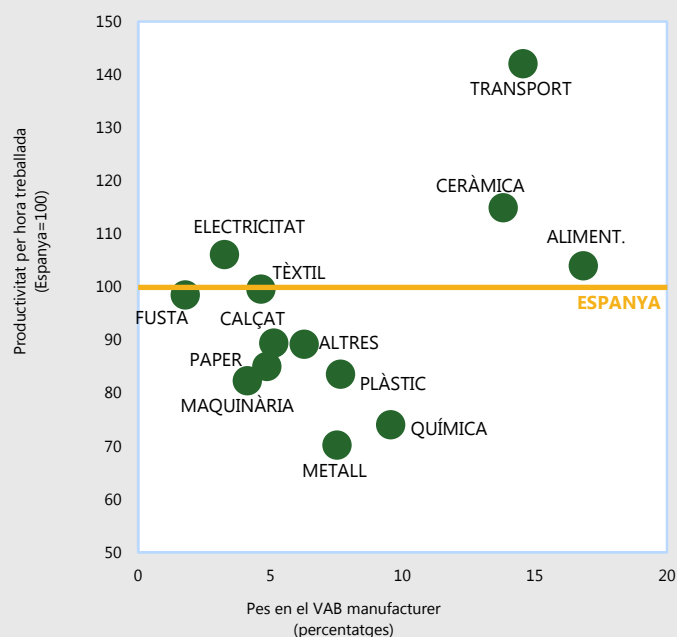
(Espanya=100)

Font: IVE, INE i elaboració pròpia.

6.

Productivitat i importància en la indústria manufacturera. C. Valenciana. 2014

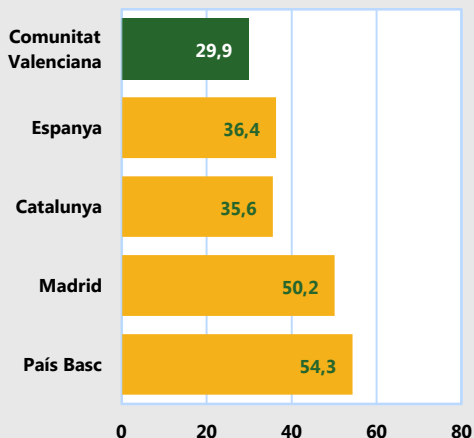
Font: INE, IVE i elaboració pròpia.

- El repte és estendre els bons resultats en productivitat de les empreses que permeten als sectors valencians situar-se per damunt de la mitjana en certes activitats a la resta d'empreses i a la resta de sectors. La reindustrialització que val la pena passa per reforçar el pes de les activitats i les empreses més intensives en I+D+i, perquè en aquestes les oportunitats de generar valor afegit són superiors.

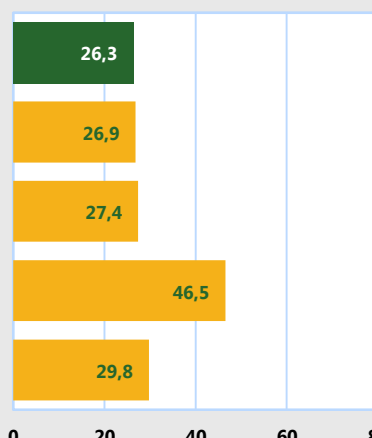
7.

Ús del coneixement en la indústria. 2016 (percentatges)

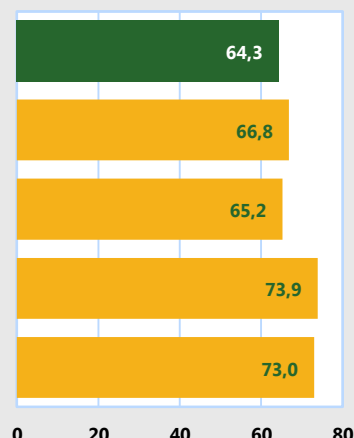
a) Pes de l'ocupació
universitària

b) Pes de les ocupacions
altament qualificades

c) Pes del VAB basat
en el coneixement¹

¹ Les últimes dades disponibles són de 2013.

Font: INE, Fundació Ramón Areces i elaboració pròpia.

CONSTRUCCIÓ

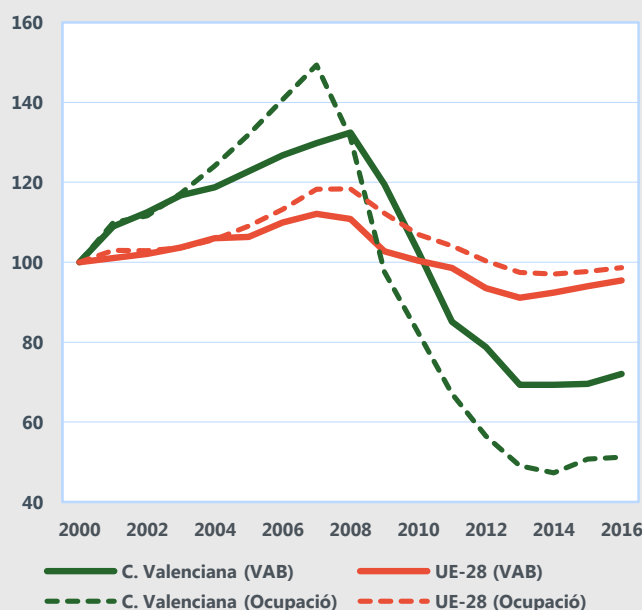
LA CONSTRUCCIÓ, DE MOTOR PRINCIPAL A MOTOR AUXILIAR DEL CREIXEMENT VALENCIÀ

L'afonament del sector de la construcció amb l'arribada de la crisi va tindre efectes dramàtics sobre l'ocupació i el teixit productiu tant d'aquestes activitats com d'altres sectors, inclòs el financer. La crisi immobiliària es va derivar de la bombolla en el sector residencial i d'un comportament de la inversió en obres públiques molt procíclic. La caiguda s'ha detingut amb l'arribada de la recuperació, però el creixement actual no ha de fer pensar que el sector de la construcció recupere els seus nivells d'activitat del passat. El nou dimensionament que ha adquirit ha de ser més sostenible a llarg termini i, per a això, haurà de ser menor que el que tenia a principi de segle.

- El cicle de la construcció a la Comunitat Valenciana segueix una pauta semblant a la del conjunt de la UE-28: una fase expansiva fins a 2009 i una de contractiva a continuació, fins a 2013. No obstant això, les distintes intensitats d'aquestes fases difereixen extraordinàriament.
- En l'etapa 2000-2008, la Comunitat experimenta un creixement acumulat d'un poc més del 30 % en el VAB i del 50 % en l'ocupació del sector, mentre que en la UE-28 l'augment del VAB no arriba al 10 % i el de l'ocupació s'aproxima al 20 %.
- En la fase de caiguda, les diferències encara són superiors i això ha fet que l'impacte de la crisi immobiliària haja sigut d'enorme intensitat a la Comunitat, de manera que ha arrossegat sectors proveïdors i el sector financer. En l'economia valenciana, l'ocupació en la construcció cau fins a la tercera part del punt màxim (210.000 llocs de treball destruïts entre 2007 i 2014) i el VAB a un poc més de la meitat. L'ajust en la UE-28 és molt inferior: un 20 % tant en l'ocupació com en el VAB, amb la qual cosa es torna al punt inicial de començament de segle, un nivell que està molt lluny de recuperar actualment la Comunitat Valenciana.

1.

Comportament del VAB i l'ocupació en el sector de la construcció. 2000-2016
(2000=100)

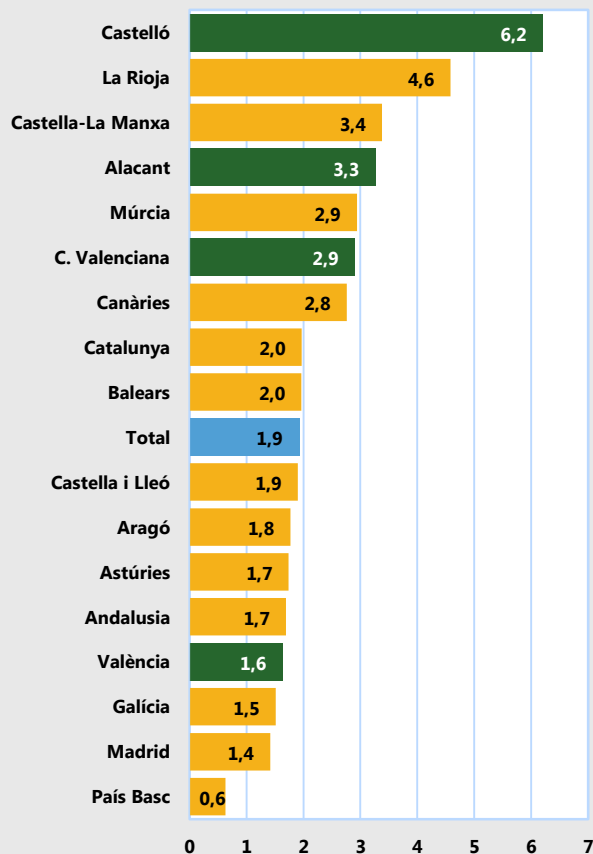

Font: Eurostat, INE i elaboració pròpia.

- Dins del sector de la construcció hi ha activitats diferents. En l'obra pública, el cicle és més pronunciat que en el sector en el seu conjunt. Així, en la fase expansiva, la licitació de les administracions centrals es multiplica per 5 i la de les administracions territorials es duplica. En la caiguda, el descens de les dues és superior al 90 % de la inversió màxima.
- Amb aquestes variacions tan intenses, és fàcil d'endevinar tant el risc d'acumular excessos de capacitat instal·lada ociosa com la incidència de la crisi en moltes empreses de la construcció. Un bon nombre d'aquestes han acabat per fer fallida i han arrossegat algunes entitats financeres a la necessitat de ser rescatades.

3.

Estoc d'habitatge nou sense vendre. 2016 (percentatge sobre el parc d'habitatges)

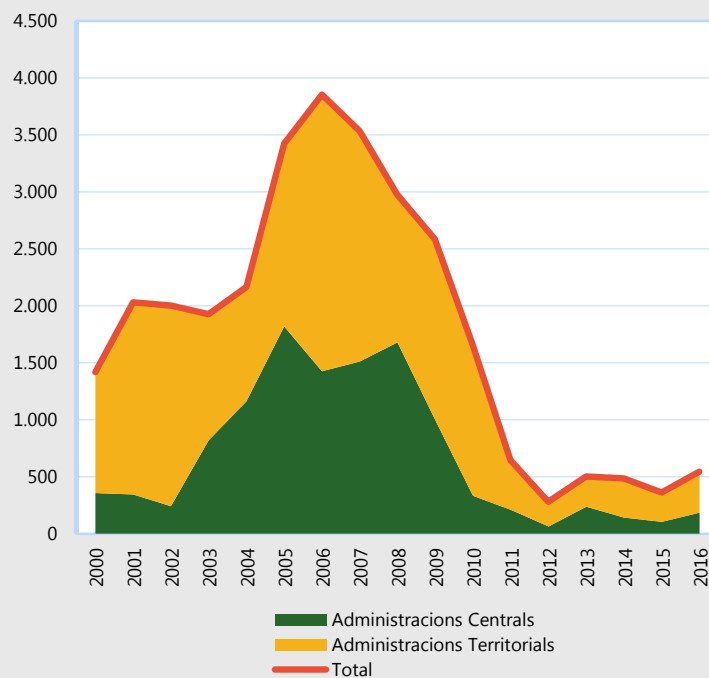

Font: Ministeri de Foment i elaboració propia.

2.

Licitació d'obra pública. Comunitat Valenciana. 2000-2016

(milions d'euros)

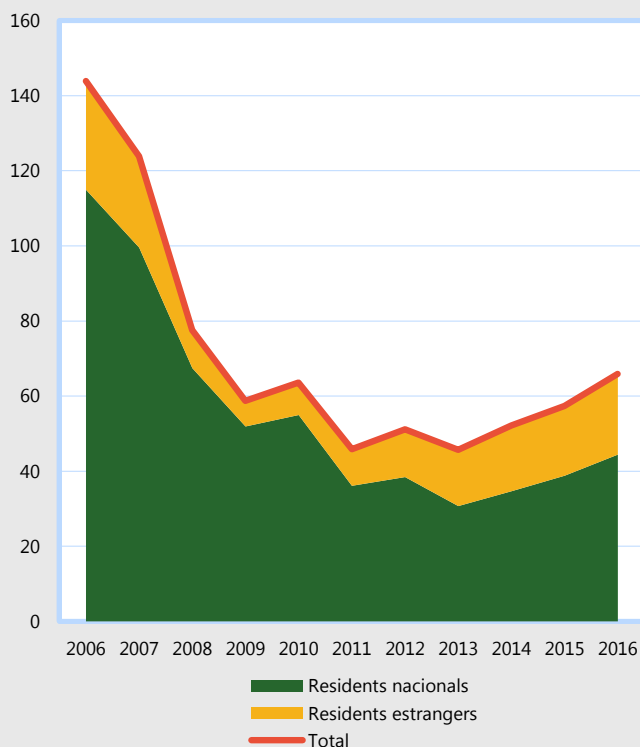
Font: Ministeri de Foment.

- En el sector residencial, la intensitat del cicle s'aprecia en l'excés d'oferta que reflecteix l'acumulació de nous habitatges sense vendre en relació amb el parc d'habitatges existent. Castelló i Alacant ocupen els primers llocs, de manera que situen la Comunitat Valenciana en una posició molt destacada entre les comunitats autònomes.
- Un 3 % del total d'habitatges de la Comunitat Valenciana són nous immobles que no s'han pogut vendre (92.281 habitatges), la qual cosa reflecteix les elevades dificultats del mercat immobiliari per a absorbir l'excés d'inversió acumulada. De fet, acabarien provocant una crisi generalitzada en el sector residencial amb nombroses fallides empresarials i acomiadaments en el sector de promoció, construcció i finançament de l'habitatge.

4.

Transaccions immobiliàries. Comunitat Valenciana. 2006-201

(milers de transaccions)

Font: Ministeri de Foment.

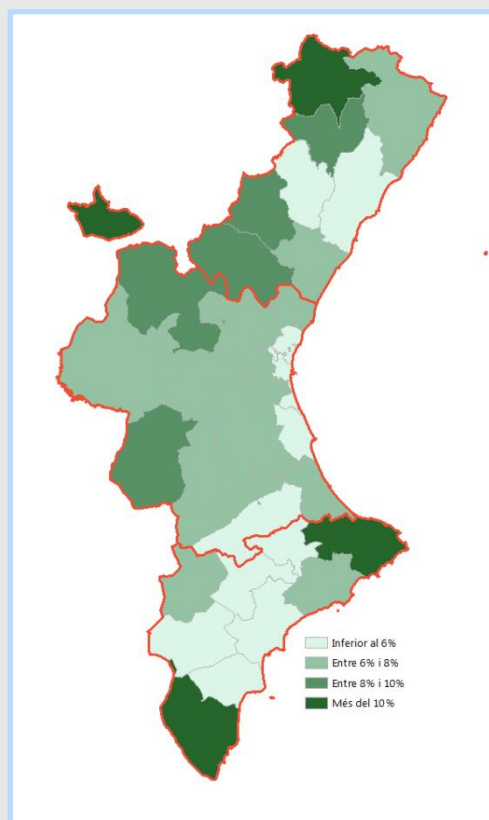
- L'impacte territorial de la crisi de la construcció en l'economia de les comarques valencianes ha depés del pes en la producció i en l'ocupació d'aquest sector. En les grans àrees metropolitanes, que tenen una diversificació productiva superior, l'efecte ha sigut molt inferior que en aquelles comarques en què l'ocupació en la construcció representava percentatges més elevats.
- Després de la crisi, només en quatre comarques l'ocupació en la construcció supera el 10 % del total: dues comarques costaneres de la província d'Alacant amb una elevada demanda de residencials turístics (Marina Alta i Baix Segura), i dues comarques de l'interior, una a Castelló (els Ports) i una altra a València (el Racó d'Ademús), escassament diversificades productivament.

- Fidel reflex de l'impacte de la crisi de la construcció és l'evolució de les transaccions immobiliàries, el nombre de les quals descendeix fins a un poc menys de la meitat en cinc anys (2006-2011) tant en les vendes a nacionals com a estrangers, encara que el retrocés d'aquestes últimes transaccions ha sigut percentualment menor. La caiguda de les transaccions ha fet més complicada la desaparició de l'excés d'oferta.
- A partir de 2014, ha començat una recuperació de les vendes d'immobles. Les transaccions amb estrangers han tornat pràcticament als nivells anteriors a la crisi, però les que realitzen nacionals a penes representen el 40 % de les més de 100.000 realitzades en 2006 i 2007.

5.

Concentració de l'ocupació en el sector de la construcció. 2016

(percentatge del total d'afiliats a la Seguretat Social)

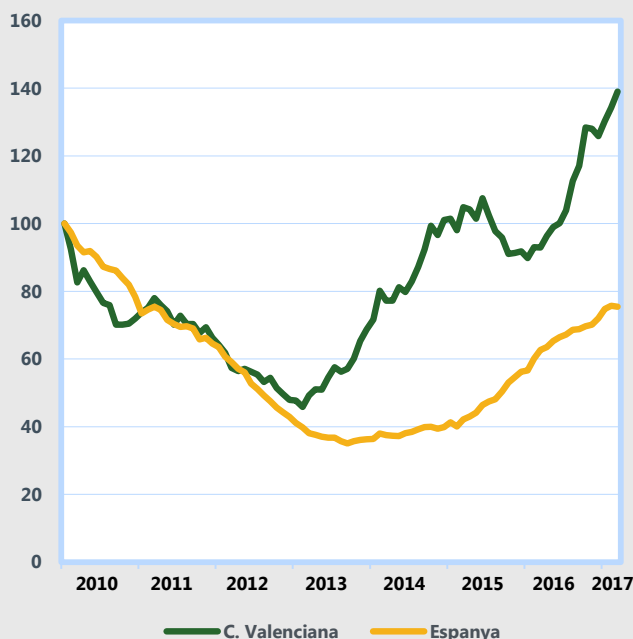

Font: IVE i elaboració pròpia.

6.

Habitatges iniciats. 2010-2017

(2010=100)

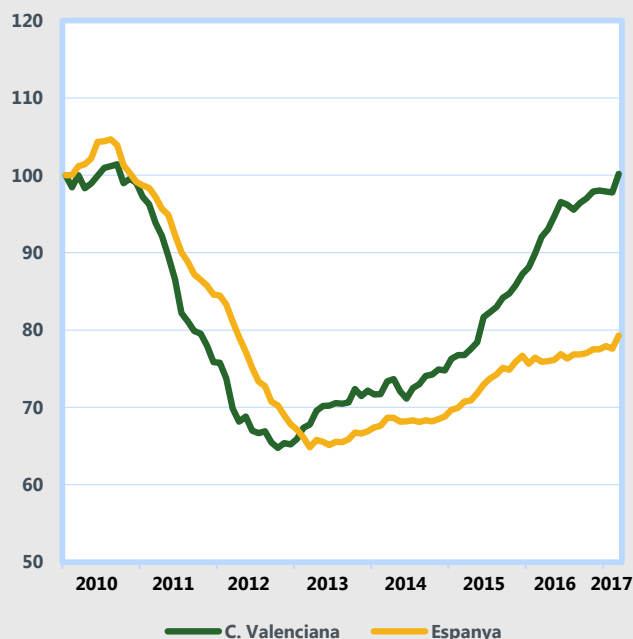
Font: Ministeri de Foment i elaboració pròpia.

- En l'etapa més recent, s'aprecia el fi de l'afonament del sector de l'activitat constructora, tant en la construcció d'obra nova com en la rehabilitació i les reformes d'habitatges usats.
- Els indicadors avançats permeten pronosticar una recuperació d'aquest sector, encara que difícilment tornarà a tindre el pes que va tindre en els anys d'aquest segle previs a la crisi.
- Després de caure més d'un 50 % el volum d'habitatges iniciats a la Comunitat Valenciana des de 2010, en l'actualitat s'aprecia un comportament molt dinàmic de l'obra nova que supera en un 40 % els nivells de fa set anys.

7.

Visats d'obra per rehabilitació. 2010-2017

(2010=100)

Font: Ministeri de Foment i elaboració pròpia.

- Juntament amb l'obra nova, el sector constructor obté suport de l'activitat rehabilitadora per a absorbir l'excés de capacitat productiva que va llegar la fortíssima crisi.
- El nombre de visats d'obra a la Comunitat ja ha recuperat els nivells de 2010, mostra d'una recuperació del sector que encara no s'ha produït en el conjunt d'Espanya.
- L'obra nova i l'activitat rehabilitadora hauria d'obtindre suport d'una recuperació de la inversió pública, més prudent que en el passat, però que permeta almenys cobrir la depreciació de l'important capital en infraestructures acumulat al territori valencià.

SERVEIS DE MERCAT

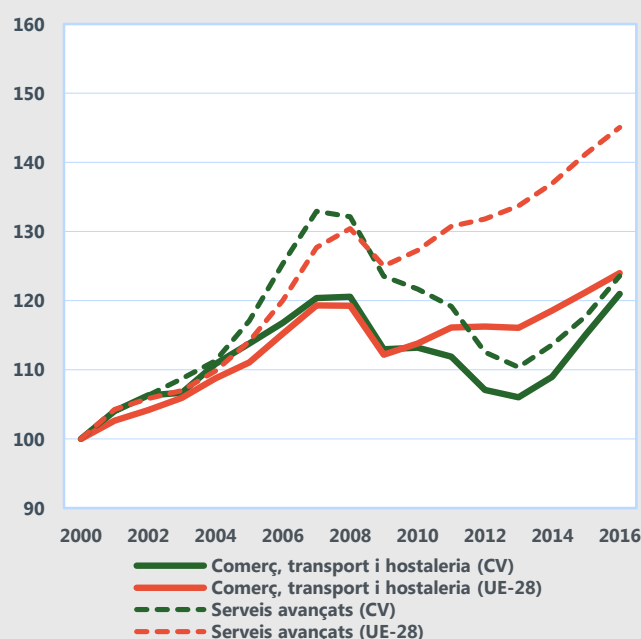
SERVEIS TRADICIONALS, NO ELS AVANÇATS, LIDEREN LA RECUPERACIÓ DE LA CRISI

A diferència d'Europa, a la Comunitat Valenciana no són els serveis avançats els que porten la iniciativa en la recuperació del creixement econòmic i la modificació de l'estructura productiva. Són els serveis tradicionals lligats al comerç, el transport i l'hostaleria els que funcionen com un dels principals motors de la recuperació, encara que no contribuïran significativament a la transformació de la composició sectorial de l'economia, en línia amb els països més desenvolupats del nostre entorn.

- La Comunitat Valenciana, igual que el conjunt d'Espanya i la UE, és una economia de serveis, ja que aquests representen un 71 % del seu VAB en 2016.
- En els serveis de mercat, es distingeix entre els serveis avançats (activitats professionals, informació i telecomunicacions, i finances i assegurances) i els serveis tradicionals (comerç, transport i hostaleria), a pesar que també en aquests últims s'introdueixen innovacions que els permeten transformar el seu funcionament i les seues activitats.
- Els serveis tradicionals del comerç, el transport i l'hostaleria creixen durant l'etapa expansiva prèvia a la crisi a un ritme idèntic al de la UE-28, però la crisi va ser més intensa i duradora a la Comunitat Valenciana, que va tardar més a recuperar-se en aquestes activitats.
- En els serveis avançats, les diferències són molt més grans. Abans de 2008, l'evolució entre la Comunitat Valenciana i la UE-28 era semblant, però després de l'inici de la crisi, Europa recupera ràpidament el creixement tendencial mentre que a la Comunitat Valenciana el descens es prolonga tres anys més i acumula un desavantatge substancial enfront d'Europa.

1.

**Comportament del VAB en els serveis de mercat.¹
2000-2016**
(2000=100)

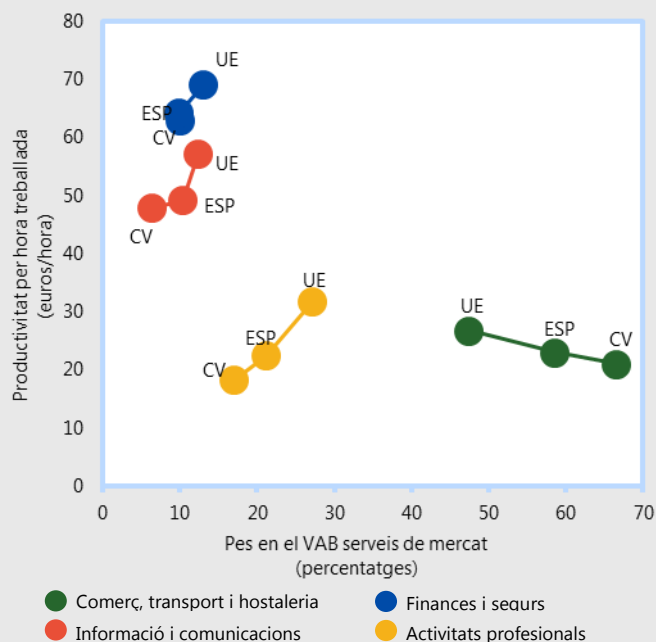
¹ Serveis de mercat: comerç, transport, hostaleria i serveis avançats (TIC, financers i activitats professionals).

Font: Eurostat, INE i elaboració pròpia.

- En els serveis tradicionals, l'especialització de la Comunitat Valenciana és molt superior a l'espanyola i a l'europea, encara que la seua productivitat és lleugerament inferior. Aquest efecte pesarà sobre la productivitat mitjana de la Comunitat Valenciana.
- Dins dels serveis avançats, es distingeixen tres subsectors. A la Comunitat Valenciana, el sector financer i d'assegurances mostra un nivell de productivitat i especialització molt semblant al del conjunt d'Espanya i un 10 % inferior al de la UE. Una cosa semblant passa amb els serveis d'informació i comunicacions (TIC), però en un nivell inferior de productivitat i especialització.
- Las activitats professionals mostren també un pes major en l'especialització europea i uns nivells de productivitat sensiblement superiors (60 %) als de la Comunitat Valenciana.

2.

Composició i productivitat del treball en els serveis de mercat. 2015

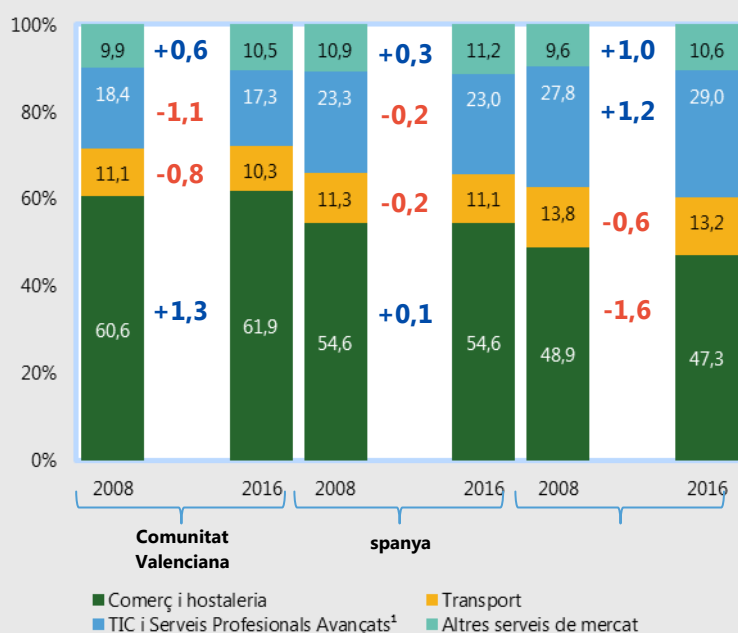

Font: Eurostat, INE i elaboració pròpia.

3.

Estructura de l'ocupació en els serveis de mercat. 2008 i 2016

(percentatges)

¹ Serveis professionals avançats: financers, consultoria, enginyeria, activitats científiques, publicitat i estudis de mercat.

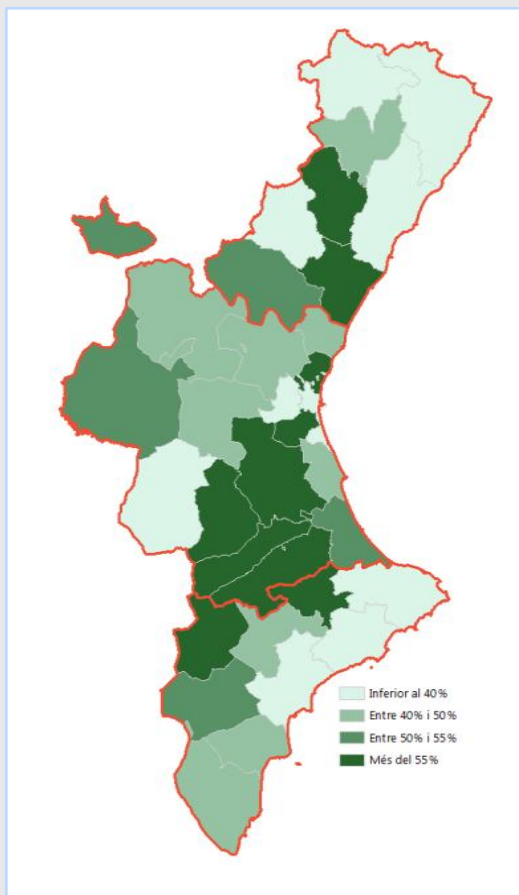
Font: Eurostat, INE i elaboració pròpia.

- Des del començament de la crisi, el comerç i l'hostaleria s'han mantingut com els subsectors de més pes a la UE, Espanya i la Comunitat Valenciana. Ara bé, mentre a la Comunitat Valenciana —on ja tenien més pes— continuen guanyant pes, a Europa retrocedeixen.
- L'altra cara de la moneda és el sector TIC i el de serveis professionals avançats. A la UE, aquests sectors, que incorporen una gran quantitat de coneixement per la utilització de capital humà i tecnològic, tenen cada vegada més rellevància, i el contrari passa en l'economia valenciana.
- En definitiva, la recuperació de l'economia valenciana i espanyola troba un motor en els sectors tradicionals (comerç i hostaleria), mentre que la de l'economia europea utilitza un motor de serveis més avançats que permet la transformació i modernització de l'estructura productiva.

4.

Importància del comerç en el mercat laboral per comarques. 2016

(Percentatge de l'ocupació en serveis de mercat)

Font: IVE, Seguretat Social i elaboració pròpia.

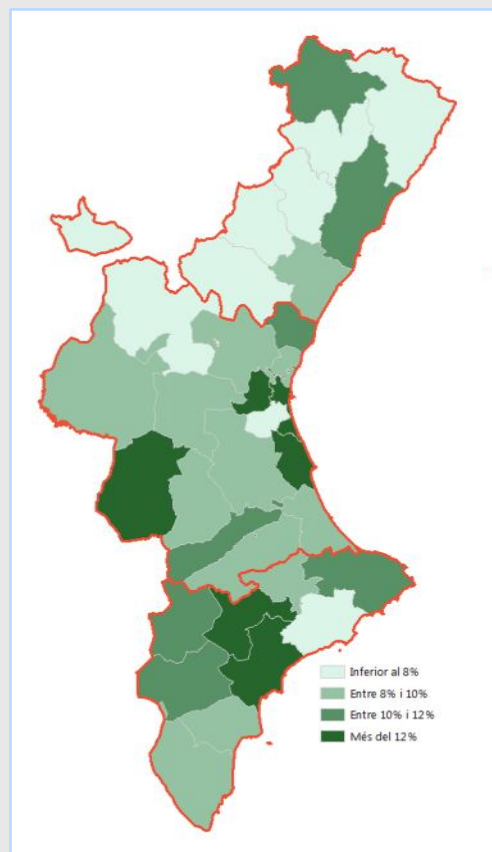
- La implantació territorial del sector de serveis professionals avançats els situa fonamentalment a les tres àrees pròximes a les capitals de província on s'ubiquen les principals universitats, centres tecnològics i d'investigació, despatxos professionals i oficines de projectes, serveis centrals de les principals empreses bancs i serveis a empreses.

- El pes del subsector comerç en l'ocupació total dels serveis de mercat és molt elevat i pot apreciar-se en la seua extensa implantació territorial a la Comunitat Valenciana.
- En les grans àrees urbanes del voltant de València (Horta Nord i Horta Sud), a la Plana Baixa (Castelló) i a les comarques centrals, el seu pes supera el 55 %, la qual cosa dóna una idea del gran paper que exerceix en l'evolució de l'ocupació en aquestes zones.
- Allà on el sector de l'hostaleria és molt important, com la costa d'Alacant i el nord de Castelló, el pes relatiu del comerç disminueix perquè el sector turístic hi és molt potent.

5.

Importància dels serveis avançats en el mercat laboral per comarques. 2016

(Percentatge de l'ocupació en serveis de mercat)

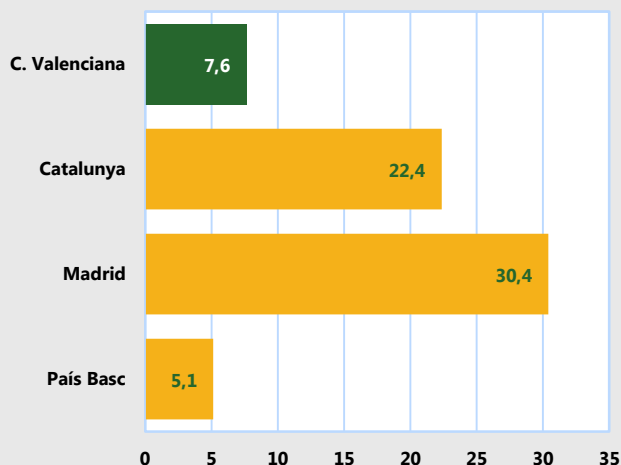
Font: IVE, Seguretat Social i elaboració pròpia.

6.

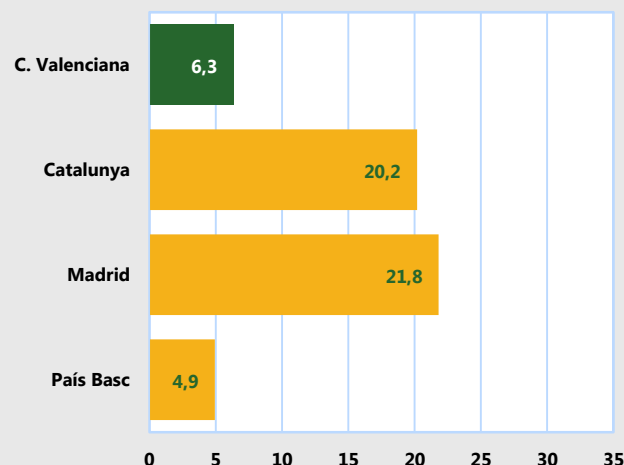
Importància dels serveis creatius i culturals. Ocupació. 2016

(Percentatges sobre el total nacional)

a) Serveis creatius¹

b) Serveis culturals²

¹ Serveis creatius: moda, joguets, arts gràfiques, edició, programari, I+D, estudis d'arquitectura, enginyeries, disseny, activitats cinematogràfiques, musicals i programació televisiva i de ràdio.

² Serveis culturals: activitats artístiques i relacionades amb el patrimoni.

Font: INE i elaboració pròpia.

- Els serveis creatius (moda, joguets, arts gràfiques, edició, programari, I+D, arquitectura i enginyeria, disseny, activitats cinematogràfiques, musicals i de ràdio i televisió) juntament amb altres serveis culturals (activitats artístiques i relacionades amb el patrimoni) són reconegudes com altament intensives en coneixement i amb un elevat potencial dinamitzador de les àrees urbanes.
- A més, moltes d'aquestes activitats es troben sotmeses en les últimes dècades a una profunda transformació per l'impacte de les TIC sobre els processos de creació, producció i distribució d'aquestes.
- Els serveis creatius es caracteritzen pel fet de generar un elevat valor afegit en les seues activitats, però en l'actualitat, el seu pes a la Comunitat Valenciana és reduït: a penes representa un 7,6 % del total nacional, més del 50 % a Madrid i Catalunya.
- De la mateixa manera, el sector cultural valencià ha reduït la seua dimensió des de la crisi econòmica. El 2008 representava el 13 % de l'ocupació nacional d'aquestes activitats, i el 2016 a penes representava el 6,3 %, efecte directe dels forts ajustos de fons públics dedicats a aquestes activitats.

TURISME

LA CADENA DE VALOR DE LES ACTIVITATS TURÍSTIQUES

A un entorn internacional favorable s'ha unit una revolució tecnològica en la forma de contractació de les activitats turístiques que han impulsat i transformat el sector a la Comunitat Valenciana i s'ha refermat en un dels motors principals de la recuperació de l'activitat i de l'ocupació.

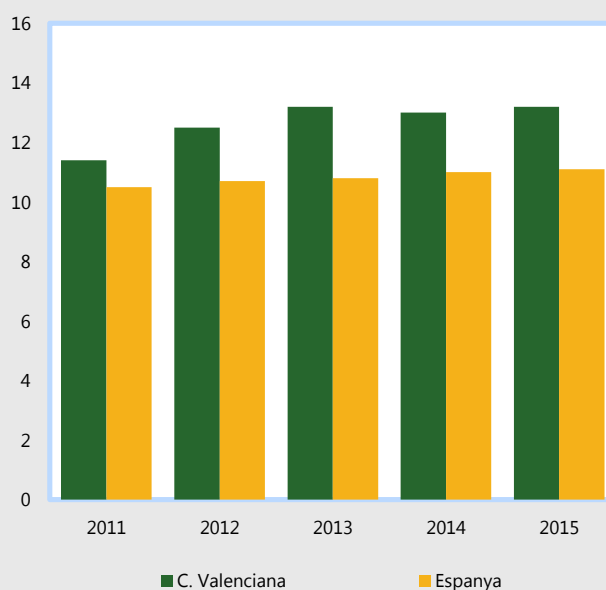
El turisme continua demostrant una enorme capacitat de generar ocupació i valor afegit i es confirma com una fortalesa de l'especialització valenciana. No obstant aquests avantatges, també s'enfronta a reptes per a consolidar el seu paper tractiu en la nostra economia.

- Tot i que també es va veure afectat per la crisi, la seua més prompta i intensa recuperació han reforçat l'aportació del turisme a l'economia valenciana i espanyola.
- El conglomerat d'activitats d'allotjament, restauració, oci, transport i comerç que mou el turisme, i altres connectades amb les anteriors, representa en l'actualitat prop del 14 % de l'ocupació i el PIB valencians.
- La Comunitat Valenciana supera Espanya en intensitat de la seua especialització turística, a pesar que l'economia espanyola és una potència mundial en aquest terreny. L'avantatge valencià en aquest sentit es manté en els últims anys.

1.

Aportació del turisme al PIB. C. Valenciana i Espanya. 2011-2015

(percentatge)

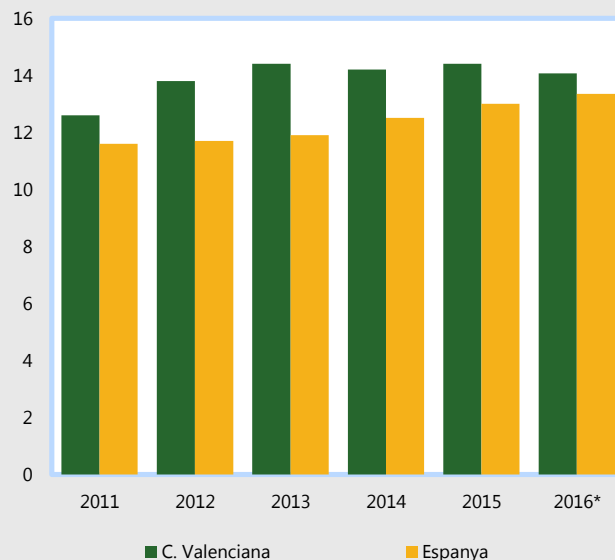

Font: Agència Valenciana de Turisme, INE i elaboració pròpia.

- El reflex més clar del potent dinamisme del turisme a la Comunitat Valenciana és el creixement del nombre de viatgers en més d'un 80 % del començament de segle ençà, un 15 % més que a Espanya.
- En aquesta activitat, la recuperació va començar abans i ja s'ha superat clarament el màxim aconseguït en 2007.
- L'augment del nombre de viatgers que ens visiten en els últims anys s'ha concentrat en els residents a Espanya, i s'ha reforçat en els anys en què el consum de les famílies espanyoles s'ha convertit en el principal impulsor de la demanda agregada.
- La creació d'ocupació a Espanya és la principal palanca que impulsa la demanda turística valenciana. Així mateix, les millores salarials dels ocupats reforçarien la capacitat de les famílies de finançar la despesa turística.

2.

Aportació del turisme a l'ocupació. C. Valenciana i Espanya. 2011-2016 (percentatge)

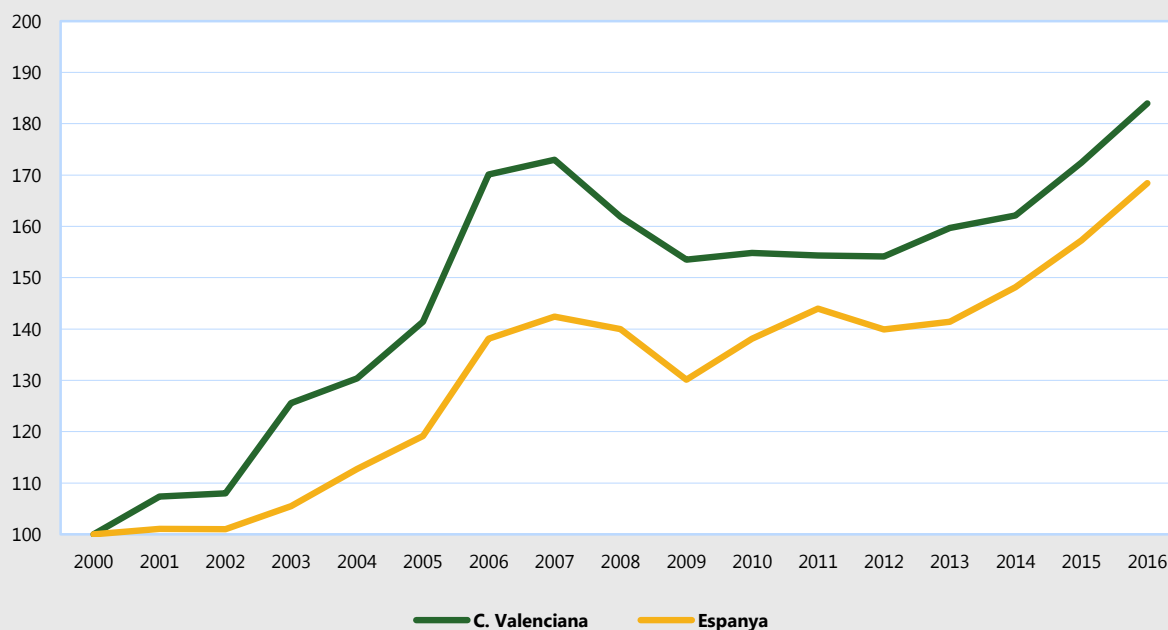

*Estimació

Font: Agència Valenciana de Turisme, IET, INE i elaboració pròpia.

3.

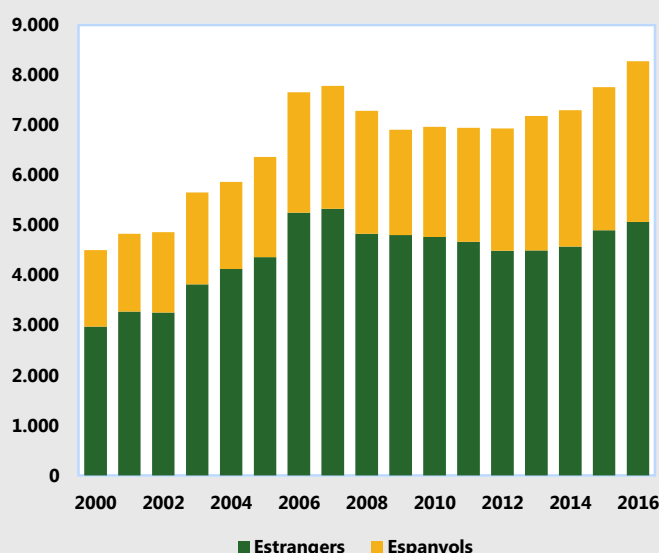
Evolució del nombre de viatgers. C. Valenciana i Espanya. 2000-2016 (2000 = 100)

Font: INE i elaboració pròpia.

4.

Evolució de viatgers per país de residència (milers de viatgers)

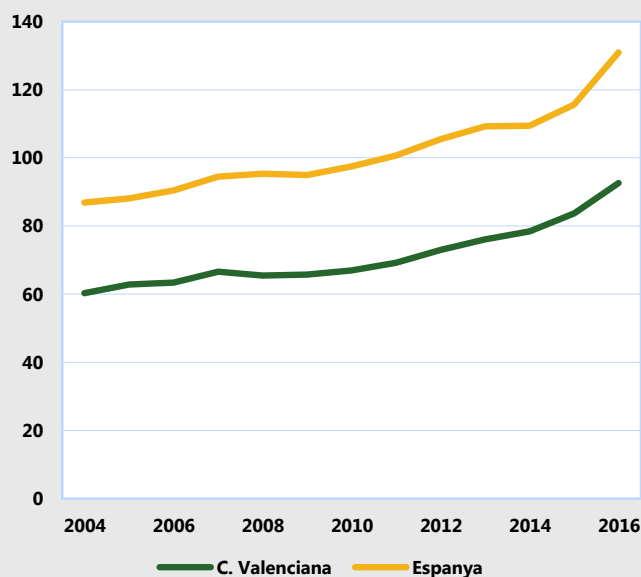
Font: INE i elaboració pròpia.

- El reflex de l'increment del nombre de viatgers en la demanda de serveis turístics depén de la despesa dels visitants. L'evolució de la despesa mitjana per persona és creixent, però a la Comunitat Valenciana se situa molt per davall de la mitjana espanyola.
- Els canvis en l'oferta turística són intensos, des de moltes perspectives. L'impacte del boom immobiliari en l'oferta d'allotjaments turístics va ser molt important i s'ha vist acompanyat de problemes greus de venda i desocupació d'apartaments i excés de capacitat hotelera en moltes localitzacions que, en alguns casos, poden tardar prou anys a digerir-se.
- Tot i que la quota superior de mercat turístic correspon a les zones costaneres —s'ubiquen en aquestes els problemes més clars de saturació i impacte mediambiental—, el creixement de la demanda i l'oferta d'aquestes activitats cap a l'interior del territori valencià i cap a les ciutats, en especial València, és clar.

- El nombre de places en apartaments turístics a la Comunitat Valenciana creix amb força en els últims anys i supera la xifra de 2007 en quasi un 50 %, fet que representa que al territori valencià es localitzen un 22 % dels apartaments existents a Espanya.
- Altres canvis en l'oferta molt rellevants són els derivats de l'impacte de les noves tecnologies sobre els procediments de comercialització de l'oferta d'apartaments per mitjà de plataformes digitals (AirBnB) i de les línies aèries de baix cost sobre el moviment turístic.
- De tots aquests canvis es deriven impulsos a la demanda i canvis en la forma de competir molt intensos, alguns dels quals desafien les administracions que regulen i supervisen les activitats, reclamant capacitat de resposta als canvis.

5.

Evolució despesa dels turistes internacionals. C. Valenciana i Espanya. 2004-2016 (despesa mitjana diària per persona, euros)

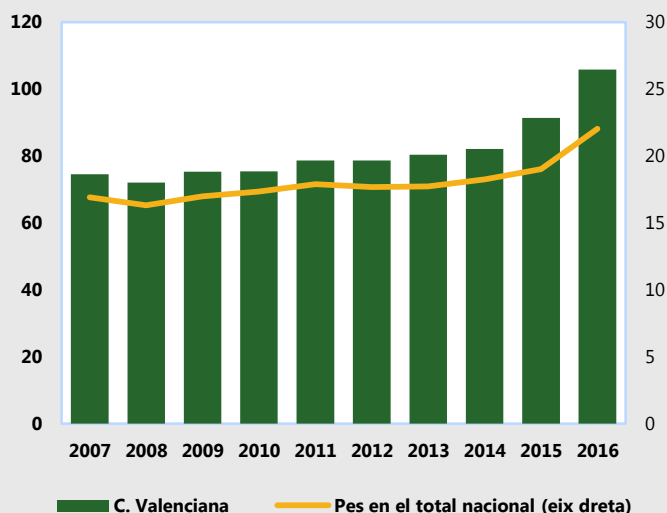
Font: INE i elaboració pròpia.

6.

Places estimades en apartaments turístics.

C. Valenciana i Espanya. 2007-2016

(milers de places, percentatge)

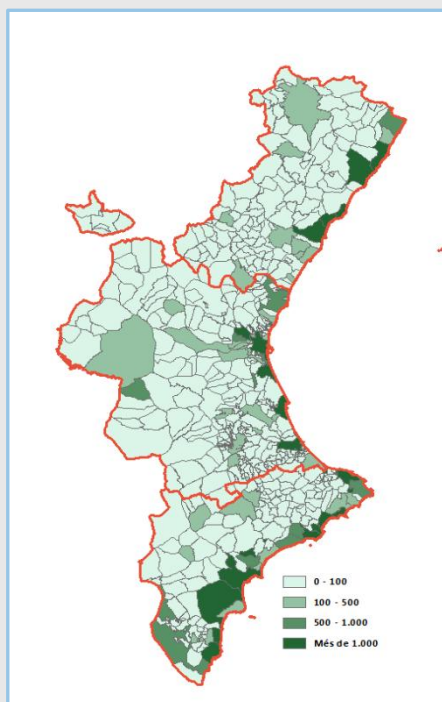

Font: INE i elaboració pròpia.

- Les modalitats de l'oferta turística es presenten amb una intensitat molt diversa a la costa i a l'interior. Mentre que a la primera predominen els apartaments i els hotels, a la segona tenen més presència les cases rurals i els albergs.
- Totes les variants de l'oferta experimenten impactes substancials de les plataformes digitals en els procediments de reserva i en l'avaluació de la qualitat, un gran repte per al futur en què altres actors molt rellevants, com els touroperadors, veuen redefinit el seu paper, la qual cosa preocupa també les administracions.

7.

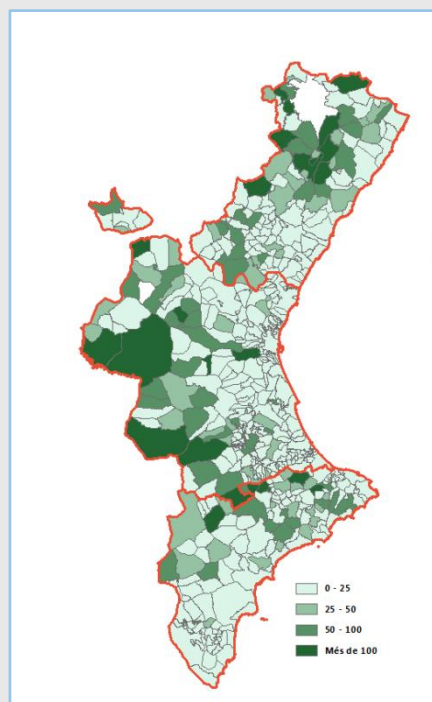
Places en hotels. C. Valenciana. 2016

Font: IVE i elaboració pròpia.

8.

Places en albercs i cases rurals. C. Valenciana. 2016

Font: IVE i elaboració pròpia.

III. COMPETITIVITAT EMPRESARIAL

TEIXIT EMPRESARIAL

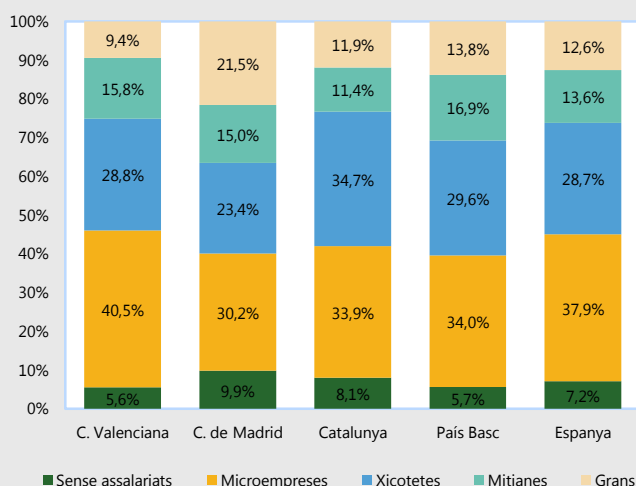
GRANDÀRIA I QUALITAT DELS PROJECTES EMPRESARIALS

La productivitat mitjana de les empreses valencianes és baixa. La dimensió i la qualitat de l'organització de l'empresa valenciana condiciona bona part dels seus problemes de supervivència i competitivitat, i obri grans oportunitats si s'avança en la resolució d'aquestes. El nivell de formació i professionalització dels equips directius repercuteix directament en els problemes i les oportunitats esmentats.

- El teixit empresarial valencià continua caracteritzant-se per un pes decisiu de les microempreses i les xicotetes unitats.
- Les empreses sense assalariats o amb menys de deu treballadors (microempreses) representen el 46 % de l'ocupació i només el 25 % dels treballadors estan ocupats en empreses grans.
- Els canvis en el nombre d'empreses al llarg de les últimes dues dècades han sigut significatius: han crescut en les expansions i s'han destruït durant la gran recessió moltes empreses, però el pes de les unitats més xicotetes, amb assalariats o sense, és sempre aclaparador.

1.

Ocupació per grandària d'empresa. C. Valenciana, Espanya i algunes CA 2016 (porcentaje)

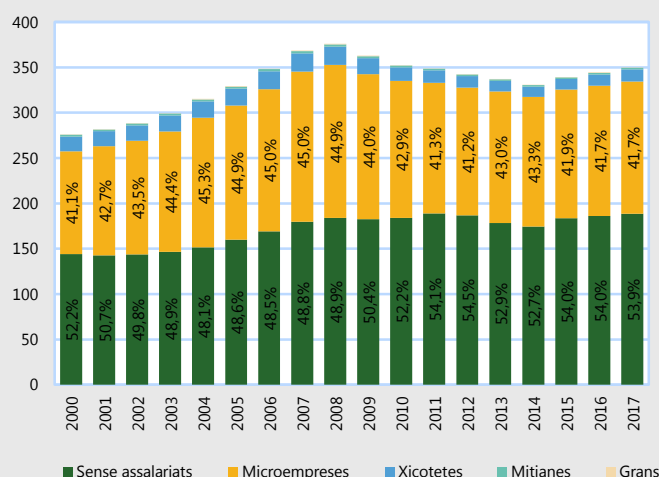

Font: INE i elaboració pròpia.

2.

Evolució del nombre d'empreses per grandària. C. Valenciana. 2000-2017

(milers d'empreses, percentatge sobre el total)

Font: INE i elaboració pròpia.

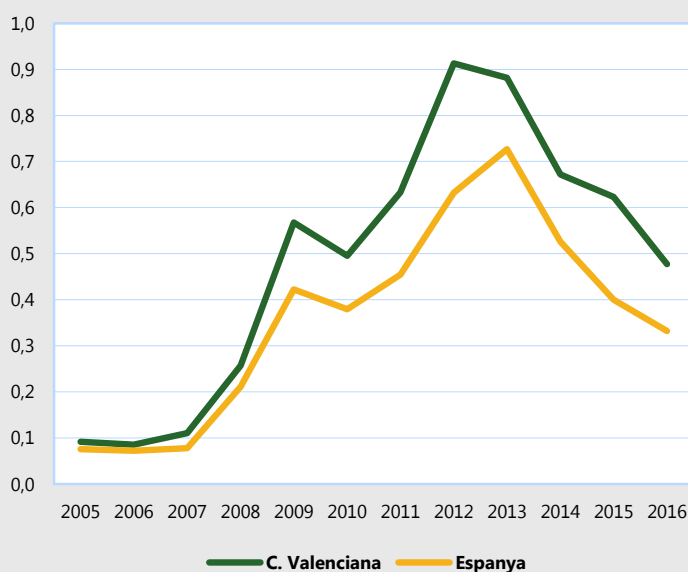
- El pes de les unitats productives més xicotetes és menor a les comunitats més desenvolupades i a Madrid és molt superior el pes de les grans, com ocorre en altres països europeus.
- La grandària influeix positivament en la professionalització de la gestió, l'ocupació de capital humà, la inversió en I+D+i i la internacionalització, un conjunt de trets en què l'empresa valenciana presenta debilitats. Són trets que condicionen la seua especialització en activitats intensives en coneixement i la productivitat dels factors que utilitza, tant el treball com la resta d'actius, tangibles o intangibles.

- La taxa de natalitat de les empreses va ser molt elevada a Espanya durant els primers anys de segle, però es va reduir substancialment amb l'arribada de la crisi, durant la qual es van arribar a multiplicar per 9 els procediments concursals, més que en el conjunt d'Espanya.
- En tot cas, un tret estructural dels projectes empresarials valencians i espanyols és que són menys duradors que els d'altres països desenvolupats i molts d'aquests no arriben a créixer.
- L'elevada mortalitat primerenca d'empreses i el fre que representen per al creixement de les que sobreviuen als obstacles normatius (mercantils, laborals i fiscals) que eleven els costos de funcionament de les més grans dificulten la professionalització de les organitzacions i la millora de la qualitat i la productivitat de les empreses.

3.

Procediments concursals. C. Valenciana i Espanya. 2005-2016

(procediments per cada 1.000 empreses)

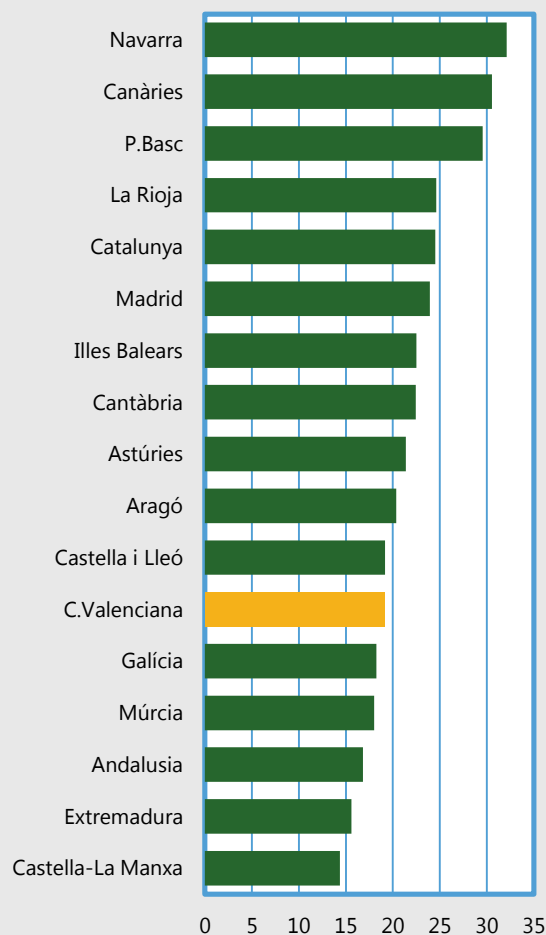

Font: INE i elaboració pròpia.

4.

Empreses en el primer nivell de competitivitat. 2013-2014

(percentatge sobre el total d'empreses)

Font: AVE, Fundació BBVA-Ivie i elaboració pròpia.

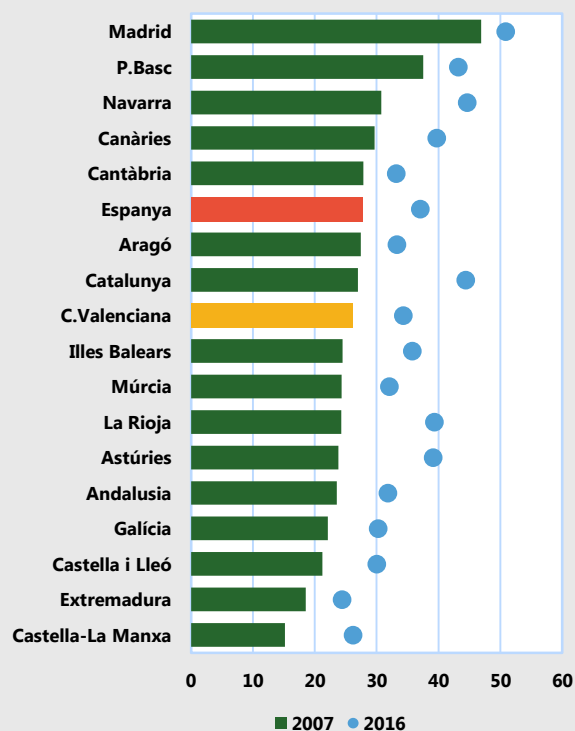
- Les empreses que pels seus indicadors de resultats economicofinancers se situen en el primer quartil de competitivitat (entre el 25 % de les millors) abunden menys en l'economia valenciana que en la majoria de les regions, una dada que concorda amb la seua baixa productivitat mitjana.

- Els emprenedors (empresaris i directius) representen a la Comunitat Valenciana una xifra de quasi 360 mil persones. Fins a l'arribada de la crisi, han mantingut el seu pes en la població que treballa prop del 18 %. Des de 2011 fins a 2013, s'hi aprecia un creixement del percentatge dels emprenedors a causa de la destrucció d'ocupació. A partir de la recuperació, tant a la Comunitat Valenciana com a Espanya es torna a reduir el pes dels emprenedors en la població ocupada.
- El nivell de qualificació dels empresaris i directius valencians ha millorat notablement, però continua sent menor que en altres comunitats. A la Comunitat Valenciana, el 80 % dels directius i el 35 % dels empresaris ja disposen d'estudis superiors. La crisi ha posat de manifest la importància de la formació també en aquest terreny: el percentatge d'emprenedors amb estudis universitaris augmenta.

6.

Empresaris amb estudis superiors. C. Valenciana i Espanya. 2007-2016

(percentatge sobre el total d'empresaris)

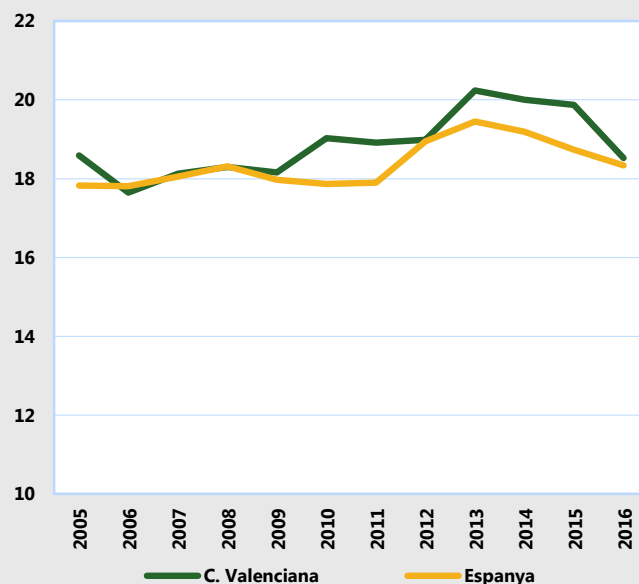

Font: INE i elaboració pròpia.

5.

Empresaris i directius. C. Valenciana i Espanya. 2005-2016

(percentatge sobre la població ocupada)

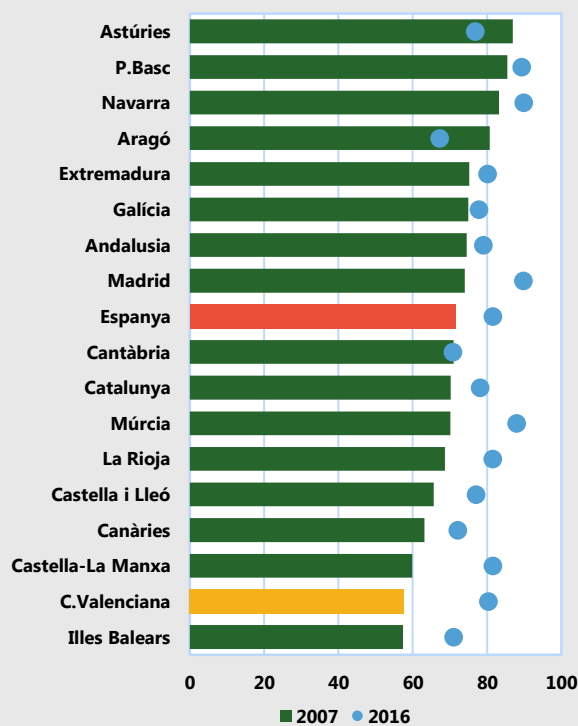

Font: INE i elaboració pròpia.

7.

Directius amb estudis superiors. C. Valenciana i Espanya. 2007-2016

(percentatge sobre el total d'empresaris)

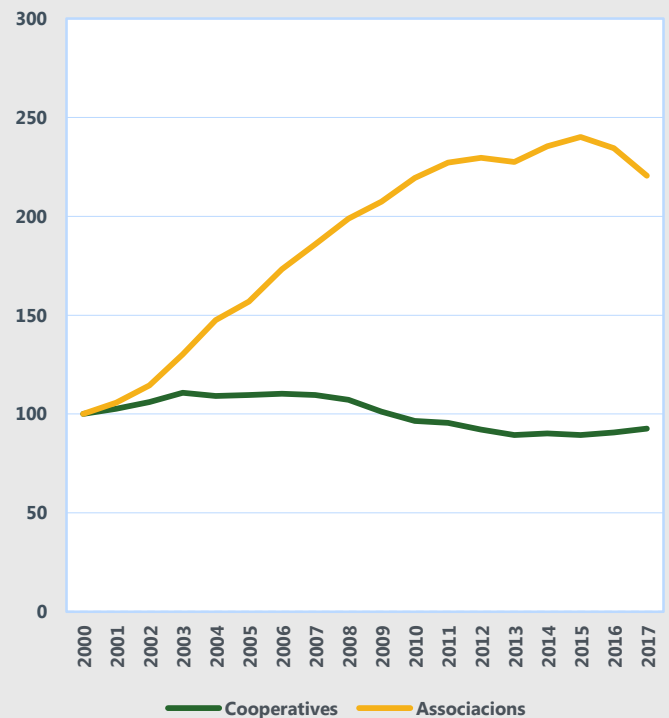

Font: INE i elaboració pròpia.

- Malgrat la millora, el percentatge d'empresaris i directius amb una qualificació elevada continua per davall de la mitjana espanyola i molt lluny de la d'altres regions, com Madrid o el País Basc.
- Dins del teixit empresarial valencià destaquen per la seua importància les empreses d'economia social com les cooperatives o les associacions (centres especials d'ocupació, empreses d'inserció, mutualitats, etc.).
- El creixement del nombre de cooperatives a la Comunitat Valenciana s'ha estancat des de l'inici del segle. No obstant això, la importància de les associacions ha sigut creixent a partir de la recent crisi econòmica i s'ha apostat per una economia de caràcter cada vegada més social.
- En qualsevol cas, la importància de les cooperatives en l'estructura productiva de la Comunitat Valenciana encara és reduïda. En l'actualitat, les cooperatives valencianes compten amb 45 mil treballadors, un poc més d'un 2 % del total d'ocupats valencians.

8.

Evolució de les empreses d'economia social (cooperatives i associacions). C. Valenciana 2000-2017 (2000 = 100)

Font: INE i elaboració pròpia.

PRODUCTIVITAT

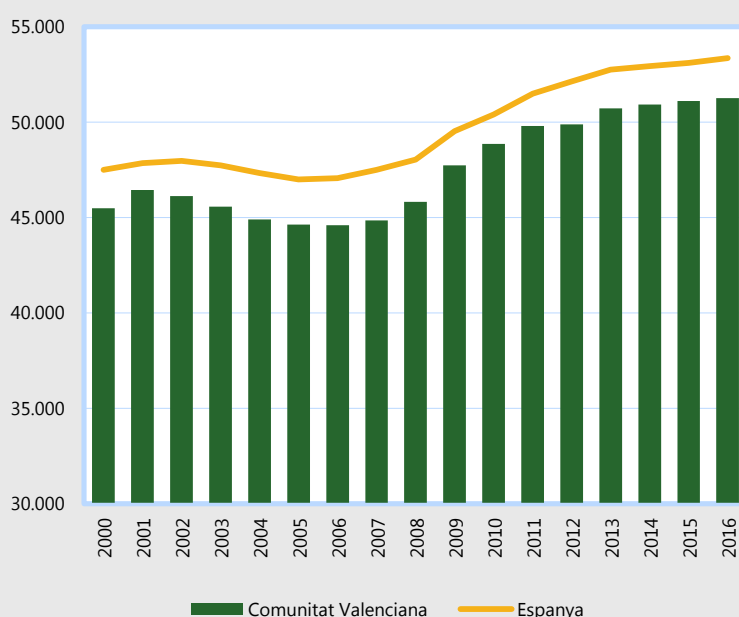
L'EVOLUCIÓ DE LA PRODUCTIVITAT, TALÓ D'AQUIL·LES DE L'ECONOMIA VALENCIANA

El menor nivell de la productivitat per ocupat, juntament amb l'absència de millores relatives en l'indicador esmentat respecte a Espanya, condiciona el desenvolupament econòmic i el nivell de vida dels valencians. L'especialització productiva explica, en part, aquesta situació, però dins de cada sector la productivitat és, generalment, baixa en comparació amb altres economies. Encara que hi ha bones pràctiques que permeten a les millors empreses situar-se en la frontera d'eficiència i rendibilitat de les seues homologues d'altres llocs, la difusió d'aquestes pràctiques en el conjunt del teixit productiu valencià és insuficient i explica els resultats agregats insatisfactoris.

- El nivell de la productivitat per ocupat a la Comunitat Valenciana se situa aproximadament un 4 % per davall de la mitjana del conjunt d'Espanya, la qual cosa determina en gran manera la seua inferior renda per capita i el nivell mitjà més baix dels seus salaris.
- L'evolució temporal de la productivitat valenciana és semblant a la del conjunt d'Espanya: es desaccelera en les etapes de creixement econòmic i creix en els períodes de recessió, quan l'ocupació descendeix. La recuperació de la productivitat en els anys recents, quan l'economia torna a créixer, no s'ha detingut, però en el cas valencià s'ha frenat. El repte futur de la Comunitat Valenciana és evitar que això ocorregua.

1.

VAB per ocupat. 2000-2016
Comunitat Valenciana i Espanya
(Euros de 2010 per ocupat)

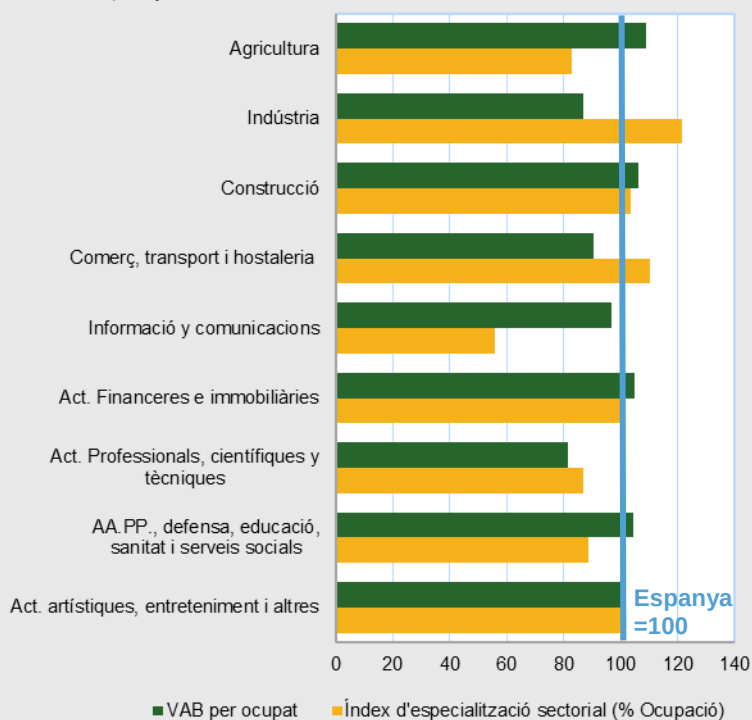

Font: INE i elaboració pròpia.

2.

- Una de les raons que expliquen el nivell de productivitat inferior que té la Comunitat Valenciana és la seua especialització superior en sectors d'activitat en què és relativament menys productiva, tant de la indústria com dels serveis. En els dos casos, les activitats menys productives es caracteritzen per la baixa intensitat d'ús de factors intensius en coneixement, que són els que tenen en l'actualitat més capacitat de generar valor afegit.
- La debilitat en productivitat de la Comunitat Valenciana es deu, de vegades, al fet que en la seua economia pesen més sectors com la indústria, el comerç, el transport i l'hostaleria, que tenen una productivitat inferior a la mitjana. En canvi, altres sectors en què la productivitat excedeix o se situa pròxima a la mitjana, com les activitats en serveis avançats (informació, comunicacions, activitats financeres i immobiliàries) i les de les administracions públiques, juntament amb educació, sanitat i serveis socials, mostren una presència relativa inferior en l'economia valenciana.

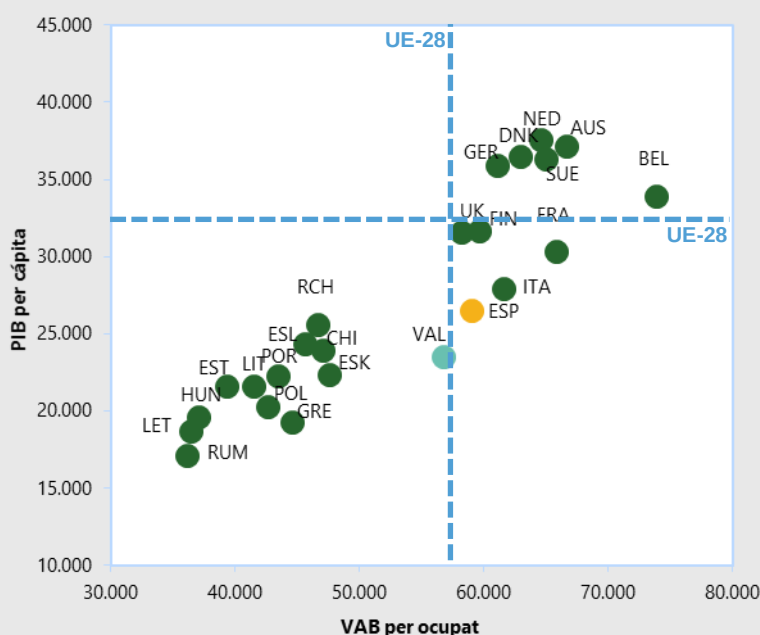
Índex d'especialització productiva i productivitat sectorial de la Comunitat Valenciana. 2015
(Espanya=100)

Font: INE i elaboració pròpia.

3.

VAB per ocupat i renda per capita. 2016
(Euros PPS)

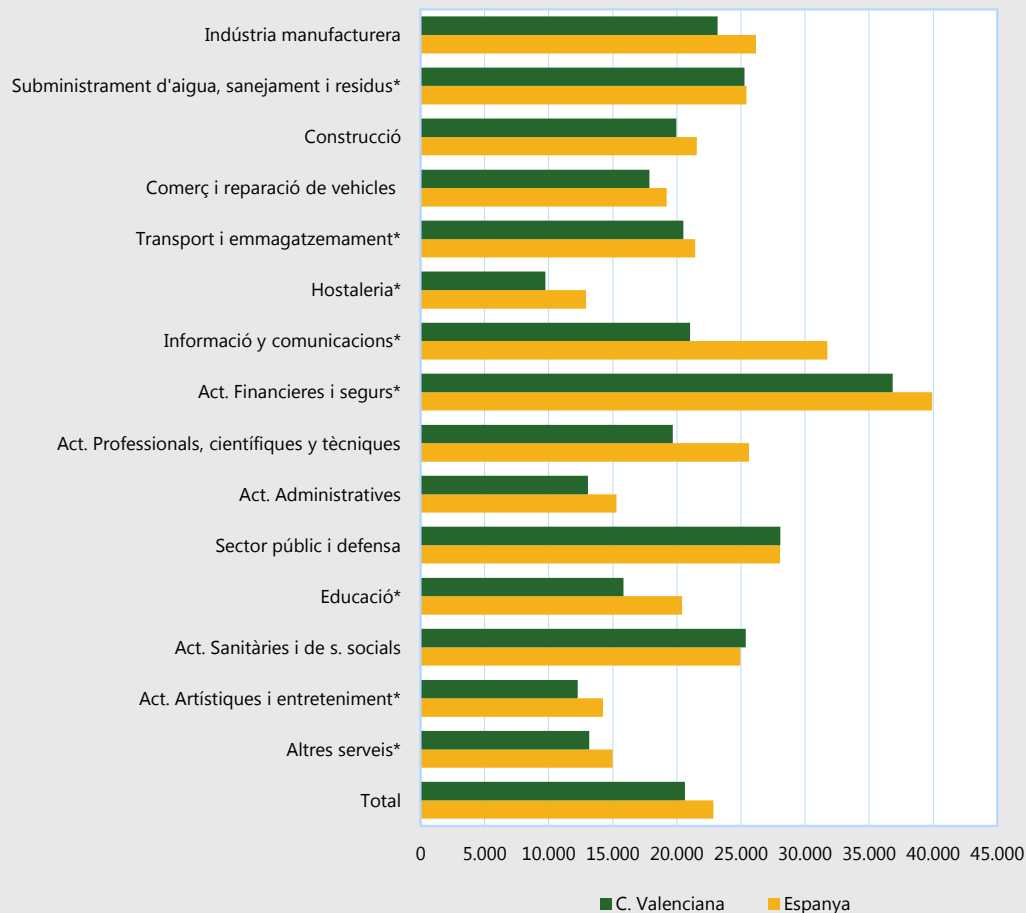

Font: INE, Eurostat i elaboració pròpia.

- La productivitat per ocupat és un dels principals determinants de la renda per capita i la seua millora constitueix una bona manera de sostindre el creixement tendencial de l'economia. En general, les economies més productives generen més ocupació perquè la seua productivitat reforça la seua capacitat de generar valor afegit.
- La productivitat per ocupat valenciana se situa en la mitjana de la UE-28, però el seu PIB per capita arriba només al 80 %, fruit d'un pitjor comportament combinat de la taxa d'activitat i de la taxa de desocupació. La participació de la població en el mercat de treball i el funcionament d'aquest expliquen, juntament amb la productivitat, les grans diferències en el nivell de vida dels països.

4.

Guany mitjà anual per branques d'activitat. 2014
Comunitat Valenciana i Espanya
(Euros)

* El nombre d'observacions mostrals està comprès entre 100 i 500

Font: INE, Eurostat i elaboració pròpia.

- La baixa productivitat afecta la pràctica totalitat dels sectors d'activitat privats en l'economia valenciana, inclosos aquells en què està més especialitzada. Tot i que la disparitat entre empreses en productivitat és molt considerable, els baixos nivells mitjans són preocupants perquè reflecteixen debilitats del teixit productiu que en condicionen l'eficiència.
- El nivell salarial de la Comunitat Valenciana és sistemàticament inferior al del conjunt d'Espanya, la qual cosa reflecteix el seu nivell de productivitat inferior. Amb l'excepció de tres dels quinze sectors (subministrament d'aigua, sanejaments i residus; sector públic i defensa; activitats sanitàries i serveis socials) en tots els altres sectors el guany mitjà anual és inferior a l'espanyol.

INTERNACIONALIZACIÓ

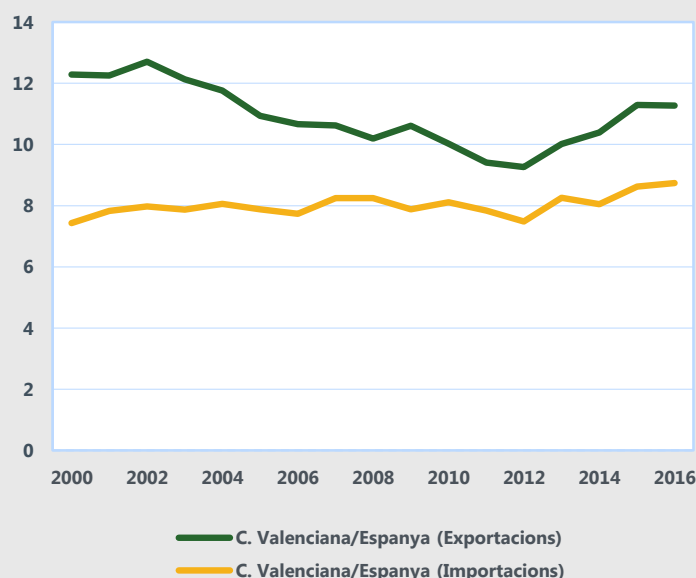
CANVIS DE VOLUM I COMPOSICIÓ DEL COMERÇ INTERNACIONAL

Després de la superació del col·lapse mundial del comerç de 2009, el sector exterior de la Comunitat Valenciana ha actuat de motor per a la recuperació de la seua economia. Destaca el comportament dinàmic de les exportacions, que en un nombre creixent de casos deixen de ser les restes sobrants del mercat nacional i passen a constituir part de l'estratègia d'internacionalització d'un nombre cada vegada superior d'empreses valencianes. Però les cadenes internacionals de valor condueixen al fet que es produïsquen fortes importacions seguides de reexportacions dels productes intermedis incorporats al producte (l'automòbil o l'ordinador), de manera que limiten la generació de valor afegit de moltes de les exportacions.

- L'exportació valenciana recupera vigor i va canviant les seues característiques en el nou escenari internacional.
- El tradicional avantatge de l'economia valenciana davant de l'espanyola en els mercats exteriors es va debilitar seriosament en la primera dècada d'aquest segle, va perdre pes en la quota espanyola d'exportacions, fins a situar-se per davall del 10 %, i també va empitjorar el seu saldo positiu davant de l'exterior.
- Darrere d'aquest deteriorament competitiu, es troben factors de cost comuns al conjunt d'Espanya durant el boom immobiliari, però també altres de particulars lligats a la pèrdua d'avantatges de costos i preus dels sectors productius valencians davant dels productors dels nous països manufacturats.

1.

Pes del comerç de la C. Valenciana. 2000-2016
(percentatge)

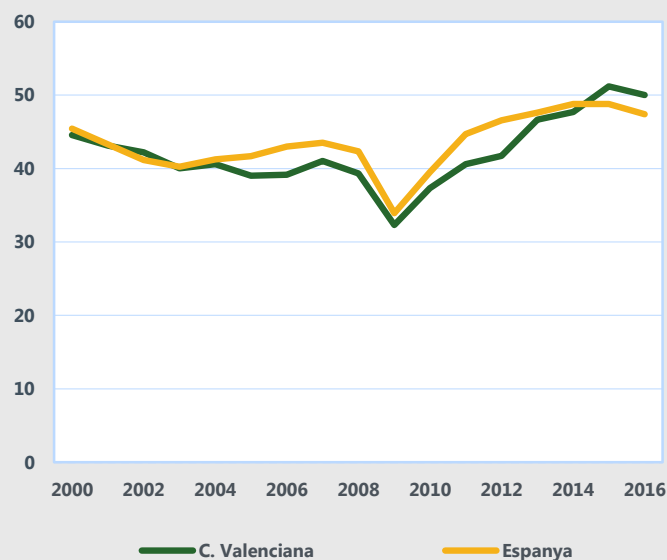
Font: DATACOMEX i elaboració pròpia.

- El comportament negatiu de les exportacions ha sigut decisiu per a explicar l'estancament del grau d'obertura (exportacions + importacions) de l'economia fins a 2008, que també es va ressentir puntualment de la recessió del comerç mundial de 2009. A partir de llavors, el comerç exterior s'ha convertit en un impulsor de la demanda espanyola i, més encara, de la valenciana.
- En els anys immediatament anteriors a la crisi i els primers de la recessió, l'economia valenciana va perdre el seu tradicional saldo exterior positiu i va arribar a tindre dèficits que representaven el 4 % del PIB. Afortunadament, s'ha recuperat el pols exportador i els superàvits són ja superiors a aquesta xifra, de manera que les exportacions brutes representen més del 25 % del PIB.
- A més d'aquests importants canvis de volum, que han portat per primera vegada el grau d'obertura per damunt del 50 %, el comerç exterior valencià experimenta altres transformacions rellevants en la seua composició i en les destinacions que reflecteixen els enormes canvis associats al desenvolupament de les cadenes de valor globals i la nova competència mundial.

2.

Grau d'obertura a l'exterior (exportacions + importacions/PIB)

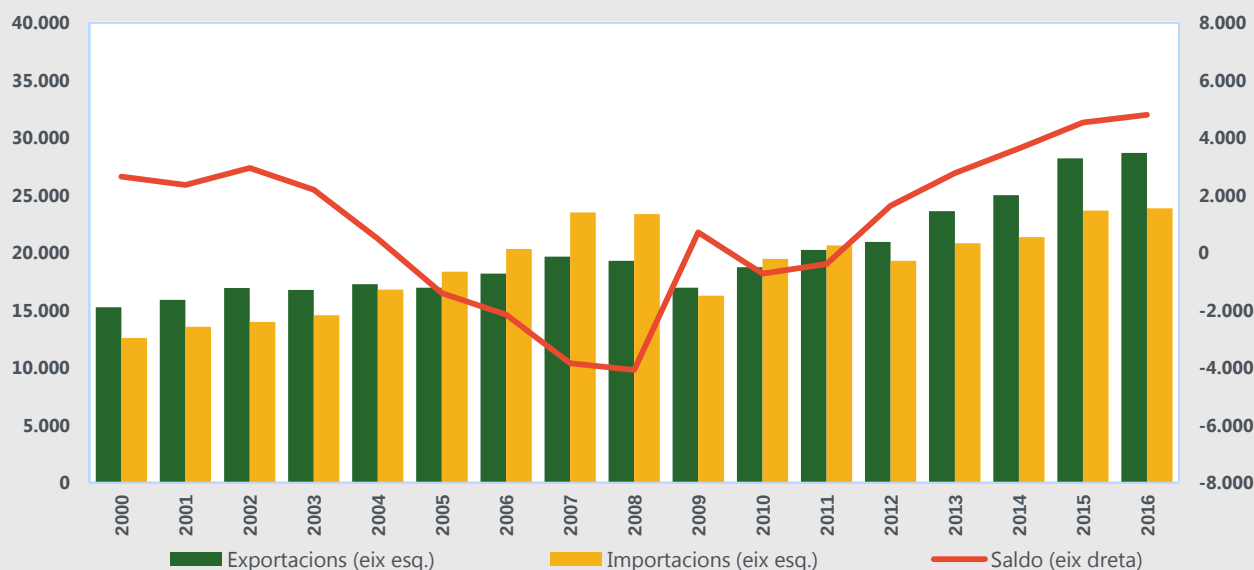
C. Valenciana i Espanya. 2000-2016

Font: DATACOMEX i elaboració pròpia.

3.

Comerç internacional (exportacions, importacions i saldo comercial). C. Valenciana. 2000-2016 (milions d'euros)

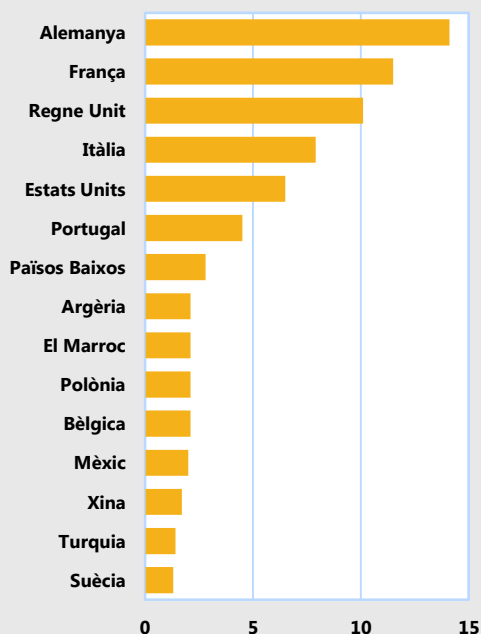
Font: DATACOMEX i elaboració pròpia.

- El comerç exterior valencià s'adapta progressivament a les exigències de la globalització, el canvi tecnològic i la fragmentació de les cadenes de producció.
- Les exportacions valencianes continuen dirigint-se majoritàriament cap a Europa, però a poc a poc guanyen pes altres destinacions gràcies a l'esforç de més empreses per estar presents en mercats més dinàmics que els europeus.
- Al mateix temps, la Xina, l'actual fàbrica del món, ja s'ha convertit en el primer país d'origen de les nostres importacions, per davant d'Alemanya, i ha confirmat el seu paper de competidor directe de les nostres manufactures tradicionals i proveïdor de molts altres productes, acabats i intermedis.
- La presència destacada i simultània d'alguns sectors, tant en les exportacions com en les importacions, confirma que l'especialització és cada vegada més intrasectorial, en varietats o productes. Un exemple molt destacat en aquest sentit és el sector de vehicles automòbils, que encapçala tant les exportacions valencianes —de models fabricats per Ford— com les importacions.
- Addicionalment, el comerç es veu cada vegada més influït per una especialització en determinades tasques dins de cadenes de producció verdaderament globals, en les quals els productes intermedis creuen les fronteres diverses vegades i la participació en el valor afegit generat depèn de les activitats exercides. Això també ocorre molt clarament en el cas de l'automòbil i en altres productes, com les màquines i els aparells mecànics, els combustibles, etc.

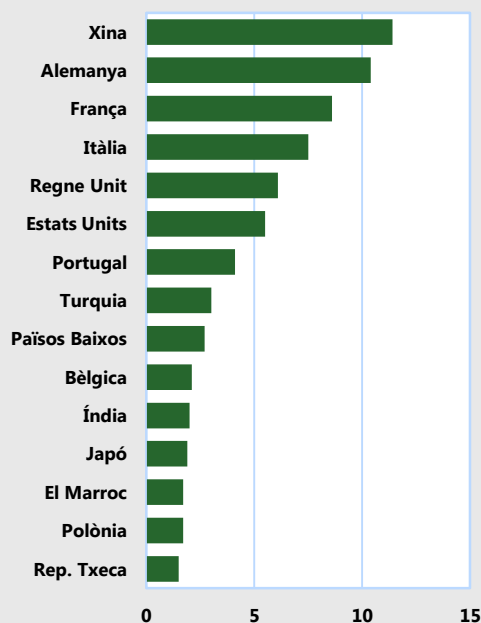
4.

Destinació i origen de les exportacions i importacions. Principals països. C. Valenciana. 2016

a) Exportacions (percentatge sobre el total)

b) Importacions (percentatge sobre el total)

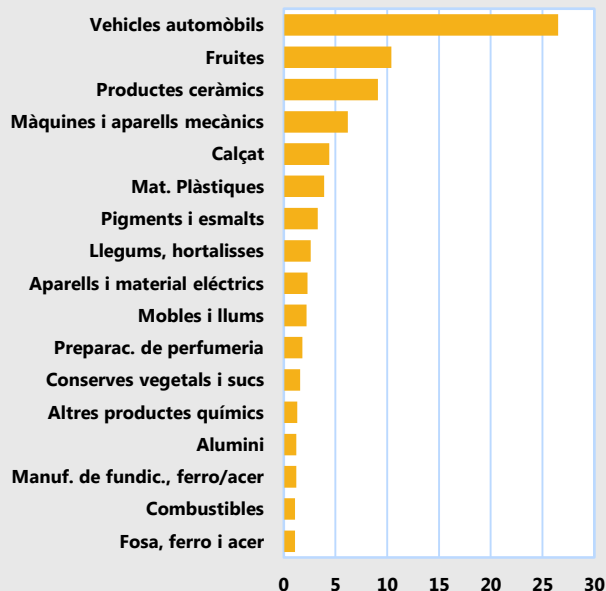

Font: DATACOMEX i elaboració pròpia.

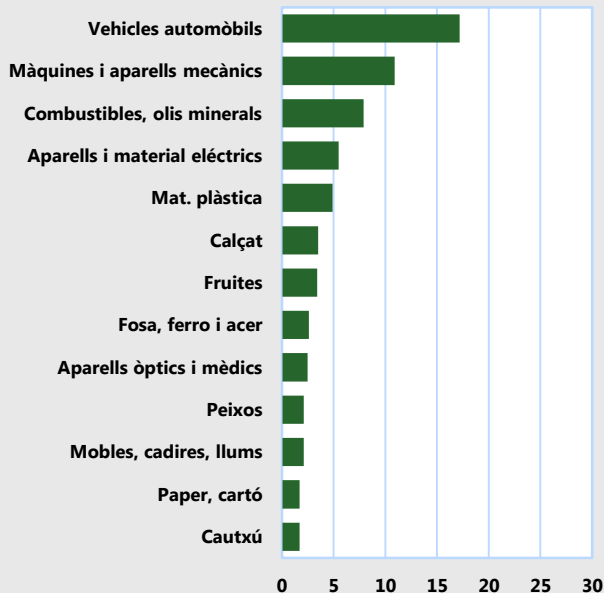
5.

Principals productes exportats i importats. C. Valenciana. 2016

a) Productes exportats (percentatge sobre el total)

b) Productes importats (percentatge sobre el total)

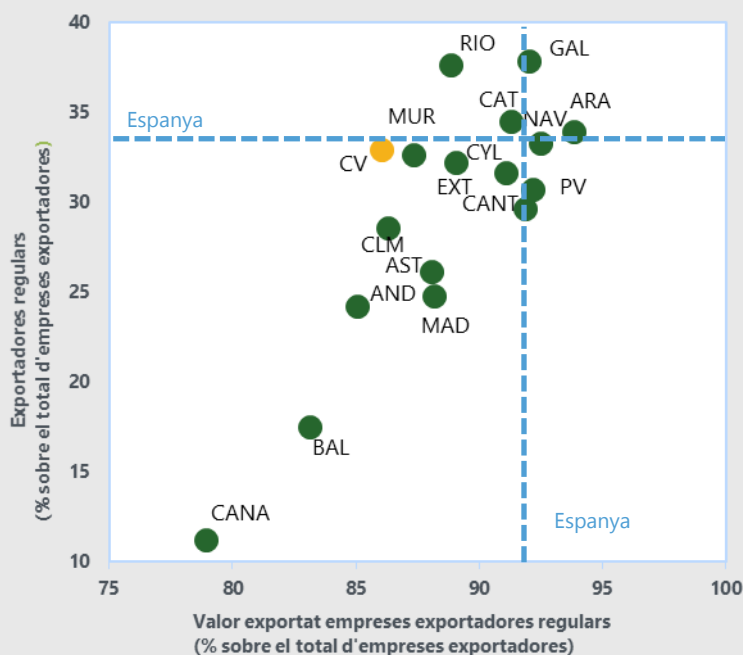

Font: DATACOMEX i elaboració pròpia.

- Un nombre creixent d'empreses valencianes s'estan internacionalitzant, però el camí que queda per recórrer és encara llarg, perquè el percentatge de les que exporten és encara reduït (un 6 %) i només un terç d'aquestes ho fa amb regularitat.
- Las empreses que exporten regularment representen el 85 % del valor total de les exportacions, de manera que la seua importància és molt més que proporcional. Per tant, la consolidació d'un nombre creixent d'empreses exportadores és una palanca per a impulsar la internacionalització, que requereix una dimensió mínima suficient i capacitat de gestió de les operacions en altres mercats diferents al nacional.

6.

Pes de les empreses exportadores regulars. 2007-2015

Font: Fundació BBVA-Ivie i elaboració pròpia.

I+D I INNOVACIÓ EMPRESARIAL

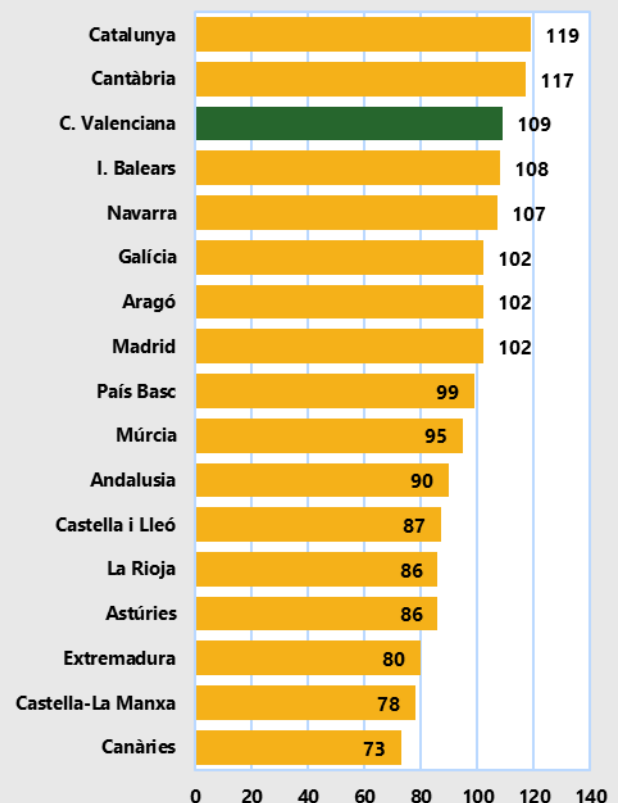
UN POTENT SISTEMA UNIVERSITARI POC LLIGAT A L'AVANÇ DE L'I+D+i EMPRESARIAL

La innovació com a última baula de la cadena que converteix el coneixement en millores de la productivitat i del benestar de la Comunitat Valenciana constitueix la principal font sostenible del desenvolupament. La seua evolució recent exigeix un esforç molt superior al que rep de les administracions públiques i de les empreses privades, i necessita millorar la seua connexió amb el sistema universitari valencià i la resta d'institucions d'I+D+i.

- El sistema valencià d'innovació compta amb un potent entorn universitari que, a pesar d'haver millorat les seues connexions amb el teixit productiu, pot avançar molt més en aquesta direcció.
- Les cinc universitats públiques, juntament amb les tres privades, formen cada any 140.712 alumnes i empen més de 20.000 persones entre professorat (PDI) i personal administratiu i de serveis (PAS), fet que el conforma com el tercer sistema que més rendiment genera entre les comunitats autònomes.
- La Universitat de València i la Universitat Politècnica de València, les dues universitats públiques valencianes més grans, se situen entre les cinc-centes millors del món segons el rànquing de Xangai (ARWU).
- A més, aquestes dues universitats estan entre les 200 millors del món en els camps de ciències naturals, enginyeria i ciències de la vida.

1.

Rendiment dels sistemes universitaris. 2017
(Espanya=100)

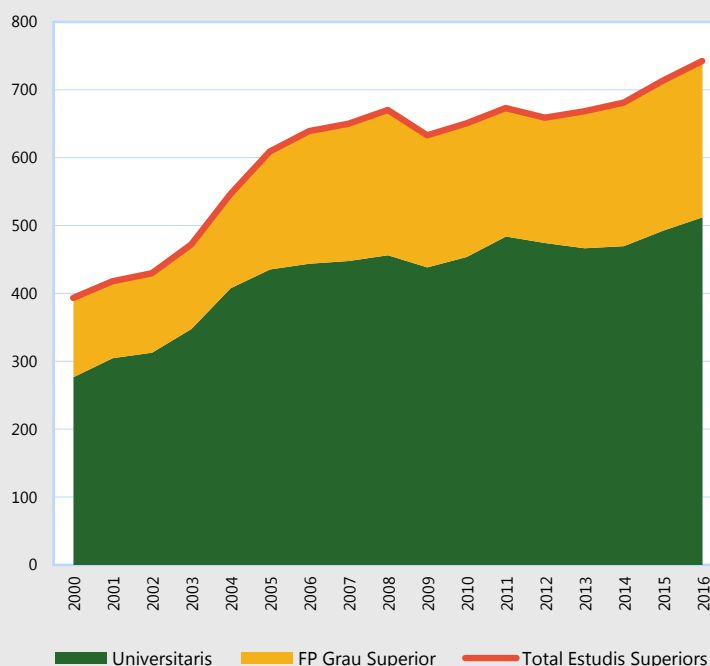

Font: Fundació BBVA-Ivie. U-Ranking.

2.

**Ocupats amb estudis superiors. C. Valenciana.
2000-2016**

(milers d'ocupats)

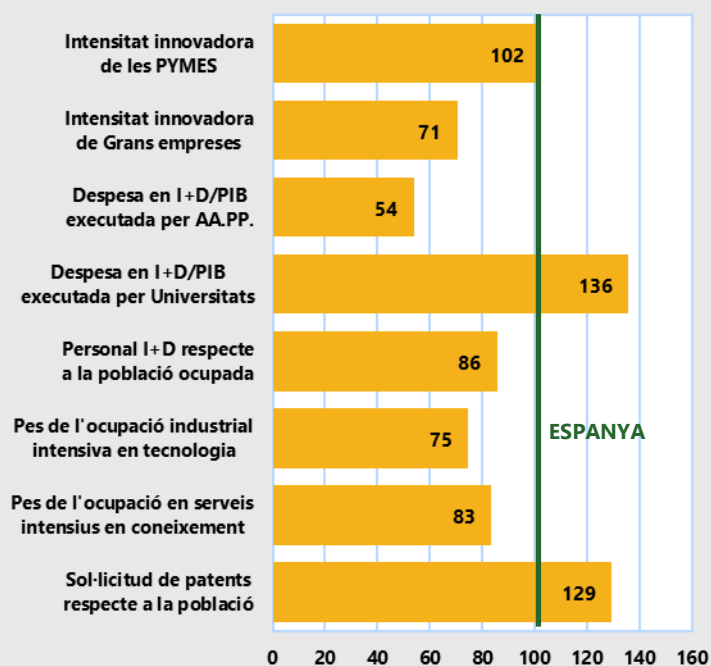

Font: INE i elaboració pròpia.

3.

**Indicadors bàsics de l'activitat investigadora i
innovadora. C. Valenciana. 2015**

(Espanya=100)

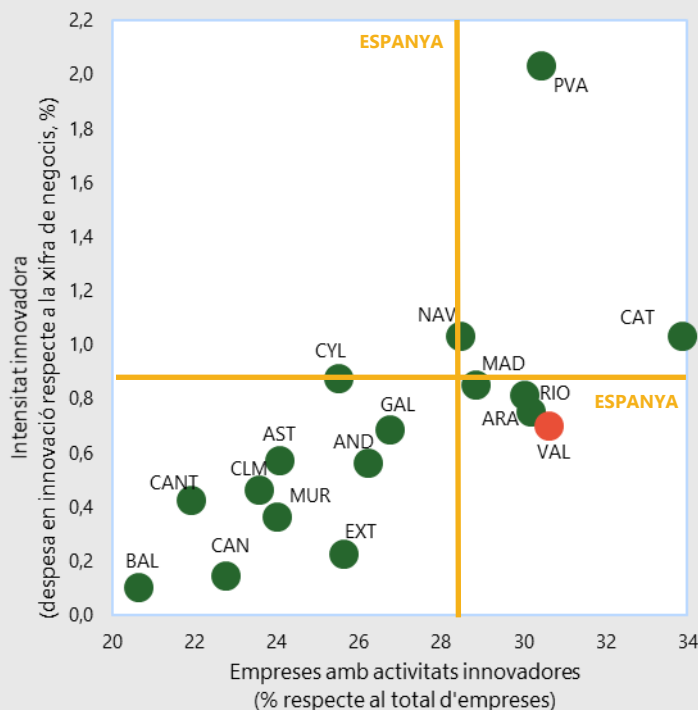

Font: INE, IVE i elaboració pròpia.

- Les activitats d'I+D+i valencianes estan molt concentrades en les universitats, en especial en les públiques. La intensitat de la despesa que fan en aquestes activitats i en producció de patents supera la mitjana nacional, mentre que la despesa de les administracions públiques (OTRI, CSIC, hospitals i la mateixa administració regional) i de les empreses se situa per davall de la mitjana espanyola, ja de per si baixa en comparació amb les economies més avançades.
- Els recursos dedicats a les activitats d'I+D+i han retrocedit severament durant la crisi, tant en el sector públic com en el privat. L'escassetat de finançament ha impedit protegir les inversions en aquests actius intangibles tan rellevants per al desenvolupament de l'economia basada en el coneixement, l'avanç del qual s'ha vist frenada.

4.

Empreses innovadores i intensitat de la innovació. Comparació regional. 2015

Font: INE, IVE i elaboració pròpia.

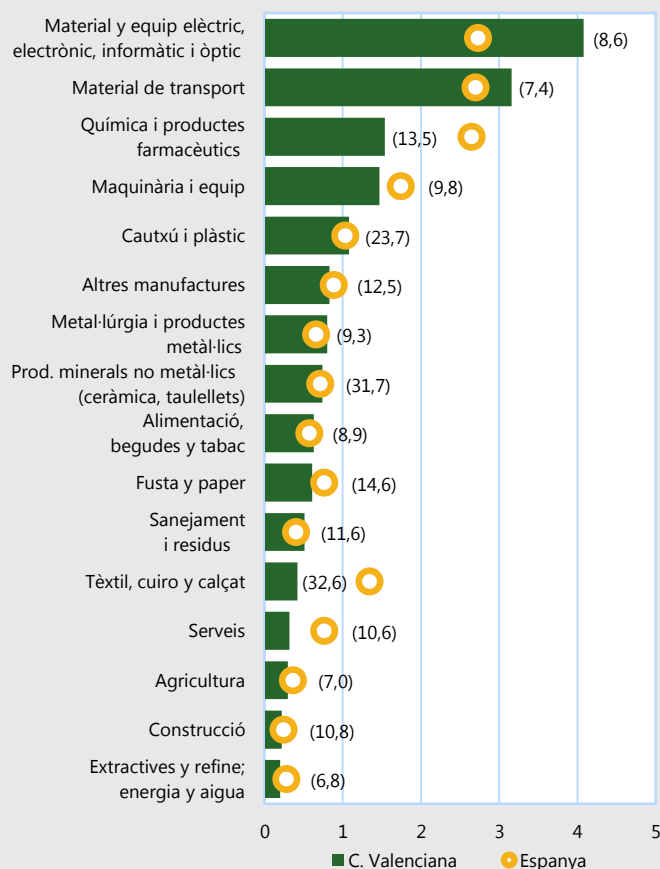
- Només en el sector de material i equip elèctric, electrònic informàtic i òptic, i en el de material de transport, la intensitat innovadora valenciana supera l'espanyola. En la resta, inclosos aquells en què estem més especialitzats, innovem menys que la mitjana.
- Les empreses han d'obtenir suport de la important Xarxa d'Instituts Tecnològics (REDIT) existent a la Comunitat, i que permet atendre les necessitats específiques d'11 grans hipersectors: calçat, ceràmica, tèxtil, joguet, fusta-moble-metall, alimentació, plàstic, logística, energia, biomecànica i TIC.
- El pes en la indústria amb intensitat tecnològica alta i mitjana-alta ha augmentat en l'última dècada i ja representa el 24 % de l'ocupació, però la part majoritària del teixit productiu valencià continua estant integrada per empreses industrials tradicionals, d'intensitat tecnològica mitjana-baixa o baixa, i per serveis poc intensius en coneixement (activitats comercials, hostaleria o vinculats al sector immobiliari).

- El percentatge d'empreses valencianes que innova és superior que el d'altres comunitats, però la intensitat de la despesa en innovació és més baixa. Una de les raons d'aquesta situació és que la despesa en I+D+i per empresa innovadora és molt més baixa a la Comunitat que a Madrid, Catalunya o el País Basc.
- La Comunitat Valenciana destaca per l'esforç innovador de les pimes (dediquen una part superior de la seua facturació a l'I+D+i) i per l'orientació de les grans empreses a la innovació tecnològica. Així i tot, la intensitat innovadora del teixit empresarial valencià continua lluny de la del País Basc, Navarra i Catalunya.
- La intensitat innovadora valenciana és dèbil en quasi tots els sectors, encara que hi haja empreses que constitueixen una excepció a aquesta regla.

5.

Intensitat innovadora per sectors d'activitat. Comunitat Valenciana. 2015

(despesa en innovació respecte a la xifra de negocis, %)

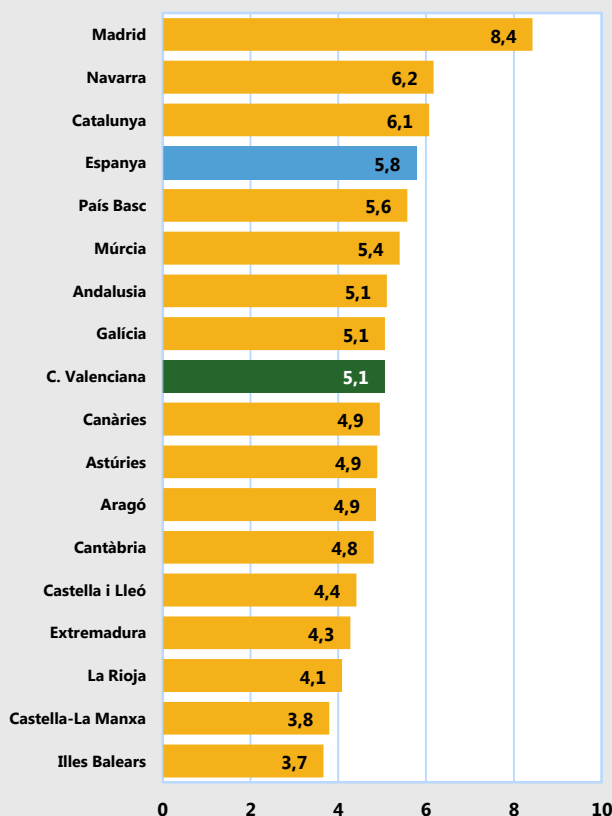

Font: IVE, INE i elaboració pròpia.

- Si a principi del segle XXI la inversió en actius intangibles de la Comunitat representava el 24 % de la inversió total no residencial de la regió, en 2013 aquest percentatge va arribar al 32 %, fet que reflecteix el creixement ininterromput de la inversió en aquest tipus d'actius productius.
- La inversió orientada a la digitalització i informatització de l'activitat (bases de dades i programari) i a l'I+D+i és, en l'actualitat, el doble que la de l'any 2000.
- A més, les empreses valencianes han dedicat una part important dels seus recursos a la formació del seu capital humà i a millores organitzatives i de gestió empresarial.

7.

Esforç inversor en actius intangibles. Comparació regional. Mitjana 2000-2013 (percentatge del PIB ampliàt)

Font: Fundació COTEC i Fundació BBVA-Ivie.

6.

Pes de la inversió en actius intangibles. 2000-2013 (pes sobre la inversió total no residencial, %)

Font: Fundació COTEC i Fundació BBVA-Ivie.

- Malgrat aquests avanços, l'esforç inversor de la Comunitat en actius intangibles se situa clarament per davall de la mitjana nacional (5,1 % del PIB enfront del 5,8 % d'Espanya), i molt allunyada de les posicions més destacades, com Madrid, Navarra i Catalunya, que són les regions tractives en matèria d'intangibles que superen la mitjana d'Espanya.
- L'esforç empresarial valencià en aquest tipus d'actius encara és limitat en comparació amb el de les regions més competitives i existeix encara un important marge de millora.
- Es tracta d'inversions molt rellevants per al desenvolupament tecnològic, la incorporació d'innovació en productes, processos i aspectes organitzatius, i per a la formació dels treballadors i dels llocs directius, tots aquests factors que impulsen la productivitat i la competitivitat empresarial.

INFRAESTRUCTURES I ALTRES DOTACIONS DE CAPITAL

CARÈNCIES EN INFRAESTRUCTURES LOGÍSTIQUES I CAPITAL TIC, CLAUS PER A LA COMPETITIVITAT TERRITORIAL

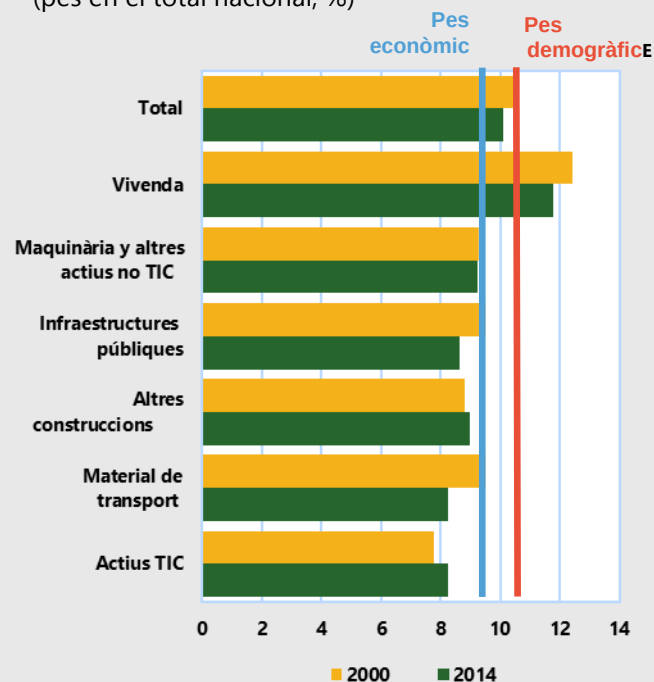
La Comunitat Valenciana presenta unes dotacions de capitals públics inferiors a les que li correspondrien pel seu pes demogràfic i econòmic a Espanya. Atesa la intensitat d'ús de la majoria de les seues infraestructures logístiques, suporta una forta pressió sobre les infraestructures viàries, ferroviàries, portuàries i aeroportuàries, que condiciona l'avanç de la seua competitivitat. A això s'afeg que la dotació de capital en noves tecnologies (TIC) també és baixa. Totes aquestes dotacions de capital són imprescindibles per a garantir el futur d'una economia més competitiva. En la majoria d'aquelles que depenen de la inversió pública, la Comunitat no rep l'atenció adequada, per raons associades a la crisi fiscal de les AP, però també a una tradicional desatenció a l'Arc Mediterrani.

- Quan es relaciona la disponibilitat de capital, públic i privat, amb el pes econòmic i demogràfic de la Comunitat Valenciana a Espanya, s'observen asimetries en les dotacions de diferents tipus d'actius. Destaca el pes més elevat de la Comunitat en els actius menys productius, amb una elevada presència de l'estoc d'habitatges com a conseqüència de la superior especialització relativa en segones residències vinculades al sector turístic.
- En canvi, en les dotacions dels capitals que més contribueixen a l'avanç de la productivitat i la competitivitat d'un territori —el material de transport, les infraestructures i els actius TIC—, el pes de la Comunitat es troba per davall del que li correspondria per població o per PIB.
- A més, en la majoria dels actius, la Comunitat Valenciana ha perdut pes en els anys més recents, la qual cosa indica que el pols de la inversió valenciana durant aquest segle ha sigut més dèbil en general i l'impacte de la crisi sobre aquesta, superior.

1.

Capital net per tipus d'actiu. Comunitat Valenciana. 2000-2014

(pes en el total nacional, %)

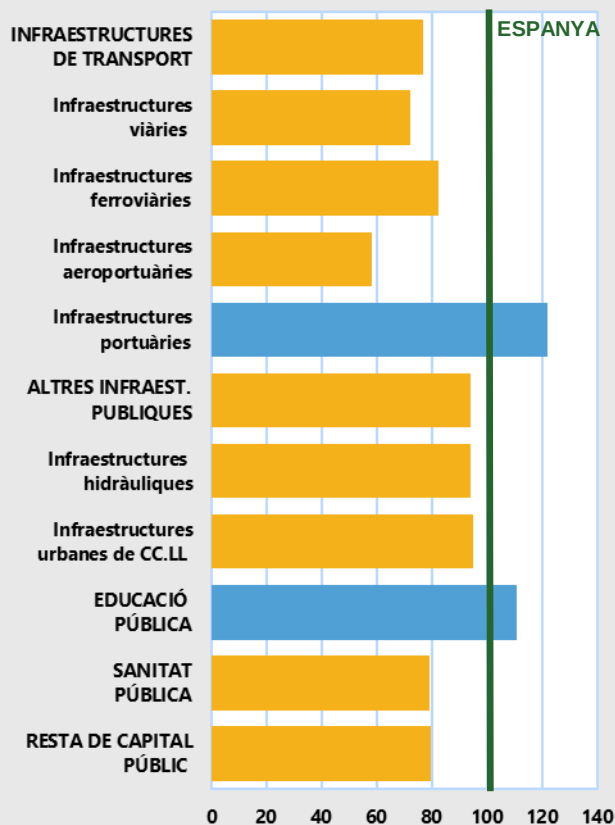

Font: Fundació BBVA-Ivie i INE.

- En la comparació regional, només Andalusia i les illes Balears presenten un nivell inferior en termes de capital no residencial per ocupat que la Comunitat Valenciana. Les diferències són importants amb bastants comunitats, i s'associa ben sovint a l'especialització sectorial.
- Una baixa relació capital-treball en un sector pot incidir negativament en la productivitat mitjana del treball si indica que els equipaments dels processos productius són inadequats. En tot cas, l'abast d'aquesta circumstància depèn també de l'especialització, perquè no en totes les activitats la intensitat de la capitalització és la mateixa.

3.

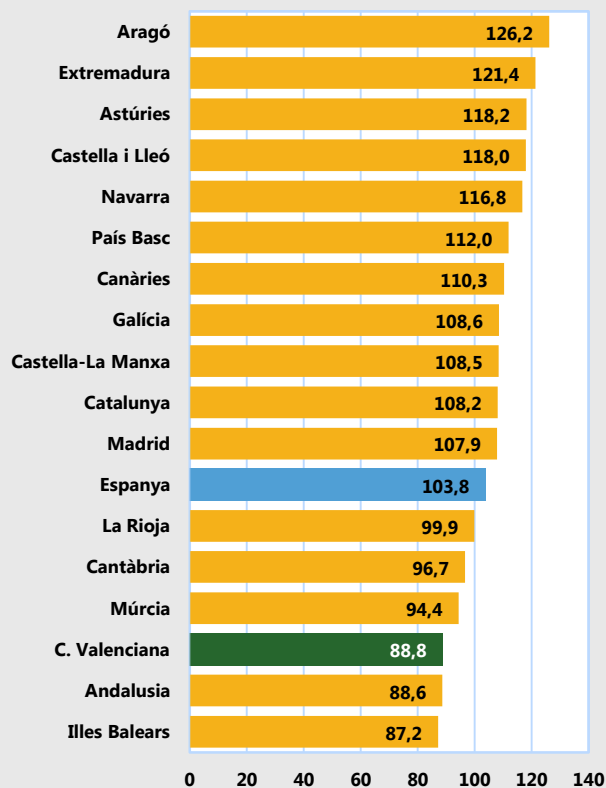
Capital logístic i públic per habitant. Comunitat Valenciana. 2014 (Espanya=100)

Font: Fundació BBVA-Ivie.

2.

Capital no residencial per ocupat. Comparació regional. 2014 (milers d'euros per ocupat)

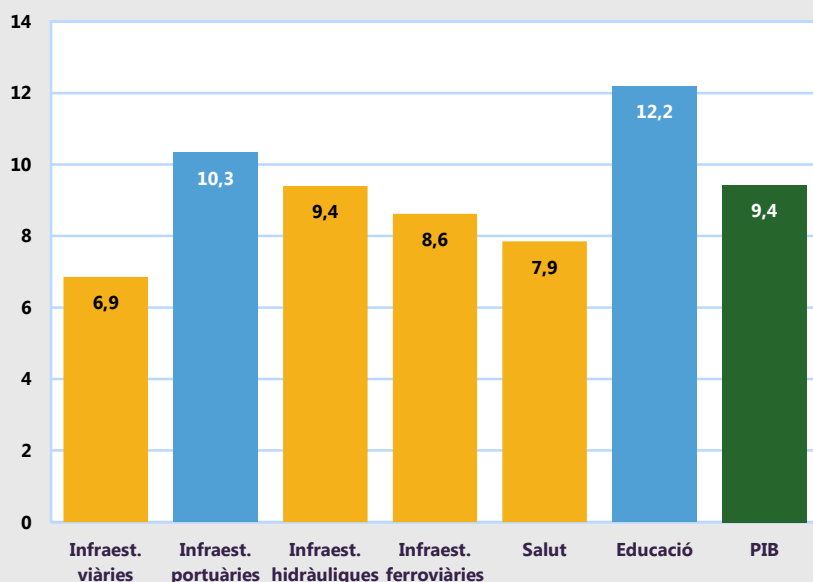
Font: Fundació BBVA-Ivie i INE.

- La Comunitat Valenciana disposa de menys dotacions de capital públic per habitant en la majoria dels equipaments que formen aquest agregat. Quan s'analitza la composició de l'estoc d'infraestructures, s'aprecia que només les portuàries —per raons geogràfiques— i l'educació presenten nivells per capita superiors a la mitjana nacional.
- Destaca la posició més retardada de la Comunitat en les dotacions per habitant de diverses infraestructures de transport (viàries, aeroportuàries i ferroviàries) d'impacte immediat sobre la productivitat i competitivitat de les activitats logístiques i d'un altre tipus que es desenvolupen al territori, juntament amb la inferior dotació de capital públic en sanitat, reflex, en part, del model d'atenció sanitària basat en l'oferta privada en algunes comarques.

4.

Inversió en infraestructures logístiques i públiques per funcions. Comunitat Valenciana. 2002-2015

(pes en el total nacional, %)

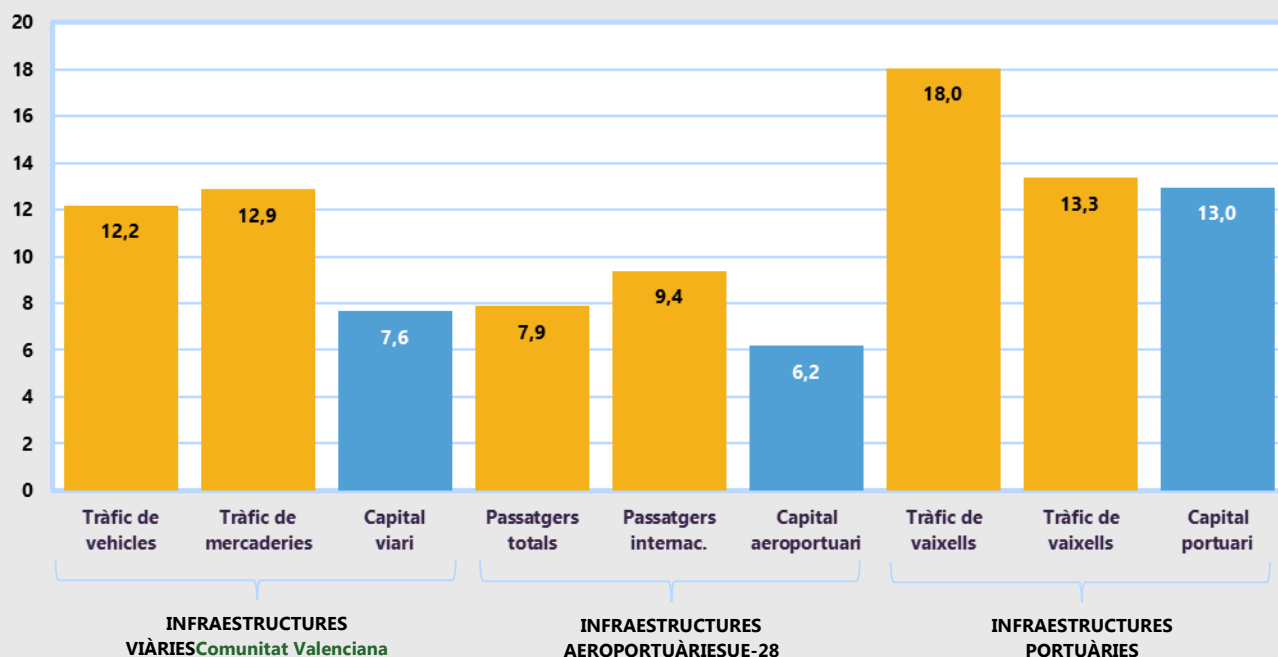
Font: Fundació BBVA-Ivie.

- Atesos els llargs períodes de vida útil de les infraestructures, les dotacions de capital actuals —i les carències— poden ser resultat de ritmes d'inversió tant llunyans com pròxims. Per aquesta raó, convé considerar la intensitat inversora més recent.
- En el període 2002-2015, només la inversió pública en infraestructures portuàries i educatives se situa per damunt del pes demogràfic de la Comunitat Valenciana en el conjunt d'Espanya. No ocorre així amb la inversió en infraestructures viàries, en transport ferroviari i en salut, que es troben molt per davall del pes de la Comunitat en el conjunt nacional. Així doncs, l'escassa inversió no és només un problema del passat remot, sinó també recent.
- La ubicació de la Comunitat fa d'aquesta un territori privilegiat per a l'exercici de l'activitat logística. Els seus grans ports, les instal·lacions aeroportuàries, la xarxa viària que vertebrava el territori de nord a sud i d'est a oest, i un transport ferroviari orientat cap a l'alta velocitat fan que se situe al centre del Corredor Mediterrani i en l'eix València-Madrid-Lisboa.
- La relació entre la disponibilitat d'infraestructures de transport i el seu grau d'utilització és útil per a indicar si existeix infradotació o sobredotació significativa en un territori. Per a realitzar aquesta valoració, pot comparar-se el pes de la Comunitat Valenciana en diferents capitals logístics amb el pes d'aquesta en diversos indicadors de trànsit.
- En carreteres, la Comunitat Valenciana representa un poc més del 12 % del trànsit nacional i disposa tan sols del 7,6 % del capital. En transport aeri, també hi ha una infradotació, però de menys intensitat: un pes d'entre el 8 i el 9 % del trànsit nacional i internacional s'atén amb el 6,2 % de les infraestructures.

5.

Importància de la dotació de capital¹ i l'activitat logística. Comunitat Valenciana. 2016 (pes en el total nacional, %)

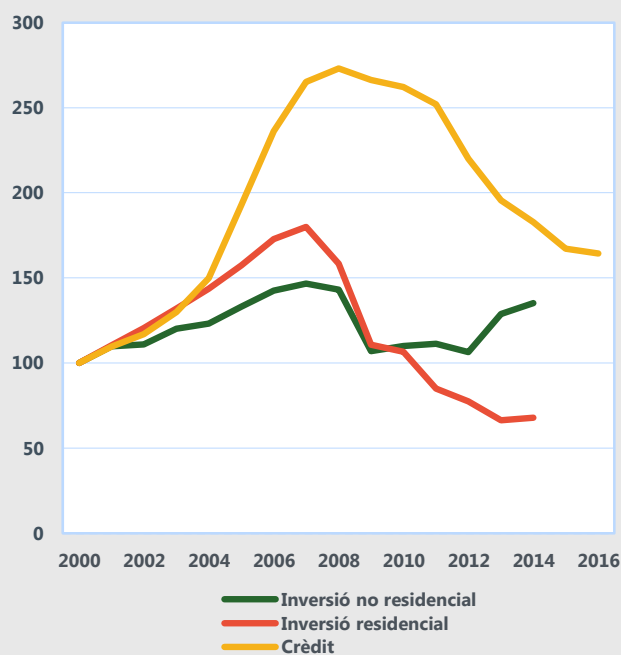
¹ Les dades de capital es refereixen a 2014.

Font: Fundació BBVA-Ivie i Ministeri de Foment.

- En infraestructures portuàries, l'estoc de capital és proporcional al del trànsit de vaixell, però no ho és enfront del volum de mercaderies transportades, en el qual hi ha un diferencial de cinc punts percentuals d'infradotació.
- La forta expansió del crèdit al sector privat —empreses i persones— entre 2000 i 2007 va provocar un increment de la inversió privada a la Comunitat Valenciana, molt més accentuada en la inversió residencial que en la inversió productiva.
- Des de 2008, el tancament del crèdit bancari va tindre un reflex directe en la inversió en habitatges, mentre que la inversió empresarial, a pesar de la caiguda de 2009, ha aconseguit remuntar en els últims anys.
- La limitació creditícia fa que hi haja una selecció superior en la inversió empresarial, i només es financen aquells projectes més atractius en termes de rendibilitat.

6.

Inversió privada i crèdit al sector privat. Comunitat Valenciana. 2000-2016 (2000=100)

Font: Banc d'Espanya i Fundació BBVA-Ivie.

IV. SECTOR PÚBLIC

SERVEIS PÚBLICS I BENESTAR

DESPESA PÚBLICA VALENCIANA I NIVELL DE PRESTACIÓ DELS SERVEIS AUTONÒMICS

La despesa de la Comunitat Valenciana per habitant és inferior a la mitjana de les comunitats autònomes i el desplegament d'alguns dels serveis de l'estat de benestar és més reduït a la Comunitat que en altres territoris, a causa de l'escassetat de recursos financers. La permanència d'aquesta situació condiciona la igualtat d'oportunitats dels valencians a l'hora d'accedir als serveis públics i limita el potencial d'aquests per a actuar en la correcció de desigualtats entre les persones i en el desenvolupament regional.

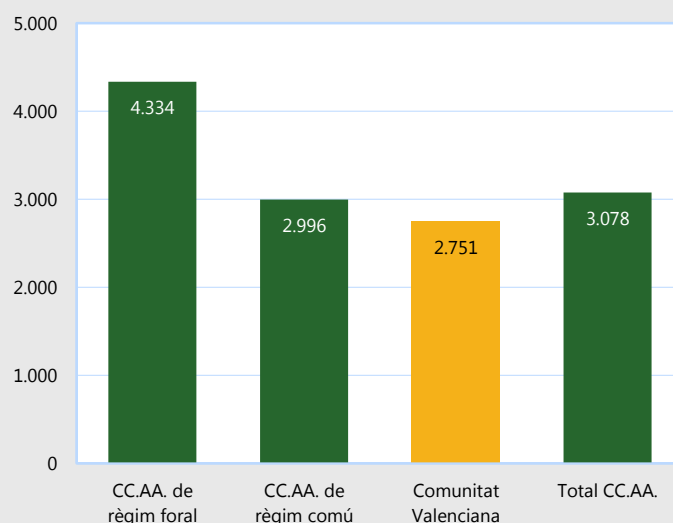
La falta de finançament impacta, sobretot, en la potència de les polítiques de suport a les activitats econòmiques, com les d'infraestructures, el suport a l'I+D+i o a la modernització del teixit productiu. Aquestes actuacions són més dèbils a la Comunitat Valenciana perquè s'hi gasta molt menys que en altres comunitats.

- Els recursos no financers per habitant de la Comunitat Valenciana en 2016 eren un 11 % inferiors als de la mitjana de les comunitats autònomes.
- La Comunitat Valenciana gasta en els serveis públics que depenen de les comunitats autònomes un 6,2 % menys per habitant que la mitjana. Aquesta posició de desavantatge és permanent i conseqüència de ser la comunitat que rep menys recursos del sistema de finançament de les comunitats autònomes de règim comú.
- Com la resta de comunitats, la Comunitat Valenciana va augmentar notablement la seua despesa real en serveis públics durant els anys d'expansió, fins l'arribada de la crisi, encara que l'increment va ser un poc inferior al del conjunt de les comunitats.

1.

Ingressos per habitant de les comunitats autònomes*. 2016

Comunitat Valenciana i total comunitats autònomes

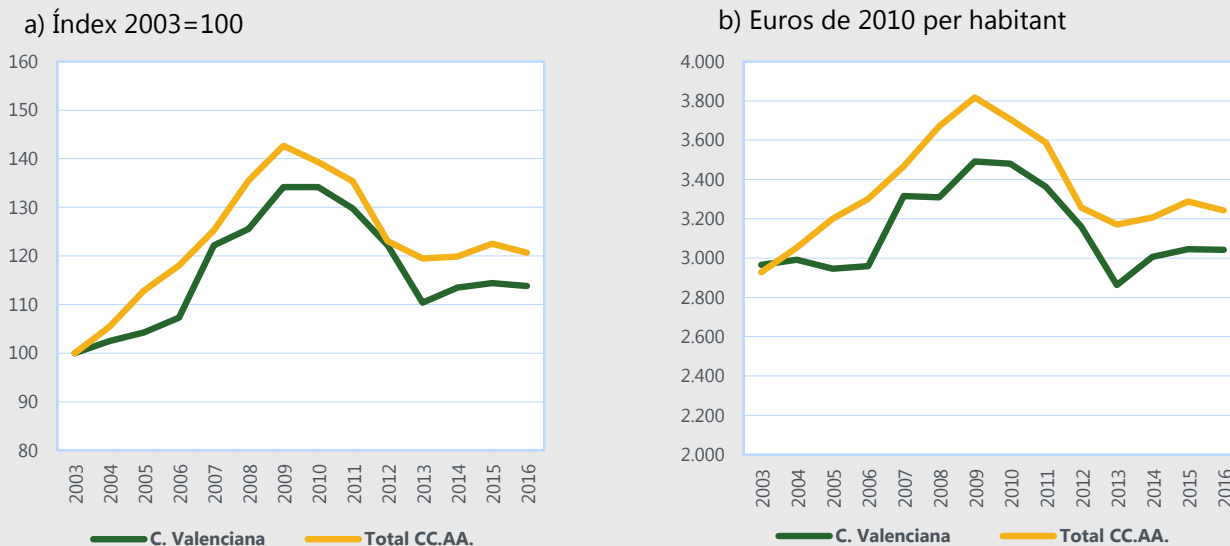

* Ingressos no financers nets de transferències realitzades a altres AP.
Font: IGAE, INE i elaboració pròpia.

2.

Despesa pública de l'administració regional en termes reals*. 2003-2016

Comunitat Valenciana i total de les comunitats autònomes

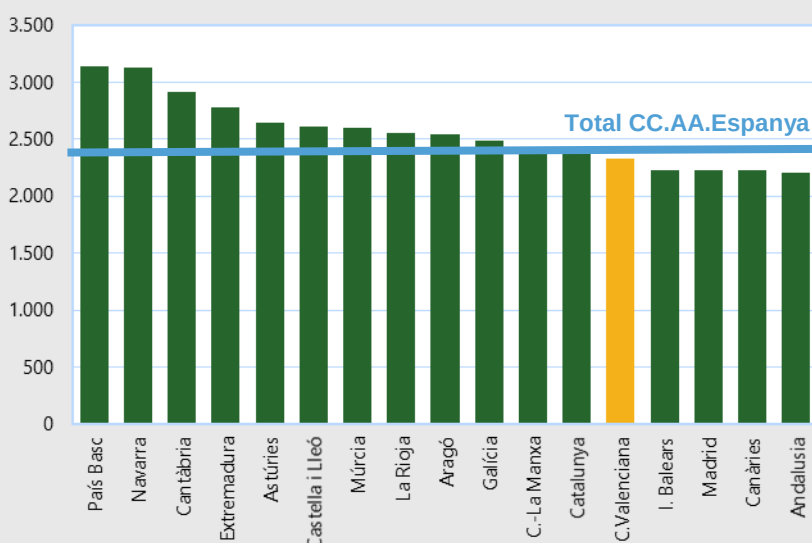

* Despesa total no financera neta de transferències a altres AP.

Font: IGAE, INE i elaboració pròpia.

3.

**Despesa pública en serveis públics fonamentals (SPF)
de l'administració regional per capita. 2015**
(euros per habitant)

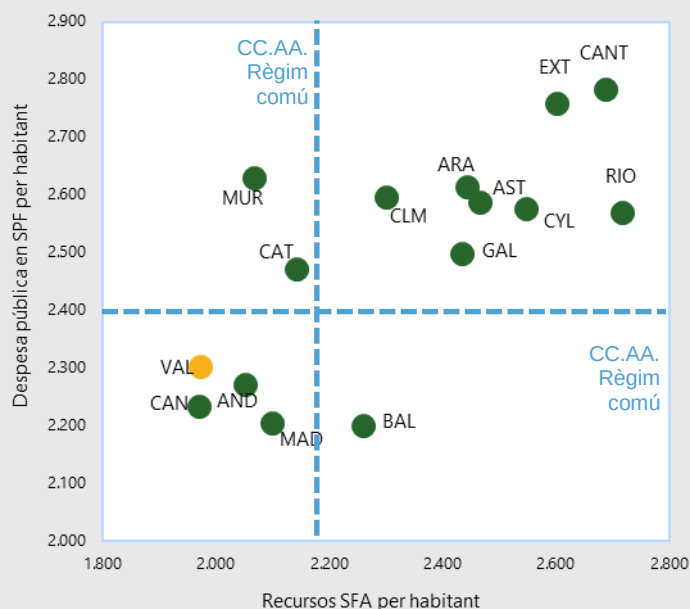

Font: IGAE, INE i elaboració pròpia.

- L'ajust de la despesa pública autonòmica valenciana per habitant durant els anys de la crisi ha sigut intensa (un 18 %), més que en el conjunt de les comunitats autònomes. Com a conseqüència d'aquest retrocés, en 2016 la despesa per capita en termes reals de la Comunitat Valenciana se situava novament al nivell de 2003, mentre que en la mitjana de les comunitats el retrocés les situava al nivell de 2006.
- La despesa per habitant en serveis públics fonamentals (educació, sanitat i serveis socials) és lleugerament inferior a la mitjana de les comunitats autònomes i prou menor que la de les comunitats forals, Cantàbria i Extremadura. Els nivells de prestació dels serveis en aquestes comunitats, que disposen de molts més recursos financers i també humans per a atendre'ls, són diferents dels que s'ofereixen a la Comunitat, fet que posa en dubte la igualtat d'oportunitats dels ciutadans valencians.

4.

Recursos de l'SFA a competències homògenes i despesa pública en SPF de les administracions regionals. Mitjana 2009-2015. Comunitats autònomes de règim comú.
(euros per habitant)

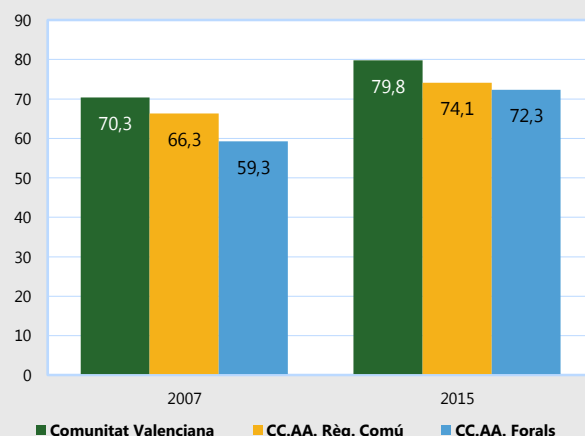

Font: IGAE, MINHAFI i elaboració pròpia.

- Per a no allunyar-se massa de la mitjana en despesa per habitant en educació, sanitat i protecció social, la Comunitat Valenciana dedica a aquests serveis públics fonamentals un percentatge superior al del pressupost d'altres comunitats. Així, la Comunitat dedica a aquests serveis un 80 % dels seus ingressos no financers davant d'una mitjana del 74 % de les comunitats de règim comú i del 72 % de les forals.
- Aquestes diferències deixen marges molt superiors a altres comunitats per a finançar la resta de competències. Com a conseqüència d'això, l'inferior finançament de la Comunitat Valenciana i la prioritat d'atendre els serveis públics fonamentals limita el desenvolupament de polítiques econòmiques rellevants per a impulsar la transformació del model econòmic valencià. És una debilitat molt rellevant en un període en què aquestes actuacions són més importants.

5.

Esforç financer de les administracions regionals en serveis públics fonamentals*. 2007-2015
(percentatge)

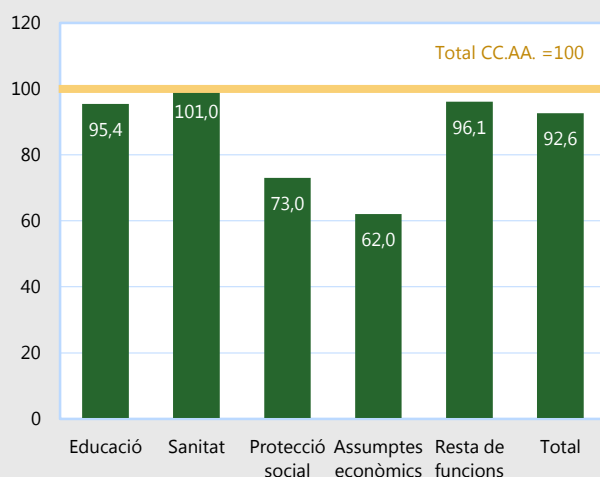

*L'esforç financer s'ha calculat com la despesa en SPF sobre el total d'ingressos no financers.

Font: IGAE i elaboració pròpia.

6.

Despesa pública de l'administració regional de la Comunitat Valenciana per capita per funcions*. 2015 (total comunitats autònomes=100)

*No s'hi han considerat les transferències a altres AP en les diferents funcions de despesa.

Font: IGAE i elaboració pròpia.

- La presència del conjunt del sector públic a la Comunitat Valenciana ha sigut tradicionalment menor que en altres comunitats i inferior a la mitjana, a causa del nivell de despesa més baix. Un reflex d'això és el nombre d'empleats de l'administració regional per cada 100 habitants, que en el cas valencià és un 14 % inferior al de la mitjana de les comunitats autònomes.

- Una de les implicacions d'aquest nombre més baix d'empleats públics és que en alguns serveis hi ha menys recursos humans disponibles per a prestar-los. Excepte quan són compensats amb una eficiència més elevada en la prestació dels serveis, aquests desavantatges en les dotacions condicionen el volum i la qualitat dels serveis oferits.

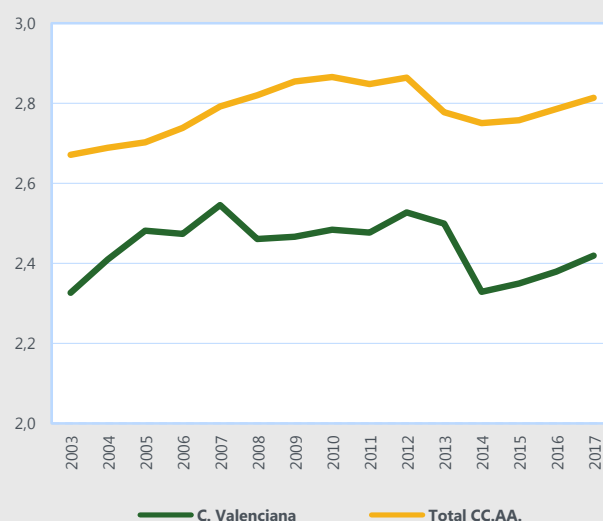
- El nombre d'empleats de l'administració regional va augmentar un 25 % entre 2003 i 2012, però els ajustos dels dos anys següents van ser importants, fins al punt que el nivell de 2014 era el de 2005. A pesar de la recuperació posterior, el nombre d'efectius per cada 100 habitants en 2017 és el mateix que el d'abans de la crisi i el seu nivell relatiu davant de la mitjana de les comunitats autònomes es més baix en l'actualitat.

- La despesa per capita de la Comunitat Valenciana en les diferents funcions només arriba a la mitjana en el cas dels serveis sanitaris, en els quals la supera en un 1 %. En educació se situa un 4,6 % per sota de la mitjana, però en protecció social i en assumptes econòmics (que inclouen les actuacions en infraestructures, suport a les activitats productives, etc.) la distància és molt superior (27 % i 38 %, respectivament). La despesa en assumptes econòmics de la Comunitat representa únicament el 7,2 % de la seua despesa total neta de transferències entre AP.
- Las diferències de despesa en les funcions s'engrandeixen quan es compara la situació valenciana amb la de les comunitats millor dotades, especialment, les forals. En aquestes, les diferències de despesa per habitant en qualsevol funció respecte a la Comunitat Valenciana són substancials i impliquen nivells més elevats de prestació dels serveis.

7.

Nombre d'efectius empleats en l'Administració regional. 2003-2017

Comunitat Valenciana i total de les comunitats autònomes (empleats per cada 100 habitants)

Font: MINHAFP i elaboració pròpia.

FINANCES PÚBLIQUES I QUALITAT INSTITUCIONAL

INSUFICIÈNCIA DE RECURSOS I DESEQUILIBRIS FINANCERS DE LES ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES A LA COMUNITAT VALENCIANA

El conjunt de les AP gasten menys per habitant al territori valencià que a la resta d'Espanya, a causa de l'infrafinançament de la Generalitat però també pel baix nivell d'inversions de l'Administració central, les prestacions més baixes en pensions i desocupació i la inferior aportació de l'Estat a les actuacions conjuntes amb les administracions valencianes. El resultat de tot això és un menor impuls de la despesa pública a l'economia valenciana i un inexplicable saldo fiscal negatiu, que fa que els valencians siguen contribuents nets a la solidaritat interterritorial a pesar de tindre un nivell de renda inferior a la mitjana.

- El pressupost de la Generalitat Valenciana ascendeix en 2017 a 17.725 milions d'euros d'ingressos, dels quals 7.302 constitueixen recursos del model de finançament de les comunitats autònomes de règim comú en què la Comunitat no té capacitat normativa. De la resta d'ingressos, 4.139 milions són financers, és a dir, provenen del dèficit. Les despeses de la Generalitat no financeres en 2017 s'elevaven a 13.786 milions d'euros i les despeses financeres, a 3.939 milions. Les tres principals funcions de despesa són la sanitat (6.069 milions), l'educació (4.374 milions) i les esmentades despeses financeres.
- El sistema de finançament de règim comú proporciona a la Comunitat Valenciana uns recursos per habitant (i també per habitant ajustat, que és la unitat de necessitat que utilitza el model) clarament inferiors a la mitjana i a qualsevol altra comunitat. En 2015, l'últim any amb liquidacions comparables, la Comunitat rebia un 10 % menys de finançament per habitant i un 7 % menys per habitant ajustat. Les diferències amb la comunitat amb més recursos eren del 30 %, i amb les comunitats forals encara eren superiors.

1.

Recursos del sistema de finançament autonòmic a competències homògenes per habitant de la Comunitat Valenciana. 2009-2015
(total comunitats autònomes de règim comú=100)

Font: MINHAFP i elaboració pròpia.

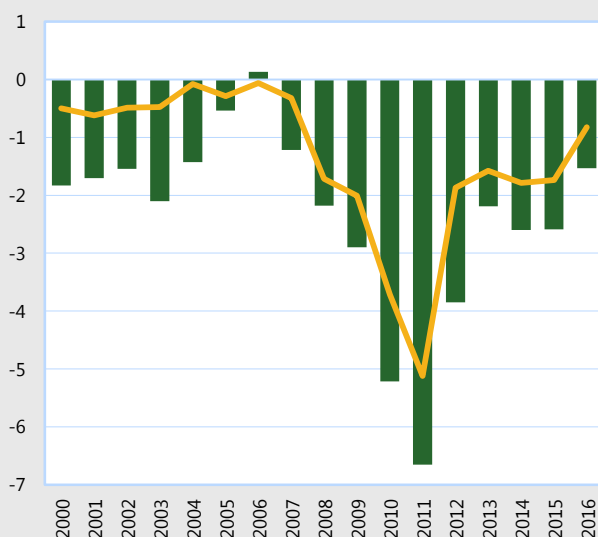
- A pesar de gastar menys que la mitjana a causa dels ingressos inferiors, la Comunitat Valenciana patia desequilibris fiscals ja abans de l'arribada de la crisi, que s'han accentuat molt a partir de 2009. Tot i que l'agreuament ha sigut comú a la resta de les autonomies, el dèficit valencià sempre ha superat la mitjana com a conseqüència dels ingressos més baixos, perquè la despesa és inferior a la mitjana de les comunitats.
- El dèficit de la Comunitat Valenciana va arribar a superar el 6,7 % del PIB en 2011, la qual cosa significava finançar d'aquesta manera quasi el 40 % de la despesa autonòmica. Aquesta situació insostenible s'ha corregit a poc a poc per mitjà d'ajustos de despesa importants, un esforç fiscal més gran i gràcies a la recuperació dels ingressos derivada del retorn al creixement. A pesar de tot això, ha sigut insuficient, com demostra l'evolució del dèficit, la revisió del sistema de finançament que havia d'haver-se fet en 2014, que no s'ha dut a terme, i que ja acumula quatre anys de retard.

2.

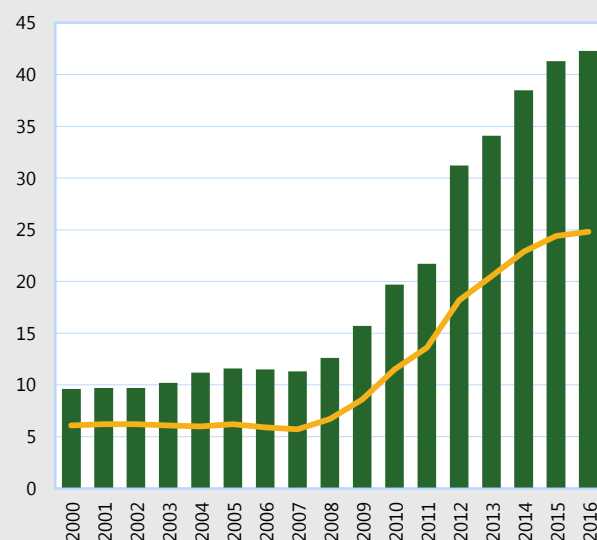
Saldo pressupostari i deute de l'administració regional sobre el PIB. 2000-2016

Comunitat Valenciana i Espanya
(percentatge)

a) Saldo pressupostari sobre el PIB

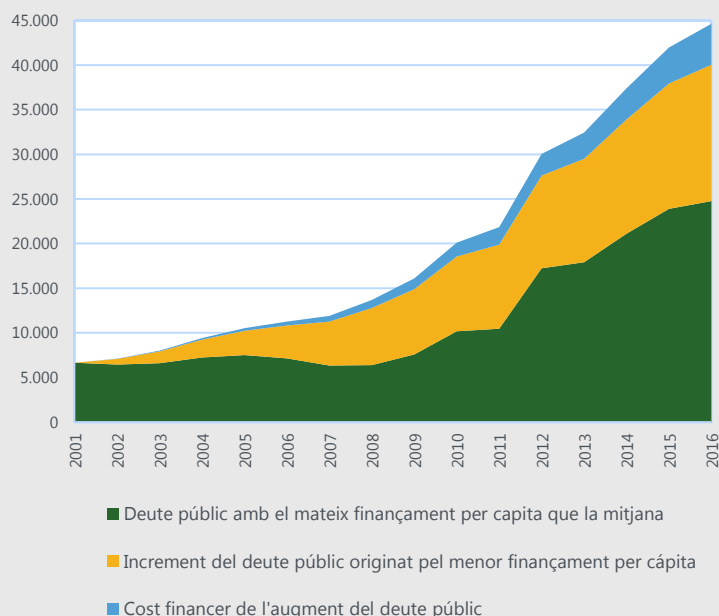
b) Deute sobre PIB

Font: Banc d'Espanya, IGAE i elaboració pròpia

3.

Deute públic de la Comunitat Valenciana atribuïble a l'infrafinançament. 2001-2016 (milions d'euros)

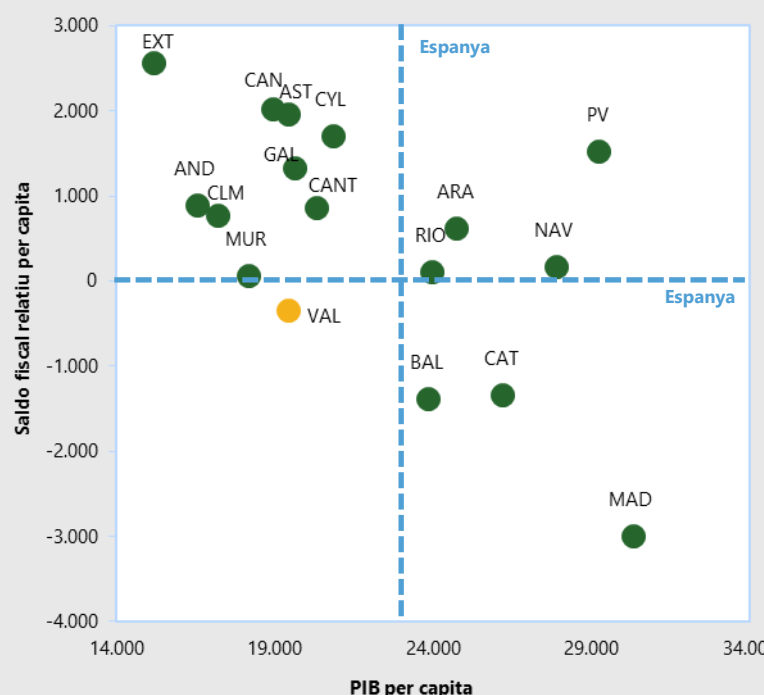
Font: Banc d'Espanya, IGAE i elaboració pròpia

- Els recursos que les administracions centrals gasten a la Comunitat Valenciana també són inferiors a la mitjana espanyola. Són menors les inversions, les pensions i els subsidis per desocupació i les transferències realitzades per a cofinançar amb les administracions autonòmiques i locals els diferents serveis (transport, cultura, etc.). El resultat total és una despesa per habitant del conjunt de les AP al territori valencià inferior a la mitjana, i molt més baixa que la realitzada en altres comunitats amb un nivell de renda semblant.
- La Comunitat Valenciana contribueix als ingressos de les AP amb un esforç fiscal ajustat al seu nivell de renda, però hi rep menys despesa. Per això, el saldo fiscal és negatiu quan hauria de ser clarament positiu, perquè la renda per habitant és inferior a la mitjana. Aquesta és l'única comunitat que presenta aquesta anomalia, incompatible amb qualsevol criteri de solidaritat acceptable. Si aquesta discriminació es corregira, la despesa pública a la Comunitat Valenciana hauria d'augmentar substancialment, molt més inclús que l'increment que es produiria si s'igualara la despesa autonòmica a la mitjana.

- Com a conseqüència d'un dèficit permanent, l'endeutament acumulat per la Generalitat Valenciana ha crescut continuadament, fins a triplicar-se entre 2009 i 2016. El deute representa ja un percentatge del PIB valencià que s'acosta al 43 %, quasi el doble que la mitjana de les comunitats autònomes, i s'eleva a més del 300 % del pressupost d'ingressos no financers de la Generalitat.
- L'immens endeutament acumulat per la Comunitat Valenciana té, fonamentalment, dos orígens. Més de la meitat deriva de la insuficiència de recursos que el conjunt de les comunitats de règim comú han experimentat des de 2009 per a finançar un nivell estable de serveis públics fonamentals. En segon lloc, més d'un terç del total es deriva de l'infrafinançament que pateix en comparació amb la resta de les comunitats des que totes gestionen competències semblants, així com les càrregues d'interessos associades a aquest.

4.

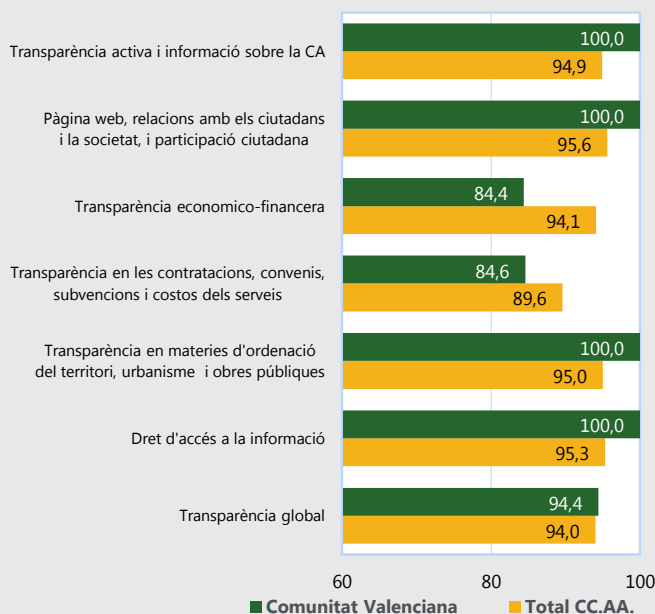
Saldo fiscal relatiu per capita i renda per capita. 2014 (euros per habitant)

Font: INE, MINHAFP i elaboració pròpia

5.

Índex de transparència de les comunitats autònomes (INCAU). 2016. Comunitat Valenciana i total de les comunitats autònomes

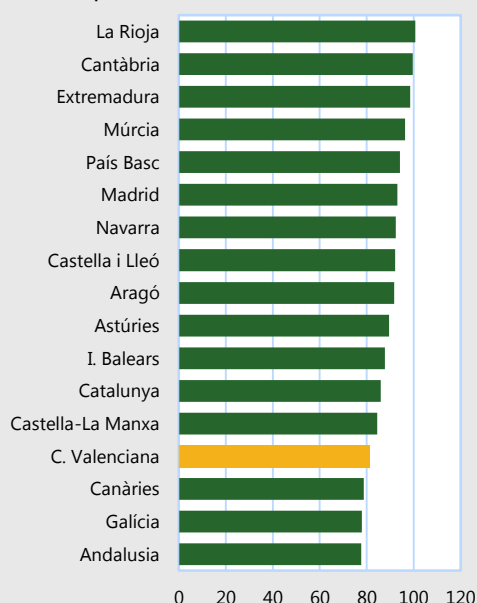

Font: Transparency International España

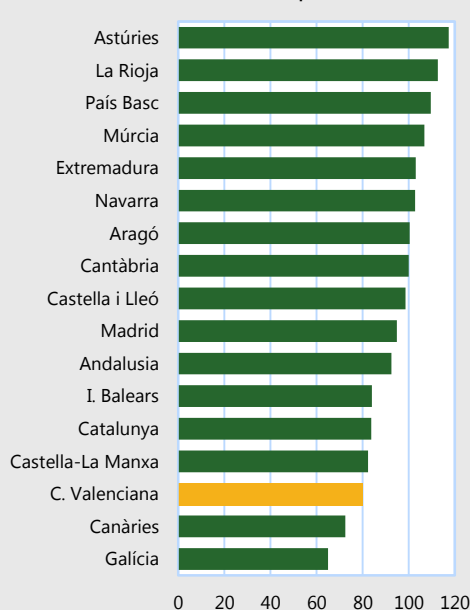
6.

Percepció de la corrupció i de la qualitat dels serveis públics (índex de competitivitat regional de la UE). 2013 (UE=100)

a) Corrupció

b) Qualitat dels serveis públics

Font: Comissió Europea i elaboració pròpia.

- La situació de les finances públiques de la Comunitat Valenciana impedeix un accés als mercats financers des de fa anys i la fa dependre dels instruments extraordinaris de finançament de l'Administració central. La tornada a la normalitat requereix posar fi al tracte discriminatori dels models de finançament i abordar una reestructuració realista del deute que reconega la manca d'equitat patida.
- A més, per a recuperar la confiança dels mercats, les finances públiques valencianes necessiten millorar la seua gestió económico-financera per a fer-la més transparent i més atenta a les exigències de l'estabilitat pressupostària i la sostenibilitat financera a mitjà termini, per a aconseguir en aquests aspectes uns alts nivells de qualitat que faciliten la recuperació de la confiança dels inversors.
- De la mateixa manera, la qualitat de les institucions valencianes s'ha vist empitjorada per la manca de transparència, la corrupció i la baixa qualitat de la gestió pública en determinats casos. Recuperar la confiança dels ciutadans i la reputació de les institucions és fonamental per a millorar la competitivitat del territori valencià.

V. DESEQUILIBRIS TRANSVERSALS

DESIGUALTAT SOCIAL I POBRESA

CAUSES DE L'AUGMENT DE LA DESIGUALTAT I EL RISC D'EXCLUSIÓ SOCIAL

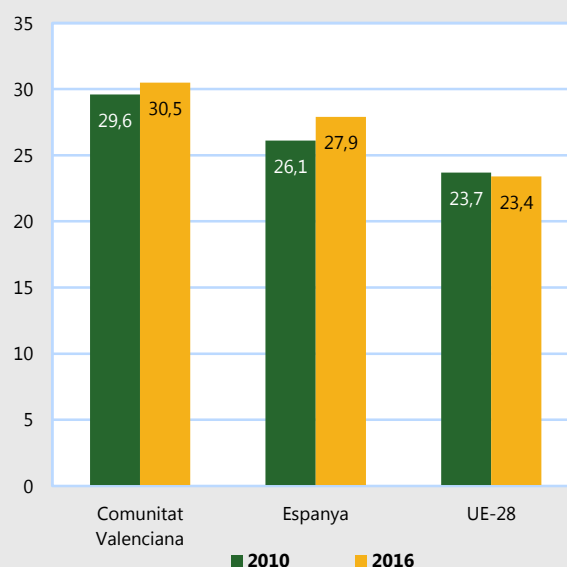
La crisi i l'elevada desocupació han trencat les expectatives de progrés de molts valencians, han provocat el retrocés de les classes mitjanes i un augment de la pobresa que han colpejat la confiança de bona part de la població amb la societat i amb les institucions. La dimensió que ha adquirit el problema és considerable i afecta especialment els menys qualificats, els més joves i els immigrants. Cal assenyalar que els alts nivells de desigualtat social i risc de pobresa i exclusió poden prolongar-se, perquè entre les causes hi ha el canvi tecnològic accelerat i la intensa competència que es deriva de la globalització. Els dos impacten en gran mesura sobre les ocupacions de menys qualificació, i tanquen les portes a la inserció laboral i social de les persones que només poden accedir a aquestes ocupacions.

- Com passa a la resta d'Espanya, la desigualtat social ha augmentat a la Comunitat Valenciana durant la crisi. Atenent la renda de la llar obtinguda en el mercat de treball i la riquesa que és té, i tenint en compte les dificultats de les famílies per a cobrir les necessitats bàsiques, la població en risc de pobresa i exclusió arriba en l'actualitat al 30,5 %. Són 2,6 punts percentuals més que a Espanya, i 7 punts percentuals més que a Europa, on aquest indicador no ha empitjorat entre 2010 i 2016 com ha passat ací.
- Les principals causes de l'increment de la desigualtat en aquests anys han sigut l'augment de la desocupació (la taxa de desocupació a la Comunitat Valenciana se situa en el 18,7 % en el segon trimestre de 2017) i la reducció dels salaris d'una part important d'aquells que continuen ocupats. Per aquestes dues raons, un percentatge significatiu de persones que se sentien participants de les millores socials (classes mitjanes) se sent ara empobrit, exclòs o en risc d'exclusió social.

1.

Població en risc de pobresa o exclusió social. 2010-2016

Comunitat Valenciana, Espanya i UE-28
(percentatge sobre la població total)

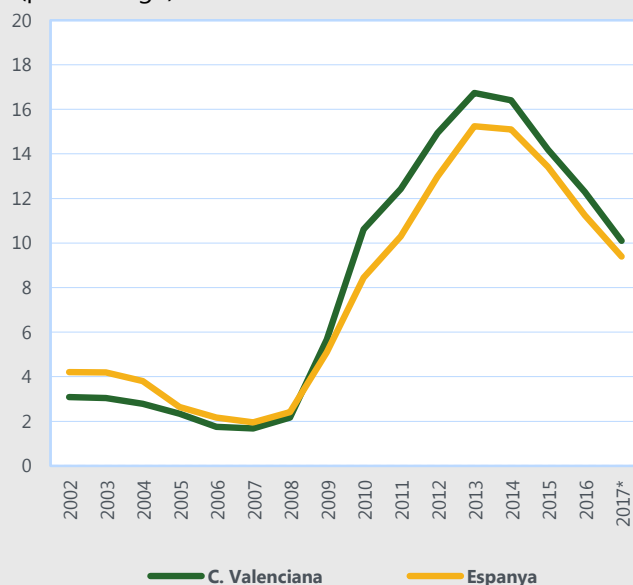

Font: INE, EUROSTAT i elaboració pròpia.

- Les elevades taxes de desocupació patides durant la crisi han significat que la via d'accés a la renda més important per a la pràctica totalitat de les famílies haja estat tancada per a una de cada quatre persones actives, i això ha afectat en molts casos a tots els membres d'una mateixa llar que desitjaven treballar. La vigorosa creació d'ocupació dels últims anys ha començat a alleujar aquesta situació, però ni pel nombre d'aturats ni pel nivell salarial dels ocupats ens trobem prop d'eliminar el problema.
- A la Comunitat Valenciana, el nombre d'aturats de llarga durada en l'actualitat és de 244.300. Aquests representen el 10 % de la població activa i constitueixen el grup de desocupats amb més risc d'exclusió social permanent. La baixa qualificació d'aquests en la majoria dels casos i la seua falta d'activitat els fan cada vegada menys utilitzables. És necessari que es despleguen polítiques actives i eficaces d'inserció laboral i de participació en altres àmbits de la vida perquè, en cas contrari, aquestes persones continuaran enfrontant-se a riscos personals importants que també ho són per al bon funcionament de la societat.
- La població immigrant resident a la Comunitat Valenciana ha sigut un dels col·lectius més afectats per la crisi econòmica. Durant l'etapa expansiva, la Comunitat Valenciana va experimentar l'arribada massiva d'immigrants, fortament atrets per l'oferta d'ocupació no qualificada. En 2009, la taxa de desocupació de la població immigrant es va disparar, i va arribar als 37 punts percentuals en 2011, quasi 16 punts percentuals més que la taxa de desocupació de la població espanyola. La crisi econòmica ha accentuat la bretxa existent en les oportunitats laborals dels dos col·lectius i ha reduït les possibilitats de reinserció en el mercat de treball de les persones estrangeres.

2.

Taxa de desocupació de llarga durada. 2002-2017 Comunitat Valenciana i Espanya (percentatge)

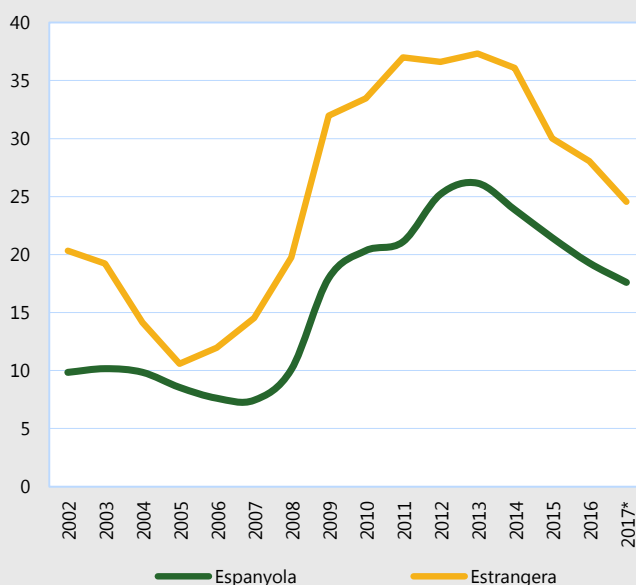
* La dada de 2017 correspon al segon trimestre.

Nota: la taxa de desocupació de llarga durada s'ha calculat com el quocient entre els aturats que estan buscant ocupació durant un període superior a un any i la població activa.

Font: INE i elaboració pròpia.

3.

Taxa de desocupació per nacionalitat a la Comunitat Valenciana. 2002-2017 (percentatge)

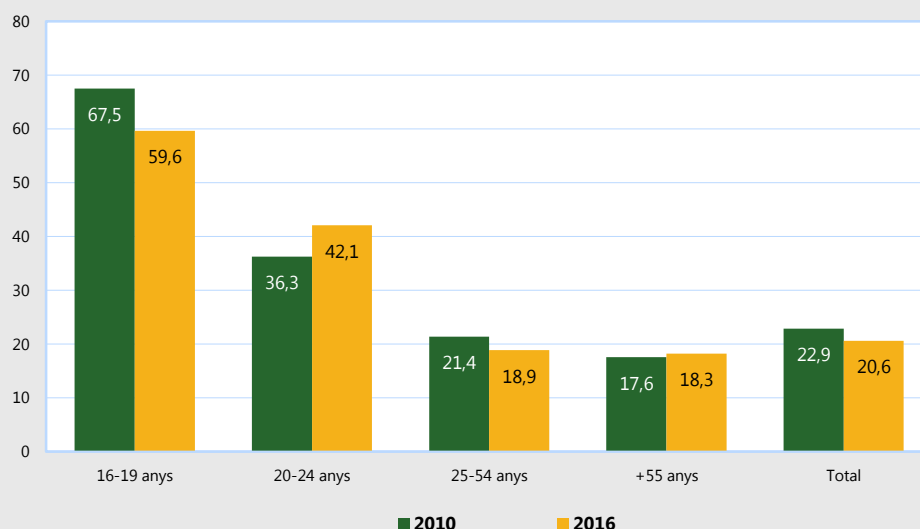

* La dada de 2017 correspon al segon trimestre.

Font: INE i elaboració pròpia.

4.

Taxa de desocupació per grup d'edat de la Comunitat Valenciana. 2010-2016 (percentatge)

Font: INE i elaboració pròpia.

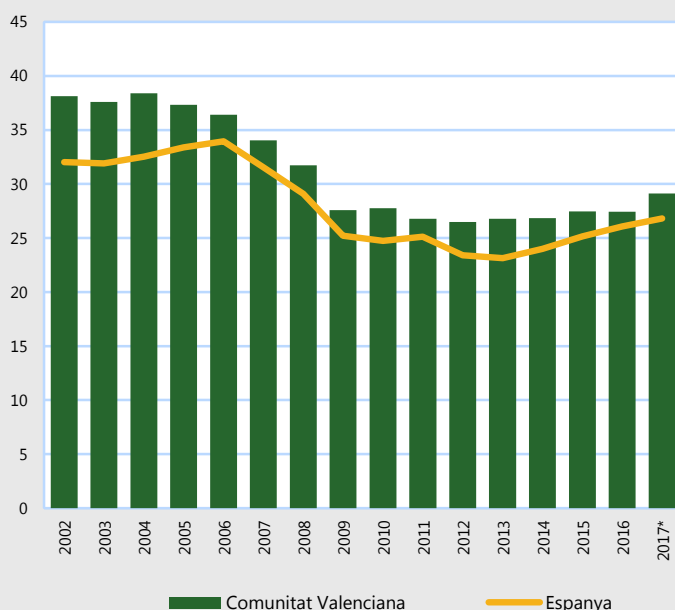
- La incidència de la desocupació entre els joves és molt elevada a la Comunitat Valenciana. Tot i que s'ha reduït, la taxa de desocupació entre els menors de 20 anys s'aproxima al 60 % mentre que ha augmentat fins al 42 % entre els de 20-25 anys.
- La permanència en la desocupació representa per als joves una dificultat per a iniciar el seu projecte professional i d'emancipació personal i familiar. De vegades, aquesta dificultat és absoluta i en altres casos reflecteix la precarietat de moltes ocupacions, que impliquen l'alternança de períodes d'ocupació i desocupació freqüent. Aquestes condicions fan difícil sentir-se membre de ple dret d'una societat que proclama oportunitats per a tots, perquè els resultats qüestionen les seues regles de funcionament i la confiança en les institucions.
- Des del principi de segle, els contractes de caràcter temporal han tingut més presència a la Comunitat Valenciana que a Espanya. Això es deu fonamentalment a la importància del sector turístic a la Comunitat, l'activitat del qual és més intensa en uns mesos de l'any que en altres, però també es veu influït per altres trets del teixit productiu.
- En els anys d'expansió, els assalariats amb contracte temporal van arribar a superar el 38 % a la Comunitat Valenciana. La destrucció d'ocupació després de l'esclat de les crisis va recaure principalment en aquest tipus de contractes, raó per la qual el seu pes en l'ocupació total es va reduir 11 punts percentuals en cinc anys. La recuperació de l'ocupació en els últims anys s'està caracteritzant per una presència superior de contractes temporals, fet que indica que la creació de llocs de treball no va acompanyada de menors nivells de precarietat laboral.

5.

Assalariats amb contracte temporal. 2006-2017

Comunitat Valenciana i Espanya

(percentatge sobre el total d'assalariats)

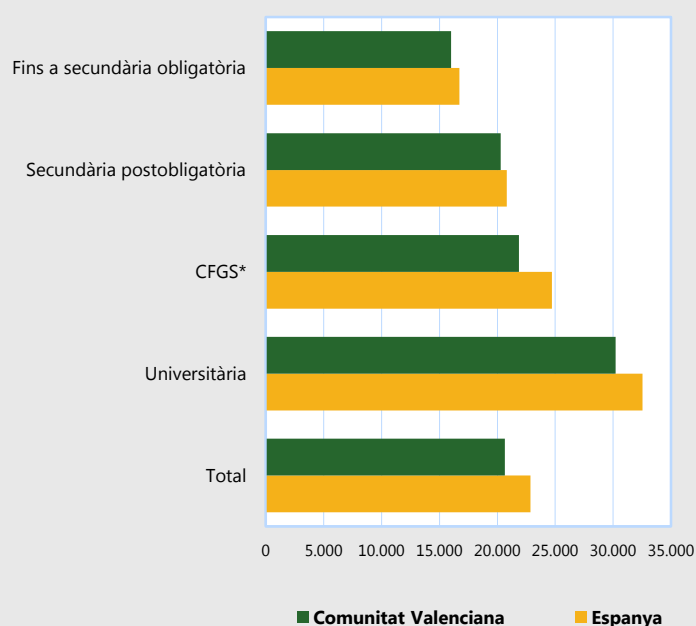
Font: INE i elaboració pròpia.

6.

Guanyos mitjans anuals per nivell d'estudis. 2014

Comunitat Valenciana i Espanya

(euros)

*Cicles formatius de Grau Superior

Font: INE i elaboració pròpia.

- Las oportunidades laborales són superiors en tres aspectes per a aquells que tenen un nivell d'estudis més elevat: tenen menys taxa de desocupació, les ocupacions són més estables i els salaris més elevats. Les persones amb menys oportunitats laborals, en aquests tres sentits, són les menys qualificades: pateixen més desocupació, més precarietat laboral i tenen salaris més baixos. Entre aquests, fins i tot quan estan empleats, hi ha molts treballadors pobres i en risc d'exclusió social.
- La dificultat d'inclusió social per la via de l'ocupació pot ser duradora per als treballadors menys qualificats com a conseqüència de les perspectives negatives d'ocupació i salarials que deriven de l'avanç de l'economia basada en el coneixement i del procés de globalització. En particular, forma part d'aquest la intensa competència per a aquests treballadors dels d'altres països, tant a través dels processos migratoris com per mitjà de la fabricació a baix cost de molts béns i serveis comercials.
- La intensitat de les actuacions públiques per a pal·liar la pobresa i la desigualtat a través de diversos canals (lliure accés a l'educació i la salut, prestacions de desocupació i altres) no ha impedit que els problemes s'hi agreugen. En això han influït les restriccions financeres a què s'han vist sotmeses les diferents administracions públiques i que la Comunitat Valenciana ha patit amb més severitat i, també, el limitat desenvolupament de polítiques actives d'ocupació i inserció social.

DESIGUALTAT DE GÈNERE

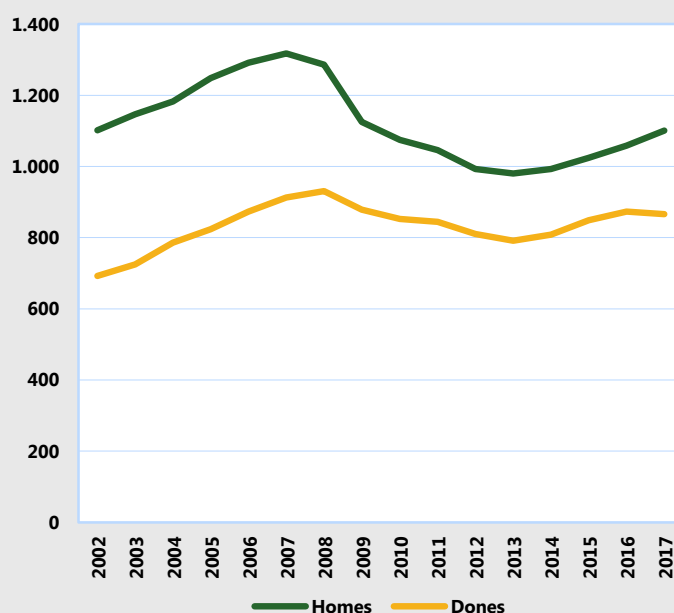
DIFICULTATS PER A LA IGUALTAT LABORAL D'HOMES I DONES

Els progressos aconseguits en l'àmbit educatiu en la igualació de les oportunitats no han avançat amb la mateixa intensitat en el mercat de treball, on les dones han de fer front a obstacles superiors als dels homes. Les taxes de desocupació més elevades, els salaris més baixos, els contractes més precaris i l'escassa presència de dones en els llocs de direcció posen de manifest trets negatius de la situació, més acusats entre les valencianes. Les dones continuen havent de superar més dificultats per a aconseguir exercir el treball en condicions d'igualtat i la Comunitat Valenciana ha de reconèixer que pateix majors retards en els processos d'apoderament femení que hi ha en marxa.

- A la Comunitat Valenciana, les diferències d'oportunitats entre homes i dones s'han reduït fins pràcticament eliminar-se en l'àmbit educatiu durant les últimes dècades, i en l'actualitat les taxes de matriculació en els nivells postobligatoris no mostren desavantatges de les dones. No passa el mateix en el mercat de treball, on les dones continuen tenint una presència en l'ocupació del 44 %, clarament per davall del que els correspondria pel seu pes demogràfic, que supera el 50 %.
- Els nivells educatius d'homes i dones només són semblants entre les generacions joves, que han gaudit de millors oportunitats i els canvis culturals recents. Per aquestes raons, les taxes mitjanes d'activitat femenina continuen sent més baixes. Entre els joves menors de 25 anys són menys dispars respecte a les dels homes, especialment entre els que tenen estudis superiors. A pesar de tot, les dels homes joves continuen sent més elevades que les de les dones joves i això reflecteix la permanència de pautes de gènere en els comportaments laborals.

1.

Evolució de l'ocupació per gènere. Comunitat Valenciana. 2002-2017
(milers de persones)

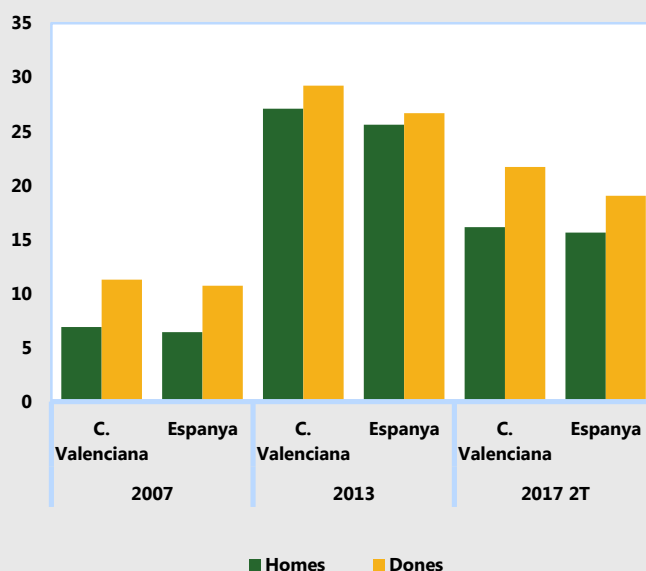
Font: INE i elaboració pròpia.

- Les dones tenen menys oportunitats laborals que els homes i no sols per la seua inferior taxa d'activitat: pateixen més desocupació, cobren salaris més baixos i accedeixen en una proporció més elevada a ocupacions de menys qualitat i qualificació. A la Comunitat Valenciana, alguns d'aquests desavantatges són més intensos.
- La taxa de desocupació de les dones supera la dels homes tant en els períodes d'expansió com durant les crisis, i a la Comunitat Valenciana supera habitualment la d'Espanya. La taxa de desocupació femenina a la Comunitat es va situar prop del 30 % en 2013 i encara supera el 20 %, tot i que en els anys de recuperació s'ha reduït menys que a Espanya, i menys que entre els barons.
- El diferencial de la taxa de desocupació de les dones enfront dels homes es va reduir durant l'expansió de principi de segle de tal manera que, a la Comunitat Valenciana, va arribar a anul·lar-se.

3.

Taxa de desocupació per gènere. Comunitat Valenciana i Espanya. 2000-2017

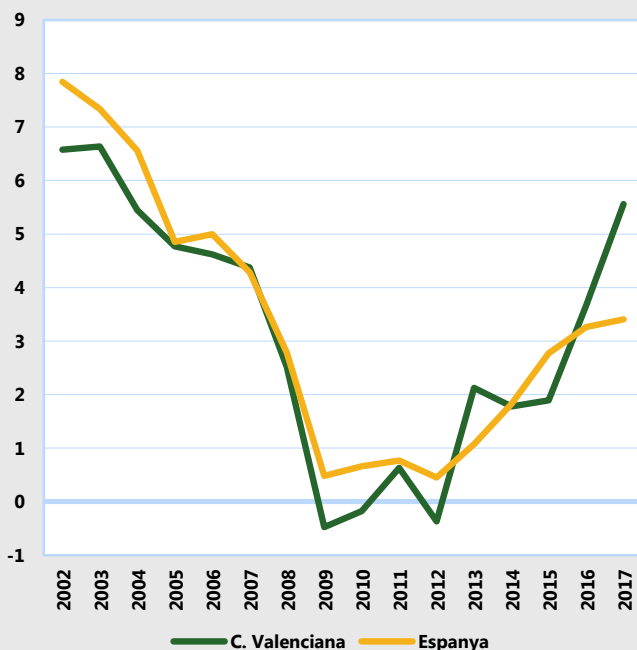
(percentatge)

Font: INE i elaboració pròpia.

2.

Diferències en la taxa de desocupació per sexe. Comunitat Valenciana i Espanya. 2002-2017 (taxa de desocupació dones - taxa desocupació homes, punts percentuals)

3.

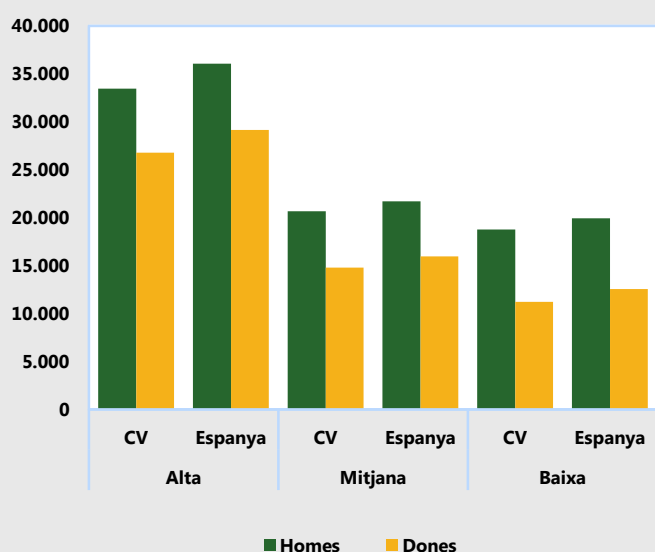
Font: INE i elaboració pròpia.

- Tot i això, la reducció de la desocupació que ha acompanyat la recuperació ha tornat a generar diferències entre homes i dones, de manera que aquestes s'han situat de nou en desavantatge, especialment a la Comunitat Valenciana.
- El conjunt de circumstàncies que condicionen l'accés de les dones al mercat de treball i les oportunitats que aquest ofereix les situen en alguns casos en posicions de més risc davant de la pobresa i l'exclusió social, i les fa més vulnerables davant dels processos d'emancipació personal, de ruptura familiar o de malaltia.
- Els desavantatges salarials de les dones davant dels homes es produeixen en tots els nivells de qualificació requerida per als llocs de treball —alta, mitjana o baixa—, i tant en els moments de recessió com en els de creixement. A la Comunitat Valenciana, els salaris són, com a mitjana, més baixos que els d'Espanya per a qualsevol dels nivells de qualificació, tant per als homes com per a les dones.

- Darrere dels salaris inferiors que, com a mitjana, perceben les dones hi ha factors diversos: menys pes entre aquestes de les ocupacions qualificades, trajectòries laborals menys duradores i menys intenses —ben sovint per assumir més l'atenció a les necessitats familiars— i, també, problemes de discriminació en sentit estricte, al negar-los les condicions que sí que s'ofereixen als homes.
- Les diferències salarials entre homes i dones existeixen en tots els sectors, tant industrials com de serveis, encara que són superiors en la indústria. La Comunitat Valenciana mostra diferències de gènere dins dels sectors semblants a les que s'observen en el conjunt d'Espanya, si bé aquestes actuen sobre uns nivells salarials més baixos en el cas valencià, tant en la indústria com en els serveis.
- El salari mitjà d'una dona ocupada en les indústries valencianes era en 2015 de 18,5 mil euros i a Espanya de 22,5 mil. En els serveis eren 17,7 mil i 19,8 mil, respectivament. Aquestes dades evidencien que, també en el cas de les dones, a causa del perfil poc intensiu en qualificació de les indústries valencianes es redueixen els avantatges d'aquestes activitats en el cas dels serveis, perquè no ofereixen les mateixes oportunitats salarials que les manufactures proporcionen en altres llocs.
- Las diferències salarials dels sectors i les economies estan molt relacionades amb les ocupacions que ofereixen les seues activitats, perquè les ocupacions més qualificades són més productives i els salaris, superiors. En l'accés a les diferents ocupacions també s'observen desavantatges per a les dones, tant a la Comunitat Valenciana com a Espanya. El predomini dels homes és aclaparador en els llocs de directors i gerents d'empreses i altres organitzacions, en els quals les dones són molt minoritàries. També n'és escassa la presència entre els treballadors manuals de l'agricultura i la indústria.

4.

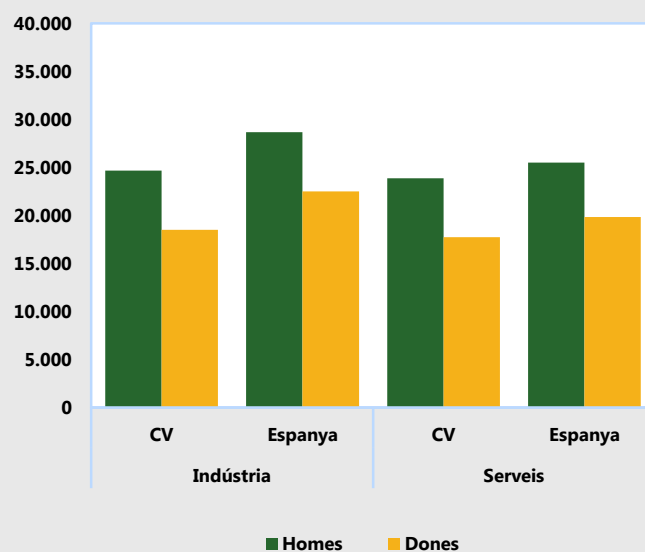
Guanys mitjans anuals per treballador segons sexe i qualificació. Comunitat Valenciana i Espanya. 2015 (euros)

Font: INE i elaboració pròpia.

5.

Guanys mitjans anual per treballador segons sexe i sector. Comunitat Valenciana i Espanya. 2015 (euros)

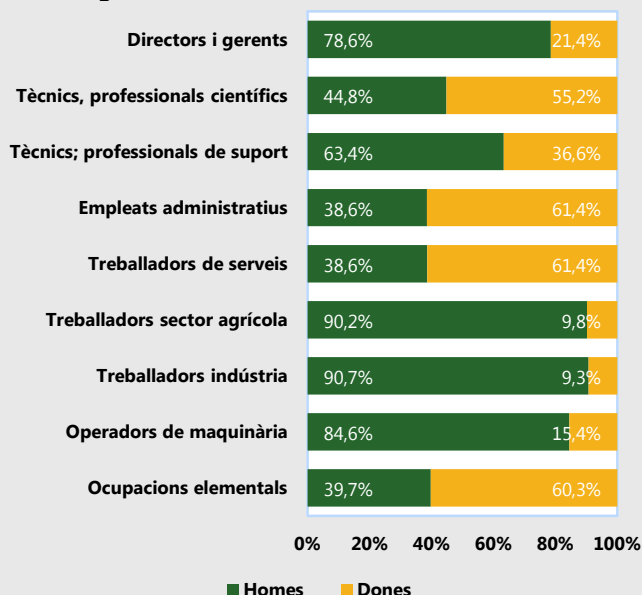

Font: INE i elaboració pròpia.

6.

Ocupació segons treball i sexe. Comunitat Valenciana. 2017

(percentatge)

Font: INE i elaboració pròpia.

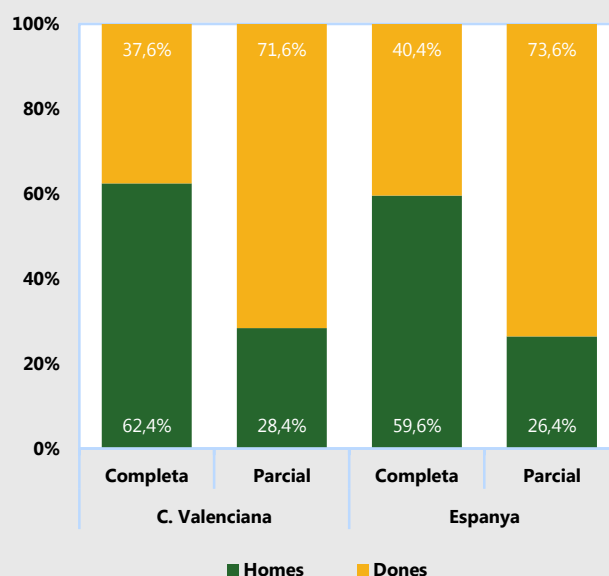
- En canvi, en un bon nombre d'ocupacions la presència de les dones és actualment majoritària: entre els tècnics i professionals científics (que inclouen el personal docent, sanitari i de la funció pública), els empleats administratius, els treballadors dels serveis i les ocupacions elementals.
- A la Comunitat Valenciana, la presència de les dones en quasi totes les ocupacions és inferior que en el conjunt d'Espanya, però la diferència més accentuada es dona en la categoria de directors i gerents. Només el 21 % són dones en el cas valencià, davant del 31 % d'Espanya. Aquest nítid desavantatge està relacionat amb el predomini més elevat de les empreses molt xicotetes i l'avanç inferior de la professionalització dels seus directius, així com amb les tradicions familiars. Aquestes circumstàncies reclamen actuacions, privades i públiques, d'apoderament de les dones en l'àmbit laboral.

- El treball a temps parcial no és molt desitjat a Espanya perquè, per a molts treballadors, no és una opció voluntària per a compatibilitzar una ocupació amb altres activitats, sinó el resultat de la manca de disponibilitat d'una ocupació a temps complet. Aquest risc és més elevat per a les dones, la presència de les quals en els contractes a temps parcial a la Comunitat Valenciana és molt majoritària (es va aproximar al 80 % i actualment supera el 70 %). En canvi, els homes tenen molt més pes en l'ocupació a temps complet (62 %) que a temps parcial (28 %).
- En la mesura que la major concentració femenina en l'ocupació a temps parcial no siga resultat d'una opció voluntària reflecteix una discriminació de la societat per a les dones. Probablement, és la conseqüència d'un repartiment de tasques al si de les famílies que redueix les seues oportunitats en altres àmbits i fa que s'hi concentren unes formes de relació laboral que s'accepten però que no es desitgen.

7.

Ocupació segons tipus de jornada i sexe. Comunitat Valenciana i Espanya. 2017

(percentatge)

Font: INE i elaboració pròpia.

DESEQUILIBRIOS TERRITORIALES

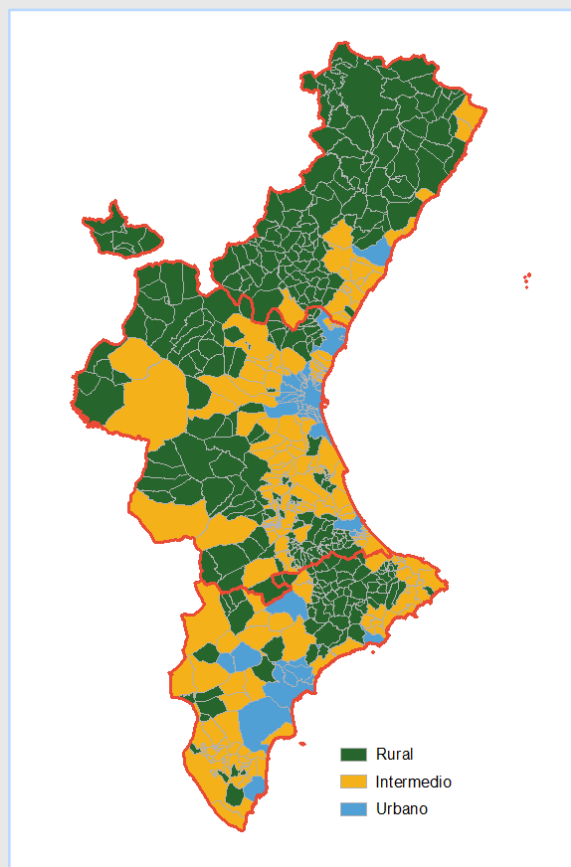
RIESGOS DE LA DESIGUAL OCUPACION DEL TERRITORIO VALENCIANO

La población y las actividades productivas ocupan el territorio valenciano de forma muy desigual, existiendo desequilibrios que merecen atención pública. Se trata de problemas asociados al despoblamiento y envejecimiento de algunas las zonas del interior y a la accesibilidad desde las mismas a los servicios, públicos y privados. Las bajas expectativas de desarrollo económico y profesional de ciertas comarcas dificultan la retención y atracción de población joven en las mismas, pese a su atractivo turístico y su valor medioambiental, condicionando la sostenibilidad de los servicios, en marcado contraste con la congestión de algunas zonas costeras.

- La ocupación del territorio dentro de las regiones es con frecuencia muy desigual, y también sucede en la Comunitat Valenciana, coexistiendo zonas densamente pobladas con una elevada intensidad de usos artificiales del suelo –fundamentalmente costeras- con otras muy escasamente pobladas en las montañas del interior. Pese a que el equilibrio territorial de la Comunitat es superior al de la mayoría de las comunidades autónomas españolas, sometidas a problemas parecidos con mayor intensidad, también en el territorio valenciano existen desequilibrios.

1.

Municipios rurales, intermedios y urbanos.
C. Valenciana. 2011

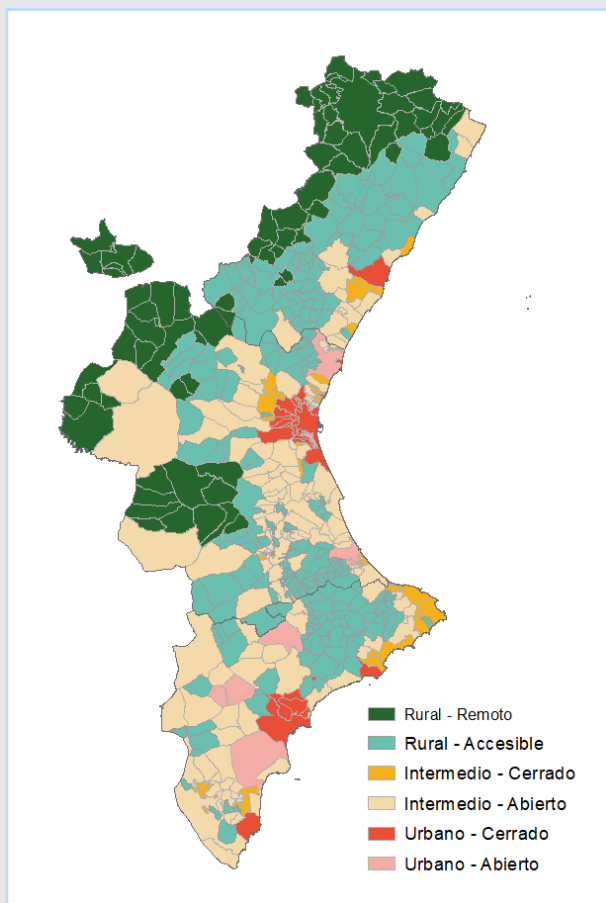

Fuente: Fundación BBVA-Ivie y elaboración propia.

- Los núcleos urbanos se sitúan mayoritariamente en la costa de las tres provincias. Los municipios intermedios se localizan fundamentalmente en Valencia y Alicante, y también en Castellón, pero en este caso se concentran más mayoritariamente en la costa. En esta provincia el interior es muy rural, un rasgo que se repite en una parte del interior del resto de provincias, si bien en ellas existen también municipios intermedios.
- La combinación de los criterios de utilización del suelo, la accesibilidad a los servicios de las ciudades y la densidad demográfica permite clasificar los municipios y el territorio en tres grupos: rural, intermedio y urbano.

2.

Demografía, coberturas de suelo y accesibilidad. C. Valenciana. 2011

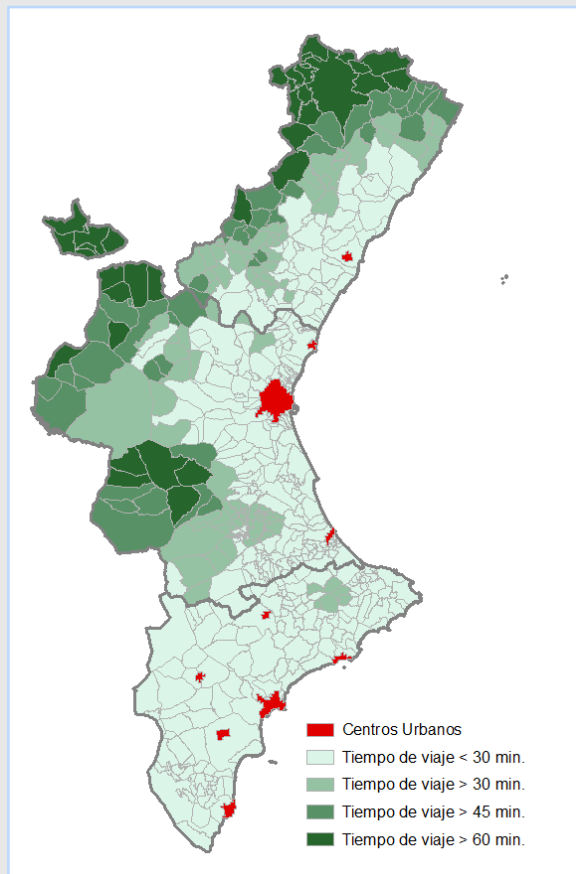

Fuente: Fundación BBVA-Ivie y elaboración propia.

- Los municipios rurales remotos –menos accesibles– se encuentran en el interior de las provincias de Castellón y de Valencia, y en ellos se concentran los desequilibrios más importantes. Los municipios rurales pero con accesibilidad suficiente se sitúan a continuación de los primeros, en las planicies que anteceden a las cadenas montañosas del interior.
- La mayoría de municipios clasificados como intermedios se sitúan en la costa de Castellón, en la ancha franja costera de la provincia de Valencia y en el interior de la de Alicante. Por último, las zonas urbanas se encuentran en el litoral y en ellas se producen los ejemplos más claros de saturación en la ocupación del espacio, destacando los municipios de las capitales de las tres provincias.
- La Comunitat posee una franja en la costa bien comunicada y una red de carreteras que ofrece una comunicación suficiente a buena parte de los municipios intermedios y rurales del interior, con distancias de acceso a las ciudades inferiores a los 30 minutos en muchos casos y en la mayoría inferiores a los 45 minutos.
- Los tiempos de viaje para acceder a los servicios de las ciudades son superiores en las zonas rurales interiores de Valencia y Castellón, limítrofes con Teruel y Cuenca, sobre todo al norte de Castellón. A pesar de las mejoras acumuladas, todavía se necesitan en ese caso comunicaciones que aproximen los servicios de la capital provincial a los municipios del interior de difícil orografía. Algo parecido sucede con las comarcas del interior de la provincia de Valencia, que también presentan en algunos casos tiempos de viaje a la capital superiores a una hora.
- Además de padecer los costes de la accesibilidad, los municipios del interior de la Comunitat Valenciana padecen un proceso intenso de envejecimiento, llegando a superar la proporción de tres habitantes mayores de 64 años por cada habitante menor de 16. Estas comarcas, calificadas como rurales remotas, se encuentran peor comunicadas con las capitales y atrapadas en un círculo vicioso de accesibilidad baja, envejecimiento alto y riesgo de despoblamiento

3.

Tiempo de viaje de los municipios a las ciudades. C. Valenciana. 2011

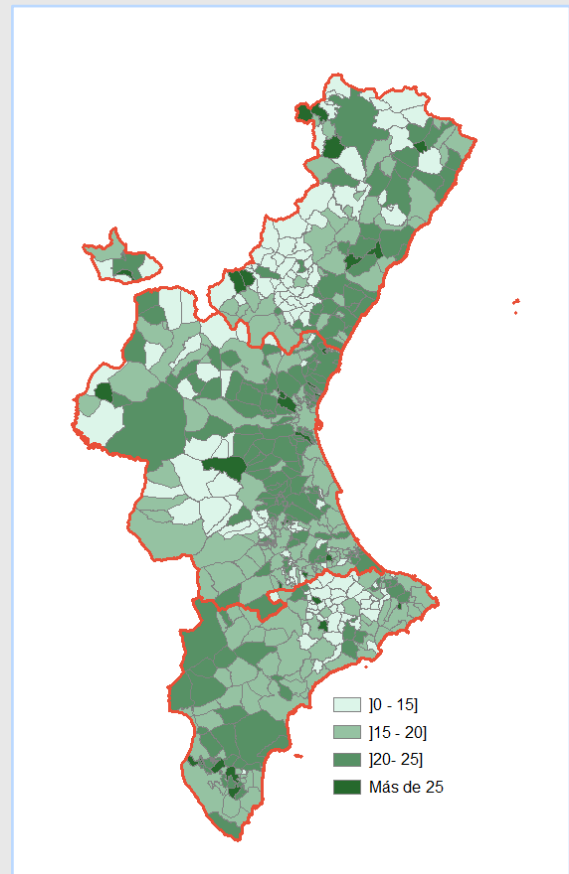

Fuente: Fundación BBVA-Ivie y elaboración propia.

- El futuro de un territorio viene marcado por el crecimiento vegetativo de la población y el número de niños que habitan en los pueblos. El cierre de una escuela por falta de niños puede acelerar la despoblación, al hacer que las parejas jóvenes decidan emigrar a una población más importante.
- El indicador de maternidad, que relaciona el número de niños menores de cuatro años con el de mujeres comprendidas entre 15 y 49 años, es complementario del de envejecimiento.

4.

Índice de maternidad. C. Valenciana. 2016 (población de 0 a 4 años /mujeres de 15 a 49 años, porcentaje)

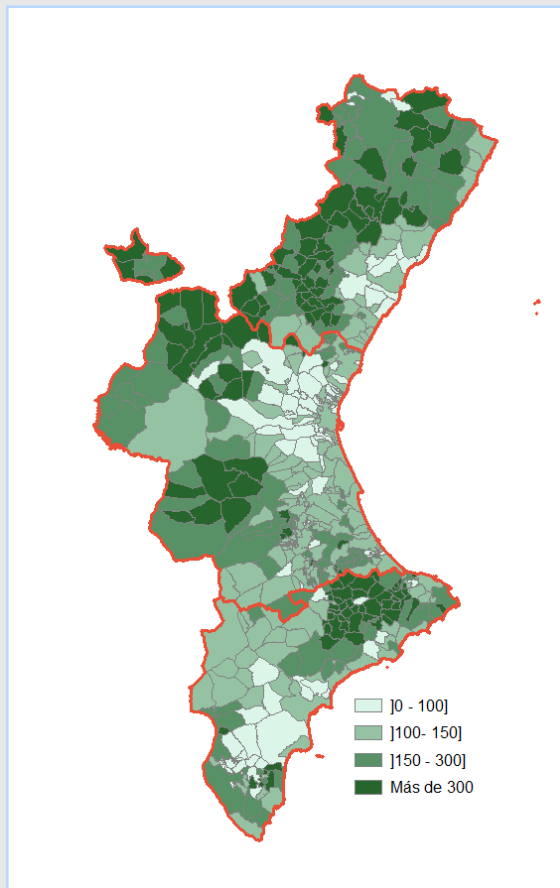
Fuente: IVE y elaboración propia.

- Sus datos describen un panorama bastante simétrico del de envejecimiento: el nivel es más bajo en el interior y más elevado en la costa, en especial en el entorno de las ciudades, aunque con transiciones más suaves entre comarcas y algunas excepciones en el interior de las tres provincias valencianas.
- Los municipios con menor índice de envejecimiento son también los intermedios del interior de Valencia y Alicante próximos a las grandes ciudades, influidas por el desbordamiento de estas. En ellos hay más jóvenes que ancianos y los problemas son, al contrario que en los municipios rurales remotos, los derivados de la presión sobre algunos servicios educativos.

5.

Índice de envejecimiento. C. Valenciana. 2016

(población mayor de 64 años /población menor de 16 años, porcentaje)

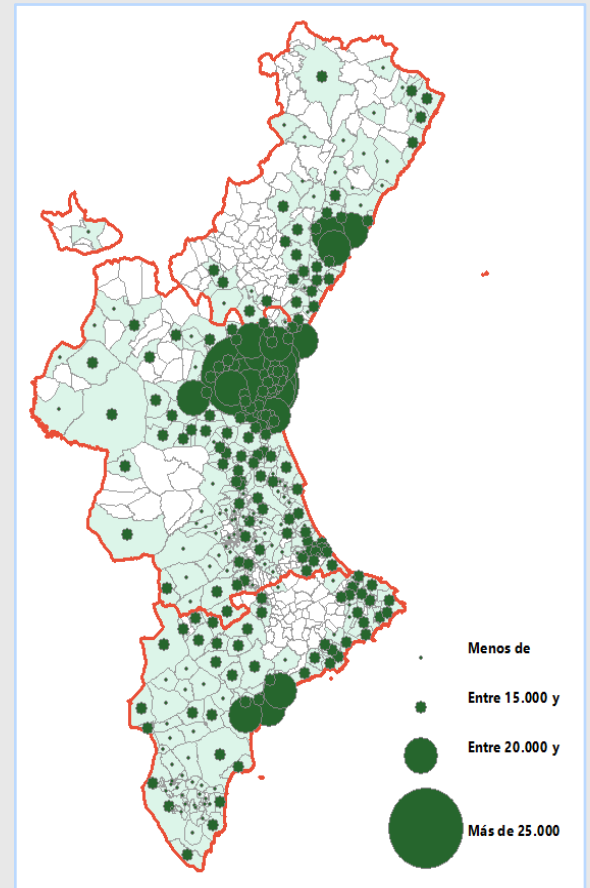
Fuente: IVE y elaboración propia.

- La crisis económica ha afectado gravemente a la actividad económica y a la capacidad adquisitiva en los distintos territorios de la región y, en particular, a las comarcas industriales interiores, donde el impacto ha sido importante.
- Las zonas metropolitanas y las áreas litorales han presentado una mejor situación. Esta desigualdad debilita la cohesión territorial lo que hace imprescindible impulsar actuaciones dirigidas a luchar contra el desequilibrio interior-costa.

6.

Renta media disponible. C. Valenciana. 2014

(municipios de más de 1.000 habitantes, euros por hab.)

Fuente: AEAT y elaboración propia.

- Sin embargo, los entornos urbanos también requieren acciones específicas que garanticen el desarrollo sostenible y la inclusión social, al concentrar una gran proporción de población desempleada y con riesgo de exclusión en algunos de sus barrios de menor nivel de renta.

MEDI AMBIENT

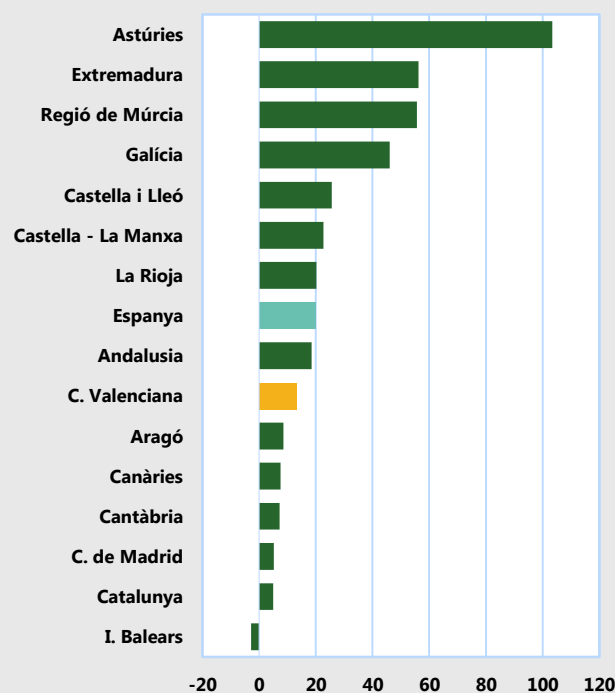
LA PROTECCIÓ MEDIAMBIENTAL HA DE REFORÇAR-SE

El model de creixement de l'economia valenciana durant el període de tombant de segle va pressionar fortament sobre l'equilibri mediambiental per la seua incidència sobre les emissions, l'escassetat de recursos hídrics i en la pressió urbanística, així com l'escàs respecte de vegades pel paisatge i la naturalesa. La sostenibilitat del desenvolupament econòmic i social i el benestar de les generacions futures depenen de l'estat present i futur dels recursos naturals. És necessari reforçar la protecció del medi ambient i procurar que el creixement resultant d'un canvi de model de creixement no pose en risc la qualitat mediambiental, sinó que la millore, interioritzant cada vegada més els efectes negatius del desenvolupament sobre la naturalesa.

- La llarga etapa d'expansió que va viure la Comunitat Valenciana fins l'arribada de la crisi de 2009 va respondre a un model de creixement tradicional que va intensificar els desequilibris mediambientals, tant pel que fa a l'ocupació intensiva del litoral per superfícies artificials, com per l'accentuació de l'esgotament dels recursos hídrics o per les emissions de gasos d'efecte d'hivernacle.
- La Comunitat Valenciana es caracteritza per una alta densitat d'usos artificials del sòl a les zones costaneres, la majoria molt extensament urbanitzades. Aquesta pressió es va accentuar amb força durant el boom immobiliari i ha frenat el seu avanç durant la crisi. La Comunitat ocupa el seté lloc entre les comunitats en usos artificials i el nové en el creixement acumulat entre 2006 i 2015 del sòl urbà.

1.

Variació de la superfície ocupada per parcel·les urbanes. 2006-2015
(percentatge)

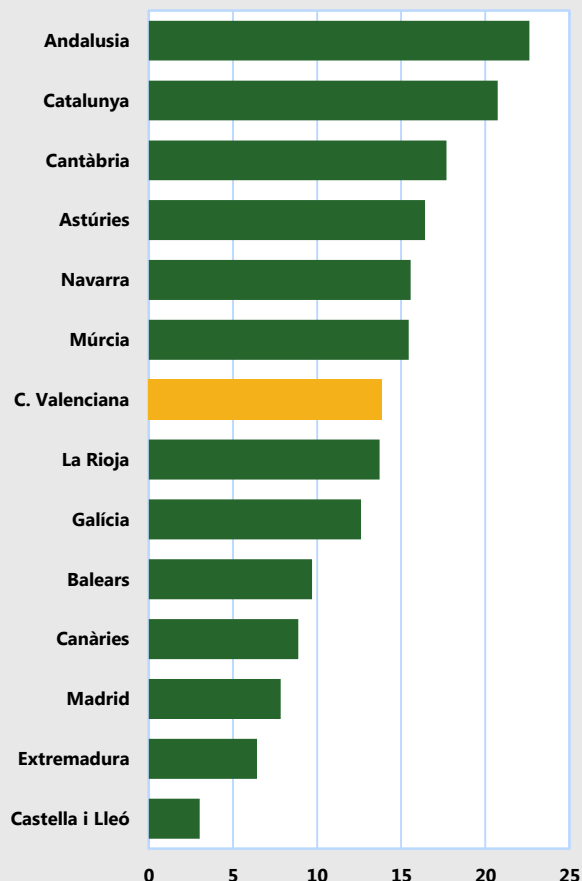

Font: MAPAMA i elaboració pròpia.

- L'excessiva pressió urbanística constitueix una de les principals amenaces mediambientals a la Comunitat, no sols per la transformació del territori i la incidència sobre el paisatge que això suposa, sinó per les demandes d'usos artificials del sòl que deriven dels canvis en la densitat demogràfica i econòmica.
- Un indicador de desequilibri mediambiental associat al sòl és la part d'aquest afectada per l'erosió, un problema greu sobretot al sud de la Comunitat. La posició valenciana entre les diferents autonomies indica que, en 2012, aproximadament el 13 % de la superfície total es trobava afectada per un procés d'erosió alt, molt lluny del 22 % d'Andalusia però també del 3 % de Castella i Lleó.
- Un altre indicador de l'evolució de la pressió sobre el litoral que deriva de les activitats urbanes és el nombre de turistes estrangers per quilòmetre de costa. Aquest índex situa la Comunitat Valenciana molt per damunt de la mitjana nacional. Després de l'ajust derivat de la crisi que manté l'indicador en 2012 en el nivell de 2005, en els anys posteriors la recuperació del turisme l'eleva de forma vertiginosa, com a conseqüència de la massiva arribada d'estrangers, el que fa que cresquen en taxes superiors al 10 % anual en el cas valencià.

3.

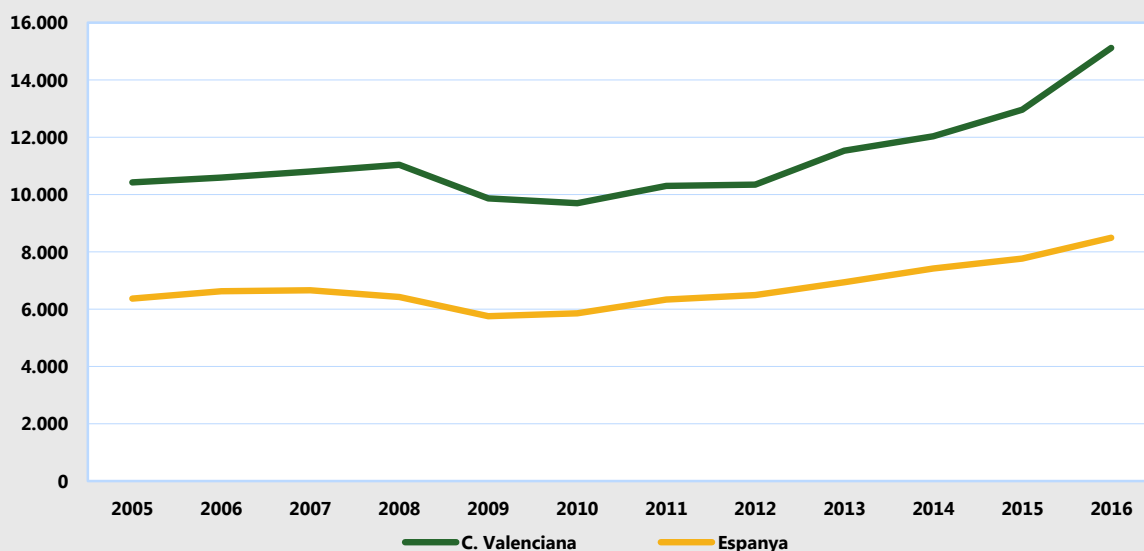
Sòl afectat per l'erosió. Processos erosius alts. 2012 (percentatge sobre la superfície total)

Font: MAPAMA i elaboració pròpia.

2.

Turistes estrangers per quilòmetre de costa. Comunitat Valenciana i Espanya. 2005-2016

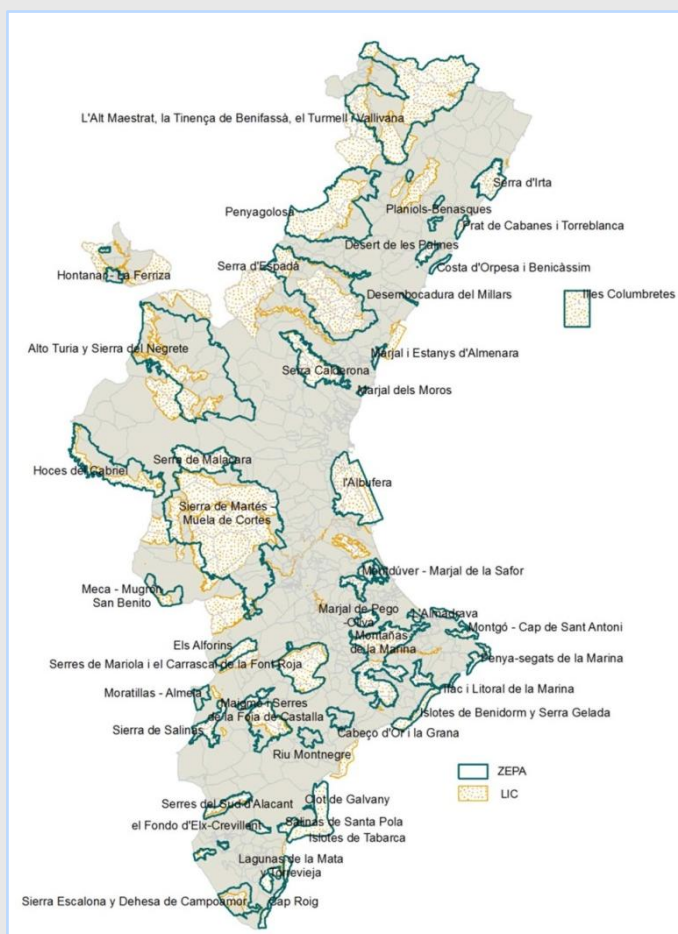

Font: MAPAMA i elaboració pròpia.

- Els elements que determinen el procés d'erosió són difícils de mitigar, però és important que siguen coneguts per a desenvolupar una estratègia que revertisca o, almenys, frene el procés.
- Les zones especials de protecció d'aus (ZEPA) i els llocs d'interés cultural (LIC) es troben distribuïts de cap a cap del territori valencià. En el seu conjunt representen un 37 % de la superfície total de la Comunitat Valenciana. Per mitjà de la regulació que comporten tracten de controlar l'impacte mediambiental del desenvolupament sobre àmplies zones del territori valencià.
- En l'actualitat, les llars de la Comunitat Valenciana mantenen el consum d'aigua per habitant en un nivell semblant al de 2000, després d'experimentar un ascens temporal durant el període d'expansió i un ajust en els anys posteriors.

4.

Espais ZEPA i LIC a la Comunitat Valenciana

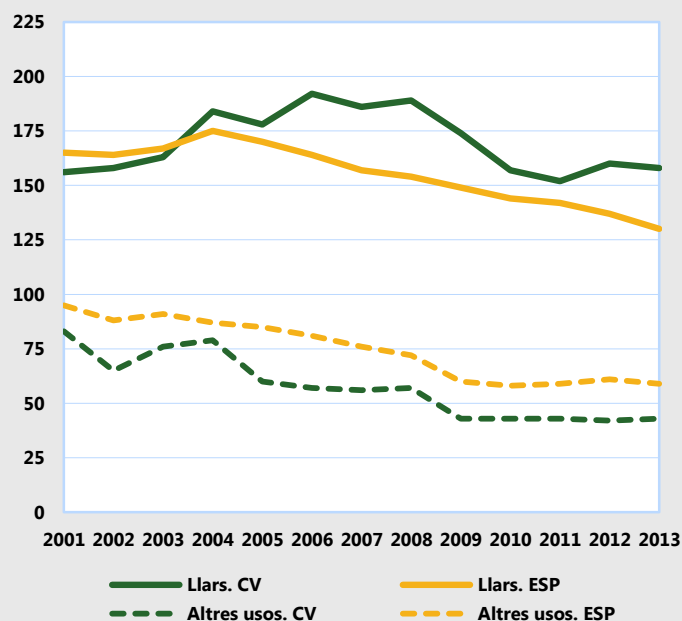
Font: Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural, i elaboració pròpia.

- El nivell i el perfil de consum d'aigua del conjunt d'Espanya és millor, ja que descendeix en aproximadament un 10 % al llarg del període 2000-2013.
- Quant a la resta de consums —empresarial, serveis públics, etc.—, la Comunitat Valenciana mostra un nivell per capita més baix i una tendència d'estalvi positiu, un poc millor que la del conjunt d'Espanya. No obstant això, el gran problema és l'escassetat crònica d'aigua d'algunes comarques i la salinització dels aqüífers en aquestes.
- El perfil de la distribució d'aigua per tipus d'ús manté a la Comunitat Valenciana fluctuacions a llarg termini. El consum de les llars va créixer en volum fins a 2008 i es manté des de llavors per damunt de les tres quartes parts del consum total, malgrat haver-se'n reduït el volum.
- La correcta gestió i tractament dels residus generats suposa un important repte mediambiental. A la Comunitat Valenciana, s'arregen al voltant 450 kg de residus urbans per habitant, xifra inferior a la del conjunt d'Espanya i a la de la UE-28.

5.

Usos de l'aigua. Comunitat Valenciana i Espanya. 2001-2013

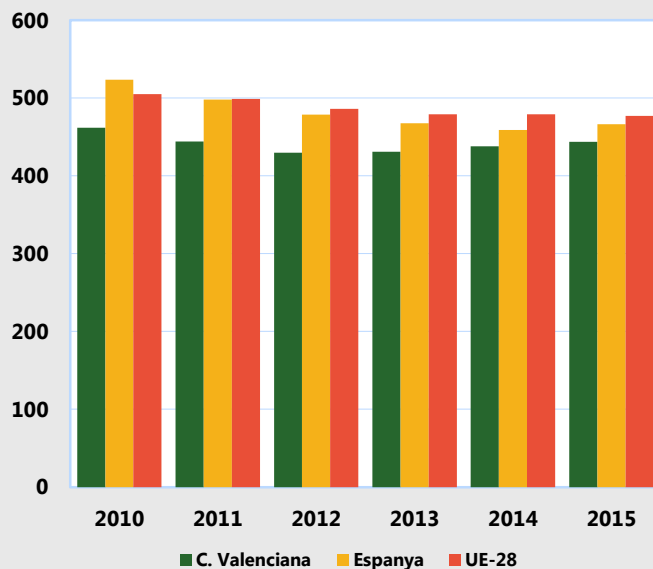
(litres/persona/dia)

Font: MAPAMA i elaboració pròpia.

6.

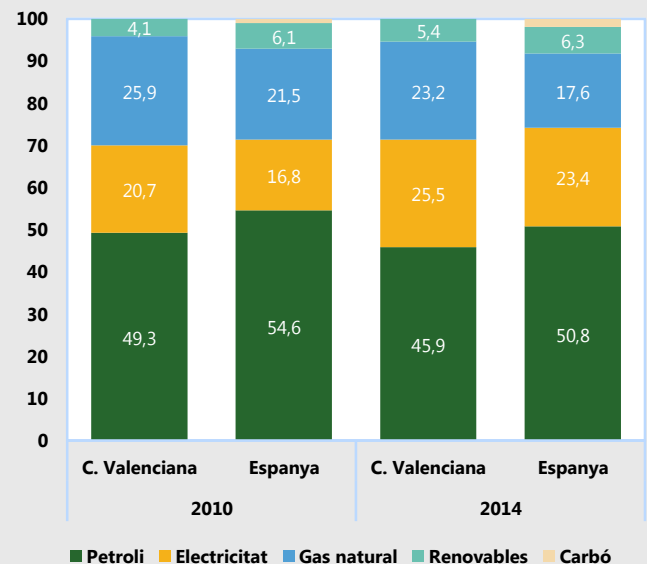
**Recollida de residus urbans per habitant.
Comunitat Valenciana, Espanya i UE-28. 2010-
2015 (quilograms per hab.)**

Font: INE, MAPAMA i elaboració pròpia.

7.

**Distribució del consum final d'energia per
tipus. Comunitat Valenciana i Espanya. 2010-
2014**

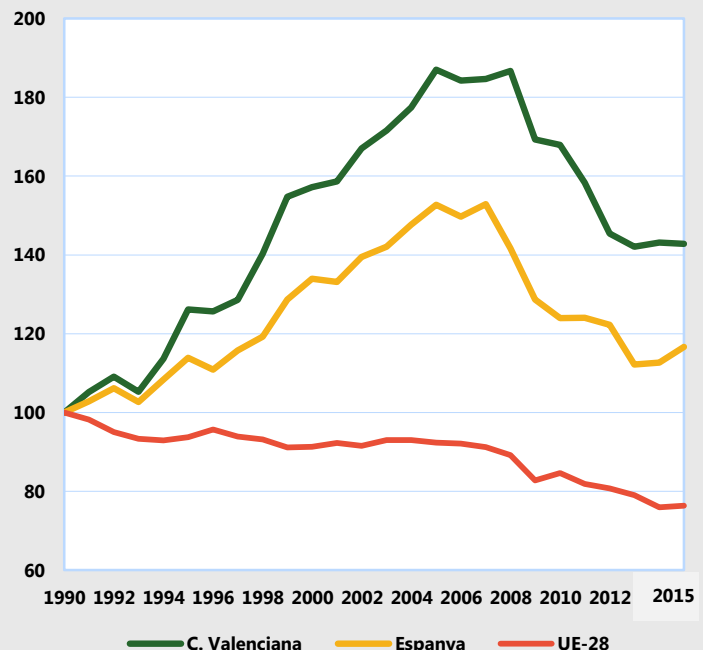

Font: INE i elaboració pròpia.

- En comparació amb Espanya, la Comunitat Valenciana utilitza menys el petroli i les renovables i empra més l'electricitat i el gas natural. El consum final d'energia a la Comunitat Valenciana ha reduït, entre 2010 a 2014, el pes de la que prové del petroli en quasi quatre punts, i la del gas natural en 2,7. Per contra, el pes de l'energia elèctrica i de les renovables puja 4,8 punts percentuals i 6,6, respectivament.
- El procés de desenvolupament econòmic de la Comunitat Valenciana va comportar un creixement de les emissions de gasos d'efecte d'hivernacle molt superior als límits fixats a Kyoto i també a les d'Espanya o la UE-28. En les últimes dècades, no sols s'eleva sensiblement més fins que va arribar la crisi, sinó que es mantenen un 40 % per damunt del seu nivell de 1990, mentre que a Espanya és un 20 %, i un -20 % a la UE-28.

8.

**Emissió de gasos d'efecte d'hivernacle (CO2).
Comunitat Valenciana, Espanya i UE-28. 1990-2015
(1990=100)**

Font: Eurostat, MAPAMA i elaboració pròpia.

1.2 ANÀLISI DAFO DE L'ECONOMIA VALENCIANA

Tenint en compte les anàlisis de l'economia valenciana sintetitzades en l'apartat anterior i d'altres estudis recents, com el realitzat per la Càtedra de Transformació del Model Econòmic de la Universitat d'Alacant, l'objectiu de la qual és la participació en la definició del nou model productiu de la Comunitat Valenciana, es poden destacar una sèrie de trets d'aquesta que poden estructurar-se en un esquema estratègic que diferencia entre aspectes negatius tant d'origen intern (debilitats) com derivats de l'entorn (amenaces), i també aspectes positius interns (fortaleses) i externs (oportunitats).

El conjunt d'aquestes quatre dimensions conformen un DAFO, que facilita la concreció del diagnòstic inicial des d'una perspectiva estratègica, perquè els objectius d'aquesta podrien definir-se amb la finalitat d'eliminar les debilitats, conjurar les amenaces, reforçar les fortaleses i aprofitar les oportunitats.

En les pàgines que segueixen, es presenta el DAFO de l'economia valenciana, en el qual es distingeixen aspectes relacionats amb els cinc àmbits en què s'ha estructurat el diagnòstic:

- I. La perspectiva macroeconòmica
- II. L'especialització productiva
- III. La competitivitat empresarial
- IV. El sector públic
- V. Els desequilibris transversals

DAFO CV (1): PERSPECTIVA MACROECONÒMICA

DEBILITATS

- Estancament demogràfic
- Retrocés poblacional i falta de sostenibilitat socioeconòmica en comarques interiors
- Avanç de l'envelliment
- Increment de la població dependent
- Retrocés de la població jove
- Elevada desocupació
- Elevada sensibilitat de l'activitat i l'ocupació al cicle econòmic
- Important abandonament escolar primerenc
- Falta d'absorció del capital humà qualificat pel sistema productiu
- Sobrequalificació de molts ocupats en els seus llocs de treball
- PIB per habitant inferior a la mitjana
- Baixa productivitat per ocupat

FORTALESES

- Dinamisme demogràfic de les zones costaneres
- Equilibrat sistema de ciutats
- Oferta abundant de capital humà
- Nivells educatius elevats de molts joves
- Recuperació a mitjà termini de la demanda d'estudis mitjans i superiors i de l'ocupació juvenil
- Reducció de l'abandó escolar
- Recuperació i creixement sostingut de la renda
- Creixement de l'ocupació i forta reducció de la desocupació en els últims anys
- Augment de l'ocupació qualificada
- Millora de la productivitat laboral

AMENACES

- Avanç continuat de l'envelliment i l'augment de la població dependent
- Problemes de sostenibilitat de les finances públiques davant de la demanda futura de serveis sanitaris i socials
- Emigració del capital humà d'excel·lència cap a àrees més dinàmiques
- Escasses oportunitats d'atracció i retorn dels joves més qualificats
- Estancament del nivell de renda per habitant per davall de la mitjana

OPORTUNITATS

- Millora dels resultats educatius
- Dinamisme del mercat laboral i noves oportunitats d'ocupació
- Més aprofitament del capital humà
- Recuperació i atracció de talent
- Avanç en les posicions relatives en renda per habitant
- Consolidació d'una economia basada en el coneixement i orientada als mercats globals
- Recuperació de les expectatives i de la confiança d'empreses i famílies

DAFO CV (2): ESPECIALITZACIÓ PRODUCTIVA

DEBILITATS

- Baixa productivitat del sector agrícola derivada de les reduïdes dimensions de les explotacions
- Pèrdua de pes i forta destrucció d'ocupació industrial
- Baixa productivitat dels sectors productius
- Especialització en activitats de baixa sofisticació tecnològica
- Limitat ús del coneixement en els sectors
- Vulnerabilitat al cicle de la construcció privada
- Irregular evolució de l'obra pública i escassos signes de recuperació
- Excés d'oferta immobiliària construïda i sense vendre
- Especialització en els serveis tradicionals i no en els avançats
- Escàs pes dels serveis creatius i culturals
- Despesa per turista inferior a la mitjana

FORTALESES

- Consolidació i dinamisme de la cadena agroalimentària: agroindústria
- Recent recuperació industrial basada en una internacionalització superior
- Més especialització i productivitat en material de transport, ceràmica i agroalimentació
- Teixit industrial consolidat amb presència de clústers comarcals
- Signes de recuperació en la construcció d'obra nova i en activitats de rehabilitació
- Fort dinamisme dels serveis de mercat, tradicionals i avançats
- Creixement sostingut del turisme i augment de la despesa dels visitants
- Forta capacitat de l'activitat turística com a generadora d'ocupació
- Qualitat i diversitat de productes turístics
- Imatge de qualitat de vida lligada a la cultura mediterrània

AMENACES

- Acceleració tecnològica amb impacte en tots els sectors
- Sectors industrials molt exposats a la competència de països emergents
- Risc de deslocalització d'activitats
- Fragmentació de les cadenes de producció
- Pèrdua de pes dels mercats de destinació consolidats
- Intensificació de la competència a través de plataformes digitals

OPORTUNITATS

- Potencial de l'agricultura ecològica
- Grans empreses agroindustrials que exercisquen com a tractives en el procés de modernització
- Incorporació d'innovacions tecnològiques en sectors madurs
- Aprofitament de noves tecnologies horitzontals en districtes industrials
- Desenvolupament de les indústries i els serveis intensius en coneixement
- Avantatges de localització: la Comunitat Valenciana com a centre logístic internacional
- Potencial de creixement del turisme i les activitats agroalimentàries
- Potencial de creixement en indústries culturals i creatives
- Incorporació de noves tecnologies en la comercialització de l'oferta turística

DAFO CV (3): COMPETITIVITAT EMPRESARIAL

DEBILITATS

- Elevada mortalitat d'empreses en etapes primerenques
- Abundància de microempreses
- Escassetat d'empreses grans i altament competitives
- Baixa productivitat laboral
- Baix nivell de despesa en I+D+i, en especial de les empreses
- Baix aprofitament del capital humà en les empreses
- Baix percentatge d'empresaris amb una elevada qualificació
- Salaris baixos
- Concentració de les exportacions en destinacions madures
- Limitat percentatge d'empreses exportadores
- Baixa participació en capitals més productius: material de transport i TIC
- Carències en infraestructures de transport ferroviari i logístiques clau
- Retrocés del crèdit bancari al sector privat

FORTALESES

- Dinamisme empresarial
- Empreses tractives grans en sectors manufacturers i de serveis
- Importància de l'economia social i tradició cooperativa
- Tradició empresarial exportadora i consolidació del superàvit comercial
- Diversificació recent dels mercats de destinació de les exportacions
- Consolidació de la internacionalització com a estratègia de creixement empresarial
- Universitats de prestigi internacional, amb bons resultats en I+D+i
- Potent xarxa d'instituts tecnològics de prestació de serveis avançats
- Important esforç innovador de les PIME
- Tendència creixent dels directius professionals amb formació superior
- Excel·lents infraestructures portuàries i una xarxa de transport viari estructurada

AMENACES

- Escassetat de finançament a empreses i institucions per a finançar I+D+i
- Debilitat de les polítiques públiques de suport a les activitats productives
- Baix nivell d'inversió pública
- Retards en l'execució del Corredor Mediterrani
- Lent ajust de les institucions al canvi accelerat de les condicions en què competeixen les empreses
- Entorn normatiu complex, rígid i desincentivador de la competitivitat
- Ralentització de les millores de productivitat en etapes de creixement
- Pèrdua d'avantatges competitius basades en productes de baix cost

OPORTUNITATS

- Localització: centre del Corredor Mediterrani i eix Lisboa-Madrid-València
- Creixement de l'economia mundial i del comerç internacional
- Orientació cap a una economia més social
- Desenvolupament de nous productes i serveis basats en el coneixement i les TIC
- Canvis en les cadenes globals de valor
- Reconeixement de la necessitat de professionalitzar la direcció
- Inversió en actius intangibles
- Mobilització per a millorar la inversió pública en infraestructures i l'impuls del Corredor Mediterrani
- Mobilització per a millorar el finançament autonòmic

DAFO CV (4): SECTOR PÚBLIC

DEBILITATS

- Escassetat de recursos autonòmics derivada de l'infrafinançament històric del sistema de finançament
- Fort endeutament públic
- Dependència del finançament extraordinari estatal davant del tancament dels mercats financers
- Baix nivell de despesa en atenció i cura a les persones
- Baix nivell de despesa en polítiques de suport al teixit productiu
- Baix nivell d'inversió pública
- Contribuents a la solidaritat interterritorial a pesar de tindre una renda inferior a la mitjana
- Baix nivell d'empleats públics
- Percepció de corrupció i baixa qualitat dels serveis públics
- Deteriorament de la imatge de la Comunitat i descrèdit de les institucions
- Crisi del confiança

FORTALESES

- Esforç per a mantindre els nivells dels serveis públics fonamentals
- Reforç de la despesa en polítiques socials
- Control i reducció del dèficit autonòmic
- Recuperació de la imatge i crèdit de les institucions
- Desenvolupament d'accions orientades a la millora de la transparència de la gestió pública

AMENACES

- Retards en la reforma del sistema de finançament autonòmic
- Manteniment de la insuficiència financera en el nou model de finançament
- Retards o solucions inadequades al problema de l'endeutament acumulat
- Pujades de tipus d'interés i els seus efectes sobre les càrregues financeres
- Nous episodis d'estancament del creixement econòmic
- Problemes de sostenibilitat de les finances públiques davant de la demanda futura de serveis sanitaris i socials
- Prolongació de la baixa inversió de l'Administració central
- Falta de resposta a la corrupció

OPORTUNITATS

- Canvi del model de finançament
- Reconeixement de les necessitats de la Comunitat en el nou model
- Reestructuració del deute
- Reconeixement de les necessitats valencianes en les polítiques de l'Administració central
- Reforç de la presència de la Comunitat en les decisions espanyoles
- Lluita contra la corrupció en les AP
- Millora de la governança pública
- Agilització de les administracions
- Avaluació regular dels resultats de les polítiques públiques

DAFO CV (5): DESEQUILIBRIS TRANSVERSALS

DEBILITATS	FORTALESES
• Elevada desocupació de llarga durada, juvenil i població estrangera • Alts nivells de desigualtat social, risc de pobresa i exclusió • Precarietat laboral • Salaris baixos en ocupats no qualificats • Diferencials negatius d'ocupació i salaris de les dones • Debilitat del sistema d'atenció i cura a les persones • Instruments dèbils per a garantir l'autonomia personal i l'accés igualitari al mercat de treball • Comarques interiors amb població envellida i risc de despoblació • Congestió urbana a la costa i elevats usos artificials del sòl • Forta erosió del sòl al sud de la Comunitat • Escassetat d'aigua • Elevades emissions de gasos d'efecte d'hivernacle	• Recuperació recent de l'ocupació • Augment de l'ocupació qualificada • Reducció de la desocupació juvenil • Igualtat de gèneres en l'accés a tots els nivells educatius • Àmplia incorporació de la dona al treball • Millora recent de l'ocupació femenina • Bona accessibilitat de la major part del territori als serveis urbans • Reduïts temps de viatge a les ciutats • Amplitud dels espais de protecció mediambiental • Abundància de llocs d'interés cultural • Millora de l'eficiència en l'ús de l'aigua • Reducció de l'emissió de gasos d'efecte d'hivernacle
AMENACES	OPORTUNITATS
• Agreujament de la desocupació i la precarietat laboral • La globalització redueix les oportunitats d'inserció laboral de les persones menys formades • Ineficàcia de les polítiques de lluita contra la desigualtat i l'exclusió social • Escassa atenció a la formació de les persones sense qualificació • Ineficàcia de les polítiques actives d'inserció de parats de llarga durada, joves i dones • Sobreexplotació del territori • Agreujament del canvi climàtic • Períodes prolongats de sequera	• Reforç de les polítiques les polítiques públiques contra la desigualtat i l'exclusió social • Millora de l'eficàcia i l'eficiència de les polítiques per mitjà de l'extensió de la seua avaluació • Reforç de les polítiques territorials i mediambientals • Aprofitament de la protecció mediambiental per a generar noves activitats i equilibrar l'ús del territori

1.3 QUADRE D'INDICADORS

1. PERSPECTIVA MACROECONÒMICA

	Any	C. Valenciana	Catalunya	Madrid	País Basc	Espanya	UE-28
POBLACIÓ							
I.1 Creixement població (2000=100)	2017	120,3	118,4	121,5	104,0	115,0	105,0
I.2 Població major de 65 anys (%)	2016	18,8	18,6	17,2	21,7	18,7	19,2
I.3 Taxa de dependència (Pob >65/pob 16-64)	2016	28,9	28,9	26,1	34,4	28,7	29,8
OCUPACIÓ I CAPITAL HUMÀ							
I.4 Taxa d'activitat (%)	2017	59,1	61,7	62,9	56,1	58,8	58,8*
I.5 Taxa de desocupació (%)	2017	18,2	13,4	13,3	11,3	17,2	7,6*
I.6 Taxa d'abandó escolar enjorn (%)	2017	20,3	17,0	13,9	7,0	18,3	10,7**
I.7 Població ocupada amb estudis superiors (%)	2017	37,9	45,0	52,0	56,3	42,5	34,3*
PRODUCCIÓ I RENDA							
I.8 PIB (Euros constants, 2000=100)	2016	122,6	126,2	139,0	124,7	127,1	123,5
I.9 PIB per capita (Euros PPS, Espanya=100)	2016	88,8	119,3	136,8	132,7	100,0	110,0
I.10 Actius basats en el coneixement en el VAB (%)	2013	54,6	58,7	68,9	64,6	59,2	-

* Segon trimestre de 2017.

** 2016.

2. ESPECIALITZACIÓ PRODUCTIVA

	An y	C. Valenciana	Cataluny a	Madri d	País Basc	Espany a	UE- 28
AGRICULTURA I SECTOR AGROALIMENTARI							
II.1 Pes de l'agricultura en el VAB (%)	2016	2,4	1,1	0,1	0,8	2,6	1,5
II.2 Grandària mitjana per explotació agrària (ha)	2013	5,4	19,6	39,8	11,8	24,7	16,1
INDÚSTRIA							
II.3 Pes de la indústria en el VAB (%)	2016	20,0	21,2	10,8	28,9	17,8	19,4
II.4 Pes de les ocupacions altament qualificades en la indústria (%)	2016	26,3	27,4	46,5	29,8	26,9	32,2
CONSTRUCCIÓ							
II.5 Pes de la construcció en el VAB (%)	2016	6,3	4,7	4,4	6,1	5,6	5,3
II.6 Transaccions immobiliàries respecte al parc d'habitatges (%)	2016	20,7	19,1	22,7	17,8	17,6	-
SERVEIS DE MERCAT							
II.7 Pes dels serveis més avançats en els serveis de mercat (%)	2016	33,8	41,0	57,9	42,8	41,8	52,5
II.8 Pes de l'ocupació en serveis creatius i culturals en els serveis de mercat (%)	2016	6,6	12,1	15,1	11,1	9,5	-
TURISME							
II.9 Pes del turisme en l'ocupació (%)	2016	14,1	12,8	13,0	10,0	13,3	6,3
II.10 Nombre de viatgers (2011=100)	2016	119,2	115,7	110,8	117,5	117,0	114,7

3. COMPETITIVITAT EMPRESARIAL

	Any	C. Valenciana	Catalunya	Madrid	País Basc	Espanya	UE- 28
TEIXIT EMPRESARIAL							
III.1 Ocupació en grans empreses (%)	2016	9,4	11,9	21,5	13,8	12,6	-
III.2 Ocupació en microempreses (%)	2016	40,5	33,9	30,2	34,0	37,9	-
III.3 Empreses primer nivell de competitivitat (%)	2013- 2014	19,1	24,5	23,9	29,5	25,0	-
III.4 Empresaris i directius (% ocupats)	2017	17,8	18,1	14,7	15,3	18,0	16,3*
PRODUCTIVITAT							
III.5 VAB per ocupat (euros PPS, Espanya=100)	2016	96,2	106,4	110,8	115,8	100,0	97,3
III.6 Guany mitjà anual per treballador (euros)	2014	20.640	23.927	26.570	27.787	22.858	-
INTERNACIONALITZACIÓ							
III.7 Grau d'obertura (exp. + imp. / PIB)	2016	50,0	67,5	40,8	53,8	47,4	65,1
III.8 Empreses exportadores regulars (%)	2015	32,5	34,6	23,5	32,2	32,4	-
I+D I INNOVACIÓ EMPRESARIAL							
III.9 Rendiment del sistema universitari	2017	109,0	119,0	102,0	99,0	100,0	-
III.10 I+D executat per les AP (% PIB)	2015	0,13	0,30	0,44	0,15	0,23	0,24
III.11 Intensitat innovadora de les empreses (% de xifra de negocis)	2015	0,70	1,04	0,86	2,04	0,87	-
III.12 Pes de l'ocupació en serveis intensius en coneixement en els serveis (%)	2016	34,8	41,6	49,8	45,5	41,7	48,9
INFRAESTRUCTURES I ALTRES DOTACIONS DE CAPITAL							
III.13 Capital no residencial per ocupat (euros)	2014	88.784	108.151	107.933	111.959	103.831	-
III.14 Capital en infraestructures logístiques per habitant (euros)	2014	4.164	5.664	4.317	6.147	5.463	-

* Segon trimestre de 2017.

4. SECTOR PÚBLIC

	An y	C. Valenciana	Catalun ya	Madri d	País Basc	Espanya a	UE- 28
SERVEIS PÚBLICS I BENESTAR							
IV.1 Despesa pública de l'Adm. regional, 2003=100) ^{1,2,3}	201 6	113,8	137,4	126,2	130,3	120,6	119,5
IV.2 Despesa en SPF per capita (Total CA=100) ^{1,2}	201 5	96,3	98,9	92,4	130,4	100,0	-
IV.3 Pes de la despesa en assumptes econòmics sobre la despesa pública total (%) ^{1,2}	201 5	7,2	13,9	10,6	9,4	10,7	-
IV.4 Recursos de l'SFA comp. homogènies per capita (Total CA Règ. comú=100) ⁴	201 5	89,8	97,2	95,1	--	100,0	-
IV.5 Efectius empleats en l'Adm. regional (per cada 100 habitants) ²	201 7	2,4	2,2	2,4	3,0	2,8	-
FINANCES PÚBLIQUES I QUALITAT INSTITUCIONAL							
IV.6 Deute públic de l'Adm. regional (% PIB) ²	201 6	42,3	35,3	14,4	14,4	24,8	6,7
IV.7 Saldo pressupostari de l'Adm. regional (% PIB) ²	201 6	-1,5	-0,9	-0,6	-0,7	-0,8	0,0
IV.8 Índex global de transparència (0-100)	201 6	94,4	98,1	100,0	98,1	94,0	-
IV.9 ICR-Percepció de la corrupció (UE=100)	201 3	81,2	85,9	93,1	94,2	89,5	100,0
IV.10 ICR-Percepció de la qualitat dels serveis (UE=100)	201 3	80,0	83,7	94,9	109,6	94,5	100,0
IV.11 Doing Business-tràmits per a l'obertura d'una PIME (nombre)	201 5	9,0	10,0	7,0	10,0	9,4	5,2

¹ Despesa no financera neta de transferències a altres AP

² La dada corresponent al total d'Espanya es correspon amb el del total de l'Administració regional, sense Ceuta i Melilla

³ La dada de la Unió Europea correspon a la UE-25.

⁴ Els recursos de l'SFA del total d'Espanya es corresponen amb els de les CA de règim comú.

5. DESEQUILIBRIS TRANSVERSALS

	Any	C. Valenciana	Catalun y	Madri d	País Basc	Espany a	UE- 28
DESIGUALTAT SOCIAL I POBRESA							
V.1 Població en risc d'exclusió social (%)	2016	30,5	17,9	21,7	15,9	27,9	23,4
V.2 Taxa de desocupació població menor de 25 anys (%)	2017	41,7	30,4	34,7	27,3	38,6	16,9*
V.3 Assalariats amb contracte temporal (%)	2017	29,6	21,6	18,9	24,5	26,7	14,4*
DESIGUALTAT DE GÈNERE							
V.4 Taxa de desocupació femenina (%)	2017	20,2	14,4	13,9	12,2	19,0	7,8*
V.5 Pes de les dones directores i gerents (%)	2017	25,2	31,4	33,0	27,8	30,6	33,8*
DESEQUILIBRIS TERRITORIALS							
V.6 Població rural (%)	2011	11,5	11,3	3,3	11,0	17,2	-
MEDI AMBIENT							
V.7 Emissió de gasos d'efecte d'hivernacle (1990=100)	2015	142,8	112,0	141,9	96,6	116,6	76,3
V.8 Consum d'aigua en llars (litres/persona/dia)	2013	158,0	117,0	131,0	123,0	130,0	-
V.9 Superfície artificial (% sobre total superfície)	2015	6,5	6,5	10,6	6,5	3,4	4,2
V.10 Canvi climàtic (diferències de temperatura mitjana anual, graus)	2001-2015	0,2	1,0	1,6	0,5	0,6	-

* Segon trimestre de 2017.

2.

CONTINGUTS DEL PLA D'ACCIÓ DE MODEL ECONÒMIC

La Comunitat Valenciana necessita recuperar la confiança en el seu futur en molt distints àmbits; un dels principals és la capacitat d'avançar cap a un model econòmic que genere creixement sostenible a llarg termini, intel·ligent i integrador, en línia amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible, amb els principis de l'Estratègia Europa 2020, i coherent amb altres estructures de la planificació estratègica relacionades.

Els 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) es materialitzen en 169 metes i de 230 indicadors que han de ser implementats, monitoritzats i avaluats en un horitzó temporal de 15 anys, és a dir, fins a l'any 2030. La Generalitat Valenciana ha desenvolupat plans de sensibilització i integració dels ODS en el seu marc d'actuació. Per tant, per a la transformació del model econòmic de la Comunitat Valenciana és necessària la vinculació amb aquests 17 objectius.

OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE		
1	ERADICACIÓ DE LA POBRESA	
2	LLUITA CONTRA LA FAM	
3	BONA SALUT	
4	EDUCACIÓ DE QUALITAT	
5	IGUALTAT DE GÈNERE	
6	AIGUA POTABLE I SANEJAMENT	
7	ENERGIES RENOVABLES	
8	OCUPACIÓ DIGNA I CREIXEMENT ECONÒMIC	
9	INNOVACIÓ I INFRAESTRUCTURES	
10	REDUCCIÓ DE LA DESIGUALTAT	
11	CIUTATS I COMUNITATS SOSTENIBLES	
12	CONSUM RESPONSABLE	
13	LLUITA CONTRA EL CANVI CLIMÀTIC	
14	FLORA I FAUNA AQUÀTIQUES	
15	FLORA I FAUNA TERRESTRES	
16	PAU I JUSTÍCIA	
17	ALIANCES PER A ACONSEGUIR OBJECTIUS	

L'Estratègia Europa 2020 serveix de marc de referència per a les activitats en els àmbits de la UE, nacionals i regionals. S'hi considera fonamental l'impuls del creixement basat en el coneixement i la innovació, sostenible i eficient en l'ús dels recursos, i integrador des del punt de vista social, econòmic i territorial. Des dels governs s'han establert objectius nacionals que contribueixen a assolir els objectius generals de la UE. Tenint la vista posada cap als escenaris posteriors a 2020 (Llibre Blanc sobre el futur d'Europa), cal que les polítiques orientades cap als ODS es configuren com una condició ex ante per obtenir finançament amb el objectiu que l'accés de la Comunitat Valenciana als fons estructurals siga més competitiu.

ESTRATÈGIA EUROPA 2020

1 OCUPACIÓ

El 75 % de la població d'entre 20 i 64 anys ha de tindre ocupació

2 I+D

El 3 % del PIB de la UE ha de ser invertit en I+D

3 CANVI CLIMÀTIC I SOSTENIBILITAT ENERGÈTICA

Reduir en un 20 % les emissions de gasos d'efecte d'hivernacle, augmentar en un 20 % les energies renovables, i incrementar un 20 % l'eficiència energètica.

4 EDUCACIÓ

El percentatge d'abandonament escolar ha de ser inferior al 10 %, i almenys el 40 % de les persones entre 30 a 40 anys ha de tindre estudis superiors complets.

5 LLUITA CONTRA LA POBRESA I L'EXCLUSIÓ SOCIAL

Reduir, com a mínim en 20 milions, el nombre de persones en situació o risc de pobresa i exclusió social.

D'altra banda, per la seua rellevància i la seua vinculació directa amb la Línia 5, s'ha considerat el pla FENT COOPERATIVES, un instrument de planificació imprescindible per a les polítiques públiques de la Generalitat en matèria de cooperatives, en la necessitat de les quals i urgent aplicació coincideixen tant els Corts i el Consell com la Confederació de Cooperatives en representació de tot el sector

La visió del Pla FENT COOPERATIVES és aconseguir una millora en la competitivitat de les cooperatives valencianes, basada en quatre eixos fonamentals:

1. El creixement sostenible (social, econòmic i mediambiental)
2. L'increment de l'ocupació de qualitat (estable i productiu)
3. L'avanç en la presència igualitària de dones i joves en els àmbits empresarials de responsabilitat
4. L'extensió dels valors i principis propis del model cooperatiu a la resta del teixit empresarial valencià.

Per a açò es plantegen sis línies estratègiques:

FENT COOPERATIVES

1 Desenvolupament empresarial sostenible

2 Desenvolupament societari

3 Ocupació i desenvolupament territorial

4 Finançament de les cooperatives

5 Divulgació, formació e investigació cooperativa

6 Consolidació institucional

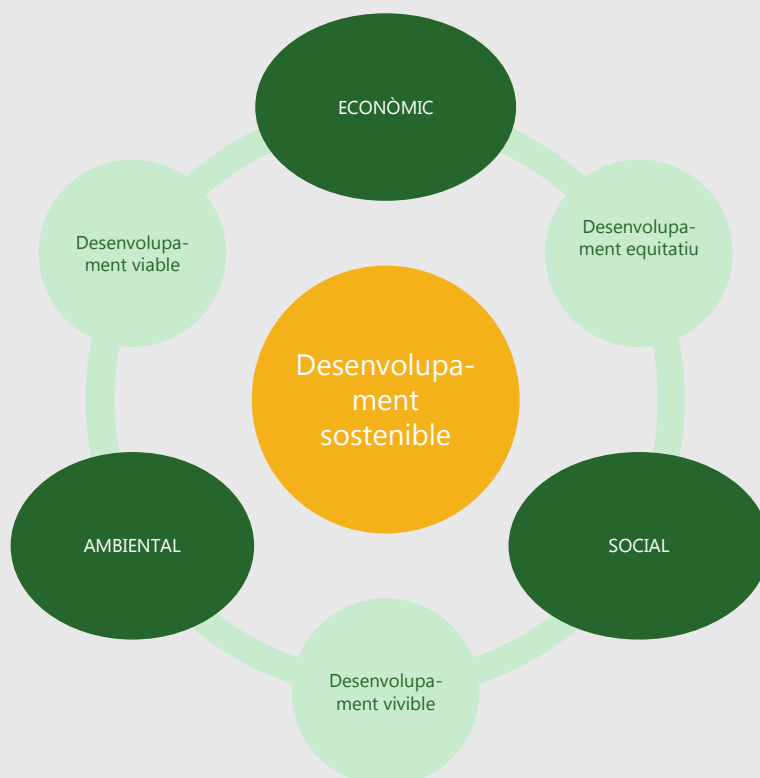
A partir d'estos referents, els principals reptes a què s'enfronta la societat valenciana en la pròxima dècada són els següents:

1. Millorar els nivells de benestar general dels valencians, recuperant ritmes d'avanç en la renda per capita que reduïsquen la bretxa amb els territoris més avançats del nostre entorn i faciliten el progrés de tota la població.
2. Generar més i millors ocupacions, reduint substancialment la taxa de desocupació i millorant la qualitat de les ocupacions, la seguretat i la salut en el treball.
3. Enfortir la competitivitat empresarial mitjançant una millora de la productivitat i de la gestió i una especialització productiva que responga als desafiaments tecnològics i dels mercats globals.
4. Incrementar la qualitat de la formació en tots els nivells educatius, per a millorar les oportunitats de desenvolupament laboral i personal de la població.
5. Garantir la igualtat d'oportunitats a tots i totes les valencianes i en especial a les persones més desfavorides, com a palanca bàsica per a la construcció d'una societat més justa i incloent.
6. Impulsar un desenvolupament social i econòmic, mediambientalment sostenible i territorialment equilibrat.
7. Recuperar la confiança en la Generalitat Valenciana i, en general, en les institucions públiques, com a instruments eficaços i eficients al servei dels valencians i valencianes.

Una resposta adequada a aquests reptes requereix estructurar un model de desenvolupament sostenible a llarg termini, no sols en l'àmbit econòmic sinó també en el social i l'ambiental. Només atenent les exigències que plantegen aquests tres àmbits, el desenvolupament podrà ser equitatiu i viable, i els seus resultats oferiran un entorn més vivible a les persones.

La contribució clau d'un model econòmic a aquests objectius és crear riquesa a partir d'una utilització racional i eficient dels recursos disponibles de qualsevol tipus: humans, naturals, tecnològics, organitzatius, materials i socials. La seua ampliació i millor aprofitament han de ser la base d'un creixement que permeta disposar de més oportunitats per a les generacions presents i futures.

Les persones han d'estar en el centre de les perspectives: com a beneficiaris i destinataris últims dels resultats de l'activitat econòmica; com a actiu principal d'un model econòmic basat en el coneixement i la innovació; i com a agents socials i polítics capaços d'impulsar el canvi necessari en les empreses, institucions i administracions públiques.

L'objectiu ha de ser avançar cap a un model econòmic "amb rostre humà", que genere ocupació estable i de qualitat, afavorisca una distribució més equitativa de la renda i siga capaç de generar major benestar social per a les persones. Les transferències socials i els serveis públics no són productius en el mateix sentit que la inversió en maquinària o en infraestructures, però són essencials per al funcionament fluid d'una societat incloent, que es preocupa per la distribució de la renda i l'equitat. Des d'aquesta perspectiva, un model econòmic sostenible ha d'oferir també respostes a grans reptes socials del segle XXI com l'envelliment, les migracions, l'exclusió digital o el canvi climàtic.

Els grans instruments econòmics per a ampliar les oportunitats per a tots són la creació d'ocupació i les millores de la productivitat mitjançant la incorporació de coneixement als processos productius gràcies a l'aprofitament dels serveis que ofereixen distints actius, tangibles i intangibles. L'èxit de nivells creixents i més elevats de productivitat permetrà generar més valor afegit i, a partir d'això, majors nivells salarials i d'ingressos privats i públics. Aquesta ha de ser la principal garantia a llarg termini de l'estabilitat financera de les empreses i també dels comptes públics, i del manteniment i millora de serveis públics essencials com l'educació, la sanitat o els serveis socials.

UN CANVI DE RUMB

Per a avançar des d'un enfocament centrat en la rendibilitat a curt termini cap a una perspectiva més àmplia de rendibilitat econòmica i social, amb la vista posada en el llarg termini, els valencians i les valencianes hem d'actuar de manera decidida per capgirar les polítiques econòmiques i la cultura empresarial dominants. Virar el rumb des de la busca d'una rendibilitat a curt termini que confia sovint en les millores de la competitivitat als menors costos salarials (devaluació interna), per avançar cap a una competitivitat basada en la capacitat de generar més valor afegit a partir dels recursos disponibles, per mitjà de millores de la productivitat basades en l'aprofitament productiu del coneixement i en la innovació.

La productivitat no depén tant dels sectors en què ens ubiquem sinó dels productes i tasques en què ens especialitzem i en les baules de les cadenes de valor en què treballem. És possible avançar en termes de valor afegit si, en un mateix sector, emigrem cap a les gammes altes de cada producte o tasca, tant en els serveis com en la indústria. El denominador comú d'aquestes migracions cap a les activitats més intensives en coneixement és disposar de recursos tecnològics i humans qualificats adequats i d'organitzacions capaces d'aprofitar-los.

Són distints els estudis que assenyalen que la baixa productivitat del treball, i també de part dels capitals acumulats per l'economia valenciana, té les seues principals causes en unes diferències d'estructura productiva (sectors, activitats, característiques de les empreses) que no afavoreix l'ús i aprofitament del coneixement amb la mateixa intensitat que els espais de referència més avançats. La via per a eliminar aquests desavantatges és l'impuls decidit i eficaç a la generació i difusió d'innovacions en el conjunt del teixit productiu valencià.

Aquesta ha de ser la palanca que transforme el model econòmic i que comporte canvis sinèrgics en diverses direccions: afavorir la modernització de la indústria tradicional, impulsar el desenvolupament de nous sectors intensius en coneixement i la major presència d'activitats terciàries avançades i, d'aquesta manera, permetre que la Comunitat Valenciana progresse en productivitat i millore el nivell de renda per habitant.

Per a assentar sobre pilars sòlids l'economia del coneixement, el nivell de formació de la població és un factor absolutament determinant, i per a això cal atraure el talent cap a les empreses i les institucions públiques i tindre la capacitat de retindre'l, gestionar-ne la diversitat formant equips professionals ben integrats i eficaços, i reforçar la presència de les dones en els equips directius per a aprofitar les seues potents dotacions actuals de coneixements i capacitats.

El nou entorn socioeconòmic -dinàmic, divers i molt complex- es caracteritza per un major pes del coneixement perquè s'ha convertit en el principal actiu productiu d'una economia que necessita assimilar un canvi tecnològic continu i gestionar una complexitat creixent. D'aquesta manera, la innovació, la creativitat i l'aprenentatge permanent passen a ser claus per a la generació de competències essencials per a aprofitar els recursos existents en les empreses.

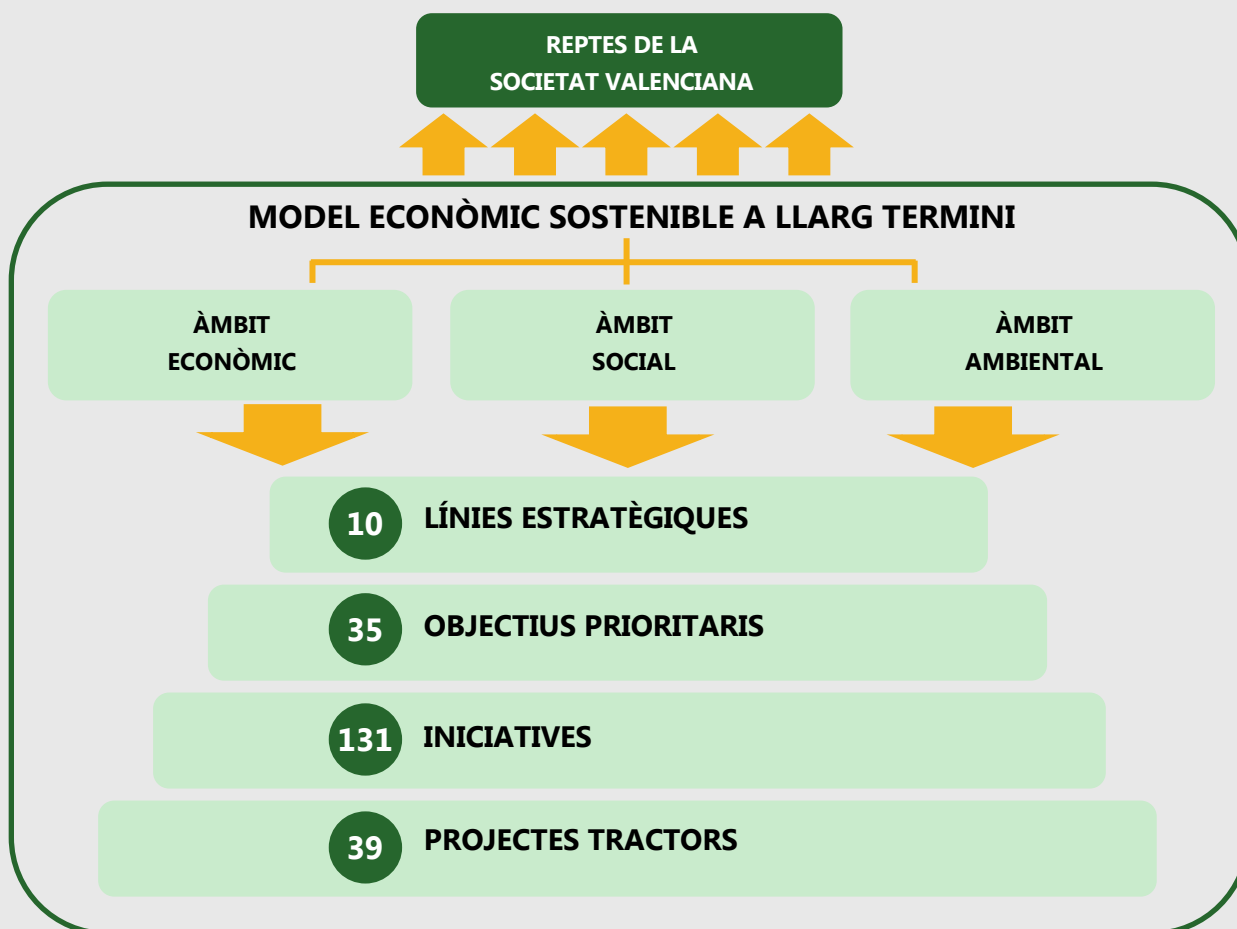
Les polítiques públiques no poden incidir directament sobre molts dels resultats que s'hi persegueixen, però sí que poden enfortir certs factors que apunten i condicionen la millora de la productivitat i l'exercici econòmic d'un territori. Poden fer-ho en l'exercici de les seues competències, bé mitjançant l'oferta de serveis públics molt importants bé desenvolupant iniciatives que faciliten o donen suport a les activitats de les empreses.

Alguns exemples destacables de les dues coses són les polítiques d'I+D+i, les millores de la formació, les polítiques d'infraestructures i logístiques, el suport al finançament i la internacionalització empresarial. I, per descomptat, la millora de la qualitat institucional i de les regulacions, així com el funcionament eficient de l'Administració i de les institucions públiques, afers tots aquests molt rellevants per a afavorir un clima i un entorn de negocis que atraga inversions privades.

ESTRUCTURA DEL MODEL ECONÒMIC

El nou model econòmic de la Comunitat Valenciana dóna resposta als set grans reptes a què ha de fer front la societat valenciana en els pròxims deu anys a través d'un patró de desenvolupament sostenible a llarg termini en tres grans àmbits: l'econòmic, social i ambiental. Per a això, el pla d'acció se sustenta en deu grans línies estratègiques que

emmarquen els 35 objectius prioritaris del nou model. El compliment d'aquests objectius prioritaris ha de materialitzar-se mitjançant l'execució de 131 iniciatives entre les quals hi ha 39 projectes tractors que lideraran la transformació de l'economia valenciana.

2.1. ESTRATEGIA PARA LA TRANSFORMACIÓ DEL MODEL ECONÒMIC

2.1.1. Línies estratègiques i objectius del pla d'acció

Per a la confecció d'aquesta proposta de Pla d'Acció ha sigut necessari revisar, completar, actualitzar i reformular, si escau, els treballs de diagnòstic realitzats fins al moment perquè el Pla oferisca una imatge fidel de la realitat socioeconòmica de la Comunitat Valenciana i del seu entorn. A partir del treball de diagnòstic s'ha desenvolupat una anàlisi DAFO, complementari a l'oferit en el Document d'Elx, aprovat pel Consell a l'abril de 2016, que ha permés identificar els principals factors en els quals ha de basar-se la transformació del Model Econòmic de manera que garantisca una adequada senda de creixement i de creació d'ocupació en la Comunitat Valenciana en els pròxims anys i la recuperació dels nivells de renda per càpita, desenvolupament i benestar que gaudia la Comunitat Valenciana anteriorment.

Els reptes per a aconseguir la sostenibilitat social del model econòmic valencià s'han extret de l'anàlisi de l'evolució demogràfica, les particularitats del mercat de treball o la identificació de les desigualtats socials o els col·lectius més vulnerables. Els reptes econòmics han sorgit de l'anàlisi de l'especialització productiva de la regió i els determinants de la competitivitat empresarial i les necessitats d'inversió empresarial. Finalment, el repte mediambiental ha quedat reflectit en l'estudi dels desequilibris territorials i els desafiaments mediambientals com conseqüència del desenvolupament econòmic.

En definitiva, els treballs previs d'anàlisi i diagnòstic han servit per a perfilar i validar el Pla d'Acció per a la transformació del model econòmic de la Comunitat Valenciana que s'assentisca en deu línies de caràcter estratègic que serviran per a aconseguir els tres grans objectius del model valencià: el progrés econòmic, la sostenibilitat mediambiental i la integració i equitat social.

Per altra banda, la formulació interna del Pla d'acció de model econòmic té com a punt de partida tota la labor prèvia duta a terme per la Direcció General de Sector Públic, Model Econòmic i Patrimoni durant 2017, d'acord amb el full de ruta marcada en el Document d'Elx. Les activitats exercides per aquesta direcció general, complementaries al procés de contrast recollit a l'Annex II, han sigut fonamentalment les següents:

- Grup de treball: s'ha constituït un grup estable de treball entre la Conselleria d'Hisenda i Model Econòmic i la Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball, amb l'assessorament de l'Agència Valenciana de la Innovació per a canalitzar la reflexió conjunta i la participació constructiva de tots els departaments i agents en la definició del model econòmic.
- Reunions amb agents socials i persones expertes en la mesura que es considera que el sector privat és el protagonista del canvi i el motor para a la transformació del model econòmic. És fonamental fomentar la participació i el debat de la societat civil, els centres de coneixement i investigació, les empreses i els treballadors per a aconseguir un alt grau de consens social.
- Procés de desplegament participatiu entre les conselleries: s'ha interactuat amb totes les àrees de la GVA amb l'objectiu d'obtenir un pla integrat per mitjà d'un procés col·laboratiu, obert i global, que fomenti la coresponsabilitat i el lideratge compartit del procés per tots els departaments del Consell. Alineació dels plans sectorials i transversals amb model econòmic.
- Càtedra Model Econòmic Universitat d'Alacant per a completar des d'un punt de vista acadèmic la tasca que desenvolupa el Consell de la Generalitat Valenciana per al disseny d'un model econòmic que siga transformador de l'actual. Esta iniciativa será extesa en 2018 a les universitat de València – Estudi General, Jaume I de Castelló i previsiblement, en 2019, a la Miguel Hernández d'Elx.
- Cicle de conferències amb la finalitat d'obrir un espai de reflexió i debat dins del procés que està impulsant la Generalitat Valenciana per a la transformació del model econòmic. Les conferències han tractat sobre tres temes fonamentals: a) Ocupació, competitivitat, internacionalització i creixement empresarial, b) Grandària de l'empresa i desenvolupament, i c) Innovació per a un futur més humà (més informació en <http://www.hisenda.gva.es/web/modelo-economico/ciclo-de-conferencias>).
- Creació d'un Portal obert i participatiu per a arreplegar l'opinió de la ciutadania.

A continuació s'exposa l'enfocament i els principals objectius que es persegueixen per cadascuna d'aquestes deu línies estratègiques identificant la seua alineació amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS).

LÍNIES ESTRATÈGIQUES	ODS	OBJECTIUS PRIORITARIS
L1 DESENVOLUPAR LA CAPACITAT INNOVADORA DEL TEIXIT PRODUCTIU MITJANÇANT DE L'ENFORTIMENT DEL SISTEMA VALENCIÀ D'INNOVACIÓ		01.1: Reforç i finançament del Sistema Valencià d'Innovació (SVI) 01.2: Augment de la inversió empresarial en I+D+i 01.3: Foment de la investigació i el desenvolupament tecnològic d'excel·lència 01.4: Promoció de pols d'innovació oberta 01.5: Execució de l'Estratègia d'Especialització Intel·ligent de la CV (RIS3-CV)
L2 IMPULSAR UNA TRANSFORMACIÓ MODERNITZADORA DE L'ESTRUCTURA PRODUCTIVA VALENCIANA	 	02.1: Modernització dels sectors productius clau per a l'economia valenciana 02.2: Desenvolupament de noves activitats orientades cap a una economia sostenible i circular
L3 PROMOURE LA INVERSIÓ PRODUCTIVA I SOSTENIBLE I LA MILLORA DEL FINANÇAMENT EMPRESARIAL	 	03.1: Impuls d'inversions sostenibles i productives 03.2: Millora de les condicions d'accés al finançament empresarial 03.3: Foment de l'atracció d'inversions nacionals i estrangeres
L4 INVERTIR EN APRENENTATGE I CULTURA EMPRENEDORA	 	04.1: Millora del capital humà disponible 04.2: Enfortiment de les relacions entre el sistema educatiu i el sector productiu 04.3: Consolidació de la cultura de l'emprenedoria
L5 FOMENTAR LA CREACIÓ D'Ocupació SOSTENIBLE I L'ECONOMIA SOCIAL	 	05.1: Impuls de la generació d'ocupació sostenible i de qualitat 05.2: Implantació de polítiques i actuacions de responsabilitat social en l'economia valenciana 05.3: Foment de l'economia del bé comú 05.4: Augment del nombre i grandària de les organitzacions d'economia social
L6 RECOLZAR LA MILLORA DE LA COMPETITIVITAT DE LES EMPRESES	 	06.1: Augment de la dimensió i millora de la gestió de les empreses valencianes 06.2: Millora del posicionament internacional de les empreses
L7 MILLORAR LA CONNECTIVITAT INTERIOR I EXTERIOR DE LA CV I IMPULSAR EL SECTOR LOGÍSTIC	 	07.1: Millora de les infraestructures de transport 07.2: Disseny i implementació del Pla integral de mobilitat 07.3: Impuls de la logística com a sector estratègic 07.4: Aposta per les TIC com a element fonamental per a garantir la connectivitat

**L8 IMPULSAR LA
SOSTENIBILITAT
FINANCERA I UNA NOVA
GOVERNANÇA PÚBLICA**

08.1: Desenvolupament d'un sistema de finançament sostenible i equitatiu
08.2: Augment de la reputació institucional i la transparència, i impuls de la nova governança
08.3: Modernització de la gestió dels serveis públics i consolidació de l'administració electrònica
08.4: Difusió d'informació i seguiment de polítiques i programes públics
08.5: Protagonisme i participació de les entitats locals en la governança pública

**L9 GARANTIR LA IGUALTAT
D'OPORTUNITATS I LA
INCLUSIÓ SOCIAL**

09.1: Impuls de les oportunitats laborals inclusives
09.2: Desenvolupament de polítiques que garantisquen la plena igualtat d'oportunitats
09.3: Desenvolupament de polítiques que reduïsquen la pobresa i els riscos d'exclusió social
09.4: Impuls de la qualitat de vida mitjançant la coresponsabilitat

**L10 AFAVORIR L'EQUILIBRI
MEDIAMBIENTAL I
TERRITORIAL**

010.1: Reforç de la lluita contra el canvi climàtic
010.2: Conservació de la diversitat biològica i millora de la sostenibilitat mediambiental del territori
010.3: Millora de la cohesió territorial i social

LÍNIA ESTRATÈGICA 1. DESENVOLUPAR LA CAPACITAT INNOVADORA DEL TEIXIT PRODUCTIU MITJANÇANT L'ENFORTIMENT DEL SISTEMA VALENCIÀ D'INNOVACIÓ

El primer eix estratègic de la transformació del model econòmic se centra a desenvolupar les iniciatives necessàries perquè la Comunitat Valenciana avance en la societat i l'economia del coneixement, principalment a través de la innovació.

L'existència d'una relació positiva entre la innovació i el creixement econòmic està ben provada i, per això, el foment de la innovació s'ha convertit, en les últimes dècades en un element clau de les polítiques governamentals, i això ha merescut l'atenció preferent dels organismes internacionals i els experts en desenvolupament, en especial en les societats avançades.

La base del progrés mitjançant l'ús intensiu del coneixement amb fins productius ha de ser el nivell de formació de les persones, en particular les altament qualificades. Aquests recursos estan disponibles, a la Comunitat Valenciana, a les universitats i centres tecnològics i a les empreses intensives en coneixement, però han de ser reforçats i dinamitzats per a aprofitar-ne tot el potencial i ajudar l'economia valenciana a fer un salt definitiu en aquest àmbit.

Per a contribuir a això s'ha constituït el Consell Valencià d'Innovació, com a òrgan col·legiat consultiu i de participació institucional de la Generalitat, nascut primordialment per a analitzar la situació actual i impulsar les actuacions de l'Agència Valenciana d'Innovació (AVI). L'objecte general de l'AVI és la millora del model productiu valencià mitjançant el desenvolupament de la seua capacitat innovadora per a la consecució d'un creixement intel·ligent, sostenible i integrador. Per a això, l'Agència coordinarà l'Estratègia d'Innovació de la Comunitat Valenciana i promourà l'enfortiment i el desenvolupament del Sistema Valencià d'Innovació (SVI), impulsant la generació, difusió, intercanvi i explotació de

coneixement. Amb aquest fi, l'AVI establirà les relacions que en cada cas resulten necessàries amb els agents innovadors de l'àmbit empresarial, de la investigació i el desenvolupament tecnològic.

Es pretén potenciar així mateix la inversió empresarial en actius intangibles considerats en l'actualitat com a recursos estratègics que permeten crear valor de manera sostenible, al constituir una font important d'avantatges competitiu per a l'empresa. Aquestes inversions han de contribuir a la millora de la productivitat del teixit productiu valencià per tal com afavoreixen l'aprofitament de les dotacions de capital físic i humà i faciliten l'execució de l'Estratègia d'Especialització Intel·ligent de la CV (RIS3-CV). Aquesta estratègia estableix iniciatives per al desenvolupament de noves activitats i de la transformació tecnològica de sectors ja existents.

transformació tecnològica de sectors ja existents.

L1 DESENVOLUPAR LA CAPACITAT INNOVADORA DEL TEIXIT PRODUCTIU MITJANÇANT DE L'ENFORTIMENT DEL SISTEMA VALENCIÀ D'INNOVACIÓ

O1.1: Reforç i finançament del Sistema Valencià d'Innovació (SVI)

O1.2: Augment de la inversió empresarial en I+D+i

O1.3: Foment de la investigació i el desenvolupament tecnològic d'excel·lència

O1.4: Promoció de pols d'innovació oberta

O1.5: Execució de l'Estratègia d'Especialització Intel·ligent de la CV (RIS3-CV)

LÍNIA ESTRATÈGICA 2. IMPULSAR UNA TRANSFORMACIÓ MODERNITZADORA DE L'ESTRUCTURA PRODUCTIVA VALENCIANA

L'objectiu de créixer en productivitat en les activitats i sectors ja assentats al nostre territori, i al mateix temps diversificar l'estructura productiva cap a activitats avançades, requereix aconseguir una base productiva de més alt nivell de sofisticació, que incorpore més intensitat tecnològica en general i tecnologies digitals en particular, per tal de generar d'aquesta manera més valor afegit i, derivat d'això, uns nivells de renda més elevats.

Necessitem més indústria i la concentració d'aquesta en les baules de les cadenes de producció de més valor afegit. Només així la reindustrialització pot oferir un nou model d'indústria que afija valor, en termes d'ocupació i benestar, a la nostra economia i a la nostra societat.

Els objectius i reptes en aquest àmbit tenen dimensions territorials, empresarials i sectorials que s'articularen en un procés participatiu per a obtindre de les distintes àrees industrials –de les seues empreses, organitzacions i institucions– una valoració tant de les accions vigents com d'altres iniciatives que pogueren integrar-se en el pla d'industrialització. Aquest procés de contrastació territorial permetrà una millor adaptació a les necessitats i aspiracions de les diferents comarques.

L'anàlisi d'oportunitats fet a la Comunitat Valenciana per a perfilar l'Estratègia RIS3-CV apunta a la modernització d'activitats com ara l'agroalimentació, el turisme i l'estil de vida, la salut, la mobilitat, l'hàbitat o els béns de consum. Assenyala així mateix la necessitat d'apostar per les noves tecnologies en l'àmbit dels materials avançats i les nanotecnologies, la fabricació avançada, la biotecnologia, l'energia o la logística. Moltes d'aquestes estan tenint un efecte tractor sobre la innovació en els sectors de la salut, la biotecnologia, la indústria de materials avançats, la indústria farmacèutica, la de diagnòstic genètic o la indústria i els serveis d'ortopèdia i traumatologia.

Pel que fa a les TIC, el seu aprofitament com a tecnologies d'ús general fa que es considere clau l'extensió de la banda ampla a la Comunitat així com l'impuls de la digitalització de les activitats empresarials, perquè les TIC conformen una part important del procés emprenedor i empresarial com a eines de competitivitat transversal de cada un dels sectors econòmics, tant en les fases creatives com de fabricació i distribució dels béns i dels serveis.

Com un aspecte particular d'allò que s'ha assenyalat, cal destacar l'impuls que hem de donar a les indústries creatives i a les activitats culturals, incloent-hi el sector audiovisual, ja que, a més de la seua aportació directa al PIB i a l'ocupació, representen una base inestimable per a l'impuls de la innovació i la creativitat en la nostra societat. El Consell ha elaborat el Pla estratègic cultural valencià 2016-2020 a fi de reconstruir i enfortir el teixit dels sectors culturals i creatius a la Comunitat Valenciana.

No s'han d'oblidar les oportunitats que ofereix l'anomenada economia circular, centrada en la intersecció dels aspectes ambientals i econòmics, i que proposa un nou model de societat que utilitza i optimitza els estocs i els fluxos de materials, energia i residus, i l'objectiu dels quals és l'eficiència de l'ús dels recursos i el reforç de la sostenibilitat. Com també ofereix oportunitats noves i innovadores l'economia blava, més centrada en l'aprofitament del potencial dels oceans, mars i costes a favor del creixement i l'ocupació, integrant-hi totes les activitats econòmiques que tenen lloc en l'entorn marí o que utilitzen els recursos del mar com a input, o bé les que estan involucrades en la producció de béns o la prestació de serveis que contribuïran directament a les esmentades activitats.

El turisme, una activitat econòmica de gran rellevància a la Comunitat Valenciana, té un enorme potencial de cara al futur. El nou model turístic requereix també una estratègia més orientada cap al coneixement i la innovació, partint dels instruments existents però adoptant un enfocament adreçat a qualificar el producte a fi de buscar la diferenciació davant l'estandardització.

També els sectors vinculats a l'atenció de les persones i la qualitat de vida ofereixen oportunitats de gran interès. En aquest àmbit, el sistema d'autonomia personal i la seua professionalització és una oportunitat per a la creació d'ocupacions difícilment deslocalitzables i de qualitat, al temps que permet la millora de la qualitat de vida de totes les persones i afavoreix la redefinició dels usos del temps. En aquest àmbit hi ha, igualment, enormes oportunitats i reptes per a mamprendre noves iniciatives en què es combine el treball de les persones i les distintes tecnologies, per a generar nous serveis i millorar la qualitat dels existents

L2 IMPULSAR UNA TRANSFORMACIÓ MODERNITZADORA DE L'ESTRUCTURA PRODUCTIVA VALENCIANA

O2.1: Modernització dels sectors productius clau per a l'economia valenciana

O2.2: Desenvolupament de noves activitats orientades cap a una economia sostenible i circular

LÍNIA ESTRATÈGICA 3: **PROMOURE LA INVERSIÓ PRODUCTIVA I SOSTENIBLE I LA MILLORA DEL FINANÇAMENT EMPRESARIAL**

Per a créixer d'una altra manera, diversificar les activitats productives i recolzar les millores de productivitat, cal tornar a invertir i fer-ho en actius més productius, molts dels quals són intangibles. També cal invertir millor, és a dir, de manera més sostenible que en el passat, menys cíclica i més rendible a mitjà i llarg termini, perquè només d'aquesta manera els efectes duradors de la inversió sobre la productivitat i la renda permetran recuperar els capitals aportats als projectes.

Per a això s'ha d'aconseguir que augmente la confiança a llarg termini dels inversors en el nostre territori, però també que els projectes emprenedors i empresarials valencians milloren la qualitat i tinguen accés al finançament adequat a les característiques dels actius a finançar. En aquest sentit, és un obstacle la desaparició quasi total del sistema financer

autòcton, però la domiciliació de les seues socials i fiscals d'importants entitats financeres a la Comunitat hauria de convertir-se en una oportunitat. Per a això hauria de fer-se possible que més serveis de valor afegit d'aquestes aprofitaren els avantatges competitius que, en aquest sentit, sens dubte hi ha a la Comunitat Valenciana.

El Consell ha impulsat una reordenació de les seues competències en matèria de finançament empresarial i ha modificat l'estructura de l'Institut Valencià de Finances per a facilitar que aquesta entitat jugue un paper més efectiu com a banc de foment, mitjançant la seua transformació en una entitat pública amb accés al crèdit del BCE i fons del BEI. En aquest sentit, es planteja l'obtenció de recursos addicionals per al finançament d'inversions a través de la captació de fons del BEI i del Pla Juncker, mitjançant la creació de vehicles d'inversió de capital majoritàriament privat destinats a finançar projectes estratègics per a l'administració que, al mateix temps, resulten atractius per a la iniciativa privada.

L3 PROMOURE LA INVERSIÓ PRODUCTIVA I SOSTENIBLE I LA MILLORA DEL FINANÇAMENT EMPRESARIAL

O3.1: Impuls d'inversions sostenibles i productives

O3.2: Millora de les condicions d'accés al finançament empresarial

O3.3: Foment de l'atracció d'inversions nacionals i estrangeres

LÍNIA ESTRATÈGICA 4: INVERTIR EN APRENTATGE I CULTURA EMPRENEDORA

Un determinant fonamental d'un model econòmic basat en el coneixement és el nivell de formació de la població. Per a avançar cap a una cultura econòmica de la innovació, el progrés tecnològic i l'eficiència, necessitem un sistema educatiu de qualitat, en les seues diverses etapes, capaç de donar resposta tant a l'alumnat amb més dificultats d'aprenentatge com a l'alumnat amb més capacitat i motivació per a aprendre. L'equitat i l'excel·lència són dos factors indissociables per a aconseguir una educació de qualitat. Es requereix, a més, un sistema educatiu més connectat amb el sistema econòmic i el món empresarial, per la qual cosa les polítiques públiques han de tindre en compte aquesta prioritat.

Diversos estudis indiquen que cap a l'any 2020, només el 15 % de les ocupacions seran per a persones sense cap qualificació. En l'actualitat un terç dels llocs de treball valencians requereixen estudis superiors (formació professional de grau superior i estudis universitaris), però en les regions i països més avançats aquest percentatge supera el 50 %. La inversió en formació per a poder comptar amb persones molt ben qualificades, en tots els nivells educatius, tant entre els joves en edat escolar com entre la població adulta, ha de ser una de les prioritats per a poder canviar el model de creixement econòmic i garantir la cohesió social. Un jove sense qualificació tindrà moltes possibilitats d'estar en risc d'exclusió social i laboral.

Les orientacions de la Unió Europea insisteixen en la necessitat de l'adquisició de les competències clau per part de la ciutadania com a condició indispensable per a aconseguir que els individus aconseguisquen un ple desenvolupament personal, social i professional que s'ajuste a les demandes d'un món globalitzat i faça possible el desenvolupament econòmic, vinculat al coneixement.

L'actitud emprenedora és un recurs de gran importància en les societats avançades, que els permet trobar contínuament solucions innovadores per a millorar-ne la qualitat de vida. I els emprenedors més valuosos són els que estan més ben preparats. Per això, la transformació del model econòmic requereix l'enfortiment del Sistema Valencià d'Emprenedoria, perquè siga més potent i innovador, i que això es duga a terme per mitjà d'una política transversal que implique a tota l'Administració valenciana a través de les seues polítiques d'educació, formació, ocupació o innovació, entre d'altres, junt amb les universitats i la resta de centres del coneixement i, per descomptat, que compte amb les empreses, en especial amb les més competitives. Junt amb tot això, la generació d'ocupació de qualitat és un dels principals reptes que té la Comunitat Valenciana per a fer front a una taxa de desocupació inacceptablement alta i un elevat percentatge d'ocupacions inestables. Aquestes dues realitats, a més de suposar un problema social de primera magnitud, reflecteixen deficiències en la capacitat d'incorporar i aprofitar el capital humà als processos productius.

El nou model de creixement econòmic és un requisit per a la creació d'ocupació de qualitat, i en aquest àmbit és clau millorar la formació dels treballadors i l'eficiència del mercat de treball, la qual cosa requereix, en l'àmbit autonòmic, la modernització i millora del funcionament del servei públic d'ocupació (Servef), i una gestió estratègica dels seus recursos. La manera d'entendre el model econòmic com un model altament inclusiu per a tot tipus de col·lectius s'ha de basar en una relació constant i molt intensa entre el sector productiu i l'educatiu, especialment en la formació professional en general i la formació dual en particular, així com a la universitat. D'aquesta manera és més probable que es generen dinàmiques d'inserció laboral més eficaç i més ocupació de qualitat, la qual cosa acabarà repercutint en les trajectòries professionals, el nivell de vida i desenvolupament econòmic.

L4 INVERTIR EN APRENENTATGE I CULTURA EMPRENEDORA

O4.1: Millora del capital humà disponible

O4.2: Enfortiment de les relacions entre el sistema educatiu i el sector productiu

O4.3: Consolidació de la cultura de l'emprenedoria

LÍNIA ESTRATÈGICA 5: FOMENTAR LA CREACIÓ D'OCUPACIÓ SOSTENIBLE I L'ECONOMIA SOCIAL

L'ocupació i la seua qualitat són instruments fonamentals per a la realització personal, la integració social i la reducció dels riscos de pobresa i exclusió que pateixen molts valencians. La crisi econòmica ha accentuat aquests problemes al destruir ocupacions i precaritzar a molts treballadors, obligats a acceptar salaris baixos i contractes inestables. El millor antídoto contra aquests riscos és el desenvolupament d'un teixit productiu en què guanyen pes les activitats i ocupacions que es caracteritzen per oferir millors ocupacions, que són les avançades tecnològicament.

Es requereix avançar cap a un model de relacions laborals que revertisca el procés de precarització laboral i que impulse la creació d'ocupacions de qualitat i salaris dignes. De la mateixa manera, la seguretat i salut en el treball és més que un repte per al canvi de model econòmic, i s'ha de contemplar l'objectiu de millorar els nivells de benestar actuals, escometent actuacions encaminades a la promoció de la seguretat i salut més enllà de les obligacions legals.

Un model econòmic orientat a les persones que situe l'ocupació sostenible i de qualitat en el centre dels seus objectius ha d'impulsar iniciatives que l'afavorisquen. Per a això, cal millorar el funcionament dels serveis públics d'ocupació (Servef), i promoure l'estabilitat en la contractació, així com la seguretat i la salut laboral. Però també facilitant la creació d'ocupacions qualificades i oferint serveis a les empreses que n'incentiven la localització al territori valencià.

També l'ètica i la responsabilitat social empresarial (RSE) es consideren elements clau en el model econòmic que es propugna, ja que poden reportar avantatges en la relació amb els clients, la gestió de les persones, o la capacitat d'innovació, al mateix temps que aporta valors que contribueixen a una societat cohesionada.

Ser socialment responsable no significa solament complir plenament les obligacions jurídiques, sinó també anar més enllà del seu compliment invertint més en el capital humà, l'entorn i les relacions amb els interlocutors. En definitiva, obri una via per a administrar el canvi i conciliar el desenvolupament social amb l'augment de la competitivitat.

Estretament relacionat amb això, l'existència d'economia no declarada en una societat, no solament distorsiona la competència empresarial, sinó que genera problemes d'equitat entre ciutadans, menyscapte en els drets de les persones treballadores, d'eficiència en l'assignació de recursos i en la provisió de serveis públics.

En definitiva, lluitar contra l'economia submergida no solament serà una palanca per al desenvolupament econòmic, amb la consegüent creació d'ocupació, sinó que també ens reforçarà com una societat justa.

L'economia social ocupa també una posició destacada en un model econòmic amb rostre humà, atés que la seua gestió de proximitat basada en la democràcia a l'empresa, l'arrelament al territori i la seua major responsabilitat social, la converteixen en una base per al canvi cap a un desenvolupament sostenible. En aquest sentit, diversos estudis assenyalen la major capacitat de les empreses d'economia social en termes d'integració social i laboral, i la seua contribució a la creació d'ocupació estable i de qualitat, igualtat de gènere, equitat salarial, sostenibilitat i conservació del medi ambient, així com la reducció de la pobresa i l'exclusió social.

L'economia social té un destacat grau d'implantació en l'economia valenciana i, a pesar de la seua pèrdua de pes tendencial, especialment en el sector agrari, ha suportat la crisi en alguns aspectes amb millors resultats gràcies a la seua capacitat d'adaptació. Un dels objectius del nou model econòmic és augmentar el grau d'implantació de les entitats d'economia social en els diferents sectors productius, i per a això calen noves accions emparades en polítiques públiques.

Les cooperatives valencianes comparteixen amb la resta de les empreses de la Comunitat els mateixos problemes estructurals i els mateixos reptes i desafiaments. És per això que totes les polítiques públiques que impulsen plans i projectes estratègics destinats a millorar el sistema empresarial i productiu valencià afecta a totes per igual. En el context actual, les cooperatives no s'enfronten a problemes diferents a les altres empreses, i precisen també de solucions similars, encara que aporten una manera de fer i unes finalitats genuïnes i diferenciades de l'empresa convencional.

No obstant això, la Comunitat Valenciana pot, a través de les peculiaritats de l'Economia Social, encapçalar el moviment de l'economia del bé comú com a element transformador del model econòmic, per tal de contribuir per aquesta via a cicatritzar les ferides de la corrupció i mala gestió en l'àmbit públic i estenent la idea d'una Comunitat Valenciana solidària i social en l'àmbit econòmic.

L5 FOMENTAR LA CREACIÓ D'OCUPACIÓ SOSTENIBLE I L'ECONOMIA SOCIAL

05.1: Impuls de la generació d'ocupació sostenible i de qualitat

05.2: Implantació de polítiques i actuacions de responsabilitat social en l'economia valenciana

05.3: Foment de l'economia del bé comú

05.4: Augment del nombre i grandària de les organitzacions d'economia social

LÍNIA ESTRATÈGICA 6: RECOLZAR LA MILLORA DE LA COMPETITIVITAT DE LES EMPRESSES

La Comunitat Valenciana és una regió econòmica dinàmica, basada de manera generalitzada en xicotetes i mitjanes empreses, moltes d'aquestes de caràcter familiar, conformada per una gran varietat de sectors i amb una notable dinàmica exportadora. A pesar de les fortaleeses que d'aquesta configuració s'han derivat, ací hi ha una clara debilitat respecte a d'altres regions en el nostre nivell de competitivitat empresarial en l'actual escenari econòmic, nacional i internacional. La proporció d'empreses que han aconseguit els nivells superiors de competitivitat és del 17 % a la Comunitat Valenciana, davant el 31 % del País Basc o el 25 % de Catalunya o Madrid.

Per a avançar en competitivitat, l'economia valenciana ha de disposar d'una proporció cada vegada major d'empreses eficients, altament productives, amb potents equips directius, financerament sòlidament i regularment rendibles. Per a això, cal acostar els nivells de competitivitat dels segments més dèbils del teixit productiu als de les empreses més eficients que ja tenim. La major grandària empresarial és un condicionant d'aquest procés, però la grandària és al seu torn un dels resultats d'un procés de selecció natural en què les empreses més productives i competitives sobreviuen i es fan més grans. Per a aconseguir-ho la majoria ocupen més treballadors formats i més capital tecnològic i productiu per treballador, i gràcies a la seua bona gestió i la qualitat dels seus projectes disfruten d'un millor accés al finançament externa i tenen una major capacitat d'exportar i d'innovar.

Per a millorar la competitivitat empresarial resulta convenient la divulgació i extensió dels patrons de bones pràctiques que s'identifiquen amb els projectes empresarials d'èxit a llarg termini, com són: obertura a l'ús d'estratègies diverses i complexes, concentració en els seus negocis nuclears, aposta pels actius intangibles, atracció i retenció del talent, professionalització i separació de les responsabilitats de control i execució.

Aquestes tasques han de ser desenvolupades pel sector privat però cal millorar l'efectivitat de les polítiques públiques que volen contribuir a facilitar-ne els canvis i reforçar el suport institucional al nostre sector empresarial. Poden fer-ho en distints àmbits, com el de la formació d'emprenedors, el suport a la innovació i el finançament, i especialment en la internacionalització de les activitats de les empreses, una necessitat ineludible en el món actual que representa una exigència rigorosa de millora de la competitivitat i una oportunitat fonamental per al creixement empresarial.

L6 RECOLZAR LA MILLORA DE LA COMPETITIVITAT DE LES EMPRESES

O6.1: Augment de la dimensió i millora de la gestió de les empreses valencianes

O6.2: Millora del posicionament internacional de les empreses

LÍNIA ESTRATÈGICA 7: MILLORAR LA CONNECTIVITAT INTERIOR I EXTERIOR DE LA CV I IMPULSAR EL SECTOR LOGÍSTIC

En un món globalitzat, la connectivitat externa i interna permet aprofitar les oportunitats i sumar-se a les dinàmiques dels espais més avançats. Si volem projectar-nos a l'exterior necessitem disposar de vies de comunicació eficients, de naturalesa multimodal, que connecten els nostres nuclis urbans, nuclis de producció i ports entre si i amb Europa.

En aquest marc, les oportunitats de la Comunitat Valenciana són molt rellevants gràcies a la seua privilegiada localització a la ribera occidental del Mediterrani, davant per davant de les rutes de pas de les connexions marítimes entre Àsia i Europa. No obstant això, l'aprofitament d'aquestes oportunitats resulta condicionat pel retard en les infraestructures ferroviàries i logístiques del Corredor Mediterrani, una aposta estratègica ineludible que constitueix abans que res un projecte d'Estat, i que la societat valenciana demana des de fa dècades.

En la mateixa línia, el Corredor Cantàbric-Mediterrani, un corredor ferroviari d'altres prestacions i trànsit mixt que connectaria el corredor Mediterrani amb el corredor Cantàbric a través de Terol, Zaragoza i l'eix de l'Ebre. Amb aquesta infraestructura s'incrementarien notablement les velocitats de recorregut per a aconseguir temps de viatge competitius i, a més, podrà albergar el tràfic de mercaderies.

De la mateixa manera, la millora de les connexions ferroviàries del port de València és essencial per a mantindre el seu lideratge en el Mediterrani, destacant la millora de la façana marítima i la connexió amb Sagunt. La millora de les dotacions d'infraestructures ha de fer-se de manera que enfortisca la posició de la Comunitat Valenciana en matèria de connectivitat, millore la qualitat de vida dels ciutadans i potencie l'atractiu del nostre territori per a la localització d'activitats productives. Això es tradueix en una aposta per la logística com un sector estratègic de futur a la Comunitat Valenciana, estructurant de manera intel·ligent el nostre sistema d'infraestructures i la disponibilitat de sòl, a partir dels nostres importants avantatges de localització.

En aquest sentit, és imprescindible desenvolupar una estratègia específica associada a la intermodalitat que permeta equilibrar els usos de la carretera i del ferrocarril i impulse les connexions dels ports valencians. Hui, la Comunitat Valenciana no disposa de cap espai logístic de vocació internacional adaptat a les noves demandes i als estàndards del transport modern. Així, és important tindre present que aquestes activitats han sigut profundament transformades per les noves tecnologies i que l'aprofitament de les oportunitats en aquest terreny requereix, una vegada més, un ús intens

d'aquestes i del coneixement en general, per a aplicar-los eficaçment i eficientment a una gestió avançada de la intermodalitat.

Al costat de les set estratègies claus definides fins ara, situades fonamentalment en àmbits directament connectats amb l'activitat econòmica, cal considerar que el model que es propugna atorga una gran importància a les dimensions institucional, social i mediambiental com a elements determinants dels seus resultats i de la seua sostenibilitat. Per aquesta raó, altres aspectes han de ser previstos com a estratègies transversals, que complementen i condicionen el significat i els resultats de les polítiques i actuacions ja descrites. A continuació es descriuen tres línies estratègiques que tenen aquestes característiques.

L7 MILLORAR LA CONNECTIVITAT INTERIOR I EXTERIOR DE LA CV I IMPULSAR EL SECTOR LOGÍSTIC

07.1: Millora de les infraestructures de transport

07.2: Disseny i implementació del Pla integral de mobilitat

07.3: Impuls de la logística com a sector estratègic

07.4: Aposta per les TIC com a element fonamental per a garantir la connectivitat

LÍNIA ESTRATÈGICA 8: IMPULSAR LA SOSTENIBILITAT FINANCERA I UNA NOVA GOVERNANÇA PÚBLICA

En els últims anys, moltes institucions de la Comunitat Valenciana no han funcionat correctament, afectades per la corrupció i la instrumentalització política. La qualitat de les institucions constitueix un dels factors més repetidament invocats pels analistes i pels que prenen decisions econòmiques, i fa referència a temes com ara la transparència, l'equanimitat en les actuacions o la inexistència de corrupció. Els problemes en aquests àmbits són un perillós dissolvent de la confiança i la disposició a cooperar, dos bases fonamentals d'un capital social sense el qual els costos de funcionament i transacció de les societats es multipliquen i el seu progrés s'embossa.

Necessitem un nou model de relacions socials que no es base en la confrontació, sinó en l'acció concertada per a fer front als problemes. Per a això és necessari generar novament confiança entre tots els actors socials i enfortir les nostres reivindicacions davant l'exterior. El Consell va obrir el mes d'octubre de 2015 el diàleg social per a arribar a un gran acord en favor d'un creixement sostenible i una ocupació de qualitat, dues garanties perquè les persones no queden excloses, i, en definitiva, una nova etapa de major democràcia i més capacitat de participació del conjunt de la ciutadania. En aquest marc, es va constituir la Mesa de Diàleg Social, que va acordar el març de 2016 la creació de tres meses sectorials: creixement econòmic, recuperació social i polítiques públiques.

Per a generar confiança en les institucions és important, a més, que l'exercici de les administracions millore, perquè presenta deficiències que n'alenteixen el funcionament sense que per això s'oferisquen més garanties, ni d'eficàcia en la consecució dels objectius de les polítiques públiques ni de la qualitat dels serveis. Una part dels problemes d'eficàcia i d'eficiència de les administracions en l'exercici de les funcions que tenen encomanades depén de la qualitat i l'aplicació de les regulacions que el sector públic estableix per a si mateix i per als agents privats.

Fet i fet, la transformació del model econòmic requereix una nova governança per a canviar les maneres de fer política i canviar el funcionament de l'Administració valenciana i el seu sector públic. I per a això cal orientar-la mitjançant cinc criteris d'actuació com són:

- Qualitat. Millora dels serveis públics per al compliment efectiu dels drets socials ciutadans.

- Anàlisi de les necessitats socials. Mitjançant una avaluació rigorosa i regular de les polítiques públiques: de formació dels joves en edat escolar i de la població treballadora per a respondre a les demandes dels sectors productius i afavorir l'ocupabilitat; d'atenció sanitària i de serveis socials; d'habitatge i mobilitat, etc.
- Transparència, simplificació i agilitat administrativa. Impuls de l'administració electrònica, racionalització i modernització dels procediments de gestió. Coordinació entre departaments.
- Anàlisi dels efectes de la normativa. Valoració de l'impacte de les regulacions públiques en la prestació dels serveis públics i el desplegament del nou model econòmic.
- Responsabilitat social. Aplicació de la responsabilitat social en les actuacions públiques (clàusules socials, igualtat de gènere, empremta ecològica, etc.) i reforç de les iniciatives de sensibilització, foment i millora que s'estan duent a terme els distints departaments.

El desplegament de les polítiques públiques de la Generalitat està condicionat, sens dubte, per la seua greu situació financera, de manera que la solució d'aquest problema ha de ser una prioritat. L'objectiu de les actuacions en aquest sentit ha de ser posar fi a la insuficiència de recursos que pateix la Comunitat Valenciana i a una discriminació respecte a altres comunitats que limita el desenvolupament dels serveis públics en condicions d'igualtat per als valencians i manté sota mínims els recursos per a impulsar el desenvolupament econòmic.

La solució d'aquests problemes ha de preveure també l'endeutament acumulat, elevat fins a l'extrem d'impedir l'accés de la Generalitat als mercats i fer-la esdevindre financerament insostenible sense suports de l'Estat, una situació a què s'ha arribat a pesar de gastar menys que la mitjana i no per gastar més. Sense reduir la càrrega del deute, la discriminació del passat continuarà pesant en el futur, condicionant l'accés dels valencians als serveis públics i la possibilitat de desplegar polítiques per a impulsar el canvi de model econòmic.

Necessitem continuar avançant en l'explicació de quin és el verdader origen de la nostra situació financera i recuperar la reputació perduda com a territori i com a societat. A això ha de contribuir la comunicació dels canvis en l'economia valenciana i en les polítiques de la Generalitat que s'impulsen a poc a poc així com els resultats d'aquests que es produeixen en els distints àmbits.

D'altra banda, la complexitat de la realitat territorial i la seua governança no poden ser abordades sense el protagonisme i la participació de les entitats locals; i no solament pel degut respecte a la garantia constitucional de la seua autonomia, sinó en la convicció que el local és el mitjà per a aconseguir resultats de polítiques públiques per a la ciutadania i per a la construcció d'un millor entorn per a viure, aprendre i treballar.

L8 IMPULSAR LA SOSTENIBILITAT FINANCERA I UNA NOVA GOVERNANÇA PÚBLICA

O8.1: Desenvolupament d'un sistema de finançament sostenible i equitatiu

O8.2: Augment de la reputació institucional i la transparència, i impuls de la nova governança

O8.3: Modernització de la gestió dels serveis públics i consolidació de l'administració electrònica

O8.4: Difusió d'informació i seguiment de polítiques i programes públics

O8.5: Protagonisme i participació de les entitats locals en la governança pública

LÍNIA ESTRATÈGICA 9: GARANTIR LA IGUALTAT D'OPORTUNITATS I LA INCLUSIÓ SOCIAL

La globalització econòmica ha suposat tensions per als estats de benestar nacionals, superats per la internacionalització de les relacions i la pèrdua de referències territorials i comunitàries. La crisi econòmica ha agreujat les desigualtats socials i ha accentuat la incidència d'aquestes en alguns col·lectius, com ara les dones, els joves o els immigrants, el que ha generat una societat més polaritzada. La crisi ha provocat ajustos en els serveis de l'estat de benestar, i ha provocat, de vegades, la mercantilització dels drets i els serveis públics.

La combinació de globalització i crisi ha suposat que la vulnerabilitat social afecta (en major o menor mesura) a una majoria social, fonamentalment com a conseqüència d'un empobriment de part de les classes mitjanes, que han deixat de sentir que participaven en el progrés col·lectiu per a passar a sentir-se amenaçades pel risc de la pèrdua d'ocupació o de les prestacions públiques. Els conceptes pobresa, vulnerabilitat i risc s'han redefinit, i han estat dotats d'una multidimensionalitat, lligada no sols a la tradicional falta de privació material severa sinó també a la precarietat laboral i a la disfunció relacional de les persones.

Aquesta realitat es veu agreujada en el cas dels col·lectius vulnerables per ser persones en situació de desocupació i sense qualificació professional, persones amb diversitat funcional, víctimes de violència masclista, persones amb patologies duals, poble gitano i minories ètniques, persones refugiades, persones exrecluses, joves extutelats, persones trans i famílies nombroses o monoparentals.

Les polítiques públiques que es dissenyen en l'àmbit econòmic han de tindre en compte aquesta realitat per a evitar ruptures socials al nostre territori. Les actuacions públiques han de combinar la inversió i la transformació tecnològica i ecològica de l'economia amb polítiques inclusives que fomenten i garantisquen l'eixida de la crisi col·lectivament. Cal que amb aquestes es done una resposta intergeneracional que permeta la redefinició de la trajectòria vital dels i les joves, i estabilitzar els projectes vitals de les persones de més de 55 anys rebutjades sistemàticament pel mercat laboral. D'altra banda, la igualtat de gènere ha d'impregnar transversalment les polítiques, tant per motius d'equitat com d'eficiència econòmica, atès que la diferenciació de rols de gènere, tant a la llar com en l'ocupació, és un obstacle per a aconseguir una societat més justa, inclusiva i cohesionada que impedeix l'aprofitament òptim de les capacitats potencials del conjunt de la població.

D'altra banda, és vital per a la transformació del model econòmic valencià la incorporació dels nous usos del temps i la coresponsabilitat, que situen la qualitat de vida en el centre de les polítiques públiques, i que constitueixen un mecanisme de qualitat i saludable per a la redistribució del treball i la riquesa. El sistema d'atenció ha de basar-se en uns serveis públics universals (sanitat, educació, cultura, serveis socials...) de qualitat, un sistema que professionalitze l'atenció i atenció de les persones, perquè ningú haja de renunciar a la seua vida laboral, majoritàriament dones, i que permeta treballar el temps i els afectes. En el cas del naixement i la criança, mesures com el permís igual i intransferible per naixement i adopció amb una xarxa d'educació pública de 0-3 anys.

L9 GARANTIR LA IGUALTAT D'OPORTUNITATS I LA INCLUSIÓ SOCIAL

09.1: Impuls de les oportunitats laborals inclusives

09.2: Desenvolupament de polítiques que garantisquen la plena igualtat d'oportunitats

09.3: Desenvolupament de polítiques que reduïsquen la pobresa i els riscos d'exclusió social

09.4: Impuls de la qualitat de vida mitjançant la coresponsabilitat

LÍNIA ESTRATÈGICA 10: AFAVORIR L'EQUILIBRI MEDIAMBIENTAL I TERRITORIAL

El respecte al medi ambient i l'atenció al territori és un eix estratègic del canvi de model econòmic perquè els dos àmbits són fonamentals perquè la Comunitat preserve alguns dels seus millors actius. La qualitat mediambiental i l'equilibri territorial la diferencien i la posicionen com un espai privilegiat davant de la demanda de localitzacions, tant residencial com per a la producció i consum de serveis, al mateix temps que són elements determinants de la sostenibilitat i de la qualitat de vida dels ciutadans.

La millora de la sostenibilitat ambiental exigeix atenció als riscos de deteriorament existents i, en aquest sentit, millores en la conservació del paisatge i la biodiversitat, la gestió sostenible del litoral, el canvi climàtic, els recursos hídrics, el model energètic o el control de les emissions i els residus d'acord amb els principis de l'economia circular.

Especialment rellevant és que la nova fase de desenvolupament millore l'equilibri entre creixement econòmic i ocupació del territori, a fi que un ús ordenat d'aquest contribuïska a la qualitat del desenvolupament general de la Comunitat Valenciana i de les seues àrees metropolitanes, del seu sistema de ciutats, comarques i municipis.

L10 AFAVORIR L'EQUILIBRI MEDIAMBIENTAL I TERRITORIAL

O10.1: Reforç de la lluita contra el canvi climàtic

O10.2: Conservació de la diversitat biològica i millora de la sostenibilitat mediambiental del

O10.3: Millora de la cohesió territorial i social

2.1.2. Missions del sector públic i privat

La transformació del model econòmic d'un territori per a aconseguir la seua adaptació a l'entorn canviant la protagonitzen les empreses i la fomenta i impulsa el sector públic, responsable de la provisió directa d'una gran quantitat de béns públics i de garantir un ambient afavoridor d'aquest canvi. Aconseguir transformar i millorar la societat és responsabilitat de tots i, a més de ser resultat de la suma de les accions individuals, ha de compartir-se una visió col·lectiva de la Comunitat Valenciana d'ací a 25 anys.

El procés de globalització de l'economia mundial, l'impacte de les noves tecnologies i la crisi econòmica de 2008 han obligat les economies madures a reconsiderar els seus factors de creixement i especialització, i a replantejar-se què fer des de les empreses i des de les administracions públiques per a substituir les activitats que deixen de ser viables per altres amb un futur esperançador, sostenible i inclusiu.

En aquesta estratègia de reorientació del model productiu intervenen de manera creixent els mercats internacionals que es converteixen en el principal motor del desenvolupament. Conseqüentment, el nou model ha de mirar més cap a fora i orientar la seua capacitat competitiva cap al comerç internacional.

La missió fonamental de les empreses consisteix a generar projectes econòmics viables i rendibles, que siguen sostenibles des de tots els punts de vista (laboral, econòmic, financer, mediambiental, social) i deu també triar la manera en què es desenvolupen, assumint un risc raonable de fracàs en l'interés de la seua implementació.

La missió fonamental de les administracions públiques és fer que les condicions en què les empreses despleguen la seua activitat i es transformen per a adaptar-se al mercat siguen les adequades davant la competència d'altres nacions i territoris. També ho són garantir els objectius del conjunt de la societat per a aconseguir que la creació de riquesa arribe a tots els estaments i territoris de la societat.

Tal com s'ha descrit en l'apartat anterior, el pla per a la transformació del model econòmic de la Comunitat Valenciana estableix les línies estratègiques que articulen la manera de dur a terme aquestes dues principals missions. La de l'empresa es resumeix a modernitzar l'estructura econòmica sobre la qual s'edifica una societat avançada, a través de 6 línies estratègiques dirigides a: i) impulsar el Sistema Valencià d'Innovació, ii) modernitzar l'economia, iii) impulsar el creixement de la inversió productiva i el seu finançament, iv) la formació i la cultura empresarial, v) la generació d'ocupació de qualitat i l'economia social i vi) millorar la competitivitat a través de la internacionalització i el creixement empresarial. Totes aquestes es resumeixen en una: enfortir i adaptar com més prompte millor les empreses al segle XXI.

La missió de les administracions es desenvolupa a través de les següents línies del compliment de la qual ostenta la principal responsabilitat: vii) la millora de la connectivitat dins i fora de la Comunitat Valenciana, viii) la millora de la qualitat institucional i de l'eficiència i qualitat pública en la provisió dels serveis (educació, sanitat, serveis socials, justícia, seguretat, etc.), ix) garantir la igualtat d'oportunitats i la inclusió social i, finalment, x) millorar l'equilibri territorial i mediambiental de la Comunitat Valenciana. Totes aquestes es poden resumir en una: dissenyar polítiques que garantisquen l'equilibri territorial i mediambiental, la transparència, la inclusió social i la igualtat d'oportunitats en l'accés als serveis públics.

L'objectiu últim de les dues missions no sols és complementari sinó que es troben interrelacionades i generen sinergies evidents. Així, un sistema econòmic fort i modern és condició necessària però no suficient perquè el nou model siga complet, perquè l'assignació que hi fa el mercat ha de corregir-se amb intervencions de les polítiques públiques que pretenen objectius col·lectius. I, al contrari, aquests objectius no seria possibles aconseguir-los sense comptar amb una estructura moderna i forta sobre els quals poder aplicar-se. Les dos missions no són solament necessàries i complementàries, sinó que constitueixen la columna vertebral del nou model econòmic i han de desenvolupar-se de manera harmònica.

L'apartat següent presenta el detall de les iniciatives que donen forma a cada un dels objectius prioritaris establits, s'identifiquen els projectes tractors i els seus responsables i es mostren les interrelacions que cada un d'aquests presenta amb cada una de les línies estratègiques que conformen el Pla d'acció per a la transformació del model econòmic de la Comunitat Valenciana.

2.2. INICIATIVES, PROJECTES TRACTORS I SINERGIES DEL PLA D'ACCIÓ

2.2.1. Iniciatives

Per a la formulació de l'arbre d'objectius i iniciatives que articulen les distintes línies estratègiques s'ha fet una important revisió de les prioritats d'actuació de cada un dels plans o programes vigents al si de la GVA.

Com a resultat de tot aquest treball previ, el Pla d'acció per a la transformació del model econòmic de la Comunitat Valenciana s'articula entorn d'un total de 131 iniciatives ordenades sota el paraigua de 35 objectius prioritaris que concreten les metes i reptes establits en cada una de les deu línies estratègiques que estableix aquest document.

LÍNIA ESTRATÈGICA 1. DESENVOLUPAR LA CAPACITAT INNOVADORA DEL TEIXIT PRODUCTIU MITJANÇANT L'ENFORTIMENT DEL SISTEMA VALENCIÀ D'INNOVACIÓ

OBJECTIU 1: Reforç i finançament del Sistema Valencià d'Innovació (SVI)

- **Iniciativa 1:** Augmentar la captació de fons nacionals i internacionals per al desenvolupament de projectes d'I+D+i
- **Iniciativa 2:** Facilitar el finançament a projectes innovadors emmarcats en el SVI
- **Iniciativa 3:** Establir mecanismes de seguiment de noves tendències en l'àmbit de la innovació

OBJECTIU 2: Augment de la inversió empresarial en I+D+i

- **Iniciativa 1:** Augmentar la competitivitat empresarial per mitjà del suport a la I+D+i
- **Iniciativa 2:** Impulsar la transferència de coneixement científic i tecnològic a les empreses i els emprenedors
- **Iniciativa 3:** Estimular la compra pública innovadora per a potenciar nous mercats, productes i serveis
- **Iniciativa 4:** Fomentar la diversitat de les activitats innovadores, abastant procés, producte, organització i comercialització

OBJECTIU 3: Foment de la investigació i el desenvolupament tecnològic d'excel·lència

- **Iniciativa 1:** Atraure i retindre capital humà d'excel·lència per al desenvolupament de projectes d'I+D
- **Iniciativa 2:** Impulsar la cooperació i el desenvolupament d'equips de treball i infraestructures excel·lents d'investigació

OBJECTIU 4: Promoció de pols d'innovació oberta

- **Iniciativa 1:** Promocionar el pol d'innovació Marina de València
- **Iniciativa 2:** Promocionar el Districte Digital de la Comunitat Valenciana
- **Iniciativa 3:** Promocionar l'accés al mercat d'empreses emprenedores en innovació

OBJECTIU 5: Execució de l'Estratègia d'Especialització Intel·ligent de la CV (RIS3-CV)

- **Iniciativa 1:** Recolzar la I+D+i en biomedicina, serveis sanitaris, salut pública i seguretat
- **Iniciativa 2:** Impulsar la gestió personalitzada de la salut, la prevenció i el diagnòstic
- **Iniciativa 3:** Fomentar la innovació turística, aplicada a l'oci i a les arts escèniques
- **Iniciativa 4:** Augmentar la competitivitat de les produccions agràries per mitjà de la innovació
- **Iniciativa 5:** Intensificar les activitats innovadores en els processos avançats de fabricació
- **Iniciativa 6:** Promoure l'emprenedoria innovadora i de base tecnològica orientada als àmbits de l'estratègia RIS3 CV

LÍNIA ESTRATÈGICA 2. **IMPULSAR UNA TRANSFORMACIÓ MODERNITZADORA DE L'ESTRUCTURA PRODUCTIVA VALENCIANA**

OBJECTIU 1: Modernització dels sectors productius clau per a l'economia valenciana

- **Iniciativa 1:** Modernitzar i redimensionar les empreses i explotacions agràries, ramaderes i pesqueres
- **Iniciativa 2:** Regenerar el teixit industrial valencià: Indústria 4.0
- **Iniciativa 3:** Millorar la gestió i modernitzar les àrees industrials valencianes
- **Iniciativa 4:** Fomentar una producció i distribució comercial sostenible i socialment responsable: visió de cadena sostenible
- **Iniciativa 5:** Promoure una estructura empresarial del comerç de proximitat forta, rendible i sòlida
- **Iniciativa 6:** Potenciar el creixement del sector creatiu i cultural
- **Iniciativa 7:** Facilitar el desenvolupament del sector de serveis avançats i la digitalització empresarial
- **Iniciativa 8:** Promoure una activitat turística basada en la qualitat
- **Iniciativa 9:** Impulsar l'obertura de dades per a propiciar la competitivitat del nostre teixit empresarial i la creació d'empreses noves
- **Iniciativa 10:** Recolzar les oportunitats que proporciona la denominada Silver Economy i el sector sociosanitari

OBJECTIU 2: Desenvolupament de noves activitats orientades cap a una economia sostenible i circular

- **Iniciativa 1:** Promoure la creació d'entitats supraempresarials per a nous projectes basats en bioeconomia
- **Iniciativa 2:** Impulsar la producció ecològica, la qualitat agroalimentària diferenciada i la diversitat agrària
- **Iniciativa 3:** Promoure la producció energètica renovable
- **Iniciativa 4:** Impulsar el desenvolupament i creixement de l'economia blava

LÍNIA ESTRATÈGICA 3: **PROMOURE LA INVERSIÓ PRODUCTIVA I SOSTENIBLE I LA MILLORA DEL FINANÇAMENT EMPRESARIAL**

OBJECTIU 1: Impuls d'inversions sostenibles i productives

- **Iniciativa 1:** Recolzar el naixement de projectes empresarials que contribuïsquen al creixement sostenible
- **Iniciativa 2:** Afavorir un entorn inversor amigable a la Comunitat Valenciana
- **Iniciativa 3:** Promoure el desenvolupament de serveis de valor afegit vinculats a les seues empresarials domiciliades a la Comunitat Valenciana

OBJECTIU 2: Millora de les condicions d'accés al finançament empresarial

- **Iniciativa 1:** Dissenyar línies de finançament per a projectes empresarials viables a través d'una banca pública
- **Iniciativa 2:** Consolidar la AFIN (Societat de Garantia Recíproca) com a eina essencial per a l'accés al crèdit d'empreses i professionals, amb especial atenció als projectes en les fases de creixement i consolidació
- **Iniciativa 3:** Impulsar nous instruments de finançament públic i privat

OBJECTIU 3: Foment de l'atracció d'inversions nacionals i estrangeres

- **Iniciativa 1:** Promocionar els avantatges competitius de la Comunitat Valenciana en l'exterior
- **Iniciativa 2:** Reforçar la confiança dels potencials inversors a la Comunitat Valenciana

LÍNIA ESTRATÈGICA 4: **INVERTIR EN APRENENTATGE I CULTURA EMPRENEDORA**

OBJECTIU 1: Millora del capital humà disponible

- **Iniciativa 1:** Dissenyar accions i plans formatius orientats a afavorir l'ocupabilitat de la població
- **Iniciativa 2:** Millorar la qualitat de l'oferta formativa i els resultats educatius de la Comunitat Valenciana
- **Iniciativa 3:** Fomentar els programes d'aprenentatge permanent
- **Iniciativa 4:** Millora de les competències digitals i en idiomes de la població

OBJECTIU 2: Enfortiment de les relacions entre el sistema educatiu i el sector productiu

- **Iniciativa 1:** Adequar la formació a les necessitats reals d'empreses, de sectors productius i dels distints territoris
- **Iniciativa 2:** Aprofitar adequadament el capital humà disponible i reduir els nivells de sobrequalificació
- **Iniciativa 3:** Promoure la formació professional dual
- **Iniciativa 4:** Impulsar la col·laboració entre les universitats i el teixit empresarial

OBJECTIU 3 : Consolidació de la cultura de l'emprenedoria

- **Iniciativa 1:** Incentivar l'esperit emprenedor en els programes educatius
- **Iniciativa 2:** Promoure i recolzar iniciatives empresarials, amb especial atenció a projectes en les fases de creixement i consolidació
- **Iniciativa 3:** Impulsar l'ecosistema valencià d'emprenedoria i talent

LÍNIA ESTRATÈGICA 5: FOMENTAR LA CREACIÓ D'OCUPACIÓ SOSTENIBLE I L'ECONOMIA SOCIAL

OBJECTIU 1: Impuls a la generació d'ocupació sostenible i de qualitat

- **Iniciativa 1:** Afavorir la creació d'ocupació altament qualificada
- **Iniciativa 2:** Promoure actuacions que milloren la seguretat i la salut laboral
- **Iniciativa 3:** Potenciar l'estabilitat en la contractació laboral i combatre el treball precari
- **Iniciativa 4:** Reforçar l'eficàcia de les polítiques públiques d'ocupació
- **Iniciativa 5:** Combatre les desigualtats salarials per gènere amb un Pla d'Igualtat

OBJECTIU 2: Implantació de polítiques i actuacions de responsabilitat social en l'economia valenciana

- **Iniciativa 1:** Elaborar un pla de foment del compromís amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible, l'ètica i la responsabilitat social en empreses i en el sector públic valencià
- **Iniciativa 2:** Promoure la diversitat cultural com una política de responsabilitat social
- **Iniciativa 3:** Execució de mesures per a fer aflorar l'economia submergida

OBJECTIU 3 : Foment de l'economia del bé comú

- **Iniciativa 1:** Difondre els principis i valors de l'economia del bé comú en la societat valenciana
- **Iniciativa 2:** Promoure la implantació de l'economia del bé comú en empreses i organitzacions valencianes

OBJECTIU 4: Augment del nombre i la grandària de les organitzacions d'economia social

- **Iniciativa 1:** Implementar un pla director de cooperativisme per a consolidar i augmentar la grandària de les cooperatives
- **Iniciativa 2:** Afavorir la creació i el desenvolupament de les empreses d'economia social

LÍNIA ESTRATÈGICA 6: RECOLZAR LA MILLORA DE LA COMPETITIVITAT DE LES EMPRESSES

OBJECTIU 1: Augment de la dimensió i millora de la gestió de les empreses valencianes

- **Iniciativa 1:** Afavorir actuacions orientades a la consolidació i el creixement empresarial
- **Iniciativa 2:** Facilitar el desenvolupament i l'ús de dades obertes i de la intel·ligència artificial
- **Iniciativa 3:** Promoure la professionalització i la diversitat dels equips directius
- **Iniciativa 4:** Facilitar l'accés de les pimes a serveis avançats d'innovació empresarial mitjançant programes de finançament i formació

OBJECTIU 2: Millora del posicionament internacional de les empreses

- **Iniciativa 1:** Fomentar la internacionalització de les empreses a través de plans de promoció exterior
- **Iniciativa 2:** Desenvolupar serveis d'assessorament per a la internacionalització de les empreses
- **Iniciativa 3:** Impulsar la cooperació interempresarial i intersectorial per a la internacionalització
- **Iniciativa 4:** Optimitzar l'activitat fira internacional a la Comunitat Valenciana
- **Iniciativa 5:** Recolzar la formació de recursos humans especialitzats en la internacionalització

LÍNIA ESTRATÈGICA 7: MILLORAR LA CONNECTIVITAT INTERIOR I EXTERIOR DE LA CV I IMPULSAR EL SECTOR LOGÍSTIC

OBJECTIU 1: Millora de les infraestructures de transport

- **Iniciativa 1:** Impulsar la finalització del Corredor Mediterrani com a eix prioritari transeuropeu de mercaderies o passatgers
- **Iniciativa 2:** Millora de les infraestructures de transport viàries, portuàries i aeroportuàries
- **Iniciativa 3:** Impulsar l'execució del Corredor Cantàbric-Mediterrani

OBJECTIU 2: Disseny i implementació del Pla integral de mobilitat

- **Iniciativa 1:** Desenvolupar un model de mobilitat més sostenible a través de la potenciació del transport públic
- **Iniciativa 2:** Millorar l'accessibilitat universal als serveis i infraestructures de transport
- **Iniciativa 3:** Potenciar l'ús del transport sostenible en les empreses

OBJECTIU 3: Impuls de la logística com a sector estratègic

- **Iniciativa 1:** Crear plataformes intermodals de transport eficients
- **Iniciativa 2:** Potenciar la Xarxa de parcs logístics de la Comunitat Valenciana

OBJECTIU 4 : Aposta per les TIC com a element fonamental per a garantir la connectivitat

- **Iniciativa 1:** Modernitzar les infraestructures de telecomunicacions existents
- **Iniciativa 2:** Ampliar la cobertura de les telecomunicacions a la totalitat del territori
- **Iniciativa 3:** Fomentar les xarxes de banda ampla de nova generació
- **Iniciativa 4:** Promoure l'aprofitament de les TIC per part del sector públic i privat

LÍNIA ESTRATÈGICA 8: **IMPULSAR LA SOSTENIBILITAT FINANCERA I UNA NOVA GOVERNANÇA PÚBLICA**

OBJECTIU 1: Desenvolupament d'un sistema de finançament sostenible i equitatiu

- **Iniciativa 1:** Aconseguir una reforma del model de finançament autonòmic justa
- **Iniciativa 2:** Millorar la gestió financera i fiscal de la Comunitat Valenciana
- **Iniciativa 3:** Promoure l'estabilitat financera del sector públic

OBJECTIU 2: Augmentar la reputació institucional i la transparència i impuls de la nova governança

- **Iniciativa 1:** Incrementar i garantir la transparència del sector públic valencià
- **Iniciativa 2:** Promoure la confiança en les institucions i millorar-ne la reputació
- **Iniciativa 3:** Millorar la imatge de la Comunitat Valenciana a nivell europeu i internacional
- **Iniciativa 4:** Millorar el funcionament de l'Administració de justícia
- **Iniciativa 5:** Fomentar la participació dels agents econòmics i socials i de la ciutadania
- **Iniciativa 6:** Millorar la qualitat democràtica i garantir els drets i llibertats dels ciutadans

OBJECTIU 3: Modernització de la gestió dels serveis públics i consolidació de l'administració electrònica

- **Iniciativa 1:** Simplificar els processos de gestió administrativa i millorar l'eficiència dels recursos públics
- **Iniciativa 2:** Millorar la formació i la professionalització dels empleats públics, alts càrrecs i directius del Sector Públic Instrumental
- **Iniciativa 3:** Desenvolupar l'administració electrònica
- **Iniciativa 4:** Millorar la qualitat de l'atenció ciutadana i els serveis públics
- **Iniciativa 5:** Adaptar i millorar els procediments d'atorgament de subvencions i de contractació pública

OBJECTIU 4: Difusió d'informació i seguiment de les polítiques i els programes públics

- **Iniciativa 1:** Elaborar i difondre informació econòmica i social de la Comunitat Valenciana
- **Iniciativa 2:** Establir sistemes de seguiment i avaluació del funcionament dels serveis i les polítiques públiques
- **Iniciativa 3:** Incrementar la qualitat de la producció normativa i reduir els costos i els terminis d'aplicació

OBJECTIU 5: Protagonisme i participació de les entitats locals en la governança pública

- **Iniciativa 1:** Descentralització de la gestió de competències cap al local
- **Iniciativa 2:** Millorar la coordinació i cooperació administrativa entre municipis

LÍNIA ESTRATÈGICA 9: **GARANTIR LA IGUALTAT D'OPORTUNITATS I LA INCLUSIÓ SOCIAL**

OBJECTIU 1: Impuls a les oportunitats laborals inclusives

- **Iniciativa 1:** Previndre l'abandonament educatiu prematur
- **Iniciativa 2:** Garantir la inclusió social i les oportunitats laborals a joves, parats de llarga duració i immigrants

OBJECTIU 2: Desenvolupament de polítiques que garantisquen la plena igualtat d'oportunitats

- **Iniciativa 1:** Potenciar l'accés a les TIC i la reducció de les barreres digitals
- **Iniciativa 2:** Promoure la integració de les persones amb diversitat funcional i cognitiva
- **Iniciativa 3:** Garantir l'accés als serveis públics fonamentals, en especial a les persones dependents
- **Iniciativa 4:** Afavorir el desenvolupament integral de les dones

OBJECTIU 3: Desenvolupament de polítiques que reduïsquen la pobresa i els riscos d'exclusió social

- **Iniciativa 1:** Promoure actuacions que reduïsquen la pobresa entre els grups de risc
- **Iniciativa 2:** Reduir la precarietat per raó de gènere
- **Iniciativa 3:** Afavorir l'accés a la cultura i l'oci educatiu com a eina d'inclusió social
- **Iniciativa 4:** Garantir l'accés a l'habitatge i millorar les condicions d'accés als edificis

OBJECTIU 4: Impuls a la qualitat de vida amb la coresponsabilitat

- **Iniciativa 1:** Millorar l'accés a l'educació infantil no obligatòria
- **Iniciativa 2:** Facilitar la qualitat de vida de famílies nombroses i monoparentals
- **Iniciativa 3:** Promoure la coresponsabilitat en l'atenció a les persones
- **Iniciativa 4:** Fomentar la coresponsabilitat empresarial en la conciliació familiar i laboral

LÍNIA ESTRATÈGICA 10: AFAVORIR L'EQUILIBRI MEDIAMBIENTAL I TERRITORIAL

OBJECTIU 1: Reforç de la lluita contra el canvi climàtic

- **Iniciativa 1:** Revisar l'Estratègia Valenciana d'Energia i Canvi Climàtic 2016-2020-2030
- **Iniciativa 2:** Desenvolupar plans d'eficiència energètica i fomentar les energies renovables
- **Iniciativa 3:** Promoure el canvi cap a una economia baixa en carboni d'acord amb els principis de l'economia circular

OBJECTIU 2: Conservació de la diversitat biològica i millora de la sostenibilitat mediambiental del territori

- **Iniciativa 1:** Desenvolupar plans de lluita contra el foc, prevenció i restauració d'hàbitats naturals
- **Iniciativa 2:** Formular un pla per a la gestió sostenible del litoral
- **Iniciativa 3:** Previndre el risc d'inundació
- **Iniciativa 4:** Promoure accions per a reduir l'impacte de la sequera i una gestió sostenible de l'aigua
- **Iniciativa 5:** Desenvolupament de programes educatius de sensibilització mediambiental i coneixement del medi local

OBJECTIU 3: Millora de la cohesió territorial i social

- **Iniciativa 1:** Minimitzar les barreres d'accés a l'ocupació i la formació a les comarques de l'interior
- **Iniciativa 2:** Garantir l'accés equitatiu a infraestructures i serveis dels diferents territoris
- **Iniciativa 3:** Implementar polítiques de desenvolupament rural per a reduir la discriminació, el despoblament i la desigualtat territorial
- **Iniciativa 4:** Impulsar el turisme sostenible i responsable
- **Iniciativa 5:** Establir un sistema de protecció que garantisca una resposta adequada a les emergències a les zones allunyades o de difícil accés
- **Iniciativa 6:** Reduir els desequilibris entre les zones de costa i interior

2.2.2. Projectes tractors

El Pla d'acció per a la transformació del model econòmic ha d'integrar i coordinar d'alguna manera, aquelles estratègies sectorials, en forma de plans i programes, vigents en les diferents unitats de la GVA que es troben vinculades al Model Econòmic, i que són susceptibles de conformar sinergies amb diferents Línies Estratègiques. Amb aqueix ànim d'integració d'esforços, s'ha denominat "projecte tractor" a aquelles estructures de planificació organitzada i sistematitzada temporalment d'actuacions, dissenyades amb la finalitat d'intervindre o dinamitzar sobre un àmbit determinat: indústria, turisme, ocupació, formació, emprenedoria, energia, TIC, medi ambient, logística, educació, etc.

Amb esta consideració, s'han identificat els "projectes tractors" vinculats a cada una de les línies estratègiques i el responsable del compliment i execució d'aquests durant la seua posada en marxa en el curt termini. La llista d'aquests projectes tractors té un caràcter dinàmic durant la vigència del pla d'acció de manera que s'hi podran incorporar o eliminar projectes d'acord amb el seguiment i avaluació que se'n faça cada any.

LÍNIES ESTRATÈGIQUES	PROJECTES TRACTORS	RESPONSABLES
L1 DESENVOLUPAR LA CAPACITAT INNOVADORA DEL TEIXIT PRODUCTIU MITJANÇANT L'ENFORTIMENT DEL SISTEMA VALENCIÀ D'INNOVACIÓ	Estratègia d'Innovació de la Comunitat Valenciana	Presidència de la Generalitat Valenciana
	Pla d'I+D+i empresarial	Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball
	Pla GenT: Generació Talent	Presidència de la Generalitat Valenciana Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport Conselleria de Sanitat Universal i Salut Pública Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball
	Districte Digital de la CV	Conselleria d'Hisenda i Model Econòmic
	Estratègia d'Especialització Intel·ligent (RIS3-CV)	Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball
L2 IMPULSAR UNA TRANSFORMACIÓ MODERNITZADORA DE L'ESTRUCTURA PRODUCTIVA VALENCIANA	Pla industrial de la Comunitat Valenciana	Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball
	Pla estratègic cultural valencià 2016-2020	Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport
	Pla valencià de producció ecològica	Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural
	Pla estratègic global de turisme	Presidència de la Generalitat Valenciana
L3 PROMOURE LA INVERSIÓ PRODUCTIVA I SOSTENIBLE I LA MILLORA DEL FINANÇAMENT EMPRESARIAL	Transformació de l'IVF en un promotional bank	Conselleria d'Hisenda i Model Econòmic
	Creació del Valencian Investment Desk	Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball
L4 INVERTIR EN APRENENTATGE I CULTURA EMPRENEDORA	Sistema de gestió de qualitat als centres educatius	Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport
	Pla d'actuació per a la millora (PAM)	Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport
	Pla estratègic de l'emprenedoria	Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball
L5 FOMENTAR LA CREACIÓ D'Ocupació SOSTENIBLE I L'ECONOMIA SOCIAL	Pla estratègic del Servef	Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball
	Pla de suport i foment del cooperativisme valencià	Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball
	Plans de foment de l'ocupació: AVALEM Joves, AVALEM Experiència, AVALEM Territori	Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball
	Pla d'actuacions de l'INVASSAT	Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball
L6 RECOLZAR LA MILLORA DE LA COMPETITIVITAT DE LES EMPRESES	Serveis de Xarxa Exterior REDEX	Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball
L7 MILLORAR LA CONNECTIVITAT	Corredor mediterrani	Conselleria d'Habitatge, Obres Públiques i

**INTERIOR I EXTERIOR DE LA CV I
IMPULSAR EL SECTOR LOGÍSTIC**

Connexió Port de València

Pla Integral de Mobilitat

Xarxa de parcs logístics de la CV

Vertebració del Territori

**L8 IMPULSAR LA SOSTENIBILITAT
FINANCERA I UNA NOVA
GOVERNANÇA PÚBLICA**

Reforma del model de finançament
autonòmic

Institut Valencià d'Administració
Tributària (IVAT)

Portal de transparència (GVA oberta)

Pla estratègic en tecnologies de la
informació i comunicacions 2016-
2020

Sistema per a la millora de la qualitat
dels serveis públics i avaluació de
plans i programes

Pla estratègic en matèria de recursos
humans

Conselleria d'Hisenda i Model Econòmic

Conselleria d'Hisenda i Model Econòmic

Conselleria de Transparència, Responsabilitat
Social, Participació i Cooperació

Conselleria d'Hisenda i Model Econòmic

Conselleria de Transparència, Responsabilitat
Social, Participació i Cooperació

Conselleria de Justícia, Administració Pública,
Reformes Democràtiques i Llibertats Públiques

**L9 GARANTIR LA IGUALTAT
D'OPORTUNITATS I LA INCLUSIÓ
SOCIAL**

Pla valencià d'inclusió i cohesió social
2017-2022

Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives

**L10 AFAVORIR L'EQUILIBRI
MEDIAMBIENTAL I TERRITORIAL**

Pla de desenvolupament rural 2014-
2020

Estratègia valenciana davant del
canvi climàtic

Pla per a pal·liar el despoblament
dels municipis

Pla d'estalvi i eficiència energètica,
foment de les energies renovables i
l'autoconsum als edificis,
infraestructures i equipaments de la
GVA (PAEEG)

Pla d'acció territorial de la
infraestructura verda del litoral de la
CV (PATIVEL)

Pla d'acció territorial per a la
prevenció del risc d'inundació en la
CV (PATRICOVA)

Pla d'acció territorial sectorial del
comerç a la CV (PATSECOVA)

Programa UNEIX d'infraestructures,
mobilitat i transport

Estratègia territorial de la CV

Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi
Climàtic i Desenvolupament Rural

Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi
Climàtic i Desenvolupament Rural

Presidència de la Generalitat Valenciana

Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors
Productius, Comerç i Treball

Conselleria d'Habitatge, Obres Públiques i
Vertebració del Territori

Conselleria d'Habitatge, Obres Públiques i
Vertebració del Territori

Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors
Productius, Comerç i Treball

Conselleria d'Habitatge, Obres Públiques i
Vertebració del Territori

Conselleria d'Habitatge, Obres Públiques i
Vertebració del Territori

2.2.3. Sinergies

En aquest apartat s'identifiquen les sinergies de les línies estratègiques del Pla d'acció de transformació del model econòmic per mitjà de l'execució dels projectes tractors descrits en l'apartat anterior. El següent quadre presenta les contribucions potencials dels projectes tractors associats a cada línia estratègica i distingeix entre contribucions directes (de roig) i contribucions secundàries (de verd).

LÍNIES	PROJECTES TRACTORS	L1	L2	L3	L4	L5	L6	L7	L8	L9	L10
L1	Estratègia d'Innovació de la Comunitat Valenciana										
	Pla d'I+D+i empresarial										
	Pla GenT: Generació Talent										
	Districte Digital de la CV										
	Estratègia d'especialització intel·ligent (RIS3-CV)										
L2	Pla industrial de la Comunitat Valenciana										
	Pla estratègic cultural valencià 2016-2020										
	Pla valencià de producció ecològica										
	Pla estratègic global de turisme 2010-2020										
L3	Transformació de l'IVF en un promocional bank										
	Creació del Valencian Investment Desk										
L4	Sistema de gestió de qualitat en els centres educatius										
	Pla d'actuació per a la millora (PAM)										
	Pla estratègic de l'emprenedoria										
L5	Pla estratègic del Servef										
	Pla de suport i foment del cooperativisme valencià										
	Plans de foment de l'ocupació: AVALEM Joves, AVALEM Experiència, AVALEM Territori										
	Pla d'actuacions de l'INVASSAT										
L6	Serveis de Xarxa Exterior REDEX										

L7	Corredor mediterrani										
	Connexió Port de València										
	Pla integral de mobilitat										
	Xarxa de parcs logístics de la Comunitat Valenciana										
L8	Reforma del model de finançament autonòmic										
	Institut Valencià d'Administració Tributària (IVAT)										
	Portal de transparència (GVA oberta)										
	Pla estratègic en tecnologies de la informació i comunicacions 2016-2020										
	Sistema per a la millora de la qualitat dels serveis públics i avaluació de plans i programes										
	Pla estratègic en matèria de recursos humans										
L9	Pla valencià d'inclusió i cohesió social 2017-2022										
L10	Pla de desenvolupament rural 2014-2020										
	Pla per a pal·liar el despoblament dels municipis										
	Estratègia valenciana davant del canvi climàtic										
	Pla d'estalvi i eficiència energètica, foment de les energies renovables i l'autoconsum als edificis, infraestructures i equipaments de la GVA (PAEEG)										
	Pla d'acció territorial de la infraestructura verda del litoral de la CV (PATIVEL)										
	Pla d'acció territorial per a la prevenció del risc d'inundació a la CV (PATRICOVA)										
	Pla d'acció territorial sectorial del comerç a la CV (PATSECOVA)										
	Programa UNEIX d'infraestructures, mobilitat i transport										
	Estratègia territorial de la CV										

3. SEGUIMENT I AVALUACIÓ

3.1. ORGANISMES D'AVUACIÓ

El Pla d'acció per a la transformació del model econòmic de la Comunitat Valenciana requereix el disseny d'un sistema d'avaluació que permeta mesurar tant el grau de compliment de les deu línies estratègiques que el componen, com el nivell d'execució de les iniciatives definides en el pla d'acció i de les seues accions corresponents. Aquest procés d'avaluació de les polítiques públiques ha d'ajudar a identificar quins aspectes es compleixen i quins no, i introduir, així, els canvis necessaris per a aconseguir els reptes que s'hi estableixen.

L'avaluació i el seguiment del pla d'acció requereix la participació de tots els agents implicats en la transformació del model econòmic valencià, per a la qual cosa és necessària la coordinació entre els agents socioeconòmics i les institucions públiques, i també entre els diferents departaments que formen la Generalitat Valenciana, especialment la Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball. En conseqüència, el seguiment i l'avaluació es durà a terme en dos nivells d'acció competencials:

- a) La participació i col·laboració institucional dels agents econòmics i socials, a través de la **Mesa de Diàleg Social de la Comunitat Valenciana**. A més, conforme a la participació institucional establida legalment, es constituïran Grups de Treball amb les organitzacions representatives d'interessos sectorials, fonamentalment de l'economia social i dels treballadors autònoms.
- b) El conjunt dels departaments del Consell participants del pla d'acció, a través d'un **Comité Tècnic Permanent de Seguiment i Avaluació**.

La Conselleria d'Hisenda i Model Econòmic, com l'àrea titular que té la competència en matèria d'anàlisi, planificació, ordenació, seguiment i avaluació del nou model econòmic impulsat per la Generalitat Valenciana, és la responsable de coordinar les accions en aquesta matèria en relació amb aquests dos organismes per a fer un seguiment efectiu del pla d'acció, i sobre aquesta recau la secretaria tècnica del pla.

3.1.1. Mesa de Diàleg Social de la Comunitat Valenciana

La Mesa de Diàleg Social de la Comunitat Valenciana és un òrgan formal i col·legiat, d'interlocució i participació institucional permanent, de composició tripartida i paritària que, amb altres òrgans de caràcter socioeconòmic i laboral, formen l'estructura del diàleg i la concertació social a la Comunitat Valenciana.

La seua finalitat és impulsar la concertació i la coordinació socioeconòmica en els termes recollits en la Llei de participació i col·laboració institucional (LPCI) i en el reglament que la desplega. L'exercici de les seues funcions, tant consultives com d'estudi o assessorament, tenen com a objectiu atendre el desenvolupament de plans, programes o actuacions que impulsen l'activitat econòmica i sociolaboral.

Atenent la finalitat i les funcions d'aquest òrgan, i d'acord amb el caràcter participatiu i de consens del procés de transformació del model econòmic valencià, s'inclou aquest òrgan com un dels elements del seguiment i avaluació del pla d'acció. En virtut del qual podrà:

- a) Analitzar i valorar la situació de les línies estratègiques, objectius prioritaris i iniciatives que donen suport a la transformació del model econòmic a partir de l'informe anual de model econòmic proporcionat per la secretaria tècnica del pla.
- b) Conèixer i valorar els avanços i el grau de consecució dels objectius aconseguits en l'execució del pla per part de les distintes conselleries en coherència amb les línies estratègiques definides en el model, i proposar recomanacions de reorientació del pla d'acció durant el període de vigència en funció dels canvis que s'hi produïsquen.

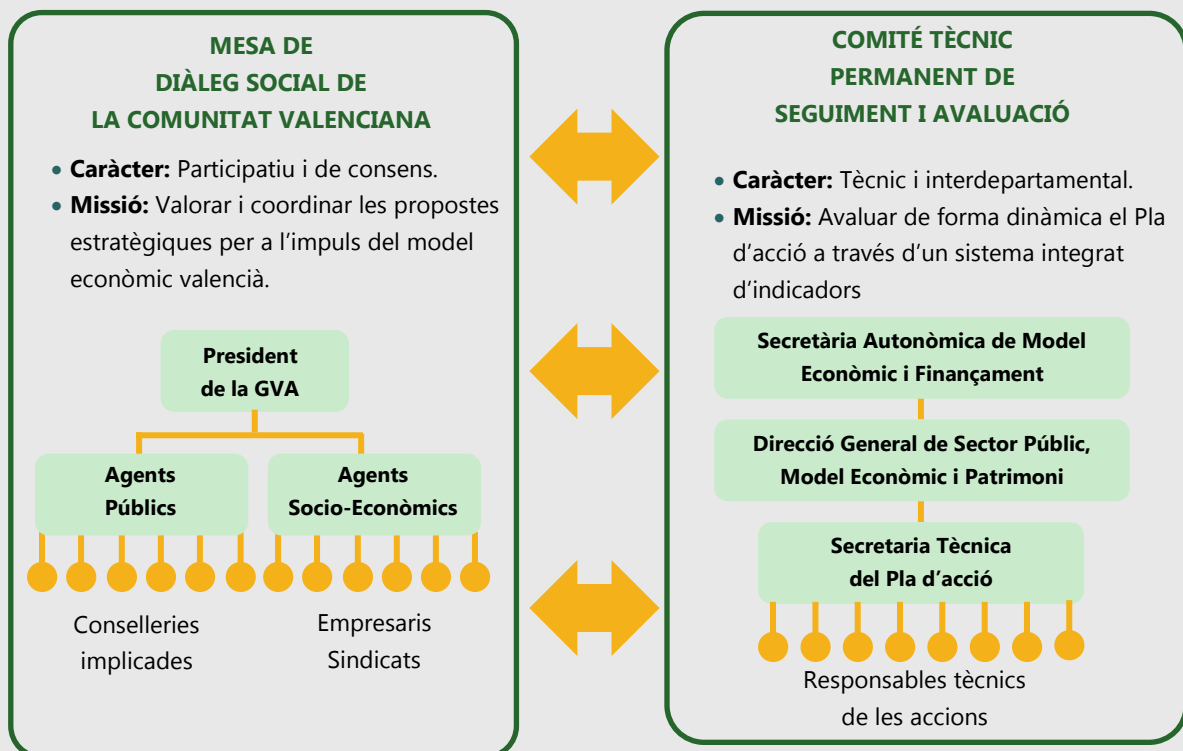
- c) Impulsar la participació i la coordinació del teixit empresarial, els representants socials i el sector públic valencià per al seguiment i avaluació del pla d'acció.

3.1.2. Comitè Tècnic Permanent de Seguiment i Avaluació

El Comitè Tècnic Permanent de Seguiment i Avaluació és un organisme d'avaluació, de caràcter interdepartamental, la missió del qual és elaborar i recollir la informació que permeta avaluar el pla d'acció a partir d'un sistema de seguiment conformat per indicadors macroeconòmics i indicadors operatius. Les funcions del comitè tècnic, liderat per la Secretaria Autònoma de Model Econòmic, s'han d'executar a través d'una secretaria tècnica que es recolzarà en els distints responsables de les accions que integren les iniciatives del pla d'acció. A més, aquest comitè podrà comptar amb la participació i l'assessorament d'òrgans/institucions externes que assessoren en matèria d'implantació del pla i en la reorientació d'aquest basant-se en experiències d'altres regions nacionals i internacionals.

Les funcions del comitè tècnic són:

- Actualitzar els indicadors macroeconòmics de forma contínua en funció de la disponibilitat d'aquests en les fonts estadístiques oficials i fer-ne una comparativa amb les principals comunitats autònomes espanyoles.
- Coordinar la recollida d'informació dels indicadors operatius amb cada un dels agents responsables de les accions vinculades a les iniciatives del pla, mitjançant l'establiment de pautes en la definició dels indicadors i també en la periodicitat d'aquests.
- Mantindre reunions semestrals que permeten mostrar als membres, de forma sintètica, els avanços dels indicadors macroeconòmics i el grau d'execució de les accions vinculades a les iniciatives definides en el pla d'acció.
- Elaborar un informe anual que resumeix globalment el grau de compliment dels objectius previstos i els avanços del pla d'acció durant l'exercici, i traslladar els resultats d'aquest a la Mesa de Diàleg Social de la Comunitat Valenciana.

3.2 INSTRUMENTS DE SEGUIMENT

El seguiment del pla d'acció requereix la definició d'un sistema d'indicadors que permeta monitoritzar-ne l'avaluació a partir d'un procés continu de recollida i tractament d'informació tant d'estadístiques proporcionades per organismes oficials com a partir de dades administratives i internes de la pròpia Generalitat Valenciana. La informació d'aquest sistema d'indicadors s'ha de presentar en una plataforma que permeta la càrrega automàtica de dades i n'assegure el rigor i l'actualització permanent. Els integrants del Comitè Tècnic Permanent d'Avaluació i Seguiment són els responsables de mantindre actualitzat aquest sistema d'indicadors.

Una correcta avaluació del pla d'acció necessita mesurar tant el grau de compliment de les accions dutes a terme per la pròpia Generalitat —és a dir, l'eficàcia en les actuacions que responen a les iniciatives marcades en el pla—, com l'impacte que molts altres factors tenen en l'evolució de l'economia valenciana. En aquest sentit, el sistema de seguiment del pla es divideix en dos grans sistemes:

- a) Sistema d'indicadors estratègics (SIE)
- b) Sistema d'indicadors operatius (SIO)

Per a aconseguir l'actualització permanent d'aquests sistemes caldrà recórrer a l'aplicació de coneixements tecnològics avançats, com són la generació d'ontologies i l'aplicació de tècniques de mineria de dades, que facen possible l'extracció de dades, la depuració i la representació d'aquestes des de la perspectiva de la seua evolució i la comparativa amb la resta de comunitats autònomes, així com amb l'àmbit nacional i europeu.

3.2.1. Sistema d'indicadors estratègics (SIE)

El sistema d'indicadors estratègics (SIE) consisteix en un conjunt de variables macroeconòmiques que permeten avaluar el comportament de l'economia valenciana i el grau de compliment dels principals reptes i línies estratègiques marcades pel model valencià. Aquests indicadors tenen l'origen en fonts estadístiques oficials que en garanteixen la continuïtat en el temps i la possibilitat de ser comparats amb altres regions espanyoles i el conjunt nacional.

Per a cada un d'aquests indicadors s'han establert com a nivells de referència, la mitjana nacional i europea. En aquells casos en què la Comunitat Valenciana supere els valors de referència establerts, l'objectiu que cal seguir és la millora de la seua posició relativa. En els casos en què la Comunitat es trobe allunyada dels nivells de referència, s'estableix com a meta la convergència amb aquests nivells en el mitjà i llarg termini. L'any de referència dels indicadors és 2016, excepte en els casos que s'indica un altre període.

El SIE es compon de dos tipus d'indicadors:

- a) **Indicadors globals:** mesuren el grau de compliment respecte als principals reptes marcats i estan associats als tres àmbits sobre els quals s'assenta la transformació de l'economia valenciana: sostenibilitat econòmica, social i ambiental (vegeu-ho amb més detall en l'annex).

ÀMBIT	INDICADORS GLOBALS	SITUACIÓ ACTUAL	REFERENTS	
			ESPANYA	UE-28
ECONÒMIC	IG.1 PIB per capita (euros PPS, Espanya=100)	88,8	100,0	110,0
	IG.2 VAB per ocupat (euros PPS, Espanya=100)	96,2	100,0	97,3
	IG.3 Creixement de l'ocupació (taxa de variació interanual)	2,9	2,7	1,2
SOCIAL	IG.4 Taxa de desocupació (%). 2017	18,2	17,2	7,6
	IG.5 Taxa de població en risc de pobresa o exclusió social (%)	30,5	27,9	23,4
	IG.6 Població de 16 anys o més amb estudis superiors (%)	26,1	28,1	25,8
AMBIENTAL	IG.7 Emissió de gasos d'efecte d'hivernacle (índex 1990=100). 2015	142,8	116,6	76,3

- b) **Indicadors específics:** mesuren el grau de compliment respecte a les deu línies estratègiques sobre les quals pivota el model econòmic de la Comunitat Valenciana (vegeu-ho amb més detall en l'annex).

LÍNIES ESTRATÈGIQUES	INDICADORS ESPECÍFICS	SITUACIÓ ACTUAL	REFERENTS	
			ESPANYA	UE-28
L1	IE1.1 I+D executada per les AP (% PIB). 2015	0,1	0,2	0,2
	IE1.2 Intensitat innovadora de les empreses (% de xifra de negocis). 2015	0,7	0,9	-
	IE1.3 Rendiment del sistema universitari (Espanya=100). 2017	109,0	100,0	-
L2	IE2.1 Pes de les ocupacions altament qualificades en la indústria (%)	26,3	26,9	32,2
	IE2.2 Pes de l'ocupació en serveis intensius en coneixement en els serveis (%)	34,8	41,7	48,9
	IE2.3 Pes de l'ocupació en serveis creatius i culturals en els serveis de mercat (%)	6,6	9,5	-
L3	IE3.1 Inversió privada no residencial (% PIB). 2014	14,2	13,4	-
	IE3.2 Crèdit al sector privat (% PIB)	106,8	109,8	-

	IE3.3 Inversió directa estrangera (% PIB)	0,2	2,2	-
L4	IE4.1 Població ocupada amb estudis superiors (%). 2017	37,9	42,5	34,3
	IE4.2 Població ocupada sobrequalificada (%)	27,2	23,5	18,0
	IE4.3 Empresariat i personal directiu (% ocupats). 2017	17,8	18,0	16,3
L5	IE5.1 Població ocupada en llocs altament qualificats (%)	30,3	32,8	41,3
	IE5.2 Nombre de cooperatives (% sobre total empreses actives). 2017	0,7	0,6	-
L6	IE6.1 Personal directiu amb estudis superiors (%)	80,3	81,5	65,0
	IE6.2 Grau d'obertura a l'exterior (exp.+imp./PIB)	50,0	47,4	65,1
	IE6.3 Empreses exportadores regulars (%). 2015	32,5	32,4	-
L7	IE7.1 Trànsit portuari de mercaderies (taxa de variació interanual)	3,0	1,3	-
	IE7.2 Vies de gran capacitat (km de carretera per cada 100 km2 de superfície)	6,1	3,4	-
	IE7.3 Capital en infraestructures ferroviàries per habitant (Espanya=100). 2014	82,4	100,0	-
L8	IE8.1 Saldo pressupostari de l'administració regional (% PIB)	-1,5	-0,8	0,0
	IE8.2 Deute públic de l'administració regional (% PIB)	42,3	24,8	6,7
	IE8.3 Recursos de l'SFA a competències homogènies per capita (total CA règim comú=100). 2015	89,8	100,0	-
L9	IE9.1 Taxa d'abandonament escolar primerenc (%). 2017, 2016 per a UE-28.	20,3	18,3	10,7
	IE9.2 Taxa d'abandonament escolar prematur de la població femenina (%)	15,5	15,1	9,2
	IE9.3 Taxa de desocupació de la població de menys de 25 anys (%). 2017	41,7	38,6	16,9
	IE9.4 Taxa de desocupació de la població de més de 55 anys (%)	18,3	16,4	5,9
	IE9.5 Taxa de desocupació de la població femenina (%). 2017	20,2	19,0	7,8
	IE9.6 Pes de les dones directores i gerents (%). 2017	25,2	30,6	33,8
	IE9.7 Pes de les dones amb jornada parcial (%). 2017	71,6	73,6	73,7

	IE9.8 Pes de les dones investigadores en I+D (%)	38,5	39,1	-
L10	IE10.1 Superfície artificial (% sobre total superfície). 2015	6,5	3,4	4,2
	IE10.2 Consum d'aigua a la llar (litres/persona/dia). 2013	158,0	130,0	-

La Secretaria Tècnica del Comitè Tècnic Permanent d'Avaluació i Seguiment és la responsable d'actualitzar el SIE de manera semestral sobre la base de la informació publicada pels organismes d'estadística oficials; d'aquesta manera ha d'alimentar una base de dades que permeta analitzar l'evolució temporal de cada indicador i la seua comparativa amb altres àmbits geogràfics. Així es garanteix un seguiment continuat del comportament socioeconòmic de la Comunitat Valenciana al llarg de la vigència del pla d'acció.

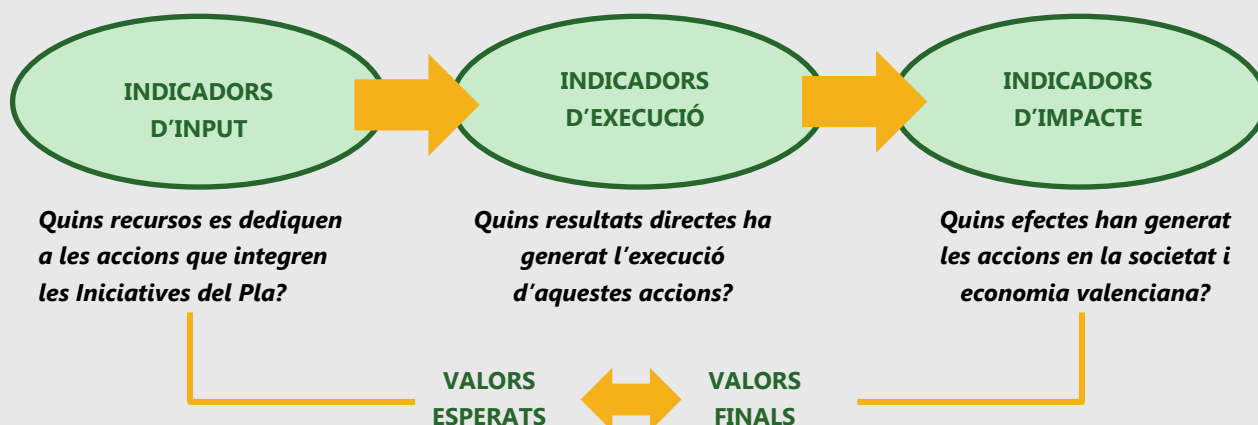
3.2.2. Sistema d'indicadors operatius (SIO)

Els indicadors estratègics avaluen el comportament macroeconòmic de l'economia valenciana. No obstant això, el pla d'acció es materialitza en el desplegament i l'execució d'iniciatives que també han de ser avaluats. A través del sistema d'indicadors operatius (SIO) es pretén mesurar el grau de compliment de les accions que formen part de les iniciatives del pla i l'eficàcia que la seua execució té sobre els objectius establits en el pla d'acció.

En aquest sentit, els agents responsables de l'execució de cada una de les iniciatives són els que, sota la coordinació de la Secretaria Tècnica, han de definir i quantificar els indicadors operatius de les accions que duguen a terme. Com a conseqüència de la diversitat d'actuacions que integren les iniciatives del pla d'acció, és difícil establir indicadors que siguen homogenis entre aquestes. Tot i això, els indicadors a definir han de donar resposta a tres tipus de mesurament:

- Indicadors d'input:** quantitat de recursos dedicats a l'execució de les accions separant la quantitat pressupostada i la finalment executada (euros, personal...).
- Indicadors d'execució:** resultats directes de rivats de les accions (empreses beneficiàries, projectes d'I+D als quals s'ha donat suport, nombre de participacions en fires internacionals...).
- Indicadors d'impacte:** efectes indirectes de l'execució de les accions (ocupació generada, increment de la facturació, augment de les exportacions...).

AVALUACIÓ DE LES INICIATIVES DEL PLA D'ACCIÓ

Aquesta informació, elaborada de manera coordinada entre els agents responsables i la Secretaria Tècnica, ha d'actualitzar-se de manera constant i s'ha de presentar al Comitè Tècnic Permanent amb una periodicitat semestral. A més, el resum d'aquesta avaluació ha de formar part de l'informe anual del pla d'acció que s'ha de traslladar a la Mesa de Diàleg Social de la Comunitat Valenciana.

3.2.3. Informe anual del pla d'acció

La Secretaria Tècnica ha de fer un informe anual sobre l'execució del pla d'acció durant l'exercici, en comparació amb la situació inicial o respecte a avaluacions d'anys anteriors. Aquest informe, que serà la base de la reunió anual de la Mesa de Diàleg Social de la Comunitat Valenciana, ha de tindre els continguts següents:

- a) Actualització de la situació de l'economia valenciana a partir de l'evolució de les variables que integren el sistema d'indicadors estratègics (SIE).
- b) Informació sobre el compliment dels objectius marcats i de les principals desviacions respecte a aquests, de manera que es puguin proposar així modificacions sobre aquests o recomanacions que es materialitzen en noves actuacions.
- c) Resum de l'estat actual de les iniciatives i dels projectes tractius mitjançant la identificació d'aquelles qüestions que han experimentat més retard, o han tingut menys eficàcia, i que puguin estar repercutint en el compliment dels objectius del pla d'acció.

ANNEXOS

ANNEX I. METODOLOGIA D'INDICADORS DE SEGUIMENT

A) INDICADORS GLOBALS

INDICADORS GLOBALS	METODOLOGIA
IG.1 PIB per capita (Euros PPS, Espanya=100)	Definició: PIB per habitant en euros PPS i índex que pren valor 100 per a la dada d'Espanya. S'ha utilitzat per a la Comunitat Valenciana l'índex PPS d'Espanya . Font: INE (Comptabilitat regional, xifres de població), Eurostat (National Accounts, Population).
IG.2 VAB per ocupat (Euros PPS, Espanya=100)	Definició: VAB per ocupat en euros PPS i índex que pren valor 100 per a la dada d'Espanya. S'ha utilitzat per a la Comunitat Valenciana l'índex PPS d'Espanya. Font: INE (Comptabilitat regional), Eurostat (National Accounts).
IG.3 Creixement de l'ocupació (taxa de variació interanual)	Definició: Taxa de variació interanual del total de població ocupada. Font: INE (Comptabilitat regional), Eurostat (National Accounts).
IG.4 Taxa de desocupació (%)	Definició: Població parada sobre població activa. Font: INE (Enquesta de població activa), Eurostat (Labour Force Survey).
IG.5 Taxa de població en risc de pobresa o exclusió social (%)	Definició: Percentatge de població que es troba en risc de pobresa o exclusió social (Indicador AROPE). Segons l'Estratègia Europa 2020, es consideren persones en risc de pobresa i/o exclusió social la població que es troba en alguna de les tres situacions que es defineixen a continuació. Persones que viuen amb baixos ingressos (60 % de la mitjana de l'ingrés equivalent o per unitat de consum), i/o persones que pateixen privació material severa (4 dels 9 ítems definits) i/o persones que viuen en llars amb una intensitat d'ocupació molt baixa (per davall del 20 % del total del seu potencial de treball l'any anterior a l'entrevista). En cas d'estar incloses en dues o tres condicions, les persones es comptabilitzen només una vegada. Font: INE (Enquesta de condicions de vida), Eurostat (Income and Living Conditions).
IG.6 Població de 16 anys o més amb estudis superiors (%)	Definició: Població de 16 anys o més amb nivell de formació aconseguit 5-8 de la CNED-2014 sobre el total de població d'aquest grup d'edat. En les dades d'Eurostat, el grup de població és de 15 anys o més Font: INE (Enquesta de població activa), Eurostat (Labour Force Survey).
IG.7 Emissió de gasos d'efecte d'hivernacle (índex 1990=100)	Definició: Emissió de gasos d'efecte d'hivernacle (CO₂) prenent com a índex 100 la dada de l'any 1990. Font: Ministeri d'Agricultura i Pesca, Alimentació i Medi Ambient (MAPAMA).

B) INDICADORS ESPECÍFICS

L1. Desenvolupar la capacitat innovadora del teixit productiu per mitjà de l'enfortiment del Sistema Valencià d'Innovació

INDICADORS ESPECÍFICS	METODOLOGIA
IE1.1 I+D executada per les AP (% PIB)	Definició: despeses en activitats d'I+D realitzades directament per organismes públics (excepte les institucions públiques d'ensenyament superior) en relació amb el PIB. Font: INE (Enquesta sobre activitats d'I+D), Eurostat (Statistics on research and development).
IE1.2 Intensitat innovadora de les empreses (% de xifra de negocis)	Definició: despeses realitzades per les empreses orientades a la innovació tecnològica de producte o de procés en relació amb la xifra de negocis del total d'empreses. Font: INE (Enquesta sobre innovació en les empreses).
IE1.3 Rendiment del sistema universitari (Espanya=100)	Definició: indicador sintètic que mesura el grau de rendiment dels sistemes regionals universitaris basant-se en la docència, la investigació i la innovació i desenvolupament tecnològic. Font: Fundació BBVA-Ivie (U-Ranking).

L2. Impulsar una transformació modernitzadora de l'estructura productiva valenciana

INDICADORS ESPECÍFICS	METODOLOGIA
IE2.1 Pes de les ocupacions altament qualificades en la indústria (%)	Definició: població empleada en ocupacions del grup 1-3 de la Classificació nacional d'ocupacions (CNO) sobre el total de població empleada en el sector indústria. Font: INE (Enquesta de població activa), Eurostat (Labour Force Survey).
IE2.2 Pes de l'ocupació en serveis intensius en coneixement en els serveis (%)	Definició: Població ocupada en sectors de serveis intensius en coneixement (classificació internacional proposada per Eurostat: Knowledge Intensive Activities based on NACE Rev. 2) en relació amb el total de població ocupada en el sector serveis. Font: INE (Enquesta de població activa), Eurostat (Labour Force Survey).
IE2.3 Pes de l'ocupació en serveis creatius i culturals en els serveis de mercat (%)	Definició: percentatge de població ocupada en serveis creatius (vegeu la classificació internacional en Creative Industries Economic Estimates (Department for Culture, Media and Sport, 2016) en relació amb la població ocupada el total de serveis de mercat (sense incloure serveis immobiliaris i públics). Font: INE (Enquesta de població activa), Eurostat (Labour Force Survey).

L3. Promoure la inversió productiva i sostenible i la millora del finançament empresarial

INDICADORS ESPECÍFICS	METODOLOGIA
IE3.1 Inversió privada no residencial (% PIB)	Definició: inversió realitzada pels agents privats sense considerar la inversió en habitatges en relació amb el PIB. Font: Fundació BBVA (L'estoc i els serveis de capital a Espanya).
IE3.2 Crèdit al sector privat (% PIB)	Definició: volum de crèdit en mans d'altres sectors residents (empreses i famílies) en relació amb el PIB. Font: Banc d'Espanya (Butlletí Estadístic).
IE3.3 Inversió directa estrangera (% PIB)	Definició: inversió estrangera realitzada a Espanya (excloent-ne les empreses de tinença de valors estrangers) en relació amb el PIB. Font: Ministeri d'Economia, Indústria i Competitivitat (DATAINVEX-Estadístiques d'inversió Estrangera a Espanya).

L4. Invertir en aprenentatge i cultura emprendedora

INDICADORS ESPECÍFICS	METODOLOGIA
IE4.1 Població ocupada amb estudis superiors (%)	Definició: població ocupada amb nivell de formació adquirit 5-8 de la CNED-2014 sobre el total de població ocupada. Font: INE (Enquesta de població activa), Eurostat (Labour Force Survey).
IE4.2 Població ocupada sobrequalificada (%).	Definició: població ocupada amb estudis universitaris en els grups 4-9 de la Classificació nacional d'ocupacions (CNO) sobre el total de població ocupada amb estudis universitaris. Font: INE (Enquesta de població activa).
IE4.3 Empresariat i personal directiu (% ocupats)	Definició: població ocupada la situació socioeconòmica de la qual és empresari amb assalariats o treballador independent o sense assalariats sobre el total de població ocupada. Font: INE (Enquesta de població activa), Eurostat (Labour Force Survey).

L5. Fomentar la creació d'ocupació sostenible i l'economia social

INDICADORS ESPECÍFICS	METODOLOGIA
IE5.1 Població ocupada en llocs altament qualificats (%)	Definició: població ocupada en els grups 1-3 de la Classificació nacional d'ocupacions (CNO) sobre el total de població ocupada. No s'ha considerat la població ocupada pertanyents al grup 0 de la CNO (forces armades). Font: INE (Enquesta de població activa), Eurostat (Labour Force Survey).
IE5.2 Nombre de cooperatives (% sobre total empreses actives)	Definició: nombre de societats cooperatives sobre el total d'empreses actives. Font: INE (Directori Central d'Empreses).

L6. Donar suport a la millora de la competitivitat de les empreses

INDICADORS ESPECÍFICS	METODOLOGIA
IE6.1 Personal directiu amb estudis superiors (%)	Definició: població ocupada la situació socioeconòmica de la qual és directiu o gerent amb nivell de formació adquirit 5-8 de la CNED-2014 sobre el total de població ocupada. Font: INE (Enquesta de població activa), Eurostat (Labour Force Survey).
IE6.2 Grau d'obertura a l'exterior	Definició: volum d'exportacions i importacions sobre el PIB. Font: DATACOMEX, INE (comptabilitat regional), Eurostat (National Accounts).
IE6.3 Empreses exportadores regulars (%)	Definició: empreses que han exportat de manera regular durant els últims quatre anys consecutius en relació amb el total d'empreses exportadores. Font: Ministeri d'Economia, Indústria i Competitivitat. ICEX (perfil de l'empresa exportadora espanyola).

L7. Millorar la connectivitat interior i exterior de la Comunitat Valenciana i impulsar el sector logístic

INDICADORS ESPECÍFICS	METODOLOGIA
IE7.1 Trànsit portuari de mercaderies (taxa de variació interanual)	Definició: volum de mercaderies (granel líquids, granel sòlids, mercaderia general i altre trànsit portuari) mesurat en tones. Font: Ministeri de Foment.
IE7.2 Vies de gran capacitat (km de carretera per cada 100 km ² de superfície)	Definició: quilòmetres de vies de gran capacitat (autovies, autopistes i carreteres multicarril) per cada 100 km ² de superfície. Font: Ministeri de Foment.
IE7.3 Capital en infraestructures ferroviàries per habitant (Espanya=100)	Definició: estoc de capital net acumulat en infraestructures ferroviàries per habitant. Font: Fundació BBVA (L'estoc i els serveis de capital a Espanya).

L8. Impulsar la sostenibilitat financera i una nova governança pública

INDICADORS ESPECÍFICS	METODOLOGIA
IE8.1 Saldo pressupostari de l'Administració regional (% PIB)	Definició: capacitat/necessitat de finançament de l'Administració regional com a percentatge de PIB. Font: Ministeri d'Hisenda i Funció Pública (IGAE).
IE8.2 Deute públic de l'administració regional (% PIB)	Definició: deute segons el Protocol de dèficit excessiu (PDE) de les comunitats autònomes com a percentatge de PIB Font: Banc d'Espanya (Butlletí Estadístic).
IE8.3 Recursos de l'SFA a competències homogènies per capita (Total CA règim comú=100)	Definició: recursos del Sistema de Finançament Autonòmic a competències homogènies per habitant. S'han considerat els tributs cedits homogenis estimats per De la Fuente (2017). Font: Ministeri d'Hisenda i Funció Pública, De la Fuente (2017), INE (estadístiques de Padró Continu).

L9. Garantir la igualtat d'oportunitats i la inclusió social

INDICADORS ESPECÍFICS	METODOLOGIA
IE9.1 Taxa d'abandonament escolar primerenc (%)	Definició: forma part dels indicadors de l'educació de l'Estratègia 2020 i es defineix com a percentatge de població entre 18 i 24 anys que no ha completat l'Educació Secundària 2a etapa i no segueix cap tipus d'estudi-formació en les quatre setmanes anteriors a la d'entrevista (EPA) Font: Ministeri d'Educació, Cultura i Esport.
IE9.2 Taxa d'abandonament escolar primerenc de la població femenina (%)	Definició: forma part dels indicadors de l'educació de l'Estratègia 2020 i es defineix com a percentatge de població femenina entre 18 i 24 anys que no ha completat l'Educació Secundària 2a etapa i no segueix cap tipus d'estudi-formació en les quatre setmanes anteriors a la d'entrevista (EPA) Font: Ministeri d'Educació, Cultura i Esport.
IE9.3 Taxa de desocupació de la població de menys de 25 anys (%)	Definició: població parada menor de 25 anys sobre la població activa d'aquest mateix grup d'edat. Font: INE (Enquesta de població activa), Eurostat (Labour Force Survey).
IE9.4 Taxa de desocupació de la població de més de 55 anys (%)	Definició: població parada de més de 55 anys sobre la població activa d'aquest mateix grup d'edat. Font: INE (Enquesta de població activa), Eurostat (Labour Force Survey).
IE9.5 Taxa de desocupació de la població femenina (%)	Definició: dones parades sobre dones actives. Font: INE (Enquesta de població activa), Eurostat (Labour Force Survey).
IE9.6 Pes de les dones directores i gerents (%)	Definició: percentatge de dones ocupades en el grup 1 (directors i gerents) de la Classificació nacional d'ocupacions (CNO) en relació amb el total de dones ocupades. Font: INE (Enquesta de població activa), Eurostat (Labour Force Survey).
IE9.7 Pes de les dones amb jornada parcial (%)	Definició: percentatge de dones ocupades amb jornada parcial en relació amb el total de població ocupada amb jornada parcial. Font: INE (Enquesta de població activa), Eurostat (Labour Force Survey).
IE9.8 Pes de les dones investigadores en I+D (%)	Definició: percentatge de dones investigadores en I+D en relació amb el total de personal investigador en I+D per al total de sectors (en equivalència a jornada completa). Font: INE (Enquesta sobre activitats d'I+D), Eurostat (Statistics on research and development).

L10. Afavorir l'equilibri mediambiental i territorial

INDICADORS ESPECÍFICS	METODOLOGIA
IE10.1 Superfície artificial (% sobre total superfície)	Definició: percentatge de superfície artificial (zones urbanes, zones comercials i industrials, zones en construcció i zones verdes artificials) en relació amb la superfície total. Font: Eurostat (Land Use and Cover Area frame Survey). IE10.2
IE10.2 Consum d'aigua en llars (litres/persona/dia)	Definició: volum d'aigua abastida diàriament per habitant mesurada en litres. Font: Ministeri d'Agricultura i Pesca, Alimentació i Medi Ambient (MAPAMA).

ANNEX II. PROCÉS DE CONTRAST SOCIAL

La Conselleria d'Hisenda i Model Econòmic, amb els col·laboradors que componen el Grup de Treball Estable de Model Econòmic: la Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball i l'Agència Valenciana de la Innovació, continua amb les tasques de desplegament del Pla d'Acció per a la Transformació del Model Econòmic Valencià que, com ja s'ha dit, recull les principals iniciatives per a la transició cap a un model productiu fonamentat en el coneixement, la innovació, l'obertura a l'exterior, sota els principis de sostenibilitat econòmica, social i mediambiental que van establir els Acords del Botànic, i que es van plasmar en el "Document d'Elx" a l'abril de 2016.

Aquest procés al que fem referència s'ha desenvolupat posteriorment en el "Document de Vinaròs/Benicarló", en al·lusió als municipis de celebració de l'últim "Seminari d'Hivern". Després que aquest document es presentara el mes de febrer passat de 2018 a la Mesa de Diàleg Social, es va completar la seua fase de contrast social mitjançant l'organització d'un conjunt d'activitats orientades a obtenir aqueixa participació dels agents més representatius complint amb un doble objectiu:

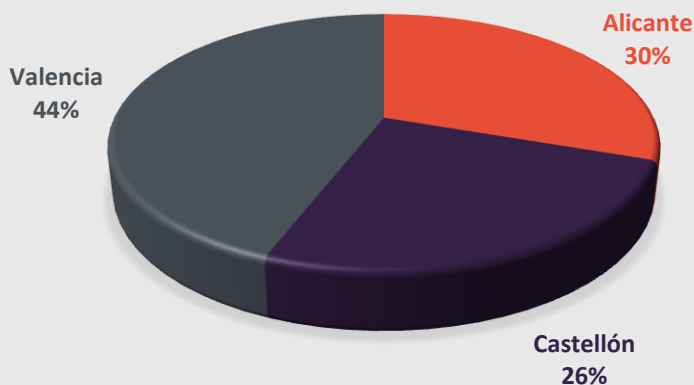
D'una banda, donar a conèixer, i obrir a l'opinió pública en general, i particularment als sectors involucrats, l'interès del Consell a fomentar aquest tipus d'estratègies.

Per un altre, sintonitzar amb la realitat del món empresarial, universitats, centres d'investigació, professionals, sindicats, societat civil en general, per a recaptar les seues aportacions i enriquir el contingut del Pla, a més de garantir que el canvi productiu perseguit es realitze des del consens i la participació dels sectors implicats.

En aquest sentit, la Conselleria d'Hisenda i Model Econòmic, des de l'aprovació del "Document d'Elx", porta realitzant diferents actuacions de difusió i contrast com són la celebració de conferències i debats, reunions amb el teixit empresarial i representants de l'economia social, cerca de sinergies amb altres administracions, col·laboració amb universitats, reunions amb associacions i professionals, entrevistes amb experts, etc. que han culminat, al juny de 2018, amb la celebració de tres Jornades Participatives, a Alacant, València, Castelló, i una sessió de treball específica sobre economia social amb els representants de Concoval (Confederació de Cooperatives Comunitat Valenciana).

PROCEDÈNCIA DE LES APORTACIONS.

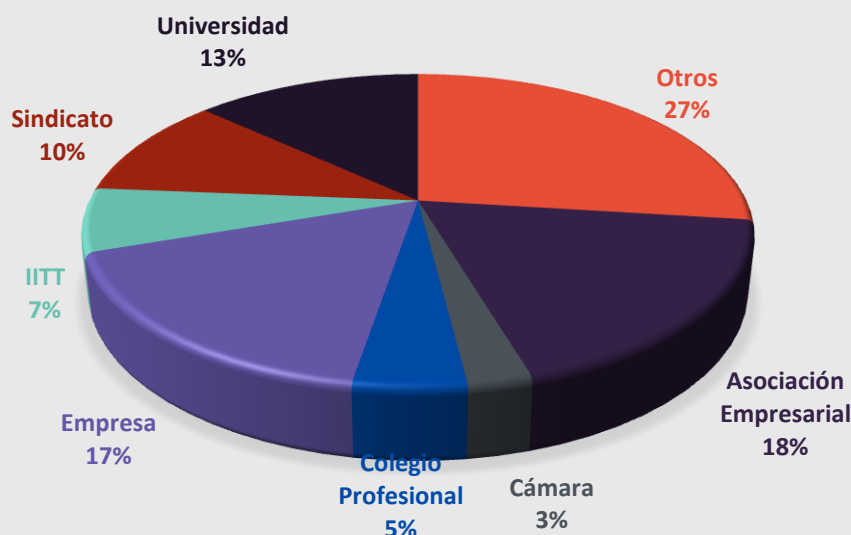
ASSISTENTS / PROVÍNCIA

Assistents a les Jornades Participatives segons província

En total han assistit 152 persones a les sessions territorials (Alacant 46, Castelló 39 i València 67) amb una composició heterogènia d'empreses i associacions empresarials, sindicats, cambres de comerç, universitats, col·legis professionals, instituts tecnològics i altres entitats com CEEI, fundacions, entitats municipals vinculades a l'ocupació i l'emprenedoria, etc.

ASSISTENTS / TIPUS ORGANISME

Composició de assistents a les Jornades Participas según tipo de organismo

En paral·lel, s'ha inclòs un Formulari de participació en la web de la Conselleria d'Hisenda i Model Econòmic a través del qual s'ha animat a opinar a la societat civil sobre cadascuna de les línies.

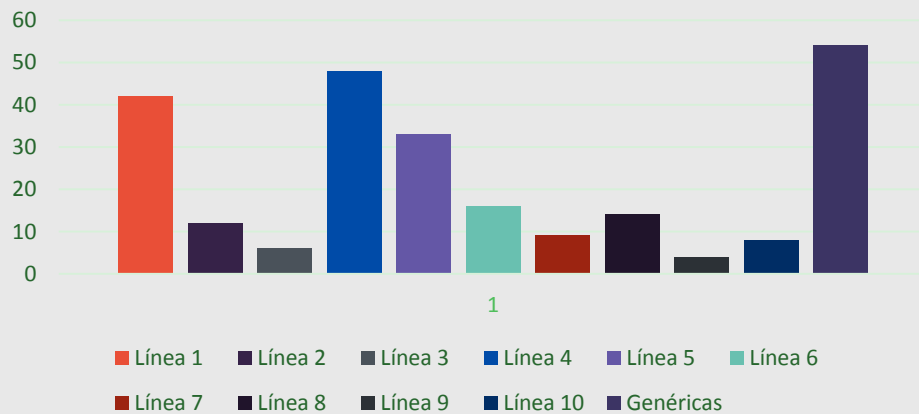
RESULTATS DEL PROCÉS DE CONTRAST

La diversitat d'aportacions, recollides presencialment en els actes o digitalment a través del formulari web, constitueix un interessant reflex de la realitat sobre la qual es pretén actuar, i dona mostra de l'interés suscitat davant el plantejament d'orientar les accions del Consell cap a un canvi del model econòmic valencià en coordinació amb els protagonistes socials.

S'han reunit 246 aportacions, 20 a través del formulari i 226 en les Jornades participatives. Les aportacions han sigut classificades i organitzades pel Grup de Treball de Model Econòmic segons s'hagen considerat de tipus general, referides a la instrumentació i realitat efectiva del Pla, o es tractaren de propostes concretes lligades a les deu línies estratègiques.

Les aportacions més generals s'han recollit en la redacció dels textos introductoris del Pla. Les aportacions concretes lligades als eixos estratègics s'han distribuït en els seus corresponents objectius i iniciatives estratègiques.

Distribució d'aportacions segons Línies Estratègiques

Classificació de les 246 aportacions en generals o enquadrades sota alguna de les línies estratègiques

El Grup de Treball ha realitzat un detingut estudi de la seua inclusió en el document en funció de la seua oportunitat i/o rellevància atorgada pels participants.

Com a resultat s'han introduït deu nous elements en el Pla: 1 Objectiu i 13 Iniciatives Estratègiques. La resta d'aportacions s'enquaden en iniciatives estratègiques ja previstes constituint un corpus d'interés per a la formulació, redefinició o reforç, de les Actuacions amb les quals es desenvoluparà el Pla d'Acció.

LÍNIA ESTRATÈGICA 1. DESENVOLUPAR LA CAPACITAT INNOVADORA DEL TEIXIT PRODUCTIU MIJANÇANT L'ENFORTIMENT DEL SISTEMA VALENCIÀ D'INNOVACIÓ

OBJECTIU 1: Augment de la inversió empresarial en I+D+i

- **Iniciativa 4:** Fomentar la diversitat de les activitats innovadores, abastant procés, producte, organització i comercialització

OBJECTIU 4: Promoció de pols d'innovació oberta

- **Iniciativa 3:** Fomentar l'accés al mercat d'empreses emprenedores en innovació

LÍNIA ESTRATÈGICA 2. IMPULSAR UNA TRANSFORMACIÓ MODERNITZADORA DE LA ESTRUCTURA PRODUCTIVA VALENCIANA

OBJECTIU 1: Modernització dels sectors productius clau per a l'economia valenciana

- **Iniciativa 1:** Modernitzar i redimensionar les empreses i explotacions agràries, ramaderes i pesqueres
- **Iniciativa 4:** Fomentar una producció i distribució comercial sostenible i socialment responsable: visió de cadena sostenible
- **Iniciativa 10:** Recolzar les oportunitats que proporciona la denominada *Silver Economy* i el sector sociosanitari

LÍNIA ESTRATÈGICA 3. PROMOURE LA INVERSIÓ PRODUCTIVA I SOSTENIBLE I LA MILLORA DEL FINANÇAMENT EMPRESARIAL

OBJECTIU 2: Millora de les condicions d'accés al finançament empresarial

- **Iniciativa 2:** Consolidar l'AFIN (Societat de Garantia Recíproca) com eina essencial en l'accés al crèdit d'empreses i professionals, amb especial atenció a projectes en les fases de creixement i consolidació

LÍNIA ESTRATÈGICA 4. INVERTIR EN FORMACIÓ I CULTURA EMPRENEDORA

OBJECTIU 1: Millora del capital humà disponible

- **Iniciativa 4:** Millora de les competències digitals i en idiomes de la població

OBJECTIU 3: Consolidació de la cultura de la emprenedoria

- **Iniciativa 2:** Promoure i recolzar iniciatives empresarials, amb especial atenció als projectes en les fases de creixement i consolidació

LÍNIA ESTRATÈGICA 5. FOMENTAR LA CREACIÓ D'OCUPACIÓ SOSTENIBLE I L'ECONOMIA SOCIAL

OBJECTIU 1: Impuls a la generació d'ocupació sostenible i de qualitat

- **Iniciativa 5:** Combatre les desigualtats salarials per gènere amb un Pla d'Igualtat

OBJECTIU 2: Implantació de polítiques i actuacions de responsabilitat social en l'economia valenciana

- **Iniciativa 3:** Ejecució de mesures per a fer aflorar l'economia submergida

LÍNIA ESTRATÈGICA 6. RECOLZAR LA MILLORA DE LA COMPETITIVITAT DE LES EMPRESSES

OBJECTIU 1: Augment de la dimensió i millora de la gestió de les empreses valencianes

- **Iniciativa 1:** Afavorir actuacions orientades a la consolidació i el creiximent empresarial

OBJECTIU 2: Millora del posicionament internacional de les empreses

- **Iniciativa 3:** Impulsar la cooperació interempresarial i intersectorial per a la internacionalització

LÍNIA ESTRATÈGICA 7. MILLORAR LA CONECTIVITAT INTERIOR I EXTERIOR DE LA CV E IMPULSAR EL SECTOR LOGÍSTIC

OBJECTIU 1: Millora de les infraestructures de transport

- **Iniciativa 3:** Impulsar l'execució del Corredor Cantàbric-Mediterrani

OBJECTIU 2: Disseny i implementació del Pla Integral de Mobilitat

- **Iniciativa 3:** Potenciar l'ús del transport sostenible a les empreses

LÍNIA ESTRATÈGICA 8. IMPULSAR LA SOSTENIBILITAT FINANCERA I UNA NOVA GOBERNANÇA PÚBLICA

OBJECTIU 3: Modernització de la gestió dels serveis públics i consolidació de l'administració electrònica

- **Iniciativa 2:** Millorar la formació i la professionalització dels empleats públics, alts càrrecs i directius del Sector Públic Instrumental
- **Iniciativa 5:** Adaptar i millorar els procediments d'atorgament de subvencions i de contractació pública

OBJECTIU 5: Protagonisme i participació de les entitats locals en la governança pública

- **Iniciativa 1:** Descentralització de la gestió de competències cap al local
- **Iniciativa 2:** Millorar la coordinació i cooperació administrativa entre municipis

LÍNIA ESTRATÈGICA 10. AFAVORIR L'EQUILIBRI MEDIAMBIENTAL I TERRITORIAL

OBJECTIU 2: Conservació de la diversitat biològica i millora de la sostenibilitat mediambiental del territori

- **Iniciativa 5:** Desenvolupament de programes educatius de sensibilització mediambiental i coneixement del medi local

OBJECTIU 3: Millora de la cohesió territorial i social

- **Iniciativa 6:** Reduir els desequilibris entre les zones de costa i interior

TEMES RECURRENTS. ITEMS COMENTATS

De l'anàlisi de les propostes cal destacar la concurrència de les següents temàtiques:

- I. Sobre la I+D+i: en totes les sessions s'ha coincidit en la dificultat per a l'atracció i retenció de talent degut a les condicions contractuals oferides. També en la poca efectivitat en la tramitació de les ajudes per falta d'operativitat i coordinació de les administracions: inadequació dels terminis, necessitat d'ampliació de beneficiaris, etc. Aquesta reiterada al·lusió s'ha traduït en la redacció d'una nova iniciativa específica, en l'àmbit de l'objectiu estratègic de modernització de la gestió dels serveis públics i consolidació de l'administració electrònica (L8).
- II. Relacions entre el sistema educatiu/formatiu i sistema productiu/empresarial: s'assenyalen les dificultats de les empreses a l'hora de trobar perfils professionals adequats. També és recurrent la reivindicació perquè siguen empreses i professionals els que participen dels processos formatius professionals i l'acreditació professional.
- III. Precarietat laboral: moltes reflexions van referides a la qualitat de l'ocupació, estabilitat, salaris, molt en particular en el sector turístic.
- IV. Valors ètics de l'empresa: l'economia submergida és un tema que desperta especial preocupació i que, de fet, ha portat a la inclusió d'una nova iniciativa estratègica en l'àmbit de les actuacions de Responsabilitat Social (L5). En aquest sentit també va ser freqüent la reivindicació de la figura de l'empresari des del seu valor ètic.
- V. Perspectiva territorial i local: El paper dels municipis per a l'articulació territorial ha cobrat forma en un nou objectiu sobre el "Protagonisme i participació de les entitats locals en la governança pública" dins de la Línia 8. D'altra banda, una idea força identificada és la de potenciar la singularitat de la producció local/comarcal com a estratègia de negoci.
- VII. Coordinació entre administracions públiques i facilitació de la col·laboració públic-privada: sens dubte el tema més recurrent és la dificultat que la pròpia administració suposa per a l'impuls social i econòmic. En aquest sentit es denuncia la falta de coordinació, la complexitat de les tramitacions i el retard dels terminis, la falta de catàlegs de serveis integrats, la dualitat de l'administració electrònica i presencial, etc. Amb això es ratifica la importància de l'objectiu 3 de Modernització de la gestió dels Serveis públics i consolidació de l'administració electrònica, en la Línia 8.

REFLEXIONS SOBRE INSTRUMENTACIÓ I DESENVOLUPAMENT DEL PLA

Algunes de les aportacions recollides són de caràcter general i referides a la instrumentació i implantació efectiva del Pla d'acció. Després de la seua anàlisi, resulten coincidents en els següents aspectes:

- I. La preocupació sobre el pressupost i finançament de les mesures reflectides. I en aquest sentit també s'apunta la idea de la prioritització d'aspectes clau per al canvi productiu i social.
- II. Implantació efectiva del Pla més enllà del seu marc teòric i del cicle polític. Necessitat d'una visió a llarg termini i amb una perspectiva dels canvis econòmics que s'aveïnen a nivell global, especialment la Indústria 4.0 i les seues conseqüències sobre l'ocupació.
- III. Regulació del Pla d'Acció i el seu paper com a aglutinador real dels diferents plans o actuacions duts a terme pels organismes del Consell.
- IV. Ha de completar-se l'Avaluació i Seguiment amb els agents de l'economia social.
- V. Importància de realitzar una labor divulgativa del contingut del Pla a través d'un pla de comunicació i aconseguir la implicació i participació de la societat. Necessitat de comptar amb els agents socials per al canvi